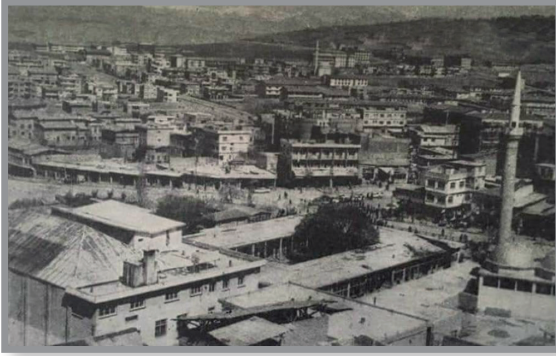

Siirt Halk Anlatıları-I (Halk Hikâyeleri ve Masallar)

Yazarlar

Hüseyin Yaşar-Erdem Akın-Abdurrezzak Çelik

Ankara 2018

Siirt Halk Anlatıları - I (Halk Hikâyeleri ve Masallar)

Yazarlar

Doç. Dr. Hüseyin Yaşar

Arş. Gör. Erdem Akın

Abdurrezzak Çelik

ISBN: 978-605-2233-27-6

1. Baskı

Aralık, 2018 / Ankara

100 Adet

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 293

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	9
GİRİŞ.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. SİİRT ADININ ANLAMI.....	17
1.2. SİİRT'İN COĞRAFYASI.....	17
1.3. DİNİ YAPILAR.....	21
1.3.1. Camiler.....	21
1.3.2. Türbeler.....	21
1.3.3. Kiliseler.....	26
1.4. SOSYAL YAPILAR.....	27
1.4.1. Çeşmeler.....	27
1.4.2. Köprüler.....	28
1.4.3. Hanlar ve Hamamlar.....	29
1.4.4. Kaleler.....	29
1.4.5. Kaplıcalar.....	31
1.5. ESKİ YERLEŞİM ALANLARI.....	31
1.6. MAĞARALAR VE TAŞ ESERLER.....	32
1.7. KÜLTÜREL YAŞAM.....	34
1.8. HALK MUTFAĞI.....	35
1.9. GELENEKLER.....	38
1.10. SİİRT'TE HALKBİLİMİ FAALİYETLERİ.....	40

İKİNCİ BÖLÜM MASAL VE HALK HİKÂYESİ

2.1. MASAL.....	45
2.2. HALK HİKÂYESİ.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİİRT MASALLARI VE HALK HİKÂYELERİ

3.1. ACI BİR TECRÜBE (K1).....	55
3.2. AKILSIZ GELİN (K2).....	58
3.3. AĞA İLE DERVİŞ (K3).....	60
3.4. ASKANDAR (K4).....	62
3.5. AYI İLE ÇİFTÇİ (K5).....	64
3.6. CAMIZ KIRAN (K6).....	66
3.7. CANAVAR (K7).....	67
3.8. CEHENNEM (K8).....	69
3.9. ÇATTÉ (K9).....	71
3.10. ÇİNÇİNO İLE PİNPİNO (K10).....	72
3.11. ÇİRÇİRO'NUN HÜKMÜ (K11).....	74
3.12. ÇERÇİ (K12).....	75
3.13. ÇERÇİ-2 (K13).....	76
3.14. ÇİNGENE KIZI (K14).....	77
3.15. ÇOBAN (K15).....	80
3.16. DÜNYANIN EN KÖTÜ ŞEYİ (K16).....	82
3.17. ECEL (K17).....	84
3.18. EMANET (K18).....	86
3.19. GELİN BOĞAN (K19).....	87
3.20. GÜLERSİN TABİ! (K20).....	88
3.21. HASAN BASRİ (K21).....	89
3.22. HARMAN YOLU (K22).....	91
3.23. HEZALOK İLE DELALOK (K23).....	92
3.24. İKİ KARDEŞ (K24).....	93
3.25. İMAM (K25).....	96
3.26. İNCİR (K26).....	97
3.27. KAMBUR VE CİNLER (K27).....	98
3.28. KAVURMA (K28).....	100

3.29. KEDERİM ÖZÜMDEN (K29).....	102
3.30. KENUN AĞA (K30).....	103
3.31. KINDER BABA (K31).....	111
3.32. KÖY FARESİ İLE ŞEHİR FARESİ (K32).....	112
3.33. KRAL KEDİ (K33).....	113
3.34. KRAL İLE KARA KIŞ (K34).....	114
3.35. KURNAZ ÇOBAN (K35).....	116
3.36. KURT İLE YAVRUSU (K36).....	119
3.37. MECUSİ BEHRAM (K37).....	120
3.38. MENEKŞE (K38).....	122
3.39. MİR KIZI (K39).....	124
3.40. MİSAFİR (K40).....	128
3.41. ORAK (K41).....	129
3.42. PESSÉ (K42).....	131
3.43. ŞUBAT İLE KOYUN (K43).....	134
3.44. ŞEHMUZ (K44).....	135
3.45. TAŞ KÖPRÜ (K45).....	139
3.46. TATLI DİL (K46).....	141
3.47. TEK ODUN (K47).....	143
3.48. TEKİR İLE FARELER (K48).....	144
3.49. TİLKİ (K49).....	146
3.50. TİLKİ İLE HOROZ (K50).....	147
3.51. TÜRBE (K51).....	148
3.52. SİHİRLİ SANDIK (K52).....	149
3.53. UZUN BACAĞI LEYLEK VE AKSAKALLI İHTİYAR (K53).....	151
3.54. ÜÇ KÜÇÜK KIZ (K54).....	152
3.55. ÜZÜM (K55).....	154
3.56. YEMO (K56).....	155
3.57. XERUF EBUL'ECEN (K57).....	158

3.58. QITTO'NUN KUYRUĞU (K58).....	160
3.59. BİT İLE PİRE (K59).....	162
3.60. TEBETÉ (K60).....	166
3.61. ERKEK KUŞ İLE DİŞİ KUŞ (K61).....	168
3.62. BÜLBÜL HAZAR (K62).....	170

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİİRT MASALLARI VE HALK HİKÂYELERİ

4.1. TECREBĒ T-MIRRA (K1).....	177
4.2. KĒNNE BÉ 'AQLÉ (K2).....	180
4.3. DĒRWĒŞ U L-ĒĒE (K3).....	182
4.4. ASKANDAR (K4).....	184
4.5. ĒL DĒBBE U L-RĒJBER (K5).....	186
4.6. ETLEF ĒC- CĒWĒMĒS (K6).....	188
4.7. ĤĤTÉ (K7).....	189
4.8. CĒHĒNNĒM (K8).....	190
4.9. ČATTÉ (K9).....	191
4.10. ČĒNČĒNO W PĒNPĒNO (K10).....	192
4.11. ĤĒKĒM ČĒRČĒRO (K11).....	193
4.12. ČĒRČĒ (K12).....	194
4.13. ČĒRČĒ – 2 (K13).....	195
4.14. BĒNT ĒL MĒTRĒBĒ (K14).....	196
4.15. ŠĒVAN (K15).....	198
4.16. ĒŞ FĒ FĒ D-DĒNYÉ EKWET MĒNNU ME FĒ (K16).....	200
4.17. ECEL (K17).....	202
4.18. EMĒNÉ (K18).....	204
4.19. XĀNOK ĒL 'ARUS (K19).....	205
4.20. FĤEK, FĤEK (K20).....	206
4.21. ĤESEN BASRĒ (K21).....	207
4.22. TARĒQ ĒL ĤASAT (K22).....	209

4.23. HÛZELOK U DELELOK (K23).....	210
4.24. EXXEYN (K24).....	211
4.25. MELLE (K25).....	214
4.26. TÎNEYÉ (K26).....	215
4.27. ÊL QIRMO W ÊL ECËNNE (K27).....	216
4.28. QELÏYÉ (K28).....	218
4.29. QADERÏ MËN CEWWËTÏ (K29).....	219
4.30. KËNUN ÊÇE (K30).....	220
4.31. QËNDER BÂBA (K31).....	227
4.32. FÂRËT ÊL VAY' A W FÂRIT ÊL WELEYÉ (K32).....	228
4.33. SANNORA QIRAL (K33).....	229
4.34. ŠËTÉ Z-ZEMHERÏT U L-QIRAL (K34).....	230
4.35. ŠÏVAN 'ELE HÛLÉT RÔËU (K35).....	232
4.36. VÎBÉ U FERXE (K36).....	234
4.37. BEHREM ÊL MECÛSÏ (K37).....	235
4.38. BËNEFŠ (K38).....	237
4.39. BËNT ÊL MÎR (K39).....	239
4.40. MËHVËN (K40).....	243
4.41. MEGZUN (K41).....	244
4.42. PESSÉ (K42).....	246
4.43. ŠAHÂR AZBÂT U L-ĞENËMÉ (K43).....	249
4.44. ŠÉXMUS (K44).....	250
4.45. CËSÉR MËN ÊL HÛACAR (K45).....	254
4.46. SEYN HÛËLU (K46).....	256
4.47. HÛATABAYÉ (K47).....	258
4.48. 'ANTAR U L-FAR (K48).....	259
4.49. FE'LEP (K49).....	261
4.50. ÊL FE'LEP U D-DÎK (K50).....	262
4.51. ÊZYÂARA (QIBBÉ) (K51).....	263
4.52. SANDOQ MESËUR (K52).....	264

4.53. ҲЕССІ LEGLEG ЁСРЕYN ЁТWAL U ПІR DAQON ABYAF (K53).....	266
4.54. FEF BENET ЁЃZER (K54).....	267
4.55. 'ЁНЁП (K55).....	269
4.56. YEMU (K56).....	270
4.57. XERUF EBU L-'ЁСЁN (K57).....	272
4.58. VENEБЁТ QITTO (K58).....	274
4.59. EMLE U BERЃUF (K59).....	276
4.60. TEBETE (K60).....	279
4.61. 'ASFOR 'ISEYFIRA (K61).....	281
4.62. БІLBІL HAZAR (K62).....	282
KAYNAKLAR	289

ÖN SÖZ

Kültür, Fransızca kökenli bir sözcüktür ve yetiştirmek anlamındaki “cultiver” fiilinden gelmektedir. Bu fiil, bir bitkinin yetiştirilmesi için kullanıldığı gibi bir insanın yetiştirilmesi ve eğitilmesi anlamında da kullanılır. Bu nedenle öz Türkçede bu anlamı motamot (mot à mot) karşılayan “ekin” sözcüğü kullanılmaktadır. Kültür, (Fr. Culture) uzun bir geçmiş sonucu meydana gelen değerler manzumesidir. Toplumsal, siyasal, maddi manevi kısaca hayatın her anına şamil unsurların bütünüdür. Yaşam kültürü, yemek kültürü gibi kavramların kullanılması bundandır.

Kültür, yazılı kültür ve sözlü kültür olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü kültür, “halk edebiyatı” içinde değerlendirilir. Zaman zaman bu iki kavram ile beraber “folklor” sözcüğü de kullanılmaktadır. Sözlü edebiyata ve kültüre ait unsurların en önemli tarafı, genellikle söyleyeni belli olmamasıdır. Çok eskiden söyleyeni belli olsa da zamanla onun adı ve sanı unutulmuş ve halka mal olmuş, dilden dile, kulaktan kulağa, nesilden nesile aktarılmıştır. Sözlü kültürün en önemli ürünleri, atasözleri, fıkralar, hikâyeler, masallar, bilmeceler, efsanelerdir ve manilerdir. “Dil” ve “kulak” burada önemli iki organdır ve sözlü edebiyata hayatıyet kazandırmaktadır.

Sözlü edebiyat aslında, bir coğrafyanın, bir milletin veya şehrin yaşam felsefesidir. Bir milletin veya topluluğun hayata bakış açısının ipuçlarını içermektedir. Yüzyıllardan beri süzülüp gelen ve bu derece önemli olan hikâyeler, masallar, maniler, atasözleri kayıt altına alınıp yazılı kültüre dönüştürülmesi gerekir. Teknolojik aletlerin yaygın-

laşması, her evin her köşesine girmesi insanlar arası ilişkilere büyük darbe vurmuştur. Birey teknolojiye odaklanınca ailenin ve toplumun diğer bireyelerine karşı ilişkileri sınırlanmıştır. Ailenin ve toplumun birer ferdi olmaktan ziyade “teknolojinin ferdi” haline gelmiştir. Zira sadece dijital aletlerin kendisine sunduğunu ve dikte ettiğiyle kalmaktadır. Birey, bu aletler karşısında edilgen bir durumda kalmıştır. Bu bağlamda sözlü kültürün oluşmasında en önemli katkısı olan “dil” ve “kulak” gibi iki aktif uzvumuz sadece temel ihtiyaçlar için kullanılmış ve pasif konuma geçmiştir.

Her iki organın kullanılmaması, “yerel” yani “lokal” olan bu sözlü kültürün dilden dile kulaktan kulağa aktarılmasını zorlaştırmıştır. Yerel kültürün yani masalların, hikâyelerin, efsanelerin yaşaması için bunların kayıt altına alınması ihtiyacı doğmuştur. Biz de zengin ve derin bir geçmişin izlerini taşıyan ürünlerin yazılı edebiyata aktarılıp yaşaması için Siirt yerelinde bu çalışmayı başlattık ve *Siirt’in Yerel Hikâye ve Masalları* adlı bir proje ile üniversitemizin Bilimsel Araştırma Projeleri birimine başvurduk. Projemiz kabul edildi. İlk başta tek araştırmacı ile başladığımız projeye bir araştırmacı daha ekledik ve çalışmalara başladık. İlk olarak bir saha araştırması ve literatür çalışması yaptık. Elde edilen veriler doğrultusunda, ilgili kurum ve kişilerle görüşmeye başladık. Siirt’in eski yerleşim alanı olan çarşıda bulunan mekânlara kamera kayıtlı cihazımızla gittik. Buradaki esnaflarla, yaşlı insanlarla teker teker görüştük. Benim ve ikinci olarak eklenen araştırmacının Arapça bilmesi, diğer araştırmacının da halkbilimci olması bu açıdan çok önemliydi. Hiç tanımadığımız mekânlara gidip bu şekilde temas kurarak ve sıcak bir ortam oluşturarak uygun bir atmosfer oluşturabildik. Bu bakımdan yaşlı kişiler bizim hedef kişilerimizdi. Bunun

dışında, genç yaşta Siirt Arapçasının yaşatılması için can-hıraşla çalışan kişilerin de varlığını gözlemledik. Bunun dışında söz konusu dilin sözlüğünü ve Latin harflerine transkripini yapan kişilerin olması bizi fazlasıyla memnun etti. Şunu da eklemek gerekir ki, bize söz verdiği halde sözünü yerine getirmeyen ve yardımcı olmaktan kaçınan şahıslar da oldu.

Saha araştırmasında her yaşlının adeta sözbirliği edersesine şikâyet ettiği konu teknolojik ve dijital araçların yerel kültürü yok ettiğine dairdi; Buna göre eskiden Siirt'te Arapça, Kürtçe ve Türkçe olma üzere üç dilin konuşulduğunu ancak bu özelliğin yok olma tehlikesi yaşadığını hemen hemen her görüşmemizde üzülererek müşahade ettik. Gençliği Siirt'in eski yerleşim mekânlarında geçen veya burada hala yaşayan insanların bu özelliklerini koruduklarını görüşmelerimizde tespit ettik. Özellikle yaşlıların Arapça ve Kürtçeyi çok iyi konuşabildiklerini, yaş ortalaması düştükçe bunun giderek azaldığını, hatta dilsel etkileşimin kelime seviyesine indiğini gözlemledik. Araştırmamızda ayrıca Siirt'te Arap vatandaşların Arapçanın yanında Kürtçeyi iyi konuşabildiklerini buna karşın Kürtlerin Arapçayı konuşabilme oranının düştüğünü gördük.

Okulda Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri arasında da Arapçaya vakıf, hikâye ve masal bilen öğrencileri de bulduk. Bunlardan Didem Şeyma İLHAN'ın bize aktardığı masallar, projemiz için oldukça önem arz etmektedir. Kitapta yer alan hikâye ve masallar, zengin ve derin kültürün öğeleridirler. Dolayısıyla topladığımız her bir ürün, birer sosyolojik ve edebi vesikadır. Bunun dışında başka ilginç durumlarla da karşılaştık. Bunlardan biri, Kürtçe hikâyenin Arapça anlatılmasıdır. Yüzyıllardır Siirt'te bir arada yaşayan Arap ve Kürtlerin, sözlü kültürde birbirinden etkilendikleri saptanmıştır. Örneğin, Arap aile-

sinden bir erkek ile evlenen bir Kürt kızı, zamanla Arapçayı öğrenir. Evlenmeden önce bildiği Kürtçe hikâyeyi, kendi çocuğuna Arapça olarak anlattığını gözlemledik. Örneğin, Emle ile Berğuf (K59) hikâyesinde geçen “Çıma emlé ke durun?” ifadesindeki “çıma” ve “Şivan” ifadeleri Kürtçe sözlüklerdir. Bunun dışında bir annenin anlattığı hikâyede, kahramanların hepsinin Kürtçe isimler olması bu gerçeği ortaya koymuştur.

Saha araştırmamızı daha da somutlaştırmak için elde edilen verileri, kitap haline getirmeyi ve böylece yazılı edebiyata kazandırmayı düşündük. Elinizdeki bu kitap, bu anlamda önemli ve zahmetli bir çalışmanın sonucudur. Kitabın, yok olmaya yüz tutan Siirt'teki Arapça sözlü kültürün yaşatılması adına kayda değer olduğunu görüyoruz ve bu alandaki başka çalışmalarını da tetikleyeceği kanaatindeyiz. Bu konuda acele edilmesi gerektiği, gerçeği meydandadır. Zira her bir yaşlının ölümü birkaç hikâye ve masalın ölümü demektir. Hikâyeleri ve masalları anlatan kaynak kişilere, bu ürünleri Latin harflerine transkripsiyon eden Şefik GÖRGİN ve Necim GÜL'e, öğrencimiz Nazmiye BAYKARA'ya, Siirt Üniversitesi BAP birimine, kitabın hazırlanmasında yardımcı olan başkaca kişilere, resmi kurumlara yardımlarından ve ilgilerinden dolayı sonsuz teşekkür ediyoruz.

Doç. Dr. Hüseyin Yaşar

GİRİŞ

Siirt, kadim bir tarihe sahip olmakla beraber hangi tarihten itibaren yerleşim yeri olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bulunduğu coğrafya itibariyle Anadolu ve Mezopotamya bölgeleri arasında yer alması derin bir tarihi geçmişinin olduğu kanaati oluşturmaktadır. Siirt hakkında yapılan arkeolojik çalışmalar şehrin tarihinin eski çağlara uzandığını göstermektedir. Eski çağlardaki tarihini buralarda hüküm süren devletlerin geçmişine bakarak tespit edilebilmektedir. Bu bağlamda şehrin geçmişi M.Ö. 3000 yıllarda hüküm süren Subarulara kadar uzanmaktadır. Siirt, Mezopotamya ve Anadolu'da hüküm süren Sümerler, Samiler, Babiller, Hurriler, Mitaniler, Hititler, Urartular, Asurlular, Medler, Persler, Romalılar, Sasaniler gibi büyük devletlerin hâkimiyeti altında kalmıştır. Tarih sahnesinde önemli bir yere sahip olan bu uygarlıkların idaresinde kalması şehrin kültürel mirasını zenginleştirmiştir.

Siirt, İslamiyet'le Hz. Ömer zamanında tanışmıştır. İslam ordularının İyad ve Halid Bin Velid liderliğinde yapılan sefer sonrasında 638 yılında fethedilmiş ve Diyarbakır merkez olmak üzere Cezire Vilayetine bağlanarak idare edilmiştir. İslam toprağı olarak idare edilmeye başlandıktan sonra Siirt ve çevresinde üstünlük sağlayan Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Mervaniler gibi devletlerden sonra Selçuklular döneminde Türk-İslam hâkimiyeti başlamıştır. 1129 yılında Irak Selçuklu Hükümdarı Muğisüddin Mahmûd b. Muhammed Tapar tarafından yapılan Ulu Cami, günümüze kadar gelmiş Selçuklular tarafından şeh-

re kazandırılmış önemli bir eserdir. Siirt'in stratejik coğrafi konumu mücadelelere sahne olmuş ve Selçuklulardan sonra bölgede Eyyubiler, İlhaneliler (Moğollar), Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler şehri idare etmiştir.

1514 yılında Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail arasında meydana gelen Çaldıran Seferi sonrasında Osmanlı Devleti hâkimiyeti başlamıştır. Bölge Bıyıklı Mehmet Paşa ve İdrisi Bitlisi'nin idaresine bırakılmıştır. İlk başlarda Diyarbakır Eyaleti Hasankeyf sancağına bağlı iken 1526 yılında bağımsız sancak statüsüne getirilmiş ve Diyarbakır Eyaletinin sancakları arasında yer almıştır. Osmanlı Döneminde XIX. yüzyılda 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanının ilanı ile birlikte başlanan yenileşme hareketlerine kadar yurtluk-ocaklık statüsünde idare edilmiştir.

14

Osmanlı Devletinde XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren merkezi otoritenin güçlendirilmesi amacıyla yurtluk-ocaklık statüleri kaldırılmış ve 1847 yılında Kürdistan Eyaleti kurularak bölge yeni bir yapılanmanın içine girmiştir. Siirt bu tarihlerde Kürdistan Eyaletinin Diyarbakır Sancağına bağlı bir kaza konumunda iken 1852 yılında ilk kaymakam ataması yapılmıştır. Yenileşme hareketi kapsamında 1867 yılında Kürdistan Eyaleti lağvedilmiş ve Diyarbakır Vilayeti kurulmuştur. Siirt bu yapılanmada Diyarbakır Vilayetine bağlı sancak durumuna getirilmiştir. Bu tarihten itibaren sancak idaresine mutasarrıf denen idareciler tarafından idare edilmiştir. 1881 yılında yeniden bir değişiklik yapılarak Siirt sancağı yeni kurulan Bitlis Vilayetine bağlanmıştır. 1920 yılında bağımsız sancak haline gelen Siirt, 1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Türkiye Cumhuriyetinin vilayetleri arasında yer almıştır. Bu tarihten itibaren sancaklar vilayetlere dönüşmüş ve mutasarrıf unvanı vali unvanıyla değiştirilmiştir.

Tarih sahnesinde yer alan birçok farklı devletlerin egemenliği altında kalması Siirt'e zengin bir kültürel yapı kazandırmıştır. Osmanlı'nın hoşgörü ve adaletli yönetim şeklinin önemli örneğini gösteren Siirt, nüfus çeşitliliği bakımından oldukça kozmopolit bir yapıdadır. Şehirde farklı din ve milletler uzun süre beraber yaşamışlardır. Bu çerçevede Müslümanlar, Hristiyan dinine mensup Ermeniler, Keldaniler, Katolikler, Süryaniler, Protestanlar ve Yezidiler birlikte yaşamaktaydı. Şehrin büyük çoğunluğu Müslüman olmakla beraber Hristiyanların büyük kısmı Ermeni milletinden meydana gelmekteydi. Bu nüfus çeşitliliği şehir sokaklarında Arapça, Türkçe, Kürtçe, Keldanice, Süryanice ve Ermenice gibi dillerin bir arada konuşulmasını sağlamıştır. Bu da şehre zengin bir kültürel atmosfer kazandırmıştır.

Bu kültürel atmosferin en önemli unsuru sözlü kültüre ait olan anlatılar ve hikâyelerdir. Sözlü kültüre bağlı olarak oluşan hikâyeler, masallar, fıkralar, yaşantılar sonucu meydana gelen anekdotlar, atasözleri, deyimler bu atmosferin en önemli parçasını oluşturmuştur. Her din ve millete ait topluluklar kendilerine ait mekânlarda, evlerde bu kültürü yaşatmıştır. Şehir ahalisinin önemli kesimi olan Araplar da bu anlamda zengin bir sözlü kültüre sahiptirler. Araplar, teknolojik aygıtların yaygınlaşmadığı dönemde uzun kış gecelerini dolu dolu geçirmek, yaşadıklarını aktarmak gibi farklı nedenlerle bu hikâyeleri ve masalları birbirlerine anlatmışlardır. Her biri derin bir kültüre ait unsurları içeren bu hikâye ve masallar zamanla kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum Arapça konuşmanın azalmasıyla paralel bir şekilde gelişmiştir. Söz konusu bu sözlü kültürü en iyi bilen belli bir yaşın üstünde olup Arapça bilen insanların sayısı giderek azalması, bu zengin kültürün yaşamasını tehlikeye sokmuştur. Bu çalışmamız yaşaması tehlikeye giren Arapça sözlü kültürün yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. SİİRT ADININ ANLAMI.

Siirt adı, bölgede çeşitli milletlerin bir arada yaşaması nedeniyle değişik şekillerde söylenmiştir. Şehir Süryani dilinde Sért ve Keldani dilinde kent anlamına gelen Keert kelimeleriyle isimlendirilmiştir. Türk, Arap, İslam ve Batı kaynaklarında, Sa'ert, Sört, Sairt, Si'ird, bazı kaynaklarda Sırt, Sert, Tiğramosert, Eserad, Tiğrakert, İs'ird gibi değişik isimlerle ifa edilmiştir. İbn Şeddad, şehir isminin kaynağına ilişkin iki defa yıkıldığı ve üç defa yeniden inşa edildiği için Siirt adının verildiği yönünde görüş bildirmiştir. Farsçada ise üç düğüm veya üç tepe anlamında Sé-Hırt olarak ifade edilmiştir. Şehrin ilk yerleşim merkezinin bulunduğu bölgenin coğrafi özelliğinde Rasinnaebah, Biraffa ve Mevbuk adında üç tepenin varlığı şehre Siirt isminin verildiği yönündeki görüşleri desteklemektedir (Atalay, 1946: 31; Siirt Turizm Envanteri, 1991: 5; Siirt İl Yıllığı, 1995: 38; Siirt İl Yıllığı, 1998: 33; Kılıççioğlu, 1992: 58; Özgen ve Karadoğan, 2009: 63; Tuncel, 2009: 173; Seçkin, 2006: 13; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6679; Savur, 2010: 15; Subaşı, 1998: 15; Duygu, 2012: 8; Özgen, 2002: 117).

1.2. SİİRT'İN COĞRAFYASI

Siirt, Türkiye'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesinde Güneydoğu Toroslarının eteğinde Dicle nehrinin kolları olan Botan ve Reşan çayları arasında yer almaktadır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 3). Denizden 930 metre yükseklik-

te ve yüzölçümü 5406 km²'dir. İl, doğuda Van, Hakkâri, batıda Batman, kuzeyde Bitlis, güneyde Şırnak ve Mardin illeriyle komşudur. (Boran vd., 2002: 17; Atalay, 1946: 9). Siirt'in altı ilçesi vardır. Bu ilçeler Tillo, Baykan, Kurtalan, Şirvan, Eruh ve Pervari'dir. İlçelerin Siirt Merkeze olan uzaklıkları Tillo 9 km, Baykan 47 km, Kurtalan 34 km, Şirvan 26 km, Eruh 53 km ve Pervari 90 km mesafeleri bulunmaktadır (Siirt İl Yıllığı, 1995: 36).

Siirt'te karasal iklim hâkim olup yazları sıcak ve kuraktır. Doğu ve kuzey bölgelerinde kışlar daha sert ve yağışlı, güney ve güneybatı bölgelerinde ise kış ayı daha ılık geçmektedir. En az yağış Kurtalan ilçesinde, en fazla yağış Baykan ilçesinde görülür. Gece ile gündüz arasındaki ısı farkı azdır. Tespit edilen en yüksek ısı 42 °C, en düşük ısı -19 °C'dir. Rüzgârlar geceleri doğu ve kuzeydoğudan, gündüzleri güney ve güneybatıdan, kışın ise genellikle kuzey ve kuzeybatıdan esmektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 30; Siirt İl Yıllığı, 1995: 28; Atalay, 1946: 10).

Siirt'in doğusunda 2838 metre yüksekliğindeki Yazlıca (Herekul) Dağı bulunur. Kuzeyden 2444 metre yüksekliğinde meydan-ı Süleyman Tepesi ve Körkandil Dağı izler. Kuzeydoğusunda 2741 metre yüksekliğinde Doğruyol (Beknovi) Dağı, 2631 metre yüksekliğinde Kapılı Dağı ve 2350 m. yüksekliğinde Koran Dağı bulunur. Eruh ilçesinin güneyindeki Yassı Dağı 2280 metre yüksekliğindedir. Bunun batı yönündeki uzantısını oluşturan 1409 metre yüksekliğinde Şeyh Ömer Dağı bulunur. Kurtalan ilçesinde 1530 metre yüksekliğinde Dilek Tepesi bulunmaktadır esmektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 23; Siirt İl Yıllığı, 1995: 23-24; Siirt İl Yıllığı, 1998: 55; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6667).

Yaylaların büyük bölümü yüksek düzlükler şeklindedir. Pervari ilçesinde Cemikari, Ceman ve Herekol yaylaları, Şir-

van ilçesinde Bocavan yaylası vardır. Yaş kış bol yağış alan bu yaylalar zengin çayırarla kaplı olup şehirde hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olması yaylaların önemini arttırmaktadır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 24; Siirt İl Yıllığı, 1995: 24; Siirt İl Yıllığı, 1998: 56; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6667).

Botan (Uluçay) vadisi, Bitlis ilinin güneyindeki dağların eteklerinden başlar. Türkiye'nin en dik ve sarp vadilerindedir. Doğruyol, Kuran ve Kapılı Dağlarının arasından Siirt topraklarına girer. Kimi yerlerde kenardaki dağların doruklarıyla vadi tabanı arasındaki yükselti farkı 1000 metreye ulaşır (Siirt İl Yıllığı, 1995: 25; Siirt İl Yıllığı, 1998: 60; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6669).

Behrancı vadisi, Yazlıca (Herekol) dağlarının güneydoğu yamaçlarından çeşitli kollar halinde başlar. Vadi dar ve diktir. Vadi kolları güneydoğudan güneybatıya genişçe bir yay çizerek Türkiye-Suriye sınırında Habur vadisine açılır (Siirt İl Yıllığı, 1995: 24-25; Siirt İl Yıllığı, 1998: 60; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6669).

Garzan (Yanarsu) Çayı vadisi, Garzan vadisi Bitlis il sınırlarında, Muş'un güney dağlarının doğu yamaçlarından çeşitli kollar halinde başlar. Kollar birleştikten sonra güneye yönelir ve Aydınlık Dağları ile Tandır Dağı arasından Siirt il topraklarına girer. Vadi çok dar ve diktir (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6669).

Siirt il alanı, Doğu Anadolu yapraklı orman kuşağı ile Güneydoğu Anadolu bozkır kuşağı üzerinde kalır. Toros dağlarının Güneydoğu Toroslar adıyla anılan bölümleriyle buradan kuzeye doğru sokulan yayla ve dağlarda meşe ormanları bulunmaktadır. Hemen hemen saf meşe topluluklarından oluşan bu ormanlara Doğu Anadolu Meşelikleri adı verilmektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 50; Siirt İl Yıllığı, 1995: 29).

Botan Suyu (Uluçay), Siirt, Hakkâri ve Van sınırını oluşturan yüksek dağlardan kaynaklanır. Pervari Yöresinin Sularını toplayan Çatak çayı ve Bitlis'in doğusundaki dağlık yöreyle beraber Doğruyol, Kapılı ve Kuran dağlarının sularını da toplayan Büyükdere ırmağıyla Çukurca'da birleşir ve burada Botan suyu adını alır. Bostancık yöresine ulaştığında doğuda Eruh yöresinin sularını toplayan Zaroğa çayını, kuzeyden Muş güneyi dağlarının sularını toplayan Bitlis Çayını alır. Çattepe'de Dicle ırmağına karışır. Botan suyu düzenli yağışlar ve kar suyuyla beslendiği için yaz-kış bol suludur. Yaya olarak geçilmesi zor bir akarsudur (Siirt İl Yıllığı, 1967: 29; Siirt İl Yıllığı, 1995: 26; Siirt İl Yıllığı, 1998: 63; Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6668).

Reşinan Suyu, Pervari ilçesinin Çemikari yaylasından çıkarak Şırnak ilinde oldukça geniş vadileri sular ve Dergil köyü önünden geçerek Kasrik boğazından sonra Dicle ırmağı ile birleşir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 29; Siirt İl Yıllığı, 1995: 26; Siirt İl Yıllığı, 1998: 63).

Garzan (Yanarsu) Çayı, Aydınlık dağlarının güney yamaçlarından doğar. Sason dağlarının güney yamaçlarından inen kollardan oluşur. Dar ve derin bir vadiye akar. İlin kuzeyindeki yağışlı bölgenin sularını topladığından yaz kış suyu boldur. Kaşüstü (Hendük) köyü yakınlarında Dicle ırmağıyla birleşir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 29; Siirt İl Yıllığı, 1995: 26; Siirt İl Yıllığı, 1998: 63).

Başur Çayı, Muş sancağında Mutki nahiyesinden çıkarak Rıdvan'a birleştikten sonra Fındık karyesinden bir buçuk saat aşağıda Dicle nehrine dökülür. Bitlis ilinin kuzeyinden çıkan bu suyun il hudutları içindeki uzunluğu 45 km'dir. Kezer çayı ile Başur köprüsünün 2 km güneyinde birleşir Kezer Çayı ise Bitlis ilinin doğusunda Güzeldere'den çıkar ve Kırkçeşme sularının birleşmesinden oluşur. Başur çayı

ile birleştikten sonra Botan suyuna karışır birleşir (Siirt İl Yıllığı, 1995: 26-27; Siirt İl Yıllığı, 1998: 63).

1.3. DİNİ YAPILAR

1.3.1. Camiler

Ulu Camii, Bu cami Selçuklu sultanlarından Mugizüddin Mahmut Bin Muhammed Tapar tarafından 1129 yılında yapılmıştır. 1260 yılında Cizre hâkimi Selçuk atabeylerinden El Mücahid İshak tarafından onarılarak bazı eklemeler yaptırmıştır. Ulu Cami minberi ağaç işçiliğinin güzel örneklerinden olup, MEB tarafından 1933 yılında Ankara'ya naklettirilerek Etnografya Müzesinde korunmaya alınmıştır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 10).

Çarşı (Asakir) Camii, 1265 yılında Miyafarkin (Silvan) Artukoğullarından Melis-üs-Salih Nasirüddin tarafından yaptırılmıştır. İlk yapısı yanyana üç kubbe şeklinde inşa edilmiş daha sonra iki kubbe eklenerek enine genişletilmiştir. Günümüzde camii yeniden inşa edilerek 2003 yılında Abdulhakim Sancak Çarşı Camii olarak adı değiştirilmiştir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 12).

Cumhuriyet (Hıdırıl Ahdar) Camii, Camiinin yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 1929 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Siirt halkının yardımı ile onarılmıştır. İlk yapısı tek kubbeli iken iki kubbeli ekleme yapılmıştır. 1929 yılında yapılan onarımdan sonra camiinin Hıdırül Ahdar adı değiştirilerek Cumhuriyet Camii adı verilmiştir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 12).

1.3.2. Türbeler

Veysel Karani Türbesi, Siirt ili Baykan ilçesi Ziyaret belde-
sinde Hz. Muhammed (s.a.v) övgüsüne mazhar olan ta-
biinin büyüklerinden Veysel Karani hazretlerinin türbesi

bulunmaktadır. Halk türbe ziyaretine önem vererek türbe ziyaretleri gerçekleştirmektedir. Türbeye gözü ağrıyanlar gelir adaklarını adar ve şifa için dua ederler. Her yıl mayıs ayının birinci Cuma gününden üçüncü Cuma gününe kadar halk türbeyi ziyarete gelir ve kurban keserler. Şifa bulanlar şükran borcu olarak gümüşten göz şekilleri yaparak türbeye asarlar (Kılıççıoğlu, 1992: 108).

İsmail Fakirullahoğlu Türbesi, H. 1067 yılında Tillo'da doğmuş, Hoca Kasım Efendi'nin oğludur. Kasım Efendi Tillo'daki tek camide imam hatip ve müderrislik yapmıştır. İsmail Fakirullah babasından din ve dünya ilimlerini öğrenmiştir. Babasının ölümüyle aynı camide imam hatip ve müderrislik yapmıştır. Hz. Abbas'ın soyundan ve Şafii mezhebindedir. Türbesi Siirt'in Tillo ilçesinde bulunur. Bu türbe talebesi olan İbrahim Hakkı Hz. tarafından kendisine yapılmıştır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 13).

İbrahim Hakkı Türbesi, 18 Mayıs 1704'te Erzurum'un Hasan Kale ilçesinde dünyaya geldi. İsmail Fakirullah'tan ilim dersleri aldı ve şeyhin kızı ile evlendi. 1780 yılında Tillo'da vefat etti. Sosyalog, psikolog, astronom, fen adamı ve şiir bir kişilikti. 40'tan fazla eser yazmıştır. En önemlisi Marifatname eseridir. En büyük eseri hocasına yapmış olduğu türbedir. Bu türbenin 8 metre doğusuna 7-8 metre yüksekliğinde bir kule yapmıştır. Türbenin penceresi hizasında karşılıklı iki pencere koymuştur. Tillo'dan 3 km uzaklıkta yaptığı bir duvar güneşin ilk doğuşunu kapatır. Duvarın içinde yaptığı küçük pencereden sızan güneş ışığı hacasına yapmış olduğu türbenin kulesine gelmektedir. Yapılan bu duvara KALETÜL ÜSTAD denilmektedir. Yapılan bu yapı ile Güneş ışınları 21 Mart-23 Eylül tarihlerinde Dünya'nın ekinos noktalarında olduğu bir sırada tam duvarın arkasına doğuyor. Bu duvar bütün güneş ışığını kaplayarak sadece yapılan pencereden bir ışın demeti

geçmektedir. O ışın demeti tam ilerideki 3 km mesafedeki türbenin kulesine gelerek kuledeki mercek ve ayna vasıtasıyla kırılarak türbenin penceresinden hocasının başucuna düşmektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 15).

Sultan Memduh Türbesi, İsmail Fakirullah'ın torunu Şeyh Abdurrahman'ın oğludur. 1761 yılında Tillo'da doğmuştur. İbrahim Hakkı Hz'nin yanında ilim tahsil etmiştir. 1841 yılında vefat etmiştir. 1891 yılında taş işçiliğinin nadide örneği olan işlemeli giriş kapısıyla camisi yapılmıştır. Türbe ise Sultan Memduh tarafından kendinden önce vefat eden oğlu Şeyh Abdurrahman için 1830 yılında yapılmıştır. Cami ile türbesinin bulunduğu tepeye CEBEL-İ RA'SİL ve KUVA denilmektedir. Sultan Memduh, oğlu Şeyh Abdurrahman ile beraber caminin bir köşesindeki bu türbede yatmaktadır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 18).

23

Şeyh Mücahit Türbesi, Halit Bin Velid soyundan gelmektedir. Şeyh Hamza El Kebir'in oğludur. Doğum yılı tam olarak bilinmemekle beraber genç yaşta 1266 yılında vefat etmiştir. Türbesi Siirt'in Tillo İlçesinde bulunmaktadır. Çocuğu yaşamayan türbeye adak adar ve çocukları yavaşayanlar her yıl çocuklarını türbeye götürür (Kılıççioğlu, 1992: 113).

Şeyh Hamza El Kebir Türbesi, Halit Bin Velid soyundan gelmektedir. Şeyh Mücahit'in babasıdır. İsmail Fakirullah, Hamza El Kebir'den "Kutbül Ahtap" diye söz etmiştir. Türbesi Siirt'in Tillo İlçesindedir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 26).

Şeyh Musa Türbesi, Şeyh Elyas, Şeyh Neccar ve Şeyh Türki'nin hocalığını yapmıştır. Kerametlerinden biri, cuma namazına gittiğinde tarlasını onun yârine bir aslanın sürmesidir. Felçli hastalar şifa niyeti ile türbede bir

müddet bekletilmektedir. Türbe Siirt merkezindeki Doğan Mahallesiindedir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 13).

Şeyh Ebul Vefa Türbesi, Abdulkadir Geylani zamanında yaşamıştır. Baş ağrıyan kişilerin türbede mum yakmaktadırlar. İnsanlar dileklerinin kabulü niyetiyle her çarşamba ve cuma geceleri türbeyi ziyaret etmektedir. Türbe Siirt'in Evren Mahallesiinde bulunup aynı isim ile bir camisi bulunmaktadır (Kılıçcıoğlu, 1992: 94).

Şeyh Muhammed El Hazin Türbesi, 1820 yılında Siirt'in Dereyamaç (Fersaf) Köyünde doğmuştur. Şeyh Hazin hayatta iken türbesinin yerini göstererek Halid Bin Velid'in savaş sırasında çadırını buraya kurduğunu söylemiştir. 1891 yılında vefat etmiştir. Asabiye hastalığı bulunan bireyler türbeyi şifa niyeti ile ziyaret etmektedirler. Türbe Siirt Merkez Dereyamaç köyündedir (Kılıçcıoğlu, 1992: 94).

Şeyh Şerafettin Türbesi, hem ilmi ve şiirleri hem de cesareti ile tanınmıştır. Devlete itaati benimsemiş olup 1. Dünya Savaşı'nda Ruslar karsa girdiklerinde bin başı rütbesi ile Hasan Kale'ye gitmiştir. Dönüşte gönüllü toplayarak savaşa katılmıştır. Ruslar Siirt ve Bitlis arasına geldikleri zaman halkın Siirt'ten göç etmesini engellemiştir. Milli mücadeleden sonra ortaya çıkan bazı ayrılıkçı hareketleri bastırması ve aşiretler arasındaki kavgalara son vererek birliği sağlamıştır. Türbesi Siirt Merkezindeki Bıttımlık Mahallesiinde bulunmaktadır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 27).

Molla Halil Türbesi, Hz. Ömer sülalesinden olup 1757 yılında Hizan'ın Gulpik Köyünde doğmuştur. Tahsilinin ilk yıllarında babası Molla Hasan'ın vasıtasıyla İbrahim Hakkı hazretlerinin duasına mazhar olmuştur. Hayatını eser yazma ve yaymak ile talebelere ders vermek ile geçirmiştir. 20'ye yakın eseri vardır. 1843 yılında vefat etmiş, türbesi Siirt Merkez Algül Mahallesiindedir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 27).

Şeyh Türki Türbesi, Türbe Siirt Merkez Çal Mahallesi-
deki yüksek tepesinde bulunmaktadır. Şeyhin hangi dönem-
de yaşadığı ile ilgili her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.
Hac mevsiminde aileler arefe günü türbeyi ziyaret ederek
mevlüt okurlar. Akşam olunca mum yakarak türbeden ay-
rılırlar (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 28).

Şeyh Hattap Türbesi, 1846 yılında Siirt'te doğmuştur. Akli
ve nakli ilimleri Siirt'in baş âlimi Ömer Amir ile müftü
Hüseyin'den almıştır. Mekke müftüsü Zeyni Dehlan'dan
derz ve icazetname almıştır. İmam ve müderris olduğu
Siirt Merkez Dumlupınar Mahallesiindeki Cerrah Cami'in-
deki özel türbede metfundur. (Kılıççıoğlu, 1992: 115).

Şeyh Celaleddin (Cerrah) Türbesi, Şeyh Hattap'ın kardeşi
olup aynı türbede metfundur. Memo Zin'i Arapçaya ter-
cüme etmiştir. Zengin kütüphanesi Siirt müftülüğünce
muhafaza altına alınmıştır. Camideki kuyudan su alınarak
doğumda zorluk çeken kadınlara içirilmektedir (Kılıççıoğ-
lu, 1992: 115).

Şeyh Halef Türbesi, Siirt Merkez Ülkü Mahallesi-
deki aynı ismi taşıyan cami içindeki türbede metfundur. Cuma
akşamları insanlar dileklerinin kabulü için türbeyi ziyaret
ederler. Türbede bulunan kuyu suyunun sıtma hastalığına
iyi geldiği söylenmektedir (Kılıççıoğlu, 1992: 94).

Şeyh-ül Horani Türbesi, Siirt Merkez İnönü Mahallesi-
deki eski Gazi İlkokulu karşısındaki dut ağacının altında yat-
maktadır. Kurdeşen çıkarılan türbenin yanında bulunan
kuyudaki su ile yıkanınca iyileştikleri rivayet edilmektedir
(Kılıççıoğlu, 1992: 94).

Şeyh İlyas Türbesi, Siirt Merkez Algül Mahallesi eski be-
lediyenin yanında bulunan türbede metfundur. Çocukla-
rının erken yürümesini isteyen aileler çocuklarını türbeye

götürerek türbeye mum yakmaktadırlar. Ayrıca aside denilen bir nevi pekmez tatlısı yaparak fakirlere dağıtırlar (Kılıççioğlu, 1992: 95).

Şeyh Ali Gerisi Türbesi, Siirt'in Baykan İlçesine bağlı Dilektepe Köyünde bulunan türbede meftundur. Bu türbe özellikle iç hastalıkları, asabiyet problemleri ve çocuğu olmayan kadınlar bu türbeyi ziyaret ederler. Özellikle bu ziyaretler her yıl ekim ayının ilk üç cumasında yapılmaktadır (Kılıççioğlu, 1992: 95).

Şeyh Muhammed Tomani Türbesi, Siirt'in Tillo İlçesi İkizbağlar (Tom) köyündeki türbede meftundur. Sandukası üzerindeki kitabenin sekizyüz yıllık olduğu rivayet edilmektedir. Yaklaşık 1300'lü yıllarda Suudi Arabistan'ın Teymen kentinde dünyaya geldi. Önce Mardin'e daha sonra İkizbağlar Köyü'ne geldiği söylenmektedir. Şeyh Muhammed Tomani hazretlerinin peygamber efendimizin torunu olan Hz. Hüseyin'in soyundan gelmektedir. Türbede bulunan ve gövdesi kaplan görünümünde olan ağacı hasta insanların şifa bulmak amacıyla kullanmaktadırlar. Gövdesi türbe duvarına oldukça yakın bir mesafede bulunan bu ağaç üzerinden dökülen suyla kadının hamile kalacağına inanılır ([www. Evliyalar.net/seyh-muhammed-tomani-k-s7](http://www.Evliyalar.net/seyh-muhammed-tomani-k-s7); E. T. 2018).

1.3.3. Kiliseler

Dilektepe Köyü Kilisesi, Baykan ilçesinin Dilektepe köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Köye olan uzaklığı 3 km'dir. Tepenin yamacında bulunan kilise zamanla toprak altında kalmıştır. Patika bir yolla kiliseye gidilebilmektedir (19. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2002: 21-22).

Adakale (Derzin) Köyü Kilisesi, Derzin köyü merkezindeki ilkokulun güneyinde bulunmaktadır. Yapının bir bö-

lümü yıkılmış, bir bölümü tamdır. Bir kısmı depo olarak kullanılmaktadır (19. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2002: 22).

Hadrianus Kilisesi, Siirt'in güneybatı tarafında kapalı cezaevinin ilerisindedir. Kilise tepenin yamacındaki düzlük üzerine inşa edilmiştir. Yapının beden duvarlarının büyük bölümü günümüze sağlam olarak ulaşmıştır (19. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2002: 22).

Maruta Parstır Kilisesi, Siirt sancağının Sason kazasına bağlı Musa nahiyesinde bulunan Kabilcevz köyüne iki saat mesafede Merato isminde bir dağ bulunmaktadır. Bu dağ yüksek irtifalı bir dağdır. Bu dağın tepesinde her mevsim kar bulunmaktadır. Dağın tepesinde bir kilisenin bina kalıntısı vardır. Halk arasında bu kilise Merato Kilisesi olarak bilinmektedir (H. 1292 Diyarbakır Vilayet Salnamesi: 261).

1.4. SOSYAL YAPILAR

1.4.1. Çeşmeler

Sukul-Ayn (Çarşı Çeşmesi), Siirt merkezinde Cumhuriyet (Sancak) Camiinin yanında yer alır. Selçuklu eseri olduğu tahmin edilen çeşme üç bölümden oluşur. Çeşmede biri tatlı diğeri acı olmak üzere iki çeşit su iki ayrı havuzda toplanır. Genel kullanım itibariyle tatlı su içme suyu, acı su ise temizlik işlerine yöneliktir. Kuzeybatıdaki beş basamaklı merdivenden girilen yapı günümüzde fırının odun deposu olarak kullanılmaktadır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 25).

Ayn-ı Sa'lib Çeşmesi, Siirt merkezinde, Merkez Karakolun yanındadır. Taş malzemedan yapılan çeşme, çeşme ve su deposu olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çeşme etrafında çeşitli halk inançları şekillenmiştir. Örneğin, çocuk sahibi olmak isteyenler bu çeşmenin suyundan kana

kana içmektedirler. Ayrıca çeşmenin suyunun hazım sıkıntısı çekenleri iyileştirdiği düşüncesinden hareketle bir halk hekimliği pratiği yer almaktadır (Seçkin, 2006: 292).

Sor Çeşmesi, Siirt Merkez sancağında yer alan suyu soğuk ve lezzetli olan bir çeşmedir. Sıcak yaz günlerinde Siirt halkı bu çeşmedeki su ile serinlemiştir (H. 1310 Bitlis Vilayet Salnamesi: 233).

1.4.2. Köprüler

Nasreddin Köprüsü, Meyyafarikin Artukileri döneminde 1221 yılında inşa edilmiştir. Taştan dört gözlü olarak Siirt-Eruh yolunda Botan nehri üzerinde yapılmıştır (Boran vd., 2002: 19).

Dört Ulular (Çarpıran) Köprüsü, Baykan ilçe merkezinin 3 km doğusunda Bitlis Çayı üzerinde yer alan köprünün kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Taştan yapılmış, kemerli bir köprüdür (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 30).

Çemepri (Eğlence) Köprüsü, Siirt-Eruh yolunda Çemişevki Hanı'na varmadan önce yolun batısında bahçelikler içindedir. Günümüzde sadece iki küçük, bir büyük gözü sağlam kalabilmiş olan köprünün ayaklarında düzgün kesme taş ve kemerlerinde tuğla kullanılmıştır (Boran vd., 2002: 19).

Gerre Han Köprüsü, tek gözlü olarak kesme taştan yapılmıştır. Gerre Han'ın yanında kuzey-güney doğrultusunda Botan nehrine dökülen çayın üzerinde kurulmuştur (Boran vd., 2002: 19).

Başur Köprüsü, 1935 yılında inşa edilmiş olup Siirt-Kurtalan yolunda Başur ve Kezer çaylarının birleştiği yerden 2 km kadar kuzeyde bulunmaktadır (Seçkin, 2006: 297).

1.4.3. Hanlar ve Hamamlar

Han-ı Sor, Botan nehrinin kuzeyinde kervan yolu üzerindedir. Düzgün kesme taş malzemedan yapılan handa kitabe ve herhangi bir süsleme yoktur. Günümüzde ise üst örtüsünün yıkılmasıyla içi dolmuştur (19. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2002: 19).

Çemişevki Hanı, Siirt-Eruh yolunda, Eğlence Mezrasında yolun batısındadır. Düzgün kesme taş malzeme ile inşa edilen yapıda doğu tarafındaki bölüm hayvanlar için, batıdaki bölüm yolcular için ayrılmıştır. Günümüzde sağlam kısımları hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır (Boran vd., 2002: 19).

Gerre Hanı, Siirt-Şırnak yolu üzerinde Hesta Kaplıcaları yolu üzerinde Ormanardı mevkiinde Botan ırmağının kenarındadır. Han, kuzey-güney doğrultusunda olup iki ayrı yapı olarak ele alınmıştır. Günümüzde sağlam durumdaki hana batı taraftaki kapıdan giriş yapılmaktadır (Boran vd., 2002: 19).

Kavvam Hamamı, Selçuklular adına Diyarbakır'da hüküm sürmüş olan Alyanal hükümdarı Nureddin oğlu Kutbeddin Zengi'nin veziri Siirtli Sammaka oğlu Kavvam tarafından 1095 yılında inşa ettirilmiştir. Günümüzde hamamdan hiçbir iz kalmamıştır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 15).

1.4.4. Kaleler

Derzin Kalesi, Şirvan'a tabi Zirki nahiyesinde Kale-i Derzin isminde bilinen büyük ve yüksek dağ üstünde bir kale bulunmaktadır. Zamanla harabe olmuştur. Osmanlılar devrinde Şahkulu adlı asinin sığındığı yer olduğu için Şakuli Bey kalesi olarak tanınmakta olduğu rivayet edilir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 28).

Kormas Kalesi, Siirt Sancağı Şirvan kazasında hükümet merkezi bulunan Kormas köyünün kuzeyinde tek parça bir kaya üzerinde taştan ustaca yapılmış bir kaledir. Bu kale için zamanında yetmiş seksen kadar sağlam odalar olduğu, zaman içinde bu odalar harap olmuş, kalede bir su sarnıcı bulunmuştur. Bizans döneminde Rumlar tarafından yapıldığı rivayet edilmektedir. Osmanlılar devrinde derebeylerin barınağı olmuştur. Şato tipinde inşa edilmiştir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 28).

İrun Kalesi, Şirvan kazasının İrun nahiyesinde bulunmaktadır. Kalede sağlam odalar vardı. Kalenin bir tarafı İrun nahiyesine diğer üç tarafı derelerle çevrilmiştir. Kale yüksek bir yerde bulunmakla kaleden aşağıya bakıldığında korkutucu bir uçurum vardır. Bulunduğu dağın eteğinden geçen nehirle bir yeraltı tüneli ile irtibatı vardır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 29).

Kufre Kalesi, Şirvan'ın Kufre köyünde yer almaktaydı. Zaman içinde harabeye dönmüş kalenin günümüze sadece duvar kalıntıları gelebilmiştir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 29).

Fenike Kalesi, Eruh ilçesinde özellikle Damlarca ile eski yapı (Fenike) köyleri arasındaki alandadır. İçinde kayalar oyulmuş üç gözlü fırın, su depoları, ambarlar, zindanlar, at ahırları gibi bölümlerden oluşmaktadır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 29).

Kiver Kalesi, Eruh ilçesinin güneyinde Kiver Dağı yamacındadır. Kalenin su ihtiyaçları için kayadan 2-3 kuyu kazılmış, kış ve yaz mevsiminde kuyuda su olduğu halde halen orada kayalardan oyulmuş depoların zahire ambarları ve ekmek pişirmek için tandırlar mevcuttur. Kalenin kuzeydoğusunda yüksek kayaların içinde arıların bal yapmaları ve barınmalarını sağlamak amacıyla oyulmuş arı

kovanları şeklinde bölümler bulunmaktadır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 30).

1.4.5. Kaplıcalar

Sağlarca (Billoris) Kaplıcası, Siirt Merkez kazasına 15 km mesafede Gernabe isimli yerde ve Botan nehrinin kenarında bulunur. Bu kaplıca tavanı tek parça yuvarlak bir şekilde ustaca oyulmuş taştan meydana gelmektedir. Suyun kükürt kokusu uzak mesafeden alınır ise nehir kenarında olması nedeniyle suyu pek de sıcak değildir. Su sıcaklığı kaplıca tabanında 35°'dir. Kaplıca cilt hastalıklarına, romatizma ve kadın hastalıklarına iyi gelmektedir (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 6672).

Lif Kaplıcası, Kışlacık köyü sınırları içinde ve Reşan çayı kıyısındadır. Eskiden yapılmış küçük bir havuzu vardır. Suyun verimi saniyede 30 litredir. Su sıcaklığı 41 derecedir. Kimyasal özellikleri açısından Sağlarca Kaplıcası suyuna benzemektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 28).

Siirt Merkez kasabasına bağlı Dergalip köyü civarında bir mağarada cilt hastalıklarına iyi gelen daire şeklinde bir havuza biriken bir kaplıca bulunmaktadır. Burada biriken su sıcak ve kükürtlüdür. Garzan kazası Golamasıyan köyünde başata romatizma olmak üzere eklem hastalıklarına iyi geldiğine inanılan bir kaplıca vardır (H. 1310 Bitlis Vilayet Salnamesi: 233).

1.5. ESKİ YERLEŞİM ALANLARI

Erzen Şehri, Siirt Sancağının Sason kazasında Erzen şehri ismiyle bilinen bir yer bulunmaktadır. Bu eski şehrin içinde inşa edilen evlerin ve kalenin halen kalıntıları mevcuttur. Rivayete göre şehir meydana gelen deprem nedeniyle şehir yıkılmıştır (H. 1292 Diyarbakır Vilayet Salnamesi: s. 260).

Deylemi Bahçesi, V. Yüzyılın sonunda İran'ın Deylem bölgesinde meşhur Hasan Sabbah tarafından kurulan İsmailiye Mezhep ve Hükümetinin son emiri Rükneddin ve ona bağlı halkı Hülagü'nün 1256 yılında yapmış olduğu baskınlara dayanamayarak kısmen Orta Asya'ya kısmen Siirt bölgesine ve Suriye'ye göçmek zorunda kalmışlardır. Bu sırada Siirt'e gelmiş olan birkaç aile tarafından şeyh Yusuf-ül-Garip tepesinde Harman Tepe denen mevkide bir mahalle kurulmuştur. Bu mevkide rastlanan mezar taşların birinde "Heza Merkad-ül Hacı İsmail Eddeylemi" ibaresi yazılı olduğu gibi mezarlığa yakın bir bahçede bu gün hale Deylemi adıyla anılmaktadır (Siirt İl Yıllığı, 1967: 19).

Bazuki Bahçesi, Van iline bağlı Eleşkirt ilçesinde vaktiyle yerleşmiş olan Bozuk aşiretinin reisliğine İran Şahı Tahmasp tarafından tayin edilen Adilceviz beyi Üveys beyin oğulları Emir Kılıç ve Zülfikar Beyler, Tebriz valisi Musa sultanın zulmünden kaçarak Şirvan ilçesindeki İtak kalesinin beyi Ahmet beye sığınmışlardır. Ahmet beyin müracaatı üzerine Kanuni sultan Süleyman tarafından 1522 tarihli fermanla kendilerine Siirt çevresinde arazi verilmiştir. Siirt şehrinin 3 km kadar doğusunda şeyh-ün Neccar adıyla zaviye yakınında Bazuki Bahçesi adıyla anılan ir bahçenin bulunması ve bu bahçeye yakın bir dere içinde bina kalıntılarının göze çarpması bunların yerleşme alanları hakkında kesin bir fikir vermektedir (Siirt İl Yıllığı, 1967: 19).

1.6. MAĞARALAR VE TAŞ ESERLER

Siirt Merkez kazasına iki buçuk saat mesafede bulunan Zukars isimli yerde eski zamanlarda taştan oyulmuş mağaralar bulunmaktadır. Bu mağaraların içlerinde birçok odalar vardır. Kış mevsiminde bazı göçereler buralarda hem ikamet eder ve buralarda koyunlarını ve diğer hayvanlarını muhafaza ederlerdi. Yine Siirt Merkez kazasında

bir saat mesafede bulunan Re'sul-hacer isimli yerde taştan oyulmuş bir büyük mağara bulunmaktadır (H. 1292 Diyarbakır Vilayet Salnamesi: 255).

Şirvan kazasının Maveys köyü yakınında bazı taşlar üzerinde acayip tasvirler ve garip nakışlarla resmedilmiş olup seyredildiğinde zihinde hayret verir derecede bulunmuştur. Şirvan'ın Maden köyünün üst tarafındaki dağın tepesinde bulunan kayanın altında ve insan şeklinde taştan yapılmış bir tasvir olup taşta dikkatli bakılmadıkça taş olduğu fark edilemez. Yine Şirvan kazasının Berhurik köyünde ve Başur suyu kenarında taştan ustaca oyulmuş büyük mağaralar vardır. Bu mağaralarda sağlam odalar bulunmaktadır. Odaların içerisi ikamete ve hayvan muhafazasına uygun oldukları, aşiretlerin iskânından önceden buralarda barındıkları rivayet olunmuştur. (H. 1292 Diyarbakır Vilayet Salnamesi: 256-258).

Eruh kazasına bağlı Basrat köyünün önünden geçen bir nehrin kenarında bir mağara bulunmaktadır. Bu mağarada evliya İbrahim Edhem Kuddise hazretleri içinde yedi sene ikamet ederek burada ibadetini yaptığı Botan havalisince bilinmektedir. Basrat köyünde birçok evliya ve şeyh çıkması nedeniyle buraya evliya merkezi denilmiştir. Yine Eruh kazasının Dergul ve Zilan nahiyeleri arasında ve Cizre ve diğer yerlere giden yol üzerinde içerisi yontulmuş bir delik taş olup orada taşın deliğinde başka yol olmaması nedeniyle buraya gidenler bu taş deliğinin bir tarafından içine girerek 15 dakika gittikten sonra diğer taraftan çıkmaktadırlar. (H. 1292 Diyarbakır Vilayet Salnamesi: 259).

Garzan kazasının Zok köyünde oldukça tehlikeli ve insana korku veren bir mevkide içerisinde dikkat çekici yapıların ve çok soğuk suyla dolu bir havuzun bulunduğu bir mağara bulunmaktadır. Bu mağara hakkında salnamede

geçen ifade şöyledir: “Zok karyesinde zemini pek dehşetli ve asâr-ı garibe ve acibeli bir mağara bulunup içerisinde ince ve gayet karanlıkça bulunan yoldan mum ile on dakika mikdârı girdiği zaman suyu nihâyet derecede bârid ve küçük bir havuza tesadüf olunur. Derununda binlerce yarasa ve güvercin kuşları bulunur” (H. 1310 Bitlis Vilayet Salnamesi: 239; H. 1316 Bitlis Vilayet Salnamesi: 259).

1.7. KÜLTÜREL YAŞAM

Siirt kültür yaşamında belirli günlerin önemi büyüktür. Bir bayram havasında kutlanan bu özel günlerde halk birlikte zaman geçirir ve çeşitli etkinlikler yapar.

“Cigor” (Çıkgör) günü şubat ayının ilk pazartesisine denk gelmektedir. Bu günde ilk olarak erkekler sonrasında kadınlar ayrı yerlerde piknik yaparlar. Böylesi günlerin vazgeçilmez mekânı olarak Botan nehrinin sarp kesiminde yer alan Rasul Hacı (Taş Başı) dikkat çekmektedir. Burada baharı müjdeleyen nergis çiçekleri toplanır. Bugüne özel Bumbar ve Rayo-şu Meketip hazırlanır ve hep birlikte eğlenilir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 35; Atalay, 1946: 37).

“Şiher” günü her yıl mayıs ayının on üçünde başlar ve bir ay devam eder. Bu bir ay boyunca genç kızlar ve kadınlar en güzel kıyafetleriyle mesire alanlarında gezer, türbele-ri ziyaret ederler. Çeşitli eğlenceler düzenleyerek hazırladıkları yemekleri beraberce yerler. Bu günler, genç kız ve erkeklerin birbirlerini gördükleri özel zamanlardır. Ve evlilik yolunda birbirlerini tanımak için bir fırsat niteliğindedir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 42; Atalay, 1946: 38).

“Yumurta Bayramı” olarak bilinen “Şehril Bayf” gününde her evde yumurtalar kaynatılır. Bayram Şeyh Halil-ül Fert Mezarlığı yakınlarında bir yerde düzenlenir. Bayramda erkekler tarafından çeşitli etkinlikler düzenlenir. Oyun-

lar oynanır ve yarışmalar yapılır. :eşitli renklerde boyanmış yumurtalar tokuşturulur. Ertesi gün Şehril Memelik (Nişanlı Teşhiri) gününde her aile müstakbel gelinini alıp Şeyh-ül Tirki tepesindeki Şeyh Osman mevkiine giderek eğlenirler (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 42).

“Siirt’in Şeref Günü” ise 1916 yılında 16. Kolordu komutanı Mustafa Kemal Paşa Siirt’e geldiği gündür. 14 Eylül’de dönemin Belediye Başkanı Hami Efendinin akrabası olan Mustafa efendinin evinde kalmıştır. Mustafa Kemal Paşa Siirt’e geliş günü şeref gün kabul edilmiş ve törenlerle kutlanmaya başlanmıştır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 42).

1.8. HALK MUTFAĞI

Siirt halk mutfağı; çorbası, tatlısı, ana yemekleri geniş bir yelpazede çeşitlilik gösterir.

Siirt’in en ünlü yemeği büryandır. Kızgın fırınlarda pişirilen özellikle yazın yenilen et yemeğidir. Etler kemiklerden ayrılarak kızdırılmış fırınlarda çengellerle uzatılır ve fırının ağzı kapatılır. İki saat kadar fırınlarda pişirilen etler askılarda satılır (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 35; Kılıççıoğlu, 1992: 103). Karakaş, yemeğin doğuşu ile ilgili şunları aktarır: “Ağanın koyunlarını otlatmaktan sorumlu çobanın bir gün canı et çeker. Çoban, koyunlardan birini çalarak keser ve onu pişmesi için bir tandır fırınının içine koyar. Koyun bir gece fırında kalır. Ertesi gün çoban, pişmiş haldeki koyunu yiyeceği sırada, ağa gelir ve kendisi için pişirildiğini zannettiği koyunu yer” (Karakaş, 2014: 11).

Yörede Sıkça tercih edilen bir diğer yemek perde pilavıdır. Süt, yumurta yağ ile yoğurularak hazırlanan hamur, fes şeklindeki özel tencereye sıvanır. Kızartılmış keklik ve tavuk eti et suyu ile hafif pişmiş pirinçle birlikte çeşitli baharat ve badem içi ile süslenerek bu tencereye konur ve

üzerleri yine yumurta sıvanır, tencere kapağı örtülür. Biraz piştikten sonra servise hazır hale gelir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 35; Kılıççioğlu, 1992: 103). Karakaş, yemeğin sahip olduğu sembolik anlamlar üzerine şunları söyler: “Pilavın üzerini saran hamurla kaynana, geline evin sınırlarını dışarıya vermemesi gerektiği mesajını verir. Pilavın içinde eğer fıstık varsa bu kız çocuk özlemini, badem varsa bu, erkek çocuk özlemini ifade eder. Pilavın içindeki kuş üzümüleri ise yeni evli çiftlere mutluluk dilemek içindir” (Karakaş, 2014: 11).

Hazırlanması oldukça zahmetli olmasına rağmen severek tüketilen bir diğer yöresel yemek bumbur, yöresel ifade ile “cokat”tır. Özenle temizlenmiş bağırsaklar bir uçtan dikilir. Pirinç, maydanoz ve kıyma karabiber ile baharatlanarak bağırsağa doldurulur. Diğer uçtan da dikildikten bağırsak hava alması için çeşitli yerlerden şişlenir. Bir buçuk pişirildikten sonra bağırsaklar dolgun hale geldiğinde ateşten alınır. Üzeri bir bezle örtülerek yirmi dakika dinlendirildiğinde servise hazır hale gelir. Söz konusu yemek, yörede aynı adla kutlanan cıgor bayramında özel olarak tüketilir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıççioğlu, 1992: 104).

Sarımsaklı köfte mevsimsel olarak tüketilen bir diğer yöresel yemektir. Serin mevsimlerde ve genellikle Pazar sabahları tüketilir. Yapılış itibarıyla geleneksel köfte yapımı aynı yol izlenir. Hamur haline getirilen bulgur, geniş ve incebir şekil verilerek haşlanır. Sonra üzerine bir miktar ince sarımsak eklenir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıççioğlu, 1992: 104).

Kış aylarının tercih edilen yemeği yörede “Şişşirten” olarak bilinen ayranlı yarmadır. Öncelikle buğday dibeklerde dövülerek yarma haline getirilir. Mahalle dibeklerinde dö-

vülerek kabuğu çıkartılan buğday değirmende öğütülerek yarma haline getirildikten sonra bol suda hamur haline gelinceye kadar pişirilir. Pişirilen bu yarma derin tabaklar içine ortası boş bırakılmak suretiyle yayılır.

Yaz aylarında ayran torba vasıtasıyla süzülerek topak haline getirilir ve kurutulur. “İncene” denilen dibi pürtüklü toprak tencerelerde ılık suda elle sürtülerek eritilir. Sıvı haline getirilen ayranın içine bol miktarda kızartılmış yağ, nane ve kırmızıbiber konularak yarma tabağının boş bırakılan kısmına dökülür. Böylece hazırlanan ayranlı yarma kıyıdan başlamak suretiyle yenilir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıçcıoğlu, 1992: 104).

Siirt mutfak kültüründe ana yemekler kadar tatlı çeşitliliği de dikkat çekmektedir. “Varak Kek” tatlısında hazırlanışı şu şekildedir: Hamur yufka yapılarak dilimlenir ve kurutulur. Kurutulan hamurun iki katı kadar pekmez ve yarısı kadar da su ile karıştırıldıktan sonra kaynatılır. Kaynayan karışıma hamurlar atılır ve yarım saat pişirilir. Üzerine tercihen ceviz, fındık vb. katılarak süslenir. Soğuduktan sonra servis edilir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıçcıoğlu, 1992: 105). “Rayoşu Meketip” tatlısı yufka haline getirilerek hazırlanması açısından “Varak Kek”i tatlısına benzer. Yufkanın hazırlanışında iki kg un, iki yumurta, bir çay bardağı zeytinyağı iyice yoğrulur. Yufka haline getirildikten sonra içine ceviz içi koyulur. Katlanan yufkalar mektup zarfı haline gelecek şekilde kesilir. Tatlı adını bu kesim biçiminden alır. Zeytinyağı ile kızartıldıktan sonra pekmez ya da şekerli suya batırılır. Soğuduğunda servise hazır olur (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıçcıoğlu, 1992: 105).

“İmcerket” tatlısı yapımına bir yumurta ve bir çay bardağı yoğurt ile bir miktar tuzun yoğrulması ile başlanır. Hamur

küçük parçalar halinde hazırlandıktan sonra yaş bir bezin altında on beş dakika dinlendirilir. Daha sonra hamurlar yassı hale getirilir ve kızartılır. Toz şeker eşliğinde sunulur (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıççioğlu, 1992: 105).

“Aside” tatlısı ise unun yağla birlikte kısık ateş üzerinde kavrulmasıyla yapılır. Un soğuduğunda, unla aynı miktarda ağda hazırlanır. Ağda biraz soğuduğunda kavrulmuş un ile yoğrularak istenen şekil verilir. Sonrasında yemeye hazır hale gelir (Siirt Turizm Envanteri, 1991: 36; Kılıççioğlu, 1992: 105).

1.9. GELENEKLER

Şehir Geleneği; Türkçede sergi, panayır anlamına gelmektedir. Her yıl Mayıs ayının 13. gününde başlayan anane bir aya kadar devam eder. Bu geleneğe iştirak eden kadınlar, kızlar süslenmiş bir şekilde şehir dışında muayyen yerlere giderler. Buralarda salıncaklar kurulur, nişanlı kızlar, para mukabilinde sallanırlardı. Bu görenek, evlilik yaşına gelmiş kızların kendilerini gösterme, beğendirme yeridir.

Erkek, ana ve babasının tanıdıkları veya methini işittikleri kızın evine gidip gördükten ve onu beğendikten sonra peçe ve çarşafı kaldırırdı. Erkek gençler hiçbir şekilde evlenmeden önce kızların yüzünü göremezlerdi. Yakından tanışmayı temin için kurulan bu panayır, yalnız iki tarafın ebeveynleri olan analarının görüşmelerine hadim olduğundan, birbirini görememiş olan gelin ve damat aralarında sevgisizliğe neden olduğunda erkelerin çoğu dörde kadar evlilik yapılmasıyla sonuçlanırdı (Atalay, 1946: 38).

Nişanlanma Geleneği; evlenme çağına gelmiş genç, anası veya akrabalarından birisi evlerde veya gezintilerde görüp beğendikleri kızları almak için gizlice onunla veya babasıyla görüşürlerdi. Aralarında anlaşma sağlandıktan sonra

iki aileden meydana gelen akrabalar kızın evinde toplanırlardı. Mahalle imamı tarafından nişan hutbe ve duası okunduktan sonra damat adayı evinden getirilen şerbet içirildikten sonra nişanlanma töreni biter.

Bu toplantı bazen gündüz bazen de gece yapılır. Erkeklerin bu suretle yaptıkları törenden bir gün veya aynı gün kadınlar da kızın evine giderek nişanlının kulağına elmas veya altın küpe, eline de altın bilezik takılır ve değerli kumaştan bir kat elbise götürürler.

Nişan töreninden bir gün sonra kız evinden ikram olarak, bir tepsi baklava ve bir kat iç elbise erkek tarafına gönderilirdi. Nişanlılık süresi boyunca damat ve gelin görüşmeleri uygun görülmezdi. Erkeğin mali durumuna göre devam eden nişan süresi boyunca kız tarafına mevsimin meyveleri ve tatlı yemeklerle beraber kızın çeyizine eklenmek üzere elbise, ziynet eşyaları gibi hediyeler gönderilirdi. Bütün çeyiz tamamlandıktan sonra düğüne başlanırdı (Atalay, 1946: 38-39).

Düğün Geleneği; düğün töreni bir hafta davullu zurnalı bir şekilde sürerdi. Düğün haftasının üçüncü pazartesi günü her iki taraftan davetli olarak gelinin evinde toplanan kadınlar, gerek gelin gerekse de damat tarafı tarafından yapılan çeyiz bir kadın aracılığıyla şabaş edilirdi. Şabaşa katılan kadınlar çeyize bir hediye getirirlerdi. Şabaş işi bittikten sonra, misafirlere yemek ziyafeti verilirdi.

Siirt'te kız istemede başlık parası yoktur. Ancak şabaş gününde yapılan yemek masrafına karşılık olmak üzere, damadın mali durumuna göre bir miktar para kız tarafına verilirdi.

Gelin ve damadın Cuma gecesinde gerdeke götürülmesi usuldendi. Cuma gününde gelin evinden yemeklerle be-

raber, ziynet eşyası gibi değerli hediyelerle gelini görmeye giderlerdi. Gerdek gecesinden üç gece sonra damat babasıyla yakın akrabasından birkaç kişiyle kayınpederinin evine gider, kayınpederi ve kaynanasının elini öperdi. Kız tarafı da damada armağan olarak altın veya gümüşten bir saat hediye ederlerdi. Evlenme haftasını takip eden hafta içinde damat kayınpederle ailesini akşam yemeğine çağırması ile düğün geleneği sona ererdi (Atalay, 1946: 39).

Sünnet Geleneği; 7-8 yaşına gelen çocuğun babası mali gücüne göre kendi çocuğuna ve komşu çocuklardan öksüz ile maddi durumu iyi olmayan birkaç çocuğa yeni elbise yapar, Cuma'dan iki gün önce davullu zurnalı veya dümbelek denilen çalgı ile sünnet düğünü yapılırdı. Sünnet, Cuma gününde yapılır, Cuma günü giydirilmiş çocukların başlarına dizili altınlar konularak, mahalle çocuklarıyla beraber hayvanlara veya arabalara bindirilerek sevinle şehir içinde bir sate yakın gezdirildikten sonra eve gelinirdi. Bu güne davet edilmiş akraba, dostlar Cuma namazından sonra eğlence yerinde toplanır, burada hazırlanmış yemeği yerler ve sünnetçi davetlilerin huzurunda çocukları sünnet ederdi.

Sünnetçi tarafından tepsi gezdirilir ve davetlilerin bu tepsiye bir miktar para bırakılması adettendir. Bırakılan para sünnetçiye aittir. Sünnet gününden üç gün sonra dost ve komşu kadınları tebrike gelir ve bir miktar para verirlerdi. Davetliler sünnet evinde hazırlanmış yemeği yedikten sonra sünnet a'nanesi son bulurdu. (Atalay, 1946: 40).

1.10. SİİRT'TE HALKBİLİMİ FAALİYETLERİ

Türkiye'de halkbilimi faaliyetleri çok eski bir tarihe gitmeyerek Ziya Gökalp, Mehmet Fuat Köprülü, Rıza Tevfik gibi öncü isimlerin faaliyetleri ile başlamaktadır. Bu

bireysel çabaların yanı sıra Türk Ocağı, Türk Yurdu gibi kurumsallaşmış yapıların katkıları ayrıca önemlidir.

Türk halkbilimi araştırmalarının gelişme evreleri düşünüldüğünde (örtülü devre, Türkçü, Sentezci, dergici devre, bilimci devre (Yıldırım, 1991: 13)) çeşitli dönemlerde farklı disiplinlerde Siirt yöresi ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Çalışmaların birçoğunun farklı disiplin adı altında gerçekleştirilse de halkbiliminin disiplinler arası (aradisiplin/interdisipliner) niteliğinin yoğun olması sebebiyle çalışmaların çeşitli bölümlerinde ele alınan konular halkbilimi alanına girmektedir. Bütüncül olarak bakıldığında yörede hâkim olan zengin kültüre karşın çalışmaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Bu bölümde yörede yürütülmüş olan çalışmalara yer verilerek yeni çalışma konuları hakkında fikir vermesi amaçlanmaktadır.

- Akdemir, M. H. 2016. Siirt İlinde Medrese Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Akın, E. 2017. "Malinowski'nin İşlev Teorisine Göre Siirt Menkıbelerinin İncelenmesi" International Congress on Afro Eurasian Research April 17-20, Malaga.
- Al Nadir 2001. "XVIII. yüzyılda Siirt Yöresinde İlim Kurumlar ve İlim Adamları" Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Tarih Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Arslan, S. 2017. "Siirt İli Pervari İlçesinden Derlenen Müzik Pratikleri (Erbane Geleneği)" Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Müzik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Baran, M. Y., Başak M. Çolak H. Gedik M. Kuşatan O. D., Ergüden İ., Yanbakan N., Geçer 1973. I. Siirt 1998 İl Yılığ, Nürol Matbaacılık, Ankara.

- Başaran, D. 2016. "Kırsal Kalkınmada Coğrafi İşaretlerin Etkisi: Gaziantep ve Siirt İlleri Örneği" Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Bayezit T., Bayraktar F., 1973. Siirt 1973 İl Yıllığı, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara.
- Çakmak, M. (2004). "Nakşibendiliğin Sosyolojik Evreni (Elazığ ve Siirt örneği)" Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik, A. 2012. "Siirt ve Çevresindeki Ziyaret Yerleri" Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Çetin, M. 2001. "Siirt Şehri" İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Eryeşil, T. 2001. Siirt Evliyalari ve Menkıbeleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Tezi, Danışman: Hayrettin Rayman, Afyon.
- Güldoğan, L., 1997. Şeyh Ali Arıncî Hayatı ve Menkıbeleri, Siirt: Doğantepe Yayınları.
- Gültekin, A. K. 2013. "Şafii Kürt Topluluklarda Kutsal Mekân İnanmalarına Dair Güncel Bir Bakış: "Beğendik/Bêdar Örneği" (Siirt - Pervari)" Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi. Cilt 53, Sayı:1, Sayfa: 267-302.
- Günhal, E. 2008. "Siirt Pervari'de Kültürel Hayat" Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., İlahiyat Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Karakaş R. , Akın E. 2018. "Değerler Eğitimi Bağlamında Siirt Menkıbeleri". Folklor Edebiyat, Cilt: 24, Sayı: 94, Sayfa: 87-101.
- Karakaş R. 2014. "Siirt Halk Kültüründe Kutsal Ağaç ve Türbeler" Milli Folklor, Cilt: 13, Yıl: 26, Sayı: 102, Sayfa: 168-179.
- Karakaş R. 2012. "Siirt Halk Kültürünün Şifa Dağıtıcıları Kutsal Sular" Turkish Studies, Turkish Studies-International Peri-

odical For The Languages, Literature and History of Turkic, Prof. Dr. Mehmet Aydın Armağanı, 2. Cilt, Volume 7/4 Fall 2012, p: 2149-2161.

- Karakaş R. 2015. Siirt Menkıbeleri ve Türbe Ritüelleri. Ankara: Basm sayısı:1, Maya Yayınları.
- Kılıç, M. 2012. "Siirt'te Kadının Dinî Ve Sosyal Konumu" Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Kılıççoğlu, C., 2013. Veleye: Siirt, Alp Ofset Matbaacılık, Siirt.
- Korkusuz, Ş., 2007, "Siirt'in Manevi Mimarlarından Üç İsim Şeyh Muhammed el Hazin el Fersafi – Şeyh Abdulkahhar ez Zokaydi – Şeyh Muhammed ez Zokaydi" Uluslararası Siirt Sempozyumu, Siirt.
- Kurul, 1967. Siirt 1967 İl Yıllığı, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara.
- Mutlu, M. 2006. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Oğuz, Z. 2016. "Yerel Değerlerin Turizm Ürününe Dönüştürülmesinde Coğrafi İşaretlerin Kullanımı: Siirt İli Örneği" Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mardin.
- Özgen, N. 2012. "Siirt'in İnanç Turizmi Mekânları: Ziyaret (Veysel Karani) ve Tillo (Aydınlar)", Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 27. S: 251-272
- Seçkin, B. S., 2005. Başlangıçtan Günümüze Siirt Tarihi, İstanbul Siirtliler Derneği, İstanbul.
- Sevgili M. M., 2007. "Şeyh Mahmud Zokaydi ve Şeyh Fudayl Zokaydi'nin Hayatları" Uluslararası Siirt Sempozyumu, Siirt.
- Taşpınar, İ. 2006. Siirt İli ve Çevresi Yaygın Halk İnanışları, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

İKİNCİ BÖLÜM

MASAL VE HALK HİKÂYESİ

2.1. MASAL

Sözlü kültürümüzün önemli türlerinden birisi olan masallar, yapısında kültürümüzden birçok unsuru bünyesinde bulundurduğundan kültürel değerlerin gelecek kuşaklara taşınmasında önemli bir role sahiptir. Masallar genel yapısı itibariyle âdet, gelenek, görenek gibi sosyal normları taşıyarak evrensel bir kontrol mekanizması oluşumuna katkı sunar. Masallar işlevleri ve sahip olduğu evrensel nitelikler sebebiyle halk edebiyatının önemli türlerinden biri olarak her zaman araştırmacıların dikkatini çekmiş, masal konusunu ele alan birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük bir kısmını derleme faaliyetleri oluşturmaktadır. Söz konusu bu kitap da aynı şekilde Siirt yöresinde derlenmiş büyük çoğunluğu masal olan halk anlatılarını içermektedir. Her geçen gün izleri biraz daha silinen kaybolmaya yüz tutmuş bu anlatıların kayıt altına alınması eserin çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bir masal ve halk hikâyesi derlemesi kitabına girişte izlenecek en uygun yol belki de türlerin sınırlarını belirlemek adına tanımları vermektir. Terimsel anlama geçmeden önce kelimelerin sözlük anlamlarını vermek uygun olacaktır. Masal, TDK tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük'te "Ar. Mesel. 1. Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, ku-

laktan kulağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye. 2. Öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser” olarak tanımlanmıştır (TDK, 1988: 1510).

Masal “mesel” sözcüğünden hareketle çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin Kamus-i Osmaniye’ye sözlüğünde “masal” sözcüğünün “mesel” sözcüğünün değiştirilmiş şekli olduğu vurgulanır. Eğitici-öğretici hikâyeler, ahlaki dersler çıkarılan hikâyeler anlamını da taşıyan “mesel”, “halk dilinde meşhur olan, adap ve öğütleri anlatan söz demektir. Günümüz atasözlerine karşılık gelen darbı mesel ise atalardan kalma hikmetler, ibretli sözler anlamını taşır (Tezel, 1997: 9-15).

Anonim halk edebiyatının en eski türlerinden olan masal ile ilgili alanda çok çeşitli çalışmalar yapılmış, birçok farklı açıdan değerlendirilen masallara genelde bir tür olarak tanımlanarak yer verilerek başlanmıştır. Dolayısıyla konu çeşitliliği kadar masal tanımı ve sınıflandırması ortaya çıkmıştır. Bu noktada Türkiye sahası halkbilimi çalışmalarında masallar üzerine ilk doktora yapan Saim Sakaoğlu, masal konusunu bilimsel açıdan ele alan ilk araştırmacıdır. Masallar üzerine yoğun çalışmaları ile hem yurtiçinde hem yurtdışında dikkatleri üzerine çekmiştir. Hâl böyle olunca Saim Sakaoğlu’nun masalları nasıl tanımladığı önem arz etmektedir: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 1999: 2).

Alana büyük katkılar sunmuş bir diğer araştırmacı olan Pertev Naili Boratav ise masalı, “nesirle söylenmiş dinlik ve büyüklük inanışlar ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak

iddiası olmayan kısa bir anlatı” olarak tanımlamaktadır (Boratav, 1969: 80).

Bilge Seyidoğlu masal konusunda oldukça kapsamlı bir tanım vermiştir: “Halk arasında yüzyıllardır beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi, içti, muradına erdiler yahut onlar erdiler muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi sözlerle sona eren zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür (Seyidoğlu, 1985: 149).

Araştırmacıların yaptığı masal tanımlarından masalların çeşitli özelliklerine ulaşabilmek mümkündür. Tanım dışında çeşitli araştırmacılar masalların şekil ve içerik özelliklerini aktarmışlardır. Kumartaşlıoğlu, Sakaoğlu’nun “Masallar” başlıklı yazısı ve Şimşek’in “Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması” adlı kitapta aktarılan bilgilerden hareketle masalların şekil ve içerik özelliklerini maddeler halinde sıralamıştır.

Masalların şekil özellikleri:

- a) Hayvan masalları ve fıkralar hariç masallar, uzun metinlerdir. Anlatılması birkaç gece süren masallar vardır. Ancak bu tür örnekler, sadece asıl halk masalları ve peri masalları örneklerinde yer almaktadır.
- b) Hemen hemen bütün masallarımız mensur şekildedir. Ancak az da olsa içerisinde manzum parçalar olan masallar vardır. Bu manzum parçalar genellikle masalın aslında olmayıp, anlatıcı tarafından sonradan ilave edilen kısımlardır.
- c) Her masal bir tip olarak kabul edilir. Birkaç masal birleştirilerek tek bir masalmış gibi anlatılan masallar

vardır. Bu tarz masalarda anlatıcı, konular arasında bağlantı kurarak, bir masalı başka bir masala rahatlıkla bağlayıverir.

- c) Masalların belirli yerlerinde, belirli görevlerde ve şekillerde olan kalıplaşmış unsurlar (formeller) vardır.
- d) Masal metinleri içerisinde halk edebiyatının diğer türlerinden efsane, fıkra, deyim, dua, beddua, atasözü gibi örneklerle rastlanılır. Bunlar masalın aslında olmayıp anlatıcının bilgi ve kültürüne bağlı olarak sonradan eklenmiştir.
- e) Masallar sözlü edebiyat ürünleri oldukları için dilleri sade ve anlaşılırdır. Bu özelliğe bağlı olarak bölgesel ağızla söylenirler.

————— Masalların içerik özellikleri ise şöyle sıralanabilir:

48

- a) Masallar, olağanüstü yerler, kahramanlar ve olaylarla doludur. Masal dünyası içerisinde kahramana yardım eden uçan at, dev, cin, peri, hayvan şeklindeki insanlar, parmak (nohut, mercimek vs.) kadar çocuk gibi kahramanlar her zaman karşımıza çıkar. Kaf dağı, yerin yedi kat altı, devler ülkesi, periler ülkesi gibi yerler masalların vazgeçilmez mekânlarıdır. Masalarda kahramanlar göz açıp kapayıncaya kadar istedikleri yerlere giderler. Kötülük yapan bir ansana beddua edince taş kesilir. Masal kahramanları, devlerle, cinlerle, perilerle konuşur.
- b) Masalların eğlendirici olmalarının yanı sıra eğitici ve ders verici özellikleri de vardır. Keloğlan, diğer insanlar arasında bir takım eksiklikleri olmasına rağmen, kurnazlığı ve akli ile tuttuğunu koparır. Karı kocanın arasına kurnazlık ve arabozculuk yaparak giren kötü karakterler, masalın sonunda belalarını bulurlar. Eğitici ve ders verici olması hasebiyle masal, dinleyicilerini iyilik yapmaya da sevk eder.

- c) Gerektiğinde padişaha yardım eden, karşılaştığı zor durumda olan bir insana yardım eden kahraman ödüllendirilir. Genellikle padişahın kızı ile evlenip padişah olur.
- d) Masallar çoğunlukla mutlu sonla biter. İyiler mükâfatlandırılır, kötüler ise cezalandırılır. İyi kalpli olan kahramanlar masal boyunca zorluk ve sıkıntı çekseler de sonunda ödüllendirilirler. Kötüler ise genellikle kırk katırla cezalandırılırlar.
- e) Masalarda kahramanların yaptıkları dua ve beddualar genellikle gerçekleşir.
- f) Masalarda din arka plana büyük önem verilir. Dualara, namaz kılmaya, hacca gitmeye sık sık rastlanılır.
- g) Kahramanların yardımcıları bazen olağanüstü özellikler gösterirler. Yılan padişahu (Şahmeran) tarafından hediye edilen yüzük yalandığında ortaya bir Arap çıkar ve kahramanın her istediğini yapar. Uçan at, kahramanını istediği her yere götürür.
- h) Kahramanlar olağanüstü bir şekilde tedavi edilirler. Hastalanan padişah yılda sadece bir defa meyve veren ağacın elmasından yiyerek iyileşir. Gözleri kör olan kahraman, cinlerin söylediği kavak ağacının yapraklarını gözlerine sürerek iyileşir.
- i) Masalarda bazı tipler bazı karakteristik özellikleri temsil ederler: Keloğlan: şans, kurnazlık, saflık, zekilik. Köse: ikiyüzlülük. Yaşlı adam: yardımseverlik. Koca karı: kötülük, arabozuculuk. Küçük kardeş: doğruluk, akıllılık, şanslılık. Üvey anne: kötülük, zulüm. Üvey kız kardeş: kıskançlık. Tilki: kurnazlık. Aslan-Kurt: güç. Ayı: aptallık.
- j) Masalarda Hint, Yemen, Kaf dağı, periler ülkesi gibi masal ülkeleri vardır. Ancak masal anlatıcısının çevre-

sinde var olan gerçek yerler de masal mekânlarıdır (Kumartaşlıoğlu, 2006: 71-74).

Önemli olan bir diğer konu ise masalların kaynakları ile ilgili sunulan görüşlerdir. Sakaoğlu, “Masal Araştırmaları” adlı eserinde Gedeon Huet’in sınıflandırmasını aktarır: Tarih Öncesi Görüş (Kablettarih Nazariyesi), Tarihi Görüş, (Tarihi Nazariyesi), Etnografik Görüş (Etnografik Nazariye), Psikoloji Okulu (Sakaoğlu, 1999: 4).

Thompson masalları bugün de genel kabul gören beş türe ayırmıştır: Hayvan Masalları (1-299), Asıl Halk Masalları (300-1199), Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200), Zincirleme Masallar (2000-2399), Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499) (Sakaoğlu, 1999: 13).

Önemli olan bir diğer nokta masal çalışmalarının akademik alanda hangi çalışmalarla başladığı meselesidir. Bu noktada söz edilmesi gereken ilk kişi Grimm kardeşlerdir. Grimmin Kardeşlerin derledikleri masallar birçok açıdan Almanya dışındaki ülkelere örnek olmuş ve onları etkilemiştir. Bu çalışma, masal derleme ve masal araştırma devrini açmıştır. Bugün bütün dünyadaki bilim adamları ve amatörler çevreler masalları toplamak, aralarında ilişkiler kurmak ve masallardan hareketle milletlerin kültürlerini araştırmak için çaba göstermektedir (Ewig, 1990: 2).

Grimm kardeşlerin masallara yönettiği ilgi ülkemizde de karşılık bulmuş masalları ele alan derleme ve inceleme çalışmaları yapılmıştır. Ülkemizde masal çalışmalarının öncüsü Ziya Gökalp’tır. “Altın Işık” eserinde daha öncede yayınladığı masallardan hareketle bir derleme çalışması yapar (Gökalp, 1983). Aynı şekilde Tezel de daha önce yayınladığı masalları bir araya getirerek “Keloğlan Masalları” adlı eseri yayınladı (Tezel, 1936).

Çalışmamızın konusu gereği Türkiye’de geçmişte yapılmış olan önemli masal derleme çalışmalarına değinmekte yarar görüyoruz.

Mehmet Tuğrul Malatya’da, Saim Sakaoğlu Gümüşhane ve Kıbrıs’ta, Bilge Seyidoğlu Erzurum’da, Umay Günay Elazığ’da, Ali Berat Alptekin Taşeli Platosu’nda, Esmâ Şimşek Yukarı Çukurova’da, Seyit Emiroğlu Konya’da, Behiye Göksel Gaziantep’te, Mehmet Özçelik Afyonkarahisar’da, Yılmaz Özay Van’da derleme çalışmaları yaparak masalları günyüzüne çıkarmışlardır (Tuğrul, 1946; Sakaoğlu 1973, 1983; Seyidoğlu 1975; Günay 1975; Alptekin 1982; Şimşek 1970, Emiroğlu, 1996; Göksel, 1995; Özçelik 1992; Özay, 1995).

2.2. HALK HİKÂYESİ

Anlatmaya dayalı anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan halk hikâyesi mit, masal, destan kadar araştırmacıların dikkatini çekmiş inceleme, sınıflandırma gibi çalışmalar yapılmıştır. Halk edebiyatı çalışmalarının bir tür ele alındığında ilk olarak tanımlama çalışmaları dikkat çekmektedir.

Boratav, halk hikâyesini eskiden destanların gördükleri vazifeleri üzerine almış yeni ve orijinal bir nev’i mahsul-leri olarak tanımlamıştır (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1981: 57). Otto Spies, halk hikâyesi ile ilgili yaptığı tanımda masaldan hareketle şunları söyler: “Bir sevgiliyi elde etme yolundaki maceraları anlatan masallardır” (Akt. Boratav, 1946: 72). Şükrü Elçin ise masal türü ile ilgili oldukça kapsamlı bir tanım vermiştir:

“Arap dilinde başlangıçta ‘kıssa’ ve ‘rivayet’ olarak düşünülen sonraları ‘eğlendirmek’ maksadı ile ‘taklid’ manasında kullanılan ‘hikâye’ deyimini, gerçek ve hayalî bir ta-

kım vakaların, maceraların hususî bir üslupla, sözle nakil ve tekrarı demektir. Bu tarif, az bir farkla bugün anladığımız 'halk' ve 'modern' hikâye türü için de kabul edilebilir. Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde 'efsane, masal, menkabe, destan vb.' mahsullerle beslenerek, dinî içtimaî hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir" (Elçin, 1986: 444)

Motif çalışmaları ile alanda iz bırakmış bir Alptekin ise halk hikâyesini göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup; aşk, kahramanlık, vb. gibi konuları işleyen kaynağı Türk, Arap-İslâm ve Hint-İran büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalar olarak tanımlar (1997: 7).

Alptekin, "Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı" adlı eserinde halk hikâyelerinin şekil ve içerik özelliklerini maddeler halinde örneklerle sunmuştur. Bu türü daha anlaşılabilir kılmak adına ayrıntıya girmeden halk hikâyelerinin şekil ve içerik özelliklerini sunmayı uygun görüyoruz.

Şekil Özellikleri:

- a) Halk hikâyeleri nazım nesir karışımı bir yapıya sahiptir.
- b) Hikâyelerin girişinde de tıpkı masallarda olduğu gibi kalıplaşmış ifadeler vardır.
- c) Hikâyenin dili sözlü varyantlarda sade ve anlaşılır olmasına rağmen yazmalarda biraz ağırdır.
- ç) Hikâyelerin özellikle giriş kısmında, aslında olmayan, anlatıcı tarafından sonradan ilave edilen manzum parçalara rastlanabilir.
- d) Yazma ve matbu halk hikâyeleri sözlü varyantlarına göre daha uzun, şiirleri daha fazladır.
- e) Güzellerin ve çirkinlerin tasviri, tıpkı masallarda oldu-

ğu gibi kalıplaşmış cümlelerle ifade edilir.

- f) Masallarda görülen bir başka özellik olan kahramanların hareketleri, bir yere gidişleri, bir olaydan başka bir olaya geçiş, uzun zamanı kısaca ifade etme, vb. olaylar kalıplaşmış sözlerle ifade edilir.
- g) Bir halk hikâyesi metninin içerisinde masal, efsane fıkra, dua, beddua deyim, atasözü bilmece vb. örneklerle rastlanabilir.

İçerik Özellikleri:

- a) Halk hikâyelerinin konuları genellikle aşk ve kahramanlıktır. Bazen de iki konu birlikte işlenir.
- b) Halk hikâyelerini meydana getiren olaylar gerçek veya gerçeğe yakındır.
- c) Kahramanların başından geçmiş gibi görünen pek çok olayda olağanüstülükler vardır.
- ç) Kahramanlar genellikle tek olup olağanüstü bir şekilde dünyaya gelirler.
- d) Kahramanın dünyaya gelmesine yardımcı olan aksakallı ihtiyar daha sonra; kahramana ad verilmesi, eğitimi, âşık olması ve sevgiliyi aramak için gurbete gitmesi durumlarında da karşımıza çıkar.
- e) Kahramanlar genellikle dört şekilde (bade içerek âşık olma, aynı evde büyüyen kahramanların kardeş olmadıklarını öğrenince âşık olma, resme bakarak âşık olma, ilk görüşte âşık olma) birbirine âşık olur.
- f) Destan ve masalda olduğu gibi, halk hikâyelerinin de hususi anlatıcıları vardır.
- g) Hikâyenin bazı bölümlerinde dinleyiciler (okuyucular) için yapılan dualar vardır.
- h) Hikâyelerde, kahramanın en büyük yardımcısı, Hazreti Hızır'dan sona attır.

- 1) Kahramanlar, bazen insan dışındaki varlıklarla da konuşurlar.
- i) Halk hikâyeleri genellikle *mutlu sonla* biter.
- j) Hikâyelerden bazıları âşıkların hayatı etrafında teşekkül etmiş olup onların başından geçen aşk maceralarını anlatır.
- k) Kahramanlar tarafından yapılan dua ve beddualar mutlaka gerçekleşir.
- l) Halk hikâyelerinde mekân dünyadır. Bu mekân bazen çok dardır.
- m) Bazı halk hikâyelerinde atlı göçebe hayatının özellikleri görülebilir. Ancak çoğu hikâyelerde yerleşik hayata geçiş söz konusudur.
- n) Birkaç İran-Hint ve Arap kaynaklı halk hikâyelerinin dışında diğerleri millidir ve hemen hemen bütün Türk dünyasında anlatılır.
- o) Hikâyede, asıl kahramanların (hikâyeye adını veren) dışında; kahramanların yakın çevresi, idareciler, yardımcı tipler, arabozucu tipler, insan olmayan tipler bulunmaktadır (Alptekin, 2002: 22-40).

Bascom'un ifade ettiği halkbiliminin işlevleri elbette anonim halkbilimi ürünleri olan halk hikâyesi ve masallar için de geçerlidir. Eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevi, Toplumsal kurumlara destek verme işlevi, Eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılması işlevi, Toplumsal ve kişisel, baskılardan kurtulma işlevi (Bascom, 2010: 71). Halk anlatıları yukarıda sayılan işlevleri gizliden ve ya açıktan gerçekleştirerek kültürün oluşması, gelişmesi, dönüşmesi gibi süreçlerde katkı sunar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİİRT MASALLARI VE HALK HİKÂYELERİ

3.1. ACI BİR TECRÜBE (K1)

Zamanın birinde kasabanın birinde saf bir tüccar yaşamış. Çevresinin de baskısı ile artık evlenmeye karar vermiş. Akrabaları aracılığıyla münasip bir kız bulmuşlar. Kız güzel olmasının yanı sıra iffetine de çok önem veriyormuş. İki genç anlaşınca gelenek göreneklere göre düğünleri yapılmış. Yuvalarında mutlu mesut yaşamaya başlamışlar. Genç adam eşini çok sevdiğinden gece gündüz çalışıp para kazanıyormuş.

Karı koca bir gün akşam yemeğini yerlerken kadın eşinden bir istekte bulunmuş. “Sevgili kocacığım, ben avluya çıktığımda komşuların beni görmesinden çok rahatsız oluyorum. Avlunun duvarlarını benim için yükseltebilir misin?” demiş. Genç adam karısının bu isteğini kabul etmiş. Ertesi gün malzemeleri alıp işçileri tutmuş. Duvar bir günde yükselmiş. Günler böyle geçmiş. Yine bir akşam yemeğinde kadın tekrar söze başlamış. “Değerli kocacığım, ben avluya çıktığımda kollarım sıvalı oluyor. Avlunun karşısındaki ağaçlara tüneyen kuşların beni görmesinden çok rahatsız oluyorum. Avlunun duvarlarını biraz daha yükseltebilir misin?” demiş. Adam başta garipsediyse de karısının isteğini yine kabul etmiş. Ertesi gün amelelerle malzemeleri getirmiş. Duvar biraz daha yükselmiş. Günler böyle geçerken yine bir akşam yemeğinde kadın utana

sıkıla söze girmiş. “Canım kocacığım, ben avluya çıktığımda bazen tam giyinik olamıyorum. Güneş’in Ay’ın beni görmesinden çok rahatsız oluyorum. Avlunun üzerini tamamen kapatabilir misin?” demiş. Adam karısının bu derece namuslu olmasına o kadar sevinmiş ki yarın ilk olarak işçileri ve malzemeleri toplayıp gelmiş.

Günler haftalar birbirini kovalamış. Tüccarın uzun bir yolculuğa çıkması gerekmiş. Karısının iffetine verdiği önemi bildiği için gözü arkada kalmamış. Alışını satışını yaptıktan sonra karısının da hasretine daha fazla dayanamayarak memleketine erken dönmüş. Kervan kuşluk vakti kasabaya girmiş. Adam karısının uyandırmak istemediğinden kapıyı çalmadan anahtarıyla açıp içeri girmiş. Yatak odasına girdiğinde karısının yanında başka bir erkek görmüş. Öfkeden deliye dönmüş. Hemen evden kovmuş. Avlu duvarının neden yükseltmeye çalıştığını ise geç olsa da anlamış. Daha fazla bu kasabada duramayacağını düşünerek neyi var neyi yok bütün mallarını satmış. Gelen altınları kesesine doldurup başka bir kasabaya göç etmiş. Yeni geldiği kasabada önce ev alıp sonra bir dükkân açarak ticarete devam etmeyi düşünüyormuş. Ev ve dükkân arayışında iken yoldan geçen zaptiyeler yabancı gördükleri adamı durup üstünü başını aramışlar. Belindeki keseyi açtıklarında “Hırsız yakaladık. Hükümdarın çalınan altınları işte burada!” diye bağırılmışlar. Adamı apar topar mahkemeye çıkartmışlar. Mahkeme idamına karar vermiş. Hızlı hızlı infaz yerine götürülürken yürüdükleri sokakta hummalı bir çalışma olduğunu görmüş. Üç beş adam telaşla sokağı süpürüyormuş. Ne olduğunu sorduğunda cellatlardan birisi, “Bizim kasabada güzel ahlak timsali muhterem bir zat vardır. O kadar merhametlidir ki karınca, böcekler ezilmesin diye geçeceği sokakları hizmetçilerine süpürtür” demiş. O anda adamın aklına eski ka-

rısı gelmiş. “Buldum, buldum.” diye bağırmaya başlamış. Cellatlar adamı susturmaya çalışsa da “Altınları çalanı buldum.” diye bağırmaya devam ediyormuş. Cellatlardan birisi, merakla “Söyle bakalım hükümdarın altınları kim çaldı?” diye sormuş. Bizim tüccar kendinden emin bir şekilde “Bahsettiğiniz muhterem zat çaldı” demiş. O anda oradakiler kahkahayı basıp tüccarla dalga geçmişler. “Öyle bir şahsiyet hırsızlık yapar mı?” diye alay ederek sormuşlar. Bunun üzerine tüccar son arzusunun hükümdarla görüşmek olduğunu söylemiş. Cellatlar usul gereği tüccarın son arzusunu yerine getirip hükümdarın huzuruna çıkartmışlar. Tüccar yalvar yakar ahlak abidesi muhterem zatın evinin aranması için hükümdarı ikna etmiş. Zaptiyeler hükümdarın emriyle bir gece zatın evini basmışlar. Altını üstüne getirerek bakmadık yer bırakmamışlar. Saatler sonra halının altında mahzene açılan gizli kapağı fark etmişler. Kaldırıp baktıklarında hükümdarın hazinesinden çalınmış nice değerli parçanın mahzende olduğunu görmüşler. Zatı önlerine katıp altınları yüklenerek sarayın yolunu tutmuşlar. Hükümdar gerçek hırsızın muhterem zat olduğunu görünce çok şaşırmış, öfkelenmiş. Altınlarını gördüğünde ise içini bir mutluluk kaplamış. Tüccarı yanına çağırarak “Gerçek hırsızın kimsenin tahmin etmediği ahlak abidesi bu zat olduğunu nasıl anladın?” diye sormuş. Bunun üzerine tüccar “Tecrübe hükümdarım, acı bir tecrübe.” demiş.

3.2. AKILSIZ GELİN (K2)

Yaşlı bir kadının evlilik çağına gelmiş bir oğlu varmış. Bir kız bulup onu istemiş. Kızı oğlana vermişler. Böylece düğün yapılmış. Gelin o kadar akıllı biri değilmiş. Gelin sabah olunca lavabo ihtiyacını gidermek için ahıra inmiş. Gaz kaçırmış. Gaz kaçırdıkça inek mölemiş. İnek bağırdıkça gelin ineğe “ne olursun gaz kaçırdığımı kocama söyleme, eğer söylemezsen sana bir bileziğimi veririm” demiş. Bileğinden çıkarıp bir bileziği ineğe vermiş. İnek o anda susmuş. Biraz sonra gelin bir daha gaz kaçırmış. Bunun üzerine inek bir daha mölemiş. Gelin yine ineğe “kocama söyleme sana bir bilezik daha vereyim” demiş. İhtiyacını giderinceye kadar gelinin bileğinde bilezik kalmamış. Yukarı çıkıp kaynanasının yanına gelmiş. Kaynanası gelinini bileğindeki bileziklerin yokluğunu fark etmiş. Kızım “bileğindeki bileziklere ne oldu?” diye sormuş. Gelin başından geçenleri bir bir kaynanasına anlatmış. Kaynanası “eyvah! Galiba akılsızın tekine denk geldik.” diye düşünmüş. Akşam oğlu eve gelince gelinin yapıp ettiklerini ona bir bir anlatmış. “Onunla işiniz çok zor.” demiş. Oğlan bunu duyuca çok üzülmüş. Annesine demiş ki “Anneciğim ben bu karımdan daha ahmağımı görmedikçe bu eve bir daha adım atmam.” demiş. “Ben ne yapıp edip bu karımdan daha akılsızını bulacağım.” diyerek evden ayrılmış. Günlerce yürümüş. Bir köye varmış. Vakit ikinci vaktiymiş. “İyisi mi bu akşam bu köyde misafir kalayım. Sabah olunca devam ederim. Aradığımı buluncaya kadar yolculuğa devam edeceğim.” demiş. Bir evin kapısını çalıp o eve misafir olmuş. Ev sahibiyle sohbet etmeye başlamış. Bu evdekiler karı koca üç kızdan ibaretmiş. Evin hanımı yemek hazırlıklarına başlayacakmış ama evde yemek yapmaya yetecek su yokmuş. Köy hali her evde çeşme bulunmaz. Anne kızlarından birini su getirmesi için köyün çeşmesine göndermiş. Kız çeşme

başına gitmiş. Çok uzun süre geçmesine rağmen eve yakın olan çeşmeye giden kız bir türlü dönmemiş. Anne bu kez ortanca kıza “Kızım git ablan nerede kaldı? Ne olduğuna bakıver.” demiş. Ortanca kız “Peki.” deyip çeşmeye hareketlenmiş. Ortanca kızda aynı şekilde uzun süre geçmesine rağmen dönmemiş. Bu kez küçük kız kardeşe “Kızım iki ablan da gitti gelmedi. Onlara git bak.” demiş. Üçüncü kız da uzun süre olmasına rağmen dönmemiş. Bunun üzerine evin hanımı kocasının yanına gelip kulağına “Üç kızımı da gönderdim halen dönmediler. Onlara ne olduğuna ben gidip bakacağım.” diye fısıldamış. Kocası da “Tabi git bak.” demiş. Kadın da çeşmeye gitmek üzere çıkmış. Anne de uzun süre gelmeyince bunun üzerine ev sahibi adam “Üç kızım gitti. Eşim de gitti dönmedi. Başlarına bir şey mi geldi diye endişeye kapılıyorum.” diye durumu misafire anlatmış. “Müsaaden varsa bir de ben gidip bakayım.” demiş. Böylece misafir evde yalnız başına kalmış. Misafir uzun süre beklemesine rağmen kimse dönmeyince meraklanmış. Ve “Benim yüzümden bunların başına bir şey gelmiş olmasın.” diye düşünmüş. Bunun üzerine çeşmeye bir de kendisi gitmeye karar vermiş. Çeşme başına vardığında hepsinin çeşme başında oturduklarını ve feryat figan ağladıklarını görmüş. Onlara yaklaşarak “Ne oldu? Neden bu kadar ağlıyorsunuz?” diye sormuş. Anne ayrı kızları ayrı telden ağlıyormuş. Ev sahibi anlatmaya başlamış. “Bu büyük kızım var ya daha onu evlendireceğim. Onun bir çocuğu olacak. Bizi ziyarete gelecek. O çocuk büyüyecek. Çeşmenin başına gelip burada oyunlar oynayacak. Ve o çocuk daha sonra ağaca çıkacak. Sonra da Ağaçtan düşüp ölecek vah da vah... ‘Vay bu çocuğun dedesinin başına vay.’ Bunun üzerine misafir adam rahatlamış. “Galiba ben karımdan daha akılsızını buldum.” demiş. Onları teselli ederek evlerine getirmiş. O gece onlara misafir olmuş. Dersini almış vaziyette evine dönmüş. Ve kaderine razı olmuş.

3.3. AĞA İLE DERVİŞ (K3)

Zamanın büyük dervişlerinden büyük bir zat diyar diyar gezmekten yorulduğundan geçmekte olduğu bir köye yerleşmek istemiş. Köy ağasının evine giderek müsaade istemiş. Köy ağası dervişe, “Sen ne işten anlarsın, söylem bakalım?” diye sormuş. Derviş, “Ben şu üç şeyden çok iyi anlarım ağam; atlar, insanlar, inciler.” demiş. Köy ağası, dervişin verdiği cevaptan pek tatmin olmasa da yanındaki uşaklara “Dervişe büyük samanlığı gösterin. Her gün yarım ekmek de tayin verin.” diye emretmiş.

Günler böyle geçerken bir gün ağa yeni bir at almaya karar vermiş. O zaman dervişin atlardan iyi anladığı aklına gelmiş. Pek itimat etmese de derviş de yanında götürmeye karar vermiş. At pazarına vardıklarında ağa gösterişli bir atı beğenmiş. Pazardaki herkesin gözü o atın üzerindeymiş. Ağa dervişe dönerek “Bu at alıyorum ne diyorsun?” diye sormuş. Derviş atı iyice inceledikten sonra “Bu at adamı suda yarı yolda bırakır ağam. Bana sorarsan değmez.” demiş. Ağa herkesin içinde dervişin verdiği bu cevabı beğenmemiş. Tüccara iki kese altın atarak “Alıyorum.” demiş.

Aradan bir zaman geçtikten sonra ağanın uzak bir memlekete gitmesi gerekmiş. İki memleketi ayıran nehrin yakınına geldiğinde bir an dervişin sözleri aklına gelmiş. Yine atını nehre sürmüştü. Nehrin ortasına geldiklerinde atın ayakları titremiş, sendelemiş, sonunda devrilmiş. Canını zor kurtaran ağa dervişin ne kadar haklı olduğunu görmüş. Eve döner dönmez dervişin tayinini tam ekmek yapmış.

Ağa bir gün şehre gitmiş. Orada işlerini hallettikten sonra bir inci dükkânına girmiş. Bu dükkânda inciler kabuğunu açmamak şartıyla satılmış. Ağa oradan bir kabuk seçmiş,

evirmiş çevirmiş. Dervişe dönerek “Bu inciği alıyorum. Ne diyorsun?” diye sormuş. Derviş, “Ağam bu inci kabuğu boş çıkar. Bana sorarsanız almayın.” demiş. Ağa adamlarının yanında dervişin verdiği bu cevabı beğenmemiş. Dükkândan çıkar çıkmaz heyecanla seçmiş olduğu kabuğu açmış. İçi boş çıkmış. Ağa dervişin yine haklı çıktığını görünce ekmeğin bir buçuk yapmış.

Köye vardıklarında ağa hemen dervişin odasına çağırılmış. “At ve inci konusunda haklı çıktın. Üç şeyden iyi anlarım demiştin. İnsanlardan da iyi anlıyorsan söyle bakalım. Ben nasıl biriyim?” Derviş ilk başta ne diyeceğini bilememiş. Ağanın ısrar etmesi sonucu “Ağam sen aslında ağa oğlu değilsin. Sen bir fırıncının oğlusun.” demiş. Bunu duyan ağa çok kızmış. Adamlarına söyleyip dervişin bir yere bağlatıp dayak attirmiş.

Ağa dervişin verdiği cevap sonrasında artık rahat bir uyku uyuyamamış. Başta “Yalan söylüyor düzenbaz herif!” diye düşünse de sonra haklı çıktığı konular aklına gelmiş. İhtiyar annesinin yanına gitmiş. Yemin ettirerek soruyu sormuş. Bir ayağı çukurda olan kadın doğruyu söyleyerek aslında babasının fırıncı olduğunu söylemiş. Ağa evine varır varmaz dervişin yanına çağırtmış. “Haklı çıktın derviş. Gerçek babam fırıncıymış. Başka kimseye söylemeyeceğine yemin et!” demiş. Dervişten yemini alınca “Peki ama benim ağa oğlu olmadığımı nasıl bildin?” diye de sormuş. Derviş, “Ben köye geldiğimde ilk yarım ekmeğin verdin. Sonra tam ekmeğe çıkardın. İnci hadisesinden sonra bir buçuk ekmeğin vermeye başladın. Senin aklın fikrin ekmeğe ağam. Oradan senin fırıncı oğlu olduğunu tahmin ettim.” demiş.

3.4. ASKANDAR (K4)

Zamanın birinde uzak ülkenin birinde Askandar adında zengin, kudretli bir sultan varmış. Sürekli kavuğuyla gezer, sadece yatacağı zaman kavuğunu çıkarırmış. Sarayın üst düzey yöneticileri vezirler dâhil kralı bir kez kavuksuz görmemişler. İçten içe bu durumu garipsiyorlarmış.

Bir gün sultanın saçları epey uzadığı için saraya bir berber çağırılmışlar. Sultanın huzuruna çıkmış. Sultan kavuğunu çıkarır çıkarmaz berber makasını yere düşürmüştü. Meğer sultanın iki tane boynuzu varmış onu saklamak için sürekli kavukla gezermiş. Sultan berbere yaklaşıp kılıcını kınından çıkarmış. "Bu sırrı bir başkasına anlatırsan kafan gider." diye uyarılmış.

Berber korkudan eli titreye titreye sultanın saçlarını kesmeye başlamış. İş bittiğinde sultan berbere iki kese altın vermiş. Birisi ücret, diğeri bahşişmiş. Berber malzemelerini toplarken sultan bir kez daha kılıcını çıkartarak uyarısını yapmış.

Berber saraydan çıkar çıkmaz gördüğü görüntüyü kafasından silmeye çalışmış. Ama bir türlü unutamıyormuş. İyice sessizleşmiş, yalnızlaşmış. Ailesi ve arkadaşları berberde bir gariplik olduğunu anlamışlar. Ne kadar sorup ettilerse hiç bir şey söylememiş.

Günler birbirini kovalarken berberde yeme içmeden iyice kesilmiş. Geceleri uyuyamaz olmuş. Sırrı daha fazla tutamayacak olmuş. "Keşke sırrımı anlatacak bir kişi olsa da rahatlasam." diye gezinir dururmuş. Ama güvenebileceği kimse aklına gelmiyormuş.

Sakladığı sırdan artık çatlayacağını düşünen berberin aklına bir fikir gelmiş. Mahallenin biraz dışındaki kuyuya gidip etrafa, kuyunun içine bakmış. Etrafta kimsenin olma-

dığını anlayınca kuyunun içine doğru üç defa “Askandar iki boynuzlu.” diye bağırmış. Berber o kadar rahatlamış ki uzun zamandır kendini bu kadar mutlu hissetmemiş. Hemen evine giderek iştahla yemek yemiş, güzel bir uyku çekmiş.

Sabah olup berber uyanığında bütün mahalle çalkalanıyormuş. Birbirini gören komşular “Duydun mu?” diye söze başlıyorlarmış. Berber iyice şaşırmış ne olduğunu anlamak için etrafa iyice bakınmış. İlerde mahallelilerin kuyunun başında toplandığını görmüş. Koşarak o tarafa gitmiş. Kuyunun başındakiler kuyudan gelen “Askandar iki boynuzlu.” sesini şaşırarak dinliyorlarmış.

Berber “Ben ne yaptım?” diyerek pişmanlık içinde dövünürken memlekette sultanın iki boynuzlu olduğunu duymayan kalmamış. Sultan adamlarını yollayarak berberi huzuruna getirmelerini istemiş. Berber yaptığı hatanın farkında sultanın huzuruna çıktığında, sultan kınından kılıcını çıkartmış. Oracıkta berberin kafasını gövdesinden ayırmış.

3.5. AYI İLE ÇİFTÇİ (K5)

Bir çiftçi uzun yollardan aşarak tarlasına gidermiş. Uzun bir zaman çalıştıktan sonra tuvaleti gelmiş. Bir ağacın arkasına ihtiyacını gidermek için eğildiğinde ilerde çalılının arkasında çiftleşen iki ayı görmüş. Korkudan sessizce oradan kalkmak istediğinde dişi ayı çiftçiyi görmüş. Yanına gelerek "Bu gördüklerini sakın kimseye anlatma rezil olurum. Eğer anlatmazsan sana her gün bir koyun kuyruğunu bacadan aşağı atarım." demiş. Adam bedava koyun kuyruğu yiyeceğini anladığı için anlaşmayı kabul etmiş.

Her gün çiftçi koyun kuyruğunu bacadan almış. Bir gün çiftçinin karısı bu koyun kuyruklarını merak etmiş. Kocasına anlatması için ısrar etmiş. Uzun süre ısrarına dayanan kocası bir gün daha fazla dayanamayarak karısına her şeyi anlatmış. Meğerse ayı koyun kuyruklarını bacadan attıktan sonra bir süre çiftçiyi dinleyerek antlaşmaya sadık kalıp kalmadığını kontrol edermiş. O gün çiftçinin antlaşmayı bozduğunu anlayan ayı sabahında çiftçi tarlaya geldiğinde "Sen antlaşmayı bozdun. Sırrımı karına anlattın. O yüzden seni yiyeceğim. Kurtuluşun yok." demiş. Çiftçi yaptığı hatayı kabul etmiş. "Sürülecek küçük bir tarla parçası kaldı. Bana müsaade et çoluk çocuğum sürmekle uğraşmasın. Sen ağacın gölgesinde yat. Ben bittiğinde yanına gelirim. Beni yersin." demiş. Çiftçi tarlasını sürmeye devam ederken oradan geçen tilkiyi görmüş. Yanına çağırarak "Gel seninle bir antlaşma yapalım. Ben ıslık çaldığımda tepenin yukarısında kuyruğunu yere vurarak toz duman çıkar. Ben de ayıdan kurtulayım." demiş. Bunun üzerine tilki "Dediğini yaparım fakat bir şartım var. Senin taşaklarını yemek istiyorum." demiş. Çiftçi canının daha değerli olduğunu düşünerek antlaşmayı kabul etmiş.

Biraz sonra ayı gözlerini açtığında etrafın toz duman içinde kaldığını görmüş. Hemen tarlayı sürmekle uğraşan çift-

çinin yanına koşarak neler olduğunu sormuş. Çiftçi “İlerde avcı sürüsü gelmekte bu da atlarının çıkardığı toz. Avcılar kara ayının yağın arıyorlar. Ava çıkmışlar. ” demiş. Ayı “Ben napayım, nasıl kurtulayım?” diye sormuş. Çiftçi, “Bu buğday çuvalının içine gir. Bana sorduklarında tohum derim. Sen de canını kurtarırısın” diye cevap vermiş. Ayı çuvala girdiğinde çiftçi çuvalın ağzını kapatmış. Oradan bulduğu bir sopa ile ayıyı döve döve öldürmüştü.

Bu olaydan sonra tilki “Artık zamanı geldi. Antlaşmayı yerine getirelim.” demiş. Bunun üzerine çiftçi “Ben tuvaletimi yaparken sen arkadan yaklaşırsın benim haberim olmadan ağzını uzatıp taşaklarımı koparır yersin” demiş. Çiftçi gereken şekle girdiğinde tilki arkasından yaklaşmış. Tam uzanıp koparacakken çiftçi üst üste iki, üç kez osurmuş. Aniden geri kaçan tilki “Ne oldu çiftçi? Bu ne sesiydi?” diye sorduğunda çiftçi “Taa kıtlık zamanında ben iki üç tane köpek yavrusunu yemiştım. Onlar seni görünce seni yemek için havladılar.” demiş. Bunun üzerine çok korkan tilki “Peki ben nereye saklanayım? O köpeklerden nasıl kurtulayım?” diye sormuş. Çiftçi “Şu ilerdeki suyoluna uzan. Üzerine biraz toprak sereyim. Köpekler buranın yeni sürülmüş olduğunu düşündüklerinden seri görmezler. Kurtulursun.” demiş. Tilki çaresi kalmadığını düşündüğünden suyoluna uzanmış. Çiftçi üzerine kürekle toprak atarak tilkiyi oraya gömmüş. Toprağın üzerinde sadece başı kaldığında oradan bulduğu bir taşla tilkinin kafasını yarmış. Başkaca bir tehdit kalmadığından canını kurtardığı için mutlu bir şekilde evine gitmiş.

3.6. CAMIZ KIRAN (K6)

Zamanın birinde köyün birinde camız besiciliği yapan bir aile varmış. O yıl kış çok uzun sürdüğü için camızlar aylarca ahırda kalmışlar. Dolayısıyla köylü hayvanlarını iyice otlatamamış.

Zorlu kış mevsimi bitmiş. Ahırlarda saman az kaldığından köylüler rahat bir nefes almışlar. Nisan ayı gelince ailenin büyüğü dışarı bakmış. Hava güneşliymiş, tek bir bulut dahi yokmuş. Anne kırlangıç yavrularını yuvadan çıkartmış, güneşlendiriyormuş. En büyük çocuğunu yanına çağırarak camızlarımızı otlatmaya götürmesini söylemiş. Çocuk yaylaya doğru yola çıkmış. Daha yolu yarılammış ki hava aniden kapanmış. Çok geçmeden yağmur, dolu, kar yağmaya başlamış.

66

Evde havaya bakan baba oğlu için çok endişelenmiş. Havanın bu kadar bozacağını zerre tahmin etmemiş. "Eğer benim oğlan akıllı biriye bu karda kışta camızların birinin karnını yarıp içine sığınır." diye düşünmüş.

Gerçekten de oğlan babasının düşündüğü gibi camızın karnını yarıp içine sığınmış. Karın dinmesini bekliyormuş. Bir zaman sonra kar, tipi durmuş. Durmuş ama camızların hepsi soğuktan telef olmuş. Hava düzelince köyün yolunu tutmuş.

Oğlunun tek başına geldiğini gören baba çocuğunun hayatta olmasına sevinmiş ama bütün malını da kaybetmiş. Başını çevirdiğinde anne kırlangıç ve yavrularının sel sularında sürüklendiğini görmüş. Dertli dertli okumaya başlamış:

*"Zavallı küçük kırlangıç
Talihi kara kırlangıç
Yavrularını çıkardın
Ama yanlış hesap yaptın
Senin kıt aklına uydum
Viran oldu yerim yurdum."*

3.7. CANAVAR (K7)

Zamanın birinde bir kasabada küçük kız ile annesi hama-
ma gitmişler. Hamamda yıkandıktan sonra canları pek-
mez çekmiş. Eve geldiklerinde anne küpte hiç pekmez kal-
madığını görmüş. Kızını teyzesine bir tas pekmez alması
için yollamış. Geç kalmaması konusunda uyarmış.

Kız teyzesinin evine varıp kapıyı çalmış. Teyzesi huysuz
biri olduğu için kızın gelmesine sevinmemiş. "Allah bilir
yine ne isteyecek?" diye düşünmüş. Kız " Teyze annemin
sana selamı var. Bir tas pekmez verebilir misin?" demiş.
Teyze surati asık bir şekilde mutfağa küplerin yanına git-
miş. Birinci küpün örtüsünü açmış. Kepçeyi daldırmış.
Kepçe boş çıkmış. İkinci küpe geçmiş kepçeyi daldırmış
ve kepçe yine boş çıkmış. Üçüncü küpe geçmiş yine aynı.
Küplerin boş olduğunu bilmesine rağmen kız bir daha ist-
temeye gelmesin diye kendilerinde de az kaldığını göster-
mek istiyormuş. Yedinci küpe geçtiği zaman kepçe ağzına
kadar doluymuş. Tasa boşaltıp küçük kıza vermiş. Kız,
"Teyze hava iyice karardı. Bu gece burada kalsam olmaz
mı?" diye sormuş. Teyze, "Annen merak eder. Karanlık
olsa da evine git." demiş. Kız "Teyze karanlıktan korkuyo-
rum. Şurada bir yerde kıvrılır yatarım. Ne olur?" dese de
cimri teyzesi "Kesin başka şeyler de ister." diye eve gitme-
sini istiyormuş.

Kız yalvar yakar karanlıktan korktuğunu söylemişse de
teyzesi oralı olmamış. Kızı karanlıkta kapının önüne koy-
muş. Kız çaresiz şekilde eve gitmek zorunda kalmış. Kor-
ka korka zifiri karanlıkta yürüyormuş. Eve varmaya bir iki
sokak kalmış ki kocaman bir gölge görmüş. Kızın üzerine
doğru geliyormuş. Küçük kız korkudan donakalmış. "Ne
olursun bana bir şey yapma. Anneme gitmek istiyorum."
diye ağlamış. Karanlıktan bir ses "Elindeki tasta ne var?

Söyle bakalım." diye sormuş. Kız titrek bir sesle kekeleyerek "Pekmez var, annem istemişti." demiş. Canavar bir çırpıda kızın elindeki tası kapmış. Bir dikişte içmiş. Ağzını koluyla silip tası bir kenara atmış. Ondan sonra küçük kızı bir daha gören olmamış.

3.8. CEHENNEM (K8)

Zamanın birinde bir köyde oldukça iyi niyetli bir köylü yaşarmış. Köyde herkese yardım etmeye çalışır, elinden geldiğince köylülerin müşkülünü çözermiş. Köy meclisindeki bir sohbette ahiret hayatından konu açılmış. Bizim köylü can kulağıyla dinlerken kötülerin cezalandırılacağı cehennem adlı bir yerden konuşulduğu zaman dehşete kapılmış. Oldukça iyi niyetli olduğundan cehenneme girecek insanları düşündükçe canı sıkılmış, ağlamaya başlamış. Cehenneme düşecek insanların kızgın ateşe nasıl dayanacağı sorusu aklına geldikçe kendisini heder etmiş.

Günler, haftalar böyle geçmiş. Köylünün döktüğü gözyaşı bir kovayı doldurmuş. Daha fazla dayanamayacağını anlayan köylü, kovayı eline alarak köyden ayrılmış. Köy çıkışında görenler elinde kovayla nereye gittiğini sormuşlar. Köylü meraklı kalabalığa cehennemi bulacağını ve ateşini söndüreceğini söylemiş. Komşular ne söyledilerse adamı vazgeçirememişler.

Köylü aylarca yol almış, gördüğü her kişiye cehennemin nerede olduğunu sormuş. Adam istediği cevabı alamadığı gibi meczup görülüp dalga geçilmiş. Ama yine de kararından vazgeçmemiş. Merhamet dolu yüreği cehennemin yerinin bulunup söndürülmesini istiyormuş. Köylü bu düşünceyle gece gündüz cehennemi ararken Tanrı köylüyü vazgeçirmesi için bir meleği görevlendirmiş. Melek insan kılığına girip köylüyü caydırmak için sert biçimde "Sen kimsin? Elindeki kovayla ne yapıyorsun? Nereden gelip nereye gidiyorsun?" diye sormuş. Köylü sorulara tek tek cevap vermiş. Melek, köylünün fikrinden vazgeçmesi için ısrar etse de adam oralı olmamış. Bunun üzerine adam tutup sert bir şekilde sıkmış. Köylü yine vazgeçmemiş. Bu sefer de melek köylüye sert şekilde konuşmaya başlamış.

Köylüyü kızdırmak için elinden gelen her şeyi yapmış. Daha fazla dayanamayan köylü elinde kovayı yere atmış. İnsan kılığındaki meleğe de iyice öfkelendiği için “Yaşasın, var olsun cehennem! Senin gibi insanların elbette oryagitmesi gerekir.” diye bağırmaya devam etmiş. Köylünün merhamet dolu gözyaşları toprağı sulamış.

3.9. ÇATTÉ (K9)

Zamanın birinde Çatté ile Şeyh Tantis adlarında karı kocanın Patté adında gelinlik yaşta bir kızları varmış. Tek çocukları olduğu için yakın köyden bir kişi ile evlendirmişler. Özledikleri zaman kızlarını ziyarete giderlermiş. Yine bir gün akşam yemeğinde söz Patté'den açılmış. Kızlarını çok özlediklerini anladıkların ertesi gün ziyarete gitmeye karar vermişler. Hazırlıklara başlamışlar. El dokuması battaniyeyi, ev yapımı tereyağını ve bir okka buğdayı bir heybeye koyup yola düşmüşler.

Epey yol aldıktan sonra Çatté, rüzgârda sallanan cılız bir dut ağacı görmüş. Ağaca acımış. "Bu zavallı ağaç çok üşümüştü." diyerek battaniyeyi ağaca sarmış. "Artık üşümez." demiş. Yola devam etmişler. Biraz ilerleyince sıcaktan çatlamış toprağı görmüşler. Çatté suya susamış toprağı görünce acımış. "Bu zavallı toprak susuzluktan çatlamış." diyerek tereyağını çatlaklara sürmüş. "Artık çatlak oluşmaz." demiş. Tekrar yola düşmüşler. Biraz ilerlediklerinde bir Yuvalarına yiyecek taşıyan karınca sürüsü görmüşler. Çatté karıncalara acımış. "Bu zavallı karıncalar çok acıkmış." diyerek buğdayı karınca sürüsünün önüne boşaltmış. "Artık acıkmazlar." demiş. Karı koca kızlarının evlerine vardıklarında heybede hiç bir şey kalmamış. Bunu gören kızları Patté, "Yine heybe var. Ama içinde bir şey kalmamış." demiş.

3.10. ÇİNÇİNO İLE PİNPİNO (K10)

Zamanın birinde bir koyunun Çinçino ve Pinpino adında iki kuzusu varmış. Anne koyun yavrularına yemeklerini verdikten sonra otağa gidermiş. Anne koyun yavrularını “Ben evden çıktığım zaman sakın kapıyı kimseye açmayın.” diye uyarılmış. “Kapıyı biri çaldığı zaman kollarını uzatmasını isteyin. Benim beyaz kollarımı görürseniz açarsınız” demiş.

Günlerden bir gün yine anne koyun otağa gitmek için evden ayrıldığı zaman kurt kapıya dayanmış. Sesini anne koyuna benzeterek “Kapıyı açın yavrularım. Ben geldim.” demiş. Kuzular annelerinin uyarısını düşünmüşler. Kapının arkasından “Kolunu görebilir miyiz?” diye seslenmişler. Kurt kolunu uzatmış. Annelerinin bembeyaz kolu yerine simsiyah kolu görünce annelerinin olmadığını anlamışlar. Kuzulardan biri oradan bir taş getirerek tüm gücüyle simsiyah kolun üstüne indirmiş. “Defol buradan. Sen bizim annemiz değil. Annemizin kolu bembeyaz.” diye bağırılmışlar.

Kurt acılar içinde evine gelmiş. Diğer kolunu un çuvalının içine batırıp tekrar kuzuların kapısına dayanmış. Yine aynı sesle “Ben geldim yavrularım. Hadi kapıyı açın.” diye seslenmiş. Kuzular kolunun kapının altından uzatmasını istemişler. Kurt, una bulamış olduğu kolunu kapının altından uzatmış. Kuzular bakmışlar ki kol bembeyaz, kapıyı açmışlar. Kapıyı açtıklarında koca kurtu karşılarında görmüşler. Daha bir yere kaçmadan kurt hepsini bir bir yutmuş.

Anne kurt akşam vakti eve geldiğinde yavrularının hiçbiri görememiş. Ağlayarak yavrularını aramaya başlamış. Ormanda büyük bir taşın arkasında kurdun uyukladığını görmüş. Yakına gelip baktığında kurdun karnının şişkin

olduğunu görmüş. O zaman yavrularını kurdun yuttuğunu anlamış. Kurdun tamamen uyumasını beklemiş. İyice emin olduktan sonra bıçakla kurdun karnını yarıp yavrularını kurdun karnından çıkarmış. Her birini öpüp koklamış. Sonra kurdu sürükleyerek uçurumun yanına getirmiş. Karnına taşları doldurup uçurumdan aşağı yollamış.

3.11. ÇİRÇİRO'NUN HÜKMÜ (K11)

Zamanın birinde bir kasabada ünlü mü ünlü bir kadı varmış. Verdiği kararlarla halka illallah dedirtirmiş. İnsanlar mahkemeye düşmekten korkarlarmış. Bir gün uzak köylerin birinde köylünün biri tarlada komşusuna yardım ederken orak köylünün gözüne girmiş. Komşular Çirçiro'nun hükmünden korktukları için mahkemeye gitmek yerine kendi aralarında halletmek istemişler. Komşusu gözünün diyetini vermiş. Konu orada kapanmış.

Bir zaman sonra olay Çirçiro'nun kulağına gitmiş. "Kadı olarak ben buradayken köylüler nasıl kendi aralarında karar verirler?" demiş. Hemen yardımcısını yollayarak köylüleri huzuruna getirtmiş. Bir süre sonra چراغی köylüleri alıp gelmiş. Köylünün birinin gözü sargılıymış. Çirçiro köylüye olayı anlat demiş. Sakalını sıvazlayarak uzun uzun dinlemiş. Sonra komşusuna dönerek "Şimdi sen anlat bakalım?" demiş. Bu seferde tesbihini çeke çeke faili dinlemiş. Olay bitince makamında küçük odadan dışarı bakarak düşünmeye başlamış. Bir köylülere bakıyor, bir dışarı bakıyormuş. Köylüler ise içlerinden "Allah bilir neye karar verecek." diye korkuyla bekliyorlarmış. Bir zaman sonra bir karara varmış edayla iri taneli tesbihini çekmeye bırakıp masasına bırakmış. Çırağına dönerek "Koş o orağı bul getir, bakalım." demiş. Ne olduğunu anlamayan köylüler şaşkınlıkla birbirlerine bakmışlar. O anda Çirçiro tok bir sesle "Şimdi sen bu adamın iki gözünü çıkar bakalım." demiş. Çirçiro'nun bu hükmü karşısında arkadaşının gözünü çıkararak köylü oracıkta bayılmış.

3.12. ÇERÇİ (K12)

Zamanın birinde köy köy dolaşarak çerçilik yapan bir ihtiyar varmış. Hacca da gidip geldiği için çevrede “Hacı Çerçi” olarak bilinirmiş. Eşeğine yüklediği eşyaları köy köy dolaşıp satarmış. Köyler arasındaki uzun yolları hacdan getirmiş olduğu tesbihi çeke çeke aşarmış. Köyün birinde bir ağa çerçinin tesbihini görmüş ve çok beğenmiş. Tesbihi çerçiden istemiş. Eğer vermezse bir daha köye almayacağını söylemiş. Çerçi çok üzülmesine rağmen çocuklarını düşündüğü için tesbihi ağaya vermiş. Artık tesbihi olmayan hacı çerçi köyler arasını parmaklarını sayarak geçirmiş fakat bir parçası gibi olan tesbihini çok özlermiş.

Yine bir gün bir köyden çıkıp diğerine geçerken tesbihi aklına gelmiş. Parmaklarını kullanarak tesbih çekerken bir cin ortaya çıkmış. Çerçi kendi halinde bu yaşında evini geçindirmeye çalışan iyi bir insan olduğunu bildiği çerçiye üç dilek hakkı vermiş. Çerçi köylünün zalim ağadan kurtulmasını isterken akrabaları ve çocuklarına zenginlik dilemeyi unutmamış. Son olarak hacdan getirmiş olduğu tesbihi istemiş. Gözlerini açtığı anda tesbihini avucunda görmüş. Parmakları arasında tesbihini çekerken bir sonraki köye doğru yolunu almış.

3.13. ÇERÇİ-2 (K13)

Çerçinin biri kumaşları çuvala doldurup eşeğiyle köy köy dolaşmış. Yine bir gün bir köye giderken güzel bir kız çerçiye yaklaşmış kumaşların kaçta satıldığını sormuş. Durumdan hemen faydalanmak isteyen çerçi kıza onu beğendiğini ve kumaşını ona bedava vereceğini söylemiş. Kız çerçinin niyetinin bozuk olduğunu anlayıp “Şuna bir oyun edeyim.” diye düşünmüş. Kumaşları çerçiden alıp teklifini kabul etmiş gibi görünmüş. Çerçi eşeğin sırtındaki çuvalarda uğraşırken mangalından bir parça köz alıp kumaşa sarmış ve çerçinin çuvalına gizlice bırakmış. Kız çerçinin önden hızlı şekilde gitmesini, onunla köyün dışında buluşacağını söylemiş. Köyün dışında kızla buluşacağını düşünen çerçi, hemen eşeğine binip köyün dışına sürmüş. Çerçi biraz uzaklaştığında kız arkasından seslenmeye başlanmış: “Çerçi, çerçi yanıyor; arkandan dumanlar çıkıyor.” Bunu üzerine Çerçi “Biliyorum, biliyorum içim yanıyor.” Çerçi biraz daha ilerlediğinde sırtındaki kızgınlığı hissetmiş Arkasına bir bakmış ki kumaşları yanıyor.

3.14. ÇİNGENE KIZI (K14)

Zamanın birinde bir köyde bir ağanın bir oğlu varmış. Ağanın oğlu avcılık yaparmış. Ağanın oğlu her avdan dönüşünde köyün girişinde dul bir kadın ağanın oğlunu karşılıyıp “Allah sana huri gibi, peri gibi, melek gibi bir kadın nasip etsin” diye dua edermiş. Ağanın oğlu da o gün ne avlamışsa tavşan, keklik bir tanesini kadına verirmiş.

Böyle günler, aylar geçerken bir gün ağanın oğlu “Sen hep bana dua ediyorsun. Ettiğin dua gerçekleşmiyor.” Diye kadına sitem etmiş. Bunun üzerine kadın “Sana bir yer söyleyeceğim. Dere kenarına git oradaki büyük çınar ağacının üstündeki güvercin yuvasının içindeki üç yumurtayı al. Ekmek su diyerek yanında götürdüğün ekmecli suyun içine kır” demiş. Ağanın oğlu hemen derenin kenarına inmiş. Yanında götürdüğü kabın içine suyu boşaltıp ekmekleri doğramış. Ağaca çıkıp üç yumurtayı almış ve kabın içine kırmaya başlamış. Birinci denemesinde olmamış. İkinci denemesinde olmamış. Üçüncü denemesinde “Ekmek su” diye yumurtayı kaba kırdığı anda melek gibi, huri gibi, peri gibi bir kız çıkmış.

Ağanın oğlu peri kızına “Sen burada dur. Ben köye gidip davullu, zurnalı, sazlı halaylı bir alay hazırlayım sonra seni almaya geleyim” demiş. Kız çınarın tepesine çıkıp orada ağanın oğlunu beklemeye başlamış. Oradan geçen bir çingene kızı nehrin yanına vardığında suya yansıyan bir gölgeyi fark etmiş. Kafasını kaldırdığında peri kızını görmüş. Ağacın tepesine çıkıp peri kızını aşağı iterek öldürmek istemiş. Peri kızı yere düştüğü anda sıçrayan kandamlarından her biri güle dönüşmüş. Çingene kızı hemen aşağı inip düşen peri kızını kaybolsun diye nehre atmış.

Köyden gelen alaydaki köylüler yerdeki gülleri toplayıp saçlarına, keplerine, kulak aralarına takmışlar. Ağanın

oğlu ise ağaca çıkarak peri kızını görmek istemiş. Bir bakmış ki karşısında simsiyah, gözleri pörtlek, dudakları şişkin aynı zamanda çatlak olan bir kız görmüş. Peri kızında ki bu dönüşümü merak etmiş. Ağanın oğlu “Yüzün neden bu kadar siyahtır” diye sorduğunda çingene kızı “Güneşi altında seni beklemekten bu hale geldim” demiş. Ağanın oğlu “Peki dudakların neden şişkin ve çatlaktır” diye sorduğunda çingene kızı “pirim, pirim, pirim diye tekrar etmekten dudaklarım şişti ve çatladı” demiş. Ağanın oğlu “Peki gözlerin neden pörtlektir” diye sorduğunda “Seni hatırıma geldikçe ağlamaktan gözlerim şişti” diye cevap vermiş.

Bu cevapların üzerine ikna olan Ağaoğlu çingene kızını alıp köye götürmek istemiş. Alay biraz ilerlediğinde çingene kızı, “Köylüler kulak aralarındaki, keplerindeki, ellerindeki gülleri atsınlar yoksa köy girmem” demiş. Ağa oğlu “Yapma etme peri kızı. Bu güzel gülleri neden atsınlar” diye ikna etmeye çalışsa da çingene kızı ikna olmamış. Bunun üzerine köylüler gülleri atmışlar. Atılan güller bir taya dönüşüp kafileye katılmış. Kafile biraz ilerlediğinde çingene kızı “bu tayı hemen öldürün yoksa ben köye girmem demiş. Ağa oğlu “Etme eyleme ne güzel tay ne zararı var.” diye ikna etmeye çalışsa da çingene kızı “köye girmem” dediği için tayı evin önünde öldürüp köpeklerle yedirmişler. Taydan düşen iki damla kan anında kavak ağacına dönüşmüş.

Uzun bir zaman sonra çingene kızının bir bebeği olmuş. Çingene kızı ağaoğluna “Bebeği uyutabilmek için bize bir beşik lazım” demiş. Ağa oğlu beşik almak için çarşıya gideceğini söylediğinde çingene kızı “Valla olmaz evin önündeki kavak ağacını kes, marangoza götür. Beşik yap-sın” diye ısrar etmiş. Ağanın oğlu kavak ağacını kesip beşiği yaptırıp getirmiş. Çingene kızı bebeğini beşiğe yatır-

dığında bebek bir türlü uyumamış. Çingene kızı “Acaba peri kızı bebeği çimdikliyor o yüzden mi uyumuyor” diye düşünmeye başlamış. Bir gün Ağanın oğlu çarşıya çıktığı zaman beşiği kırıp ocağa atmış. Peri kızı da beşikle beraber yanıp kül olmuş.

3.15. ÇOBAN (K15)

Bir varmış bir yokmuş. Bir köyde büyük bir sürüyü güden bir çoban varmış. Gece gündüz dağ bayır dolaşır; en yeşil, en bol otlakları olan yerlere gidermiş. Sürüsünde bulunan koyunlar, keçiler karınları şiş şiş gezermiş. Hayvanlarını güttüğü bütün köylülerin iyiliğini isteyen bir çobanmış. Çevre köylerde bilinir olmaya başlamış.

Bir gün yörenin zenginlerinden bir ağa çobanı yanına çağırılmış. Çobandan kendi sürüsünün başına geçmesini istemiş. O zamana kadar zengin hayatının nasıl olduğunu bilmeyen çoban ağanın evinde ne olduğunu şaşırılmış. Kuş tüyü yataklarda uyumak, süslü kaftanlar giymek, leziz koyun etlerinden yemek çobanın hayalini süsler olmuş. “Ağalar böyle yaşarken ben o dağ senin bu otlak benim gezer dururum. Yürümekten ayaklarımın altı şişer. Çalışırım fakat bulgur pilavı, ayrırandan başka bir şey yiyip içmem.” diye düşünen çoban kendine kızarmış ve çalışmayı bırakmış. Üç hafta yan gelip yatmış. Köylüler, hayvanlarının eski besili hallerini arar olmuşlar.

Çobanın sıkıntılı bu hali oralardaki bir cinin kulağına gitmiş. Çobanın esasında iyi biri olduğunu bilen cin çobanın dileğini kabul etmiş. Çoban nasıl olduğunu bilmeden bir gün kendini kuş tüyü yatağında uyur bulmuş. Köşkünü kendi evi bellemiş. Lüks içinde yer, içer, gezer ama hiç çalışmazmış. Kırk gün kırk gece tembelliğin tadını çıkarmış. Kırk birinci gün köye, çevre köyden büyük bir ağa misafir olmuş. Davullar zurnalar çalınıyor, ağanın konuk olduğu eve büyük tepsilerde etler, pilavlar, ayranlar taşınıyor. Bütün köylü büyük ağayı rahat ettirmek için kendi arasını da yarıyor.

Bizim çoban köydeki davul zurna seslerini, bağırış çağırışları, kazan kepçe seslerini duymasına rağmen merak edip

de köşkünden dışarıya bir adım atmamış. Büyük ağa ise köylülerin konuk ağırlamasından memnundur fakat köşkten kimsenin gelmeyişine içten içe kızmaktaymış. Köşke haberci çıkartıp çobanın kendisine hürmet göstermesini istemiş. Çoban, "Benim gibi zengin birisi bir ağanın karşısına niye çıksın?" diyerek habercileri geri yollamış. Büyük Ağa; "O küstah herif nasıl olur da bana saygısını sunmaz!" diyerek çobana yüz altın ceza yazmış ve köşke yüz adam yollayıp ve çobana yüz sopa çekilmesini buyurmuş.

Çoban dayaktan beter olmuş halde falakadan kalkmış. İnlerek "Böyle zenginlik olmaz olsun. Zengin olacağıma büyük ağa gibi soylu yanında yüz kişiyle gezen bir aşiret ağası olsam ne olurdu?" demiş. Çoban artık zengin olmaktan memnum değilmiş, nüfuz sahibi bir aşiret ağası olmak istemiş. Cin, çobanın bu isteğini duymuş.

Çoban bir sabah bir aşiret ağası olarak uyanmış. Sağ yanında yüz kişi, sol yanında yüz kişi bir dediği iki olmamış. Astığı astık, kestiği kestik bütün köye illallah dedirtmiş. Çoban yeni konumundan oldukça memnun yeni zevkler, yeni heyecanlar ararmış. Bir gün köy tepelerinde gezerken bir kervanla karşılaşmış. Sahip olduğu güçle ne olduğunu şaşırان çoban kervandaki kızlara sataşmış. Çevrede çalışan köylüler kızların bağırışların, çağırışlarını duyduklarında ellerine ne geçirmişlerse alıp çobana saldırmışlar. İçten içe çobana kızıyor olan köylü ahalişi çobanı iyi bir dövmüşler. Çoban canını zor kurtarmış.

Yaşanan bunca olaydan sonra çoban "Basit bir çoban olmak daha iyi. Kimse karışmıyor." diyerek eski yaşamına özlem duymuş. Cin çobanın bu isteğini de yerine getirmiş. Tekrar otlaklara dağlara dönerek sürünün başında günlerini geçirmeye devam etmiş.

3.16. DÜNYANIN EN KÖTÜ ŞEYİ (K16)

Uzak diyarlarda bilge bir kral dünyanın en kötü şeyinin ne olduğu üzerine kafa yorar dururmuş. Bakmış ki olacağı yok tellal çıkartıp ülkenin bütün bilginlerini sarayına davet etmiş. Onlara, “Dünyanın en kötü şeyi nedir?” diyerek soruyu yöneltmiş. Her bilgin farklı bir cevap öne sürmüştü. Kimi fakirlik, kimi açlık, kimi mağlubiyet cevaplar böyle sıralanıp gidiyormuş. Kral bu cevaplardan hiçbirini beğenmemiş. Gelenlerini huzurundan kovup çok güvendiğini vezirini çağırmış. Aynı soruyu ona da sormuş. Vezir düşünmüş, gelen bilginlerden farklı bir cevap verememiş. Kral veziri bu sorunun cevabını bulsun diye hususi görevlendirmiş.

Vezir günlerce, aylarca gezmiş. Memleketin altını üstüne getirmiş. Karış karış bütün kasabalarını köylerini dolaşmış. Fakat istediği cevabı bir türlü bulamamış. Artık umutsuzluk içinde sarayın yolunu tutacakken dağ yolunda bir çobanla karşılaşmış. Çocukluğundan beri bu işi yapan çoban, yöredeki üç beş köyün bütün koyunlarına bakar, karşılığında et, süt, yoğurt gibi yiyecekler alır, geçinir gidermiş.

Bir gün çoban koyunlarını otlatırken köyün dışındaki harabeliklerde bir sandık bulmuş. Vura kira zor bela sandığı açmış. İçerisinde çil çil altınlar varmış. Fakat çoban altına paraya önem veren bir kişi olmadığı için sandığı götürüp bir mağaraya saklamış.

Vezir çobanın yanına giderek birazcık soluklanmak istemiş. Çoban bu Tanrı misafirine ekmek vermiş, ayran sunmuş. Vezir çobanın samimi hallerinden etkilenerek kendisinin filan krallığın veziri olduğunu söylemiş. Kralın kendisini Dünyanın en kötü şeyinin ne olduğunu öğrenmesi için yolladığını anlatmış. Çoban bunu duyunca aklına

mağaraya sakladığı sandık gelmiş. Vezire hazineden bahsetmiş. Vezir önce inanmasa da mağaraya gitmeyi kabul etmiş. Çoban mağarada sakladığı yerden sandığı çıkartarak vezirin önüne koymuş. Vezir, sandığın kapağını açtığı anda etraf sarı-kızıl renge boyanmış. Bu kadar altını daha önce hiçbir yerde görmemiş.

Çoban koyunlara bakması gerektiğini söyleyerek vezirden altınları eşit şekilde dağıtmasını istemiş. Koyunlara bir araya toplayıp geldiğinde vezirin kendisine iki çobana bir şekilde bütün altınları dağıttığını görmüş. Fakat ses çıkarmamış. Vezir kendi payını çuvallara doldurup atına yüklemiş. O sırada “Çoban kardeş sendeki altınlar sana fazla değil mi? Zaten bu dağ başında senin çok masrafın olmaz. Benim gibi vezire de bu kadar altın yetmez. Bana payından biraz daha verir misin?” diye sormuş. Çoban vezirin bu açgözlülüğüne içten içe kızmış. Bir ders vermek istemiş. “Vezirim size altınların tamamını veririm. Yalnız bir şartım var.” demiş. Vezir merakla “Nedir?” diye sorduğunda çoban, “Şu ağacın arkasına geçin. Benim göreceğim şekilde biraz yeyin. Ondan sonra hazinenin tamamı sizindir.” demiş. Hırstan ne yapacağını şaşırان vezir, açgözlülükle bu isteği kabul etmiş. Ne de olsa hazinenin tamamı onun olacaktı.

Vezir ağacın arkasına geçip denileni yapmış. Sevinçle bütün çuvalları atlarına yüklemiş. Tam “deh ” diyeceken çoban, “Vezirim sen buraya hangi sorunun cevabını bulmak için gelmiştin?” diye sormuş. Vezir alık bir tavırla “Dünyanın en kötü şeyi nedir?” demiş. Çoban, “Dünyanın en kötü şeyi açgözlülüktür. İnsana kendi pisliğini yedirtir.” demiş. Bu cevap karşısında afallayan vezir boynunu bükük bir şekilde cevabı krala yetiştirmek için atlarını sürmüştü.

3.17. ECEL (K17)

Zamanın birinde köy köy, şehir şehir gezen bir tüccar varmış. Gösterişli kervanlar yerine bir atı iki eşeği ile birlikte mallarını taşır, ticaretini yaparmış. Günlerden bir gün pazarıyla ünlü bir kasabaya gelmiş. Henüz Pazar da kurulmadığından nehirin kenarına gidip çıkınında ne varsa yemeye başlamış. Yemek yedikten sonra üzerine bir ağırlık çökünce oracıkta uyumuş. Uykunun ortasında derinlerden gelen bir sesle uyanmış. "Ecel henüz gelmemiş, ecelin sahibi ortada yok!" Korkudan ne yapacağını bilemeyen tüccar, hemen etrafa göz atmış. "Kim var orada?" diye bağırmış. Bir zaman sonra orada hayvaanlardan ve kendisinden başka kimse olmadığını anlayınca "Rüya gördüm herhalde." diye düşünerek tekrar yatmış. Düşünceler eşliğinde uykuya yenik düşmeyi beklerken derinlerden yine aynı sesi duymuş. "'Ecel henüz gelmemiş, ecelin sahibi ortada yok!" Hemen ayağa fırlayarak etrafı aramaya başlamış. Bir zaman sonra yine kimsenin olmadığını anladığında oradan ayrılmayı düşünmüştü. Ama gece vakti karanlıkta başına daha kötü bir şey geleceğinden korktuğu için "Burada sabahlayayım en iyisi. Bu işin iç yüzünü öğrenmem lazım." demiş.

Güneşin doğmasıyla birlikte aynı derin ses etrafta yankılanmış. "Ecel henüz gelmemiş, ecelin sahibi ortada yok!" Tüccar bu sefer oldukça sakin bir şekilde iyice dinledikten sonra sesin nehirden geldiğini anlamış. "Allah Allah!" diyen tüccarın şaşkınlığı bir nebze daha artmış. Bu işin nereye varacağını daha çok merak eden adam oradan ayrılmıyormuş. Öğleye doğru çıkınınu yere serip öğlen yemeğine başlayacağı sırada nehirden "Ecel yaklaştı. Ecelin sahibi de gelmek üzeredir!" şeklinde ses tekrar duyulmuş. Bu sefer daha derinden birkaç kez tekrarlanmış.

Tüccar hemen sofranın başından kalkıp etrafa göz atmaya

başlamış. Dikkatli şekilde baktığında ilerde büyük taşın yanından birkaç gencin şakalaşarak güle oynaya geldiğini görmüş. Gençlerin bu şamatasına nehirden gelen ses karışıklık vermiş: "Ecel de geldi. Ecelin sahibi de geldi."

Gençler bizim tüccarın yanına vardıklarında selam vermişler. Onun yakınına oturup sohbet etmeye başlamışlar. İkinciye doğru acıktıklarından çıkınlarında getirdikleri yiyecekleri ortayaa koymuşlar. Tüccarı da davet ederek yemişler, içmişler. Biraz geçtikten sonra gençler yüzmeye kara vermişler. Tüccardan müsaade istemişler. O sırada tüccar nehirden gelen sesi düşünmüş. İcini bir ürperti kaplamış. Kötü bir şeyler olacağından korkmuş. "Gençler, siz beni dinleyin. Bugün yüzmeyin. Oturalım, sohbet edelim." demiş. İçlerinden büyük olanı, "Buraya kadar gelip yüzmek olur mu amca? Bak nehir ne güzel akıyor." demiş. Tüccar bakmış ki gençler vazgeçmiyor. "Boğulursunuz diye korkuyorum evladım. Maşallah ne kadar gençsiniz önünüzde güzel günler var." demiş. Yine büyük olanı "Biz iyi yüzücüyüzdür amca. Evelallah hiç bir şey olmaz bize." demiş. Tüccar bir ara "Nehirden gelen seslerden bahsetsem mi acaba?" diye düşünmüş. Ama gençleri korkutmamak için ve dalga konusu olabileceğinden vazgeçmiş. O sırada gençler çoktan üstlerini çıkarmışlar bir bir nehre atıyorlarmış. Gençler suda eğlencelerine devam etmişler, epey bir süre yüzmüşler. Bir zaman sonra nehri bağıriş çağırış doldurmuş. Büyük olan genç, bir girdaba tutulmuş, arkadaşlarından epey uzak bir yerde boğuluyormuş. Arkadaşları kurtarmak için o tarafa yüzmeye başlasa da fayda vermemiş. Girdap kaldırdığı gibi bilinmeyen bir yere atmış. Arkadaşları genci saatlerce aradıktan sonra nehrin epey uzağında bulmuşlar. Kanlar içerisinde yerde yatıyormuş. Oradakiler ağlamaya, dövünmeye, ağıtlar yakmaya başlamışlar. Her şeye tanık olan tüccar, sesin ne anlama geldiğini, ecelden kaçışın olmadığını anlamış. Duyduğu sesi ise hiç unutamamış.

3.18. EMANET (K18)

Adamın birisi bir miktar parayı tanıdığı bir hacıya vermiş. Hacı "Büyükle ortancayı hacca yollamışım. Üç oğlum da gelsin onlar da şahit olsunlar. Paraya ne zaman ihtiyaç olursan sana tekrar veririm" demiş.

Aradan yıllar geçtikten sonra Adam emanetini hacıdan geri istemiş. Hacı, "Sen bana hiç bir şey vermedin." şeklinde cevap vermiş. Bunun üzerine adam "Senin oğulların şahittir. Gelsinler onlara da soralım" diye çıkmış. En büyük oğlan geldiğinde adam oğluna "Bu adam bana para verdi mi?" şeklinde sormuş. "Büyük oğlan "Ben böyle bir emanet görmemişim, duymamışım" diye cevap vermiş. Adam bu sefer ortanca oğlanın gelmesini istemiş. Ortanca çocuk da aynı şekilde böyle bir emanetten haberi olmadığını söylemiş. Adam artık son çare en küçük çocuğun gelmesini istemiş ve aynı soruyu yöneltmiş. En küçük çocuk "Ben şahitim. Bu adam bir miktar parayı filan tarihte sana verdi" şeklinde cevap vermiş. Bunun üzerine hacı "Ulan eşşekoğlu. Valla seneye seni de hemen hacca yollamak lazım" diye cevap vermiş.

3.19. GELİN BOĞAN (K19)

Zamanın birinde bir haneye yeni gelin gelmiş. Gelinin ailesiyle birlikte bütün hane sofraya oturmuşlar. Başlamışlar yemek yemeye. Yeni gelin utana sıkıla yemeğe uzanıyor-muş. Tabaktan bir kemiği almış. Tesadüf o ya gelinin eline Arapça adı *xânoqıl* 'arus olan yemesi zor bir kemik gelmiş. Gelin kemiği ısır-mış. Parçalamaya uğramış ama dişi kesmemiş. Miskete benzeyen kemiği utancından ağzından da çıkaramamış. Baktı olmayacak bu sefer yutmaya çalışmış. Bir iki defa denemiş. Bir anda gelin sarsılmaya, kıvranmaya başlamış. Oradakiler panikle sırtına vurmuşlar. Birkaç dakika daha kıvranan gelin oraya yığılıp kalmış. O günden sonra da bu kemiğin adı gelin boğan olarak kalmış.

3.20. GÜLERSİN TABİ! (K20)

Zamanın birinde bir köyde akılsız mı akılsız bir karı koca tek oğullarıyla birlikte yaşarlarmış. Tek oğulları olduğu için evlatları ne derse yaparlar, akıllarınca onu mutlu ederlermiş. Bir gün karı koca “Madem tek bir evladımız var. Onu mutlu edecek güzel bir jest yapalım. Dillere destan olsun. Asla unutulmasın.” demişler.

Bir zaman düşündükten sonra oğullarını çok mutlu edecek bir fikir bulmuşlar. Şu hayatta tek değerli malları olan bir bahçe varmış. Bin bir çeşit meyve veren güzel bir bahçeymiş. Karı koca buradan topladıkları meyvelerle geçimlerini sağlarlarmış.

Bir gün oğullarını şu hayatta ilelebet güldürüp mutlu edecek fikirlerini uygulamaya karar vermişler. Çocuğu bahçenin tam ortasındaki nar ağacına bağlamışlar. Sağdan soldan çalı çırpı toplayarak hepsini ağacın altına getirmişler. Çalı çırpı çıtırtısını duyan evlat “Acaba nasıl bir hediye verecekler.” diye heyecandan içi içine sığmıyormuş. Birden bir kibrit sesi sonrasında bir duman kokusu almaya başlamış. Anne babasının sevinç çığlıklarını duyuyormuş. Yarım saate kalmadan koca bahçe yanıp kül olmuş. Karı koca koşarak çocuklarının yanına gelmişler. Yanık yüzüne baktıklarına çocuklarının bütün dişlerini görmüşler. Çocuklarının mutluluktan sırtıttığını düşündüklerinden “Gülersin tabii koskoca bahçeyi senin için yaktık.” diyerek güle oynaya evlerinin yolunu tutmuşlar.

3.21. HASAN BASRİ (K21)

Zamanın birinde uzak diyarlardaki bir memlekette Hasan Basri adında bir tüccar varmış. Hasan Basri ticaret için memleket memleket gezermiş. Bu sayede oldukça zengin olmuş. Hasan Basri henüz evlenmediği için annesi ile birlikte yaşamış.

Hasan Basri bir gün ticaret yapmak için kervanı ile çok uzak yabancı bir memlekete gitmiş. Alışverişini yaparken güzeller güzeli bir peri kızı görmüş. Gördüğü anda âşık olmuş. Onunla evlenmek istemiş. Kız istenmiş, düğün yapılmış. Hasan Basri periyi memleketine getirmiş. Yıllar sonra Hasan Basri'nin iki erkek çocuğu olmuş.

Aradan geçen yıllar sonra peri kızı memleketini çok özlemiş. Sık sık annesinden babasından söz açarmış. Bir gün memleketine gitmek istediğini Hasan Basri'ye söylemiş. Hasan Basri güzeller güzeli peri kızının memleketine kaçmasını önlemek için peri kızının kanatlarını alıp saklamış. Kanatların yerini Hasan Basri'den başka sadece annesi biliyormuş. Peri kızı bu duruma kızmış kızmasına ama kocasına, annesine bir şey söylememiş.

Bir zaman sonra mahallede düğün dernek kurulmuş. Düğün hamamına peri kızı ve Hasan Basri'nin annesi de davet edilmiş. Kadınlar hamamında yemekler yenilmiş, çalgılar eşliğinde oyunlar oynanmış. Bütün konuklar bir güzel eğlenmişler. Şarkılar söylenip oyunlar oynanırken peri kızı da oynamaya başlamış. O güzel figürler yapıp dans ediyormuş ki bütün misafirler gözlerini ondan alamamışlar.

Peri kızı dans ettikçe coşmuş, coştukça daha güzel dans etmeye başlamış. Alkış, bağırış çağırış kıyamet kopmuş. Peri kızı "bu hiç bir şey. Kanatlarımı taksam siz beni bir de o zaman izleyin. Kocam kanatlarımı sakladı yerini sa-

dece kaynanam biliyor.” demiş. Bunun üzerine hamamdaki konu komşu peri kızının kaynanasına baskı yapmışlar, ısrar etmişler. “Peri kızı ne güzel dans ediyor. Kanatlarını getir, bir güzel izleyelim.” demişler. Oğlunun uyarılarını hatırlayan Hasan Basri’nin annesi başta kabul etmemiş, ama komşularının ısrarına dayanamamış. Ayrıca Peri kızının kanat taktığı zaman yapacağı dansı o da çok merak ediyormuş. Hemen koşarak eve gelmiş, saklandığı yerden kanatları alıp hamam getirmiş. Peri kızı kanatları takar takmaz muazzam bir dansa başlamış. Herkes ağzı açık izliyormuş. Daha önce böyle muhteşem bir dans gösterisi izlemedikleri için hiç bitmesin istiyorlarmış.

Peri kızı “bu hiçbir şey. Oğlumu kanatlarımın altına alsam siz bir de beni o zaman izleyin.” demiş. Perinin gösterisinin devam etmesini isteyen komşular hemen oğlunu getirmişler. Peri kızı oğlunu kanadının altına alır almaz çok güzel hareketler sergilemiş. Alkış, tempolar devam etmiş. Bunu fırsat bilen peri kızı “Bu hiçbir şey. Diğer oğlumu da kanadımın altına alsam siz bir de beni o zaman izleyin.” demiş. Perinin dansının bitmesini hiç istemeyen kalabalık hemen diğer oğluna da bulup hamama getirtmişler. Peri kızı diğer oğlunu da kanadının altına alıp uça uça dans etmeye başlamış. Yükseldikçe yükselmiş. Hamam kubbesinin oradaki pencereye konmuş. “Ben memleketimi, annemi, babamı çok özledim. Eğer Hasan Basri beni seviyorsa arkamdan gelsin.” demiş. Sonra da iki oğluyla pencereden çıkıp uçup gitmiş.

Hasan Basri’nin annesi güzel gelinin çocukları da alıp kaçması üzerine ağlayıp dövünmeye başlamış. Hemen koşarak Hasan Basri’nin dükkânına gitmiş. Olanı biteni anlatmış. Hasan Basri karısını ve çocuklarını çok sevdiği için hiç düşünmeden annesini de yanına alarak peri kızının memleketine göç etmiş.

3.22. HARMAN YOLU (K22)

Zamanın birinde bir köyde tembel, gezmeyi dolaşmayı seven bir kadın varmış. Sabah akşam komşulara gider, köy meydanına iner, bütün gününü sohbet muhabbetle geçirirmiş.

Uzun yaz günlerinde mahallede gezmedik komşu bırakmamış. Nerde bir nişan, düğün var soluğu orada alır, aklından zerre çalışmak geçmezmiş. Komşular kışa hazırlığa çoktan başlamış. Bulgur kaynatanlar, salça yapanlar, turşu kuranlar, peynir basanlar... Kadın ise komşularının, akrabalarının uyarılarını zerre dinlemiyormuş.

Uzun yaz günleri bitmiş sonbahar gelmiş. Kış hazırlıkları son sürat devam ediyormuş. Kışlık odunlar ince ince kesilirken, çıra hazırlanmış. Kadın sonbaharı da ocağın karşısında pinekleyerek geçirmiş. Sonunda sonbahar da bitmiş, kış ayları gelmiş. Karakış, zemheri kendini iyice hissettirmeye başlamış.

Kadın kiler boşalınca dışarı çıkmış. Yana yakıla bir şeyler arıyormuş. Diz boyu karları eze eze gezerken oradan geçen bir komşuyu görmüş. Komşuya harmanın yolunu sormuş. Komşusu yakından tanıdığı kadına uzun uzun bakıp şu dörtlüğü söylemiş:

“Gamsız kadın tembel kadın
Yaz boyunca hep dolandın
Kara kış bastırınca mı?
Harman yolunu aradın?”

3.23. HEZALOK İLE DELALOK (K23)

Zamanın birinde bir kulübede iki kardeş babasıyla birlikte yaşarmış. Babası evin geçimini avcılık yaparak sağlarmış. Uzun zaman önce karısı öldüğü için çocuklarının bütün işleriyle tek başına ilgilenirmiş. Bir zaman sonra daha fazla yapamayacağını düşünerek tekrar evlenmeye karar vermiş. Başta iyi biri olarak gözüken kadın daha sonra çocuklara kötü davranmaya başlamış.

Avcı talihsizliğinden uzun bir süre hayvan avlayamamış dolayısıyla eve yiyecek bir şey getirememiş. Evde yiyecek bir şey kalmadığından üvey anne hile ile iki çocuğunu öldürmesi konusunda kocasını ikna etmiş. Avcı çocukları kaybolmaları için bir yerde yalnız bırakmış. Bir zaman sonra çocuklar yaşlı bir kadınla karşılaşmışlar. Yaşlı kadın çocuklara iyi davranıp yiyecek vereceğini söylemiş. Evine geldiklerinde çocukları bir yere kitleyip ileriki günlerde yemek için beslemeye başlamış. Bu Çocuklar yaşlı kadının cadı olduğunu anlamışlar. Cadının gözleri iyi görmediği için parmakları yerine her defasında farekuyruğu uzatmışlar. Günler böyle geçerken Bir gün fare kaybolmuş. Çocuklar, parmaklarını cadıya uzatmak zorunda kalmışlar. Çocukların parmaklarının kalınlığını kontrol eden cadı, çocukların iyice beslenmiş olduklarını düşünmüş. Kazana su koyup kaynatmaya başlamış. Çocukları korkutmamak için üzerine salıncak kurmuş ve sallanmaları için salıncağa çağırılmış. Kardeşlerden Delalok, ilk kendisinin sallanmak istediğini fakat önce cadının sallanmasını söylemiş. Cadı, salıncağa geçtiğinde ileri geri sallanırken uyuya kalmış. Çocuklar, fırsattan istifade hemen salıncağın ipini kesmişler ve cadıyı kaynayan suyun içine atmışlar. Tekrar üvey annelerinin yanına dönmek istemeyen çocuklar cadının evinde mutlu mesut yaşamışlar.

3.24. İKİ KARDEŞ (K24)

Zamanın birinde bir köyde iki kardeş yaşarmış. Evleri birbirinin yakınında tarlaları da karşı karşıyaymış. Yine ekim zamanı geldiğinden ilk küçük kardeş tarlasını sürmeye başlamış. Yaratılış gereği hırslı olduğu için daha yedi günde tarlanın altını üstüne getirmiş. Büyük kardeş ise “Her işin doğru bir zamanı, uygun bir yapılışı vardır.” diyerek hakkını vere vere tarlasını sürermiş.

Günlerden bir gün küçük kardeş tarlasını sürerken sabanın demiri bir şeye takılmış. Küçük kardeş, “Yine hangi taştır?” diye söverek demirin ucunu kazmaya başlamış. Epey bir uğraştıktan sonra kan ter içinde toprağı bir kol boyu kazmış. Son avuç toprağı da attıktan sonra gözlerine inanamamış. Ahşap bir sandık öylece orada durmaktaymış. Sağa sola bakıp gözlemlenmediğini anladıktan sonra kapağı açmış. Sarı sarı, çil çil atınlar ona bakmaktaymış. Sandığı kaptığı gibi soluğu evinde almış. Bir saymış, iki saymış, üç saymış gece gündüz saymış. Ertesi gün kuşluk vaktinde köyden ayrılmış.

Büyük kardeş, kardeşini ortada göremeyince huyunu da bildiğinden üçüncü gün kapısını çalmış. Bir çalmış, iki çalmış, üç çalmış açan kimse olmamış. Büyük kardeş, kardeşinden kırk gün haber alamamış, kırk birinci gün köye kible yönünden bir fayton girmiş. Küçük kardeşin İngiliz kumaşları içinde faytondan inişi hemen köye yayılmış. Artık eski evinde oturamayacağını söyleyerek taş ustalarına, amelelere haber vererek yüz günde köye bir köşk dikilmesi talimatını vermiş.

Küçük kardeş yüz birinci gün kible yönünden köye tekrar giriş yapmış. Tüm köyü altına alacak şekilde tepenin başına köşk çoktan dikilmiş. Köşk öyle bir köşkmüş ki bakanlar bir daha bakar mermerlerinden, işlemelerinden

gözlerini alamazlarmış. Küçük kardeş, kibrinden dolayı ağabeyini saraya çağırmamış, büyük kardeş de böyle bir beklentiye kapılmamış. Köylüler; ellerinde yoğurt helkeleri, et sinileri, baklava tepsileri tavuklar, koyunlar küçük kardeşe “hayırlı olsun”a giderlermiş. Küçük kardeş de köylüleri kıskandırmak için köşküne alır, bin odalı köşkünün her odasını ballandıra ballandıra anlatırmış.

Bir gün küçük kardeş ağabeyini de kıskançlıktan çatlatmak için köşküne davet etmiş. Küçük kardeşinin burnu havalarda olmasından dolayı köşke gitmeyi hiç istemeyen ağabey, “Davete icabet etmek gerekir.” diyerek köyün yolunu tutmuş. Uşaklar köşkün kapısını açtığında büyük kardeş şaşkınlıktan ne olduğunu şaşırılmış. Kardeşini salonun başköşesinde bir tahtta oturuyormuş ve salon tahta kadar yol boyunca kardeşinin heykelleriyle doluymuş. Büyük kardeş ağabey olmanın verdiği ağırlıkla yavaş yavaş yürüyerek tahtın önüne kadar gelmiş. Küçük kardeş ağabeyinin kendi karşısında böyle yavaş yürümesine bozulmuş fakat bozuntuya vermeden anlatmış anlatmış odalarını anlatmış, heykellerini anlatmış bıktırıracasına saatlerce anlatmış.

Küçük kardeş ağabeyini doğru düzgün ağırlamadan sadece köşkünün anlatarak böbürlendikten sonra uğurlamak için kapının önüne getirmiş. Uşak kapıyı açmış tam ağabeyini yolcu edecekken köşkün önünde nal sesleri yankılanmış. Kapının önünde bir uyuz eşek, eşeğin üstünde eskimiş kepenegi ile bir çoban dururmuş. Meraktan içerde neler oluyor diye aval aval bakmaya başlamış. Kardeşinin çobanın alık hareketlerine kızdığına gören ağabey “Dur şuna bir ders vereyim.” diyerek kardeşine “Nasıl olur da bu meczup çoban böylesine bir köşkü olan senin önünde eğilmez a kardeşim! Bu deli çobana saygı ne demek göstermek lazım.” demiş.

Alık çoban eşeğinden bir harekette inmiş. Bunu gören küçük kardeş, içinden “İşte şöyle yola gel a deli çoban.” demiş. Sonra kardeşine dönüp “Görüyorsun ya, daha bir şey dememe gerek kalmadan köşküm bu cahil çobana saygı nasıl gösterilir öğretti. Eşeğinden hemen indi.” Küçük kardeş arkasını döndüğünde ise gözleri yuvasından çıkacak gibi olmuş. Çoban, eşeğinin yularını kapının hemen yanındaki heykelin ucuna bağlamaya çalışırken çobanın köpeği de heykelin ayakucuna pisliğini yapmakla meşgulmüş. Küçük kardeş adeta donup kalmış. Ağabeyi küçük kardeşinin sırtına iki defa vurarak gözünün içine manalı manalı bakmış. Köşkün kapısından çıkıp giderken böbürlenmiş, kibirlenen kardeşinin hakkından bir çoban, eşeği ve köpeğinin gelmesine şaşır kalmış.

3.25. İMAM (K25)

Köyün birinde imam hastanmış. İmam hasta olduğu için zekâtı toplama görevini talebesine vermiş. Talebe kapı kapı dolaşıp zekâtı toplarken Hacı Ahmet'in evine gelmiş. Talebesi zekâtı istediğini söylediğinde Hacı Ahmet "Neden hocan değil de sen geldin" diye sormuş. Talebesi hocasının hasta olduğunu söylediğinde Hacı Ahmet "İmam zekâtı bir teneke dir ama hocan hasta olduğu için iki teneke veriyorum" demiş. Talebesi hocasının yanına geldiğinde neden bir teneke fazla olduğunu sormuş. Talebe, "Bana neden hocan değil de sen geldin? Diye sorduklarında ben de senin hasta olduğunu söyledim. Hacı Ahmet bir teneke fazla verdi." demiş. Bunun üzerine Hoca talebesine " Ben şimdi dua edeceğim sen âmin de." dedikten sonra "Rab-bimden niyaz ediyorum ki mahsul mevsimi boyunca bu hoca iyileşmesin." şeklinde dua etmiş.

3.26. İNCİR (K26)

Köyün birinde bir adama iki arkadaşı misafir geleceğini söylemesine rağmen dört kişi misafirlğe gelmişler. Evin hanımı iki kişilik hazırladığı yemeğin dört kişiye yetmeyeceğini bildiği için eşine “Sen bu arkadaşlarını bahçeye incir yemeye götür. Ne zaman ki incirin kabuğunu soymaya başlarlar o zaman yemeğe getirebilirsin.” demiş. Adam dört arkadaşı ile beraber evin yanındaki bahçeye gelmişler. Arkadaşları hep birlikte ağaçtan topladıkları incirleri kabuklu kabuklu hızlıca yemeye başlamışlar. Bir süre sonra karınları iyice şişen misafirlerden birisi inciri soyarak sadece içini yemiş. Bunun üzerine adam eşinin söylediğini hatırlayarak misafirleri eve getirmiş. Sofraya oturan misafirler gönülsüz bir şekilde oturdukları sofrada yemeği yavaş yavaş kaşıklamaya başlamışlar. Zor zoruna tabağın sonuna gelmişler. Dört kişi iki kişilik yemeği ancak tüketmişler.

3.27. KAMBUR VE CİNLER (K27)

Zamanın birinde bir adam varmış. Bu adamın hayattaki en büyük derdi kamburuymuş. Çaresi olmadığı için de kamburu ile yaşamaya alışmış olan bu adam günün birinde sabahın erken saatinde kirlerinden arınmak için hamama gitmiş. Kambur adam peştamalını giymiş, hamama girmiş. Hamamda kimsecikler yokmuş. O esnada hamam boş olmasına rağmen çalgı oyun eğlence sesleriyle çınlamaya başlamış. Daha önce öyle bir şeye şahit olmayan adam çok korkmuş. Duyduğu seslerin neye ait olduğunu bilmiyormuş. Çok korktuğu için bir anlık hamamdan kaçmayı düşünmüş. O esnada hamamdaki cinler adamcağıza kendilerini göstermişler. Düğün yapan cinleri gören kambur adam korkacağı yerde onlarla coşup oynamaya başlamış. Cinler kendilerini eğlendiren bu sevimli kamburu çok sevmişler. Onunla uzun süre oynamışlar. Diğer insanların hamama gelme saati yaklaşınca gitmeden önce bu sevimli kambura bir iyilik yapmak istemişler. Kambur adamı ortalarına alıp sımsıkı sarmışlar. O anda kambur adam kendinde büyük bir hafiflik hissetmiş. Cinler gözden kaybolduktan sonra o da giyinmek üzere odaya geçmiş. Aynanın önünden geçerken aynada gördüklerine inanamamış. Çünkü hayatı boyunca ıstırap çektiği kamburu sırtında yokmuş. Bir daha bakmış, gözlerine inanamamış. Üçüncü kez baktığında gördüklerinin gerçek olduğunu anlamış. Bunun cinlerin bir marifeti olduğunu anladığında sevinçli bir şekilde hamamdan çıkmış.

Kambur, sevinçle çarşıda gezerken onu görenler gözlerine inanamamış. Adamın etrafında toplanmışlar. Kamburdan nasıl kurtulduğunu sormuşlar. O da onlara yaşadıklarını tek tek anlatmış. Kalabalığın içinde konuşulanlara daha dikkatle ve ilgiyle dinleyen bir kambur daha varmış. Kendisi de kamburundan kurtulmak isteyen diğer kambur,

konu hakkında sıkça soru sormaya başlamış. Hamamın تنها olduğu vakit olan sabahın erken saatlerinde hamama gitmesi gerektiğini anlayan kambur heyecandan sabahı zor etmiş. Vakit tamam olunca ümit ve heyecanla hamama girmiş, hamamda yine kimsecikler yokmuş. Fakat kısa süre sonra düğün yapan cinler peyda olmuş. Çalıp oynayan cinleri gören kambur onları kısa süre izledikten sonra somurtmaya, oflayıp puflamaya başlamış. Yetmezmiş gibi onların neşesini kaçırarak laflar etmiş. Bunun üzerine kızan cinler, onu da gitmeden önce sımsıkı sarıp bırakmışlar. Daha sonra cinler ortalıktan kaybolmuş. Kendinde ağırlık hisseden kambur, giyinmek üzere odaya gelmiş. Giyinmeden önce aynada kendisine bakmak istemiş. Aynaya baktığında bir de ne görsün sırtındaki kambur bir iken iki olmuş. Böylece kambur somurtkanlığının cezasını ağır bir şekilde çekmiş.

3.28. KAVURMA (K28)

Zamanın birinde, bir ormanda kurt, kedi, tilki ve ayı, “Güçlerimizi birleştirelim. Dost olup bir arada yaşayalım.” demişler. Ava hep beraber çıkıp avladıkları hayvanları bir arada yemişler. Yaz bitip sonbahar yaklaştığında kış hazırlığı yapmaya başlamışlar. Sobalarını kurmuşlar, odun biriktirmişler. Kurt, “Burada dört kişiyiz. Kışın bize yiyecek yetmez. O yüzden avladığımız hayvanların etlerinden kavurma yapalım. Kış boyu yiyelim.” demiş. Diğerleri kurdun bu fikrini beğenmişler. Hazırlıklar başlamış. Kazan getirilip altına çalı çırpı atılmış. Etler parçalanarak su dolu kazanda pişmeye bırakılmış. Kavurma soğuduktan sonra küplere doldurup kiler olarak kullandıkları mağaraya götürmüşler. Saatlerce süren hummalı çalışmanın ardından kışın yiyecekleri kavurmayı düşünerek rahatlamışlar.

100

Tilki yine tilkiliğini yapıp gizlice mağaraya giderek kavurmaları yemiş. Bir zaman geçtikten sonra kurt “Kış gelmek üzere mağaraya gidip kavurmalarımızı bir kontrol edelim.” demiş. Küpleri bir bir açmaya başlamışlar. Meğer küplerde bir lokmalık kavurma yokmuş. Hemen sorup soruşturmaya başlamışlar. Kavurma hırsızını yakalamak için her yeri aramışlar. Ama hiçbir yerde bulamamışlar. Oradan tilki hemen atılmış. “Kavurmayı kimin yediğini ortaya çıkaracak bir fikirim var.” demiş. Diğerleri hırsızın bulmayı çok istediklerinden dinlemeye başlamışlar. “Herkes kızgın güneşin altına uzanıp uyuyacak. Kimin vücudu yağlanmaya başlarsa anlarınız ki kavurmayı o yemiştir.” Diğer hayvanlar kendilerinden emin oldukları için güneşin altına uzanmışlar. Bir zaman sonra tilki dışında diğer hayvanların hepsi uyumuş. Tilki hemen küplerin olduğu mağaraya koşarak küplerin dibindeki kavurma yağını avuçlamış. Hayvanların yanına gelerek ayının her tarafına sürmüştür. Tekrar oraya uzanıp uyuyor gibi yapmış. Bir

zaman sonra hayvanlar uyanmışlar. Hemen birbirlerine göz atmışlar. Bir de bakmışlar ki ayının her tarafından yağ akıyor. Ayı, “Ben yapmadım. Ben yemedim arkadaşlar.” Diye bağırса da diğer hayvanlar birleşip ayıya bir güzel dayak atmışlar.

3.29. KEDERİM ÖZÜMDEN (K29)

Zamanın birinde bir köylünün güzel mi güzel nakışlı bir güğümü varmış. Bakırcı arkadaşı onun için özene özene yapmış. Köylü evinin bütün su ihtiyacını bu güğümle taşıyarak karşılıyormuş. Köylü bir gün yine su doldurmak için çeşme başına gitmiş. Güğümünü ağzına kadar doldurmuş. Elini yüzünü yıkayıp çeşme başında biraz dinlenmiş.

Köylü evine geldiğinde su dolu güğümü sobanın üstüne koymuş. Çalı çırpı koyup sobayı yakmış. Kısa bir süre sonra güğümdeki su ısınmaya başlamış. Biraz sonra da kaynamaya başlamış. Kaynamaya başlayan suyun canı yanmaya başlamış. Güğümün kapağından çıkan buhar, uğuldama benzer bir ses çıkıyormuş. Köylü biraz daha dikkatli dinlemeye başlamış. İyice kendi verdiği fukur fukur kaynayan sudan şu sözleri işitmiş:

“Kederim özümden benim
 Kederim özümden benim
 Su idim yere damladım
 Ağacı otu suladım
 Ağaç serpildi büyüdü
 Her yeri yeşil bürüdü
 Sonra kurudu ağaçlar
 Toplandı bir bir odunlar
 Büyüttüm kendi derdimi
 Bildiniz mi kederimi
 Kederim özümden benim
 Kederim özümden benim.

3.30. KENUN AĞA (K30)

Zamanın birinde Hasan Ağa adında biri varmış. Hasan Ağa'nın Ahmet Ağa diye bir oğlu varmış. Çok zengin olan Hasan Ağa'nın oğlu çalışmayı sevmezmiş. Sadece ara sıra ava çıkarmış. Yaşı ilerlemesine rağmen evlenmeye yanaşmazmış. Arkadaşı bir gün ona "Baban seni neden evlendirmiyor?" diye sorunca Ahmet Ağa, "Babam konuyu hiç açmadı. Ben de oralı olmadım." diye cevap vermiş. Arkadaşı ona "Yarın sabah erken kalk. Baban sabah namazına kalktığında onun önüne takunya koy. Namazı bitirince de ona kahve ikram et. O anda baban sana ne istediğini soracak. Sen de ona açılırsın." demiş. Ahmet Ağa sabah olunca arkadaşın dediğini yapmış. Namazdan önce babasının önüne takunya koymuş. Babası sabah namazını bitirince ona kahve ikram etmiş. Bunun üzerine babası oğluna "Hayırdır oğlum, yoksa sen evlenmek mi istiyorsun?" diye sormuş. Oğlu ise "Babacığım sen daha iyi bilirsin. İstiyorsan beni evlendir." demiş. Babası "tamam, olur." diyerek sözlerine devam etmiş. "Sana atımı vereyim. Atına bin. Git gez. Kendine bir kız beğen. Ancak Cuma sabahı sana bir soru soracağım. Sen de bana doğruyu söyleyeceksin." demiş. Ahmet Ağa "Tamam baba." demiş. Sonra da gittiği bir yerde bir kız beğenmiş. Babasına kızı beğendiğini söyleyince babası da kızı almış. Düğün yapılmış. Ertesi gün sabah olunca babası "Bu evlendiğin, kız mıydı kadın mıydı?" diye sormuş. Ahmet Ağa, "Kadındı" diye cevap vermiş. Ahmet'in babası gelini çağırılmış. Ona "Gelinim sana yaptığımız altın ve çeyiz sana kalsın. Ama bizi bırak git. Zira sen bize yaramıyorsun." deyip onu göndermiş. Ahmet Ağa ikinci kez evlenmiş. İkinci kez aldığı da kız çıkmamış. Daha sonra başka bir kadın Ahmet Ağa'yı görmüş. Ona, "Hayırdır sürekli kız alıp boşuyorsun. Beni almaz mısın?" diye sormuş. Ahmet Ağa "Neden olmasın? Sen de

kabul edersen seninle evlenirim.” demiş. Kadın cevap olarak “Seninle evlenmeyi kabul ediyorum. Fakat bir şartım var. O da baban sana benim kız mı kadın mı olduğumu sorarsa kız diye cevap vereceksin.” demiş.

Ahmet Ağa o kadınla evlenmiş. Babası da daha önce olduğu gibi aynı soruyu yeni geline sormuş. Ahmet Ağa babasının sorusuna bu kez “kızdı.” diye cevap vermiş. Bir süre sonra kayın pederi gelinini çağırtmış. Ona, “Bak kızım ben epey yaşlandım. Bu kocan bir işe yaramıyor. İş gücü aylaklık. Daha önce hiç bir yararlı işte çalışmadı. Benim bir hazinem var. Gel sana göstereyim. Ben öldükten sonra bu hazine ile geçiminizi sağlarsınız.” demiş. Gelin, “Emredersiniz baba.” demiş. Birlikte bir odaya girmişler. Odada iki ayrı sıra halinde dizilmiş küpler varmış. Bir sıradaki küplerin hepsi altınla diğer sıradakiler ise ağzına kadar gümüşle doluymuş. Hasan ağa sözlerine devam etmiş. “Oğlumun bunlardan haberi yok. Ben ölünce bunları bozdurur bozdurur geçinirsiniz.” Gelin yine “Tamam babacığım.” diye cevap vermiş.

Bir zaman sonra Ahmet Ağa’nın babası ölmüş. Gelin de atına binip çarşıda pazarda gezmeye başlamış. Bu arada kendisine bir dost bulmuş. Bulduğu adam da kasapmış. Kadın kasaba, “Kocamı sana göndereceğim. Senden et satın alacak. Sen ondan para alma ki seni eve yemeğe davet etmek zorunda kalsın. Sen de bu arada hazırlıklı gel.” demiş. Kocasını avdan döndüğünde ona “Git falan kasapta çok güzel et var. Ondan al getir.” demiş. Kocasını karısının gösterdiği kasaptan eti almaya gitmiş. Ne yaptıysa kasap etin ücretinin almamış. Ahmet ilk anda kasabı eve davet etmek istemiş. İçinden “Hele bir karıma danışayım” diye düşünmüş. Eti alıp eve gelmiş. Karısına “Karıcığım, kasap etin ücretini almadı. Senden habersiz de yemeğe davet etmek istemedim.” demiş. Karısı “Öyle bir şey olur mu?

Tabi ki onu davet etmelisin.” diye çıkmış. Ahmet Ağa yeniden kasaba gidip yemeğe davet etmiş. Kasap yemeğe gelirken yanında içki getirmiş. Ahmet Ağa ise o zamana kadar hiç içki içmemiş. İçkiye alışık olmayan Ahmet akşam yemeğinden sonra içki içince sızmış. Kasap ile kadın bunu fırsat bilerek birlikte olup eğlenmeye başlamışlar. Küplerdeki altın ve gümüşler bitinceye kadar Ahmet Ağa ile karısı böylece geçinip gitmişler. Paraları bitince karısı Ahmet’e git hamallık yap demiş. Bu arada kadın ile kasap da beraber olmaya devam ediyorlarmış. Günlerden bir gün Ahmet’in yaşadığı memlekete gemi gelmiş. Gemideki mallar indirilecekmış. Gemi sahibi şöyle bir bakınca Ahmet Ağayı tanımış. “Sen Hasan Ağa’nın oğlu değil misin?” diye sormuş. “Evet” diye cevap alınca “Nedir bu halin babanın sermayesine ne oldu? Onun sermayesi benimkinin iki katı kadardı. Bu hale nasıl düştün.” diye sormuş. Ahmet Ağa, “Amca ben bir kadına denk geldim.” deyip başından geçenleri anlatmış. Gemi sahibi ona “Bu gece içkiyi içer gibi yap ama içme. Sızmış numarası yap. Sonra da ne yapacaklarına bak.” demiş. O da içki içmiş gibi yaparak sızma numarası yapmış. Kadınlı kasap kendi aralarında konuşmaya başlamışlar. Kadın dostuna “Bu adamı neden öldürmüyoruz ki?” demiş. Kasap da “Niye öldürelim ki? Biz eğlenmemize bakalım” demiş. Kadın bu kez kasaba “Gel sana kocamın bilmediği bir şeyi göstereyim” demiş. Ve dostunu aşağı indirmiş. Ona hazineyi göstermiş. Kasap hazineyi görünce “Bu gece geç oldu. Onu yarın gece öldürürüz.” demiş. Ertesi gün Ahmet Ağa gemi sahibine olanları anlatmış. Gemici ona “Yarın et almaya gideceksin. Eti aldığında dışardan karına eti alıp götürmesi için seslen. Eğer utangaçlık ayaklarına yatarsa sen onu çeke çeke evinden çıkar. Hatta onun kafasına bir kaç sopa da vur. O da büyük bir ihtimalle küsüp kasabın evine gidecek.” Ahmet Ağa, kendisine akıl veren amcanın dediklerini yapmış.

Ahmet Ağa gemi sahibinin dediğini yapmış. Karısı bunun üzerine küsüp kasabın evine gitmiş. Ve vakit kaybetmeden evindeki tüm altınları boşaltmış. Gemi sahibinin evine götürmüş. Sonra da evini satılığa çıkarmış. Kasap kadına “Kocanın evi satılacak.” deyince kadın ona “Kör olasıca sen evdeki hazineyi görmedin mi? Kocamın onlardan haberi yok. Git vakit kaybetmeden o evi ne pahasına olursa olsun satın al.” diye bağırmış. Ev açık arttırma usulüyle satılacaktı. Kasap ile gemi sahibi birbirileri ile yarışmasına evin fiyatını arttırmaya başlamışlar. Evin değeri normal fiyatının çok çok üstüne çıkmış. Bu durumda kasabın parası evi satın almaya yetmemiş. Danışmak için izin istemiş. Evine gelip kadına durumu anlatmış. Kadın da yine evdeki altınları hatırlatarak “Çabuk git o evi satın al. Vereceğin para evdeki altınların bir avuç miktarına gelecek. Borç para bul ve evi muhakkak satın al” demiş. Kasap da bunun üzerine ondan yüz, diğerinden elli lira borç olarak bu parayla evi satın almış. Tapusunu da kendi üzerine yapmış. O gece eve taşınmışlar. Kadına gidip “Hazinenin yerinde olup olmadığını görmeden gözüme uyku girmeyecek.” demiş. Kadın da ona “Kör olasıca altınları gümüşleri gözünle görmedin mi ki?” deyince kasap hazineye bakmak konusunda direktmiş. İkisi birlikte aşağı inince bakmışlar ki hazinenin yerinde yeller esiyor. Kasap, kızgınlığından oracıkta kadını öldürmüştü. Kendisi de hapse düşmüştü. Kasabın karısı da o evi satmış. Ahmet Ağa ile gemi sahibi evi yüz lira vererek satın almışlar. Gemi sahibi, Ahmet Ağa’yı karşısına alıp “Kızımı sana vereceğim. Ancak onun sözünden çıkmayacaksın. İyi bir tüccardır. O sana ne diyorsa onun sözünü dinleyeceksin.” demiş. Ahmet Ağa’da “Olur, peki.” diyerek kabul etmiş. Bana “Ayakabımla su iç dese içeceğim.” demiş. Bunun üzerine gemi sahibi kızını Ahmet Ağa ile evlendirmiş. İnsanoğlu çiğ süt enmiş denir ya. Kendine gelip düzlüğe çıkınca Ahmet Ağa

“Ben de tüccar olacağım.” demiş. Karısı bunu kırmamış. Ahmet Ağa bir kervan edinmiş. Fındık yüklü kervanıyla Halep’e gitmek üzere yola çıkmış.

Halep’teki sultan kızını vezirle evlendirmek istemiş. Vezirin ise kızın başlık parasını verecek kadar parası yokmuş. Sultanın kızını alamam da diyemeyeceği içinpara ya da sıkışık olduğundan bir çete kurmuş. Yabancı bir kervan görünce hemen kervanın yolunu kesmiş. Kervan sahiplerine “Yanınızda zaferan var mı?” diye sormuş. Onlar “Yok.” deyince “Tamam o halde yarın kervanınızı arayacağız. Yanınızda zaferan bulunursa kervanınıza el koyarız. Yoksa size o kervan kadarını vereceğiz.” demiş. Kervan sahipleri uyuyunca vezir kervan yüklerinden birini alıp onun yerine kendi getirdiği zaferanı koymuş. Ertesi günkü aramada Ahmet Ağa’nın kervanında zaferan olduğu ortaya çıkmış. Böylece Ahmet Ağa’nın kervanına el konulmuş. Oracıkta çaresiz kalan Ahmet Ağa utancından memleketine dönmemiş. Gidip Halep’te bir kebabçıda çırak olmuş. Vezir ise Ahmet’in ağzından bir mektup yazmış. Kervandaki malın tümünü çok iyi bir fiyata sattığını, onun gibi bir kervan daha hazırlanmasını, bu mektubu getiren uşakla gönderilmesini belirtmiş. Uşak mektubu getirince Ahmet Ağa’nın karısı yazının Ahmet Ağa’ya ait olmadığını anlamış. Ve “Kocamın başına bir şey gelmiş olmalı.” diye düşünmüş. Bir şekilde gelen uşakı bertaraf etmiş. Aynısından bir kervan hazırlamış. Uşaklarına, “Kalkın kocamın başına bir iş gelmiş. Halep’e gidelim, kocamı bulalım.” demiş. Aynı kervanla yola çıkmışlar. Vezir bu kervanın da yolunu kesmiş. Onlara da “Kolay gelsin.” demiş. Kadın ona “Kime kolay gelsin diyorsun?” demiş. Vezir bakmış ki gönderdiği uşak ortaya yok. Onlara da “Yanınızda zaferan var mı?” diye sormuş. Onlar da “Yok” demiş. Aynı şekilde kervan sahiplerine yarın arama yapacağını kervanda zaferan çık-

ması durumunda kervanlarına el koyacağını bulamazsa kervanın aynısından bir tane daha vereceğini tahattüt etmiş. Kadın da kabul etmiş. Kadın uşaklarına “Siz yatın.” demiş. Ama kendisi uyumamış. Üzerine bir aba örtmüş. Ve olup bitenleri izlemeye başlamış. Gece yarısı olunca bakmış ki vezir bir yük miktarı zaferan getirmiş ve fındık yükü yerine zaferan yükünü koymuş ve gitmiş. Kadın da belli olmadan kalkmış. Zaferan yükünü alıp saklamış. Ve her yükten azar azar alarak alınan yükün yerini doldurmuş. Çuvalı dikip yatmış, uyumuş. Sabah olunca vezir gelmiş. Arama yapılacağını belirtmiş. Kadın vezire “Vakit daha çok erken ne acelen var. Yemeğimizi yiyelim. Öğlene doğru aramanı yaparsın.” demiş. Öğle vakti kervanda arama başlamış. Ama bir türlü zaferan bulunamamış. Bunun üzerine telaşlanan vezir “Ben aslında size şaka yapmıştım.” demiş. Kadın bunun üzerine vezire Böyle şaka olmaz. Bu kervanın aynısından isterim.” demiş. Çaresiz kalan vezir, kervanın aynısını getirmiş. Kadın bakmış ki getirilen kervan kocasının kervanı. Kervandakilere “Kocam buralarda olacak.” demiş. Ve Halep’e gelerek Kenun Ağa adıyla manifaturacı dükkânı açmış. Bir gün kocası Ahmet Ağa’yı kebaççının birinde çıraklı yaparken görmüş. Onu yanına alarak kendi dükkânında çırak yapmış. Günlerden bir gün sultanın kızı kumaş almaya gelmiş. Sultanın kızı kumaş alışverişini tamamladığında Ahmet Ağayı çağırmış ve ona “Bu kumaşı kızla birlikte sen götür.” demiş. Ahmet Ağa, kumaşları sultanın sarayına kadar götürmüştü. O gece sultanın kızı ile Ahmet bir odada birlikte olmuşlar. Vezir sultanın kızının odasının ışığını yandığını fark etmiş. Merdiven getirerek çıkıp bakmış ki odada nişanlısı ile Ahmet Ağa’yı uygunsuz vaziyetlerde. Hemen onları battaniyeyi sarmış ve ipe bağlamış. Sonra da şehir meydanına götürmüştü. Başlarına iki nöbetçi dikmiş. Amacı ertesi sabah onları teşhir etmekmiş. Bu olanların haberi Kenun Ağa’ya ulaş-

mış. O da yanına bir yük şarap almış. “Şarap satıyorum.” diye gezinmeye başlamış. Nöbetçiler üşüdükleri için şarap alıp içmek istemişler. Çok ucuz olan şaraptan bol miktarda alıp beş şişe içeceklerine ucuz diye on şişe içmişler. Böylece sızıp kalmışlar. Bunu fırsat bilen Kenun Ağa battaniyede kileri çözüp kızı babasına, kocasını da evine yollamış. Sonra da onların yerine aynı şekilde iki uşağını bırakıp oradan ayrılmış. Ertesi gün vezir sultana “Dün gece kızın ile Kenun Ağa’nın uşağını bastım. Onları battaniyeye sarıp bağladım. Falan meydandadırlar.” demiş. Kenun Ağa da sultanın huzuruna çıkmış. “Sultanım senin hatırın olmazsa bu vezirini kırk parçaya ayırırdım.” Sebebini soran sultana, “İki uşağımı ne hakla battaniyeye bağlayıp meydana götürüyor?” Vezir de “Onlar uşaklar değil sultanım. Senin kızın ile Kenun Ağa’nın uşağıdır” demiş. Bunun üzerine Kenun Ağa vezire dönerek “Eğer battaniyedekiler sultanımızın kızı ile uşağım ise kellemi gövdemden ayırırın. Ama eğer iki uşağım ise senin kellen gider.” demiş. Vezir de kabul etmiş. Meydana inip battaniyeyi açınca iki uşak çıkmış. Böylece vezirin kafası kesilmiş. Sultan Kenun Ağa’ya, “Yanıma gel de elimi öp. Sana kızımı vereyim.” demiş. Kenun Ağa sultanın elini öpmüş. Erkek kılığına giren Kenun Ağa’nın kadın olduğunu oradakiler bilmiyormuş. Sultana demiş ki “İzniniz olursa ben karımı yanımda götürüp kendi memleketimde evlenmek istiyorum.” demiş. Sultan bunu kabul etmiş. Kenun Ağa sultanın kızını da alıp kervanıyla beraber kendi memleketine dönmüş. Sonra eve varınca kocasına “Git bize yemek getir.” demiş. Sultanın kızı diğer odaya geçmiş ve soyunmuş. Kenun ağa onun yanına gelerek kıza “Bak ben de kadını. Ben aslında Ahmet’in karısıyım.” diyerek olup bitenleri anlatmış. “Eğer Ahmet’in karısı olmayı kabul edersen iki kuma, kardeş gibi geçinip gideriz. Kabul etmezsen seni babana sağ salim bir halde götüreyim.” diyerek teklifte bulunmuş.

Sultanın kızı “Sen bu kadın halinle bütün bunları başardın ya bana ayakkabınla su iç dersen içerim.” demiş. Ahmet Ağa yemeği getirmiş. Bakmış ki evde iki kadın. Birisi karısı diğeri sultanın kızı. Şaşırılmış kalmış. Karısı ona “Aptal herif gel. Durum şundan şundan ibarettir.” deyip her şeyi bir bir anlatmış.

3.31. KINDER BABA (K31)

Zamanın birinde Kinder baba adında biri varmış. Karısı ve çocuklarıyla birlikte mütevazı evinde yaşamış. Bir gece çocuklarını almak için bir canavar gelmiş. Canavar evin ışığının yandığını görmüş. "Kinder Baba, Kinder Baba?" diye bağırmış. Kinder baba "Hayırdır bu saatte!" diye düşünmüş, ses vermemiş. Canavar "Uyur musun, uyanık mısın?" diye sormuş. Kinder Baba "Bu saatte uyuyup uyumadığımı bilmek isteyen olsa olsa canavardır" demiş. Canavardan kurtulmak için bir plan yapmış. Hemen "Uyanığım." diye cevap vermiş. Canavar Kinder Baba'yı aldatmak için "Ne istersin Kinder Baba? Ne vereyim sana." diye sormuş. Amacı Kinder Baba getirdiği şeyi yer içerken çocukları kaçırmakmış. Kinder Baba canavardan kurtulmak için "Elekte su isterim." demiş. Aldığı cevap karşısında afallayan canavar, Kinder Babanın zekâsı karşısında şaşırılmış. Ne diyeceğini bilememiş. Kinder Babayı aldatmanın yolu olmadığını anlayınca oradan uzaklaşmış.

3.32. KÖY FARESİ İLE ŞEHİR FARESİ (K32)

Zamanın birinde bir köy faresi ile bir şehir faresi arkadaş olmuşlar. Köy faresi arkadaşını misafirlğe çağırmiş. Uzun hazırlıklar yapmiş. Köy yoğurdu, peyniri, yumurtası hazırlayarak arkadaşının gelmesini beklemiş. Uzun yoldan gelecek olan şehir faresi arkadaşını özlediği için acele ediyormuş. Sonunda köye ulaşmış.

Köy faresinin evinde üç gün kalan şehir faresi ortama çok şaşırmış. Burada lüks, konfor yokmuş. Arkadaşına şehir hayatını ballandıra ballandıra anlatmış. Köy faresini "Bir-birimize arkadaşlık ederiz." diyerek beraber yaşamaya davet etmiş.

Uzun sohbetlerden sonra köy faresi şehre taşınmaya ikna olmuş. Şehir faresinin evine geldiklerinde köy faresi yiyecek bolluğuna şaşırmış. Çok zengin bir ailenin köşkü olduğu için şehir faresi yemek yiye yiye çoktan şişmanlamış. Buna karşın köy faresinin evi köyde ufak bir berber dükkânıymış. Köy faresi çok acıktığında berberin ustura bileme taşını yalar, doymaz ama açlıktan da ölmemiş. Köy faresi o günleri hatırlayarak bu yeni evindeki bolluk berekete çok sevinmiş.

Şehir faresi, köy faresinin de evi olacak köşkü gezdirmeye başlamış. Salon, banyo, odalar gez gez bitmiyormuş. Köy faresi ise ağzı açık şekilde şaşkınlıkla bakıyormuş. Sıra mutfağa geldiğinde köy faresi mutfağın köşesinde tahta parçası üzerinde teller ve keskin bir demir parçası olan bir şey görmüş. "Arkadaşım şehir faresi, bu şey de nedir?" diye sormuş. Şehir faresi, "Ha o mu? Sana söylemeyi unuttum bu evde fare kapanları vardır." demiş. Aniden rengi atan köy faresi "Ben köyüme döneyim arkadaşım." demiş. "Bileme taşını yalarım ama mutlu mesut yaşarım." diyerek hemen evden ayrılarak köyün yolunu tutmuş.

3.33. KRAL KEDİ (K33)

Adamın birisi tarlasını sürerken testisini bir taşın yanına bırakmış. Uzunca bir süre çalıştıktan sonra testinin kırılmış olduğunu görmüş. Bunun üzerine taşa "Testiyi sana emanet bıraktım. Neden testimi korumadın?" diye sormuş. Taş "Altımdan ot çıkıyor beni ittiği için testiyi kırdım" demiş. Bunun üzerine adam ota gitmiş. "Neden taşı ittin. Sen ittiğinde taş da testimi kırdı" demiş. Ot, "keçi gelip beni yiyecekti bende ondan saklanmak için taşın altına girdim" demiş. "Adam bu seferde keçinin yanına gidip neden otun saklanmasına sebep olduğunun sormuş. Keçi, "Kurt gelip beni yiyecekti benden ondan saklanabilmek için hızlı hızlı yemek için ot arıyordum" demiş. Adam bu seferde kurdun yanına gidip "Sen neden yemek için keçiye saldırıyorsun. Keçi otu korkutup saklanmasına sebep olmuş. Ot da taşı itince benim testim kırılmış." Bunun üzerine kurt, "Davar köpeği bana saldırıyor. Bende keçiyi yemek için hızlıca hareket ediyorum" demiş. Adam bu sefer davar köpeğine, "Neden kurda saldırıyorsun?" diye sormuş. Çoban köpeği de "Evin hanımı bana küçük ekmek veriyor. Karnım doymadığı için ben de kurtlara saldırıyorum." demiş. Adam evin hanımına gidip "Neden köpeğe küçük ekmek veriyorsun?" diye sormuş. Ev hanımı, "Fare benim buğdayımı yediğinden ekmekleri küçültüyorum" demiş. Adam fareye gidip "Neden ambara girip buğdayları yiyorsun a Fare?" diye sormuş. Fare, "Kedi beni yakalamaya kalkınca ambara saklanıyorum. Başka bir şey olmadığından bol bol buğday yiyorum" demiş. Adam son olarak kedinin yanına varmış. "Kedi, neden fareyi korkutup ambara saklanmasına sebep oluyorsun?" diye sormuş. Bunun üzerine kedi "Yerim, içerim, altına pislerim. Evin kralıyım. Kimse bana karışamaz" demiş.

3.34. KRAL İLE KARA KIŞ (K34)

Zamanın birinde karlı dağların ötesinde bir köy varmış. Bu köyde insanlar mutlu mesut yaşarlarmış. Hayattan tek şikâyetleri ise soğuk yani kış mevsimiymiş. Zemheri çok şiddetli geçer, köylüler yakacak bulamazlarmış. Yaz mevsimi bütün neşesiyle gelip geçtikten sonra sonbahar sonrasında bütün zorluklarıyla kış mevsimi gelmiş çatmış. Yollar da kapanınca köylüler kendi başlarına kalmış. Sular donmuş, yazdan hazırlanan odunlar azalmış, erzaklar tükenmiş köylüler ilkbahara ucuna ucuna yetişmişler. Artık canlarına tak diyen köylüler, kıştan kurtulmanın yollarını aramaya başlamışlar. Köy odasında günlerce süren fikirler, tartışmalar sonrasında köyün ihtiyarlarından birisi "Ben kıştan kurtulmanın bir yolunu biliyorum." demiş. Bu sözden sonra köy odasında bir sessizlik oluşmuş. İhtiyar devam etmiş. "Memleketin birinde güçlü kuvvetli aynı zamanda iyi yürekli bir kral var. Bizi bu kış belasından kurtarsa kurtarsa o kurtarır. "Oradakilerden bazıları "Ne diyor bu ihtiyar?" şeklinde alaya almışlar. Köyün ileri gelenleri sessizliği sağladıktan sonra ihtiyardan devam etmesini istemişler. "Bir heyet oluşturun. Memlekete vardıklarında bizim kış belasından neler çektiğimizi krala anlatsınlar. Eminim ki güçlü kral bizi bu dertten kurtaracaktır."

Kısa zamanda köyün önemli şahsiyetlerinden bir heyet oluşturup hediyelerle memlekete uğurlamışlar. Kırk günlük yolculuktan sonra heyet, saraya ulaşmış. Kralın huzuruna çıkarak hediyelerini sunmuşlar. Kral uzun yoldan gelen heyete dinlenmeleri için müsaade vermiş. Bir zaman sonra heyet güçlü kralın huzuruna tekrar çıkmış. Heyet-tekiler kış mevsiminin dertlerinden, odun bulamamalarından, banyo yapamamalarından, çamaşır yıkayamamalarından bahsetmişler. Sonunda "Bizi bu dertten yalnızca sen kurtarabilirsin kralım?" demişler. Kral bu zavallı

köylülerin haline çok acımış. “Bir şeyler yapmalı.” diye düşünmüş. Vezirleri ile göz göze gelmiş. Uzun süren sessizlikten sonra heyettekiler umudu kesmiş vaziyette “Kral da bizim derdimizi de çare bulamadı.” diye düşünmeye başlamışlar. Kral biraz daha düşündükten sonra kesin bir çare bulmuş tavrıyla “Siz köyünüze dönün. Şubat ayı geldiğinde askerlerimi yollayıp kışı kovduracağım. Siz de kıştan kurtulacaksınız” demiş.

Heyettekiler kralın bu kararlı halinden sonra saraydan oldukça mutlu şekilde ayrılmışlar. Başladıkları çetin yolculuğu sonuçlandırmak için tekrar yollara düşmüşler. Köye ulaştıkları vakit büyük bir kutlama ile karşılanmışlar. Olup biten her şeyi köylülere anlatmışlar. Kralın kararlı halini öğrenen köylüler çok sevinmişler. Çetin kış şartlarını bu sefer umutla karşılamışlar. Kralın askerlerinin geleceği şubat ayını beklemeye başlamışlar.

Günler haftaları, haftalar ayları kovalamış. Sonunda şubat ayı gelmiş. Ulu dağlardaki karlar erimeye başlamış. Eriyen kar suları ile dereler çoştukça çoşmuş. Bu manzara karşısında köylüler bağıra çağıra seviniyorlarmış. “Kral sözünü tuttu. Askerleri kışı kovuyor. Kaç bakalım kış kaç.” Köylüler kralı övüyor, sevinmeye devam ediyorlarmış.

3.35. KURNAZ ÇOBAN (K35)

Zamanın birinde kurnaz mı kurnaz genç bir çoban varmış. Üç köyün hayvanlarını toplar, yedirir, içirir iyice beslemiş. Üç çobanın yapacağı işi tek başına yaparmış. Bir gün yine hayvanları otlatırken öğle yemeğinde canı nohut yemeği çekmiş. Heybesinden nohutları kara tenceresine boşaltıyorken bir nohut tanesi tencereye çarpıp yere düşmüş. Çoban tam uzanacakken oradan bir horoz nohut tanesini gagalayarak koştura koştura gitmiş. Çoban hemen horozu kanadından yakalayıp köy içinde "Bu horoz kimindir?" diye bağıra bağıra geziyormuş. Öyle bir bağırıyormuş ki dışarıdan gören adam boğazlıyorlar sanırmış. Oradan bir köylü bacağındaki mavi ipten tanıyıp "Horoz benimdir." diyerek öne çıkmış. Çoban başlamış "Senin horoz benim nohut tanemi yedi. Ben anlamam nohut tanemi isterim." diye bağırış çağırışa. Köylü acımış. "Yoksul herhalde." diyerek kilerden bir torba nohut çıkarıp çobana vermek istemiş. Çoban "Ben kendi nohudumu isterim kardeşim. Ya nohudumu alırım. Ya da bu horoz benim olur." diye tutturmuş. Adam bakmış ki bu çobandan kurtuluş yok. Cazgır gibi orta yerde bağırıp kendisini rezil ediyor. Horozu verip başından def etmiş.

Çoban horozu almış sürüsünün yanına giderken horoz bir çırpıda elinden kaçarak bir bahçeye girmiş. Bahçenin sahibi elinde balta ile ağaç buduyormuş. Horoz adamın ayağına dolanınca eli ayağı dolaşan adam dala baltayı vurmuş. Dal bir gürültüyle horozun üzerine düşmüş. Horoz orada ezilip can vermiş. Çoban "Horozum, horozum" diye bağırmaya başlamış. Bahçe sahibi "Başka bir horoz vereyim. Yeter ki bağırma." Dediyse de bizim çoban "Horozumu isterim, horozumu isterim. Ya horozum ya balta." tutturmuş. Bahçe sahibi bakmış ki bu çobanın elinden kurtuluş yok baltayı uzatmış.

Çoban baltayı almış sürüsüne doğru giderken orada yaşlı bir köylü onu görmüş. “Çobam oğul, çoban oğul, şu baltanı ver. Şu çalı çırpıyı kirayım. Ekmek yapacağız. Tandıra götürmem lazım.” demiş. Çoban “Off Amca, sürümün yanına gitmem lazım benim.” dediyse de adamın ısrarına dayanamamış. “İyi tamam ama acele et. Bak sürümün yanına gideceğim.” demiş. İhtiyar başlamış çalı çırpısını kesmeye. Çobanda uzanmış otların üstüne. Kepini indirmiş uyukluyormuş. Bir zaman sonra çoban “çat” diye bir sesle uyanmış. İhtiyarın eline bakınca baltasının sapının kırıldığını görmüş. “Baltamı isterim, baltamı isterim.” diye bağırmaya başlamış. İhtiyar “tamam Çoban oğul sana şimdi şuradan yeni bir balta sapı yaparım. Ne olur bağırma.” demiş. Çoban, “Baltam, baltam. Ya baltam ya bir sepet çalı çırpı.” diye bağırmaya devam ediyormuş.. Adam bakmış ki çoban canını alıyorlar gibi bağırıp çağırıyor, bir sepet çalı çırpıyı vermiş.

Çoban bir sepet çalı çırpıyı yüklenmiş sürüsünün bulunduğu yere giderken yol kenarındaki bir mahallede düğün olduğunu görmüş. “Biraz oynayanları izleyeyim sonra giderim.” diye düşünmüş. Sepetini indirip düğün meydanına yakın bir yere çökmüş. O sırada ocağın üstündeki kazanda düğün yemeği pişirilirken meğer çobanın bir sepet çalı çırpısı da ateşe atılmış. Çoban düğünde oynayanları biraz izledikten sonra “Artık iş vakti.” diyerek sepetini yüklenmek için bıraktığı yere gelmiş. Gelmiş gelmiş ama ortada ne sepet ne çalı çırpı varmış. Çoban var gücüyle bağırmaya başlamış. “Çalı çırpım, çalı çırpım.” Düğün yerindekiler kavga var sanarak koşarak gelmişler. Davul susmuş, halay durmuş. Düğün sahipleri “Ne oluyor çoban kardeş?” diye sormuşlar. Çoban şuraya bir sepet çalı çırpı bıraktığını söylemiş. O zaman anlamışlar ki çobanın çalı çırpısı düğün yemeği için yakılmış. Çoban bu arada avazı

çıktığı kadar bağırmaya devam ediyormuş, “Çalı çırpım.” Damat hemen oradan birilerini bahçeye yollamış. İki üç dakika sonra ellerinde bir sepet çalı çırpıyla çıkagelmişler. Düğün sahibi “Buyur çoban kardeş. Kusura bakma. Bir karışıklık oldu.” demiş. Çoban “bunlar benim çalı çırpım değil ben kendi çalı çırpımı isterim.” diye bağırmaya devam ediyormuş. Fırsat bu fırsat deyip dövünmeye üstünü başını yırtarken “çalı çırpım, çalı çırpım.” diye bağırmaya da devam ediyormuş. Oradakiler “Deli herhâlde.” diye düşünürken çoban “Ya çalı çırpımı getirin ya da gelini verin.” diye bağırırken kızarıyor, kendini yırtıyormuş. İyice dövünüp kendini yerden yere atarken düğün sahipleri “Bu işten kurtuluş yok. Bu deli çoban bütün jandarmayı buraya dikecek.” diye düşünmüşler. Çoban üstü başı toprak içinde kendini parçalarken onlar da gelini vermeyi kabul etmişler. Çoban bir nohuda karşılık güzel gelini koluna takmış, sürüsünün bulunduğu yere doğru hareketlenmiş.

3.36. KURT İLE YAVRUSU (K36)

Bir gün bir kurt ile yavrusu av için dolaşırken bir tepeye çıkmışlar. Tepenin başındaki ağacın gölgesinde dinlenirken ilerideki yoldan bir çoban ile koyun sürüsünün geçtiğini görmüşler. Sürüyü gören yavru kurt annesine dönerek "Anne bu sürü niye bu kadar kalabalıktır. Bir koyun yılda kaç defa doğurur? Her doğurduğunda kaç yavrusu olur" diye sormuş. Anne kurt, "Bir koyun yılda bir tane ya doğurur ya hiç doğurmaz." diye cevaplamış. Bunun üzerine yavru kurt, "Peki sen yılda kaç tane doğurursun anne?" diye sorduğunda "Ben yılda dört beş tane doğururum." demiş. O zaman nasıl oluyor da ben tek kalırken bu koyunlar bu kadar çoktur?" O zaman anne kurt, yavru kurda dönerek "Sen annenin içerisindeki gazabı bilsen Allah'ın seni bağışladığına dua ederdin." demiş.

3.37. MECUSİ BEHRAM (K37)

Zamanın birinde bir köyde kocası öldüğünden tek başına ailesini geçindirmeye çalışan bir kadın varmış. Yetim kalan çocuklarının geçimini gündelikçi çalışarak sağlamaya çalışmış. Bir gün dul kadın çok hastalanmış. Gündelik işlerine gidememiş. “Çocuklarımın ihtiyacını nasıl karşılayacağım? Nasıl geçineceğiz?” diye kara kara düşünmeye başlamış. Evdeki son yiyecek de tükenince çocuklar açlıktan ağlamaya başlamışlar. Kadın tencereye bir taş koymuş yemek hazırlıyor gibi yapıyormuş. Çok acıkmış olan çocuklar, annelerini beklerken bir yandan da ağlıyorlarmış. Daha fazla dayanamayan anne “Siz uyuyun çocuklarım. Yemek hazır olduğunda ben sizi uyandıracam.” demiş.

Çocukların uyumasını fırsat bilen anne, kapı komşularına gidip utanarak bir parça ekmek istemiş. Komşuları oldukça zengin olmasına rağmen yiyecek bir şey vermemiş. Arkasından da “dilenci” diye bağırması. Diğer komşularına gitmeyen kadın ağlayarak evine dönmüş. Çocukların halen uyanmadığına sevinmiş ama uyandıklarında ne yapacağını ağlar vaziyette düşünmeye başlamış. Çaresizlikten ne yapacağını, kime gideceğini bilmiyormuş. O sırada tahta kapı vurulmuş. “Allah’tan bir umut.” diyerek kapıyı açmış. Kapıyı açar açmaz şaşkınlıktan küçük dilini yutmuş. Adamın birisi içinde bin bir çeşit yemek bulunan bir sını tutuyormuş. “Bu komşun Behram’ın düğün yemeğidir. Buyurun. Afiyet olsun.” deyip sınıyi dul kadının eline tutuşturmuş. Dul kadın şaşkınlıktan elinde tepsi kapıda kalakalmış. Bir zaman sonra adamın arkasından. Çok teşekkür ederim. Allah razı olsun. Allah ne rızanız varsa kabul etsin” diye bağırma başlamış. Bağırış çağırışa uyan çocuklar annelerinin elinde bir tepsi çeşit çeşit yemeği görünce sevinçle üzerine atılmışlar. Karınlarını bir güzel doyurmuşlar.

O gece dul kadını tersleyen adam, bir rüya görmüş. Rüyasında aksakallı bir ihtiyar, “Cennette sana ait olan muhteşem bir köşk vardı ama o köşk artık Behram’a ait.” demiş. Adam kan ter içinde uyanmış, hemen koşarak Behram’ın evine gitmiş. Allah’ın işi, aynı aksakallı ihtiyar, Behram’ın da rüyasına girmiş. “Cennette falan kişiye ait olan köşk artık senindir.” demiş. Biraz sonra kapı yumruklanarak çalıyormuş. Behram halen rüyanın etkisinde “Hayırdır inşallah.” diyerek kapıyı açmış. Adam, “Behram Sen nasıl bir iyilik yaptın da bana ait olan köşk senin oluyor?” diye sormuş. O zaman bir mucize ile karşı karşıya olduğunu anlayan Behram, yüksek sesli kelime-i şهادet getirerek Müslüman olmuş.

3.38. MENEKŞE (K38)

Zamanın birinde zengin bir tüccar varmış. Başka memleketlerden getirdiği malları pazarda satarmış. Bunun için de sık sık diğer memleketlere yolculuk yaparmış.

Bir gün tüccar yine kumaş almak için başka memlekete doğru yola çıkmış. Bir haftalık yolculuktan sonra kervanıyla memlekete ulaşmış. Bir handa yemek yeyip dinlendikten sonra mal alacağı yere gelmiş. Uzun pazarlıklar başlamış. Sonunda samimi güler yüzlü bir tüccardan malları almaya karar vermiş.

Dükkân sahibi iyi kalpli biri olduğu için tüccarı evine davet etmiş. Akşam yemeğini yedikten sonra sohbet başlamış. Uzun süren sohbet gece yarsına kadar devam etmiş. Ev sahibi artık geç olduğunu söyleyerek yatıya kalmasını istemiş. Misafir odası hazırlanmış. Bütün ev halkı odalarına geçmiş. Geceyi iki üç saat geçmiş ki misafir odasından bağırış çağırış sesleri gelmeye başlamış. Karı koca merakla misafir odasına koşmuşlar. Misafir, "Menekşe yapma, rahat dur!" diye sürekli bağırıyormuş. Misafir odada tek başına olmasına rağmen "Menekşe, Menekşe!" bağırımaya devam ediyormuş. Karı koca birbirilerine bakmışlar. Ne yapacaklarını bilememişler. Bir zaman sonra misafir odasından ses gelmemiş. Karı koca da odalarına geçmişler.

Sabah olduğunda ev halkı kahvaltıya inmiş. Misafir de sofraya oturunca ev sahibi "Dün gece nasıl uyudun efendi?" diye sormuş. Misafir iyi uyuduğunu söyleyince ev sahibi dayanamayarak "Dün odadan gelen bağırışlar neydi peki?" demiş. Bunu üzerine misafir, "Efendim ben oldukça zengin bir tüccarım. Fakat Menekşe adını verdiğim şu elim rahat durmaz. Her gittiğim yerden bir şeyler aşır-maya çalışır. Dün o kadar bağırıp çağırmama rağmen Menekşe rahat durmadı. Misafir odasındaki gümüş işlemeli

kaşığı cebime attı.” demiş. Ev sahibi böylesine zengin bir tüccarın anlattıklarına şaşırmış. Tüccar cebinden çıkardığı kaşığı ev sahibine vererek utançla evden ayrılmış.

3.39. MİR KIZI (K39)

Zamanın birinde göçebe hayatı yaşayan bir kabile varmış. Kabile ilerledikten sonra bir ovaya kurulmuşlar. Aileler "Mir kızı ile kırk kız çalı çırpı toplarken yemeklerimizi hazırlayalım." demişler. Kızlar ipleri sırtlarını alıp çalı çırpı toplamak için dağa gitmişler. Kızlar çalı çırpılarını hazırladıkları zaman aralarındaki sorunlu bir kız olan Tuti adlı "Vallahi billahi siz benim çalı çırpımı toplamazsanız ben gelmem." demiş. Kızlar "Biz bunu bırakıp gitsek ayıp olur bize. Herkes kendi yükünden bir deste çalı çırpı Tuti'nin yüküne koysun gidelim." demişler. Tam toplanıp gidileceği zaman Tuti, "Siz benim çalım taşımazsanız ben size eşlik etmem." demiş. Bunun üzerine Mir Kızı "Hepimiz Tuti'nin çalisından verdiğimiz desteleri geri alalım, taşıyalım. Allah onun kahırını belasını versin." demiş. Böylece kırk kız ve mirza kızı yollarına devam etmişler. Ovaya bir varmışlar ki kabileden kimse kalmamış. Hepsi göç etmişler. Biraz zaman geçtikten sonra kızlar acıkmışlar. Mir Kızı "Her birimiz babamızın yerlerine gidelim belki bize yiyecek bir şey bırakmışlardır." demiş. Kızlar babalarının çadırlarına vardıklarında torba içerisinde bırakılan yemekleri görmüşler. Yemekleri çadır çadır gezerek toplayıp hep beraber yemişler. Tuti'nin çadırına geldiklerinde ise üvey annesinin bırakmış olduğu pisliği görmüşler. Tuti "Nasıl ben size yol boyunca eşlik etmişsem yemek de ortak olacağız. Ben sizin yemeğinizi yediğim gibi siz de bana bırakılanı yiyeceksiniz." demiş. Mir Kızı, "Allah Tuti'yi kahır perişan etsin. Çubuklarla altımızdan üstümüzden atalım böylece bitirelim." demiş. Yemek işi bittikten sonra Kırk kız ve Mir kızı yola devan etmişler. Epey yol aldıktan sonra bir cadıya rastlamışlar. Cadı "Kırk yıldır ben sizin gibilerini arıyorum. Kavrurma yapmak için birebirsiniz." demiş. Mir Kızı cadıya "Biz zaten seniniz. Uzun yoldan

geldiğimiz için zayıfız cılızız. Etimiz şimdi hoş değil. Her birimize birer sandık yap bizi içine koy. Her akşam bizi ceviz ve üzümle beslersin. Kırk gün dolduğunda iyice etleneceğiz. O zaman bizi yiyebilirsin.” demiş. Cadı, “Sandığın içinde sizin etli olup olmadığınızı ben nasıl anlayacağım” diye sormuş. Mir Kızı, “Biz çil parmağımızı sandığın deliğinden uzatacağız. Ne zaman parmağımız etli şişmiş olursa anla ki biz iyice beslenmişizdir.” demiş. Aradan zaman geçip cadı uzaklaştığında Mir Kızı kırk kıza dönüp şöyle demiş: “Her birimiz bir fare öldürüp sandığın içine girelim. Cadı bizi kontrol ederken farenin kuyruğunu uzatırız. İçerde üzüm ve cevizle besleniriz. Ne zaman fırsatını bulursak kaçarız.” demiş. Bunun üzerine cadı her akşam sandıkları kontrol etmeye geldiğinde farekuyruklarını yoklar kızların daha iyi beslenmemiş olduğunu düşünerek ayrılırmış.

125

Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra Tuti farenin kuyruğunu kaybetmiş. Mecburen parmağını sandığın deliğinden uzatmış.. Cadı karanlıkta Tuti'nin parmağını yokladığında “Tuti bu kadar etli ve semiz olduysa diğer kızlar ve mirza kızı epey şişmanlamıştır” diye düşünmüş. Cadı sandıkların hepsini açtığı anda kızların nasıl etli ve şişman olduklarını görmüş. “Vay be tam yiyecek kıvamına gelmiş.” diye düşünmüş. Hemen mir kızı cadıya dönerek “Bizi bu kadar besledin ama sandığın içinde uzun süre kaldığımız için üstümüz altımız kirlidir sen git su ısıt üstümüzü, başımızı yıkayalım. Böylece tertemiz et yersin.” demiş. Bunun üzerine cadı su kenarına inmiş. Kazanlara su doldurup su ısıtmayla uğraşırken Tuti o esnada uyuyormuş. Mir Kızı kızlara dönüp “Tuti'yi burada bırakalım. Yanımıza sabun, tarak, tuz alalım. Cadı gelmeden kaçıp gidelim” demiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra Tuti uyanmış. Mir kızının ve diğer kızların etrafta göremeyince “Cadı mir kızı ve

kırk kız kaçmışlar.” diye bağırmaya başlamış. Bir bağırılmış iki bağırılmış üçüncü bağırışında cadı duymuş.

Cadı hemen süpürgesine binerek mir kızı ile kırk kızın arkasından gitmiş. Tam kızlara yetişecekken Mir kızı önce sabunu atmış. “Allah’ım sen bunu kaygan bir taş yap.” diye dua etmiş. Allah duasını kabul edince sabun olduğu gibi kaygan bir taşa dönüşmüş. Cadı kaymış düşmüş, kalkmış düşmüş. Güç bela takip etmeye devam etmiş. Cadı yine kızlara yaklaşacağı zaman Mir kızı bu sefer tarağı yola atmış. “Allah’ım sen bunu dikene dönüştür.” diye dua etmiş. Allah yine dua kızın duasını kabul eylemiş. Yol dikenli bir tarlaya dönüşmüş. Cadı dikenlere bastıkça “aah off” diye inleyerek üstü başı perişan olmuş. Bin bir zorlukla bu yolu da atlatınca kızlara biraz daha yaklaşmış. Bunun üzerine mir kızı yola tuzlu suyu dökmüş “Allah’ım sen bunu tuzlu bir göl yap.” diye dua etmiş. Allah yine mir kızının duasını kabul edip yolu tuzlu bir göle çevirmiş. Cadı bu göle dalmış. Bir türlü gölü aşamamış. Dikenlerden çizilen derisine tuzlu girdikçe daha çok yakmış. Cadı daha fazla dayanamayarak geri dönmeye karar vermiş. Cadı evine geldiğinde Tuti tandırın üstünde oturuyormuş. Cadı Tuti’ye dönüp “Başını yesem bittir. Altını yesem pistir. Bir işe yaramazsın.” diyerek tekme vurup Tuti’yi tandırın ateşine yollamış.

Cadıdan kurtulan Mir kızı ve kızlar biraz yol aldıktan sonra yolda kırk süvari ile karşılaşmışlar. Süvari başı, “Kırk tane kız tam bize göre. Gökte ararken yerde bulduk.” diyerek askerlerine kızlara hücum etmeleri emrini vereceği zaman Mir Kızı, “Dur Süvari başı! Biz zaten siziniz.. Uzun yoldan geldiğimiz için yorgunuz. Ata binmeye alışmamışsınız. Siz üstünüzü çıkarın bu derede yüzün. Biz de atlarla bir iki tur atıp talim edelim. Ata binme alışkanlığımız olsun.” demiş. Süvari başı bunu kabul etmiş. Askerleri

ile birlikte üstlerini başlarını çıkarıp göle girip yüzmeye başlamışlar. Mir Kızı ve yanındaki kızlar atlara binip bir, iki tur attıktan sonra üçüncü seferde ağaçların arkasında süvarilerin elbiselerini giyip oradan uzaklaşmışlar.

Süvari başı başını sudan çıkardığında kızların üçüncü seferden henüz gelmediklerini görmüş. Biraz daha beklediğinde anlatıldığını anlamış. Yapacak bir şey de olmadığından askerleri ile birlikte kızların elbiselerini giyip peşlerine düşmüşler. Mir kızı ve yanındaki kızlar epey yol aldıktan sonra bir ovada bir çobana rast gelmişler. Mir Kızı çobana “Bu koyunlar, çadırlar hangi aşiretindir?” diye sormuş. “Çoban “Falanca kişinin aşiretidir. Aşiretin mirinin kızı ve yanındaki kızlar kaybolduğundan kabiledede yas var” diye cevap vermiş. Mir kızı çobana “Sen bizi mirin çadırına götür.” demiş. Çoban süvari kılığındaki kızları mirin çadırına götürmüş. Mir, “Bu kırk süvari benim bu gece misafirimdir. Kırk tane koyun kesin. Ziyafet verelim” demiş. Kızların hemen arkasından kız kıyafetleri ile süvariler gelmiş. Mir bu kızları da ziyafetinde ağırlayacağını söylemiş. Aşiretin tamamı ziyafete katılmış. Ziyafette sohbet edilirken kız kıyafetlerindeki süvariler durumlarını mire anlatmışlar. O anda mir kızı ve yanındaki kız başlıklarını çıkarıp “O sizi kandıran kızlar biziz. Mir kızı da benim.” diye cevap vermiş. Kızlar ailelerine koşarak sarılıp kavuşmuşlar. Mir kızı kırk atı ve kıyafetlerini süvarilere teslim edip süvarileri huzurundan kovmuş. Aşirettekiler kızlarına kavuştuklarında Tuti’nin üvey annesi mir kızına Tuti’yi sormuş. Mir kızı “Allah seni de Tuti’yi de kahrını perişan eylesin. Başımıza ne geldiyse onun yüzünden geldi. Tuti cadıya yem olup gitti.” diye cevap vermiş.

3.40. MİSAFİR (K40)

Zamanın birinde bir köylü kasabadaki bir akrabasına misafir olmuş. Karı koca bu uzak akrabaya her türlü ikramı yapmışlar, büyük hürmet göstermişler. Yemeklerin en lezzetlisini, içeceklerin en güzelini, yerin en rahatını misafirlerine ayırmışlar. Köylü, sobanın yanındaki yatağında ikram edilen yiyecekleri yerken sohbet sohbeti açmış. Gel zaman git zaman misafir halinden o kadar memnunmuş ki gitmeyi hiç düşünmüyormuş. “Bu karda kışta kim gidecek şimdi?” diye ev sahiplerinin ağzını arıyormuş. Aradan geçen bunca zamana rağmen karı koca bu misafire hizmette kusur etmemişler. İyice yüz bulan köylü de oralı olmamış.

Günler birbirini kovalarken ev sahiplerinin canı sıkılmaya başlamış. Rahatsızlıklarını belli ederek belki bu haddinden fazla rahat misafirin gideceğini düşünmüşler. Ama bizim köylü oralı olmamış. Karı koca bakmış ki olacağı yok, misafiri göndermek için plan yapmışlar. Düzmece bir kavga çıkarıp kavgadan istifade misafiri yollayacaklarmış.

Akşam yemeği vakti geldiğinde sofraya kurulmuş. Kadın bilerek yemeği tatsız tutsuz yapmış. Kocasını yemekten bir kaşık alır almaz bağırılmaya çağırılmaya başlamış. Misafir inansın diye şiddetli şekilde tartışıyorlarmış. Bağırış, çağırış, tokat sesleri, ağlama sesleri almış başını gitmiş. İyice tedirgin olan köylü, adamın elinden tutarak kavganın arasına girmiş. Bunun üzerine ev sahibi, “Senin evden ayrılmanın hakkı için bırak döveyim şu kadını. Böyle yemek mi olur?” Durumu anlayan köylü, “Daha aylarca yiyeceğimiz tuzun ekmeğin hatırı için. Bırak ben de döveyim şu kadını.” demiş. Ne olduklarını anlamayan karı koca oracıkta öyle şaşakalmışlar.

3.41. ORAK (K41)

Bir kasabada karı koca, tek çocuğu ile birlikte mutlu mesut yaşarlarmış. Tek evlatları olduğu için onun üzerine titrerler, bir dediğini iki etmezler, oğulları ne isterse istesin anında yaparlarmış.

Bir gün karı koca uzak diyarlardan, köylerinden, akrabalarından sohbet ederken çocuk, konuşulanlara kulak misafiri olmuş. Dinledikçe köy yaşamı ilgisini çekmeye başlamış. Gönlü köyde yaşama arzusuyla dolmuş. Bir an önce gidip yemyeşil ovaları, altın sarısı tarlaları, koyunları, inekleri çeşit çeşit hayvanları görmek istiyormuş. Bu isteğini anne babasına açtığı zaman bu zamana kadar çocuklarını kırmamış olan karı koca bu isteğini de kabul etmişler. Yapılan uzunca hazırlıktan sonra hep birlikte köye hareket etmişler. Köydekiler şehirli akrabalarını gördüklerinde sevinmişler fakat bir o kadar da şaşırılmışlar. Hemen tandır ekmeği, yumurta, yoğurt, tereyağı, peynir gibi köye has çeşit çeşit lezzetlerden oluşan sofrayı kurmuşlar. Köye has bu lezzetlerden uzunca bir süre mahrum kaldığını anlayan misafirler büyük bir iştahla karınlarını doyurmuşlar.

Yemek faslı bittikten sonra derin bir sohbet başlamış. Köylüler köy yaşamını, uğraşlarını aktarırken konuklar da şehir yaşamından bahsetmişler. Sohbet sürerken sedirde tek başına oturan çocuk dalgın dalgın pencereden köye bakıyormuş. Kuşları, tarlaları, rüzgârda dans eden ağaçları izledikten sonra ilerde gayretle çalışan ırgatlara izlemeye başlamış. Onların türküler eşliğinde oraklarını sallaması hoşuna gitmeye başlamış. Hayatında ilk defa böyle bir şeye tanık olan çocuk akrabalarına oradaki insanların ne yaptıklarını sormuş. Çocuğun ilgisi hoşuna giden akrabaları buğdayın ekiminden olgunlaşmasına ve hasat aşamasından ekmek yapımına uzun uzun anlatmışlar. Şaşkınlığı

daha da artan çocuk ırgatlarla beraber çalışmak istemiş. Dışarıda aşırı sıcak olmasına rağmen çocuklarını kıramayan anne baba bu isteğini de kabul etmişler. Çocuk heyecanla koşup tarlaya vardığında ırgatlardan birisi eline bir orak tutuşturmuş. Çocuk başlamış türkü söyleyip orağını savurmaya. Bir zaman sonra çocuk yorulmaya başlamış. Belli etmemeye çalışarak bir süre daha dayanmaya çalışmış. Baktı olmayacak “Ben oturarak orak sallayacağım. Olur, mu öyle?” diye sormuş. Irgatlar “Nasıl istiyorsan öyle yap.” diye cevaplamışlar. Kavurucu güneş altında iyice zorlanan çocuk çalışmayı bırakmak istemiyormuş. Bu sefer “Ben uzanarak çalışacağım. Olur, mu öyle?” diye sormuş. Irgatlar önce birbirlerine bakmış, “Neden olmasın?” diye cevap vermişler. Bir zaman daha uzanarak orak sallayan çocuk daha fazla dayanamayarak oracıkta bayılmış. Irgatlar hemen çocuğu alıp eve taşımışlar. Çocuklarını baygın gören karı koca ağlamaya, dövünmeye başlamışlar. Bir yatağa yatırıp elini, yüzüne suyla ovmuşlar. Ertesi gün kuşluk vakti kendine gelen çocuk pencerenin perdesini açıp başına ne geldiğini anlamaya çalışmış. Evin damında horozu görmüş. Gözlerini ovuşturarak daha dikkatli bakınca horozun kuyruğunu orağa benzetmiş. Dünkü yorgunluğu aklına gelince bütün gücüyle bağırmaya başlamış. Ev halkı koşarak çocuğun yanına gelmiş. Ne olduğunu anlamaya çalışmış. Çocuk daha öfkeli şekilde “Hemen şu horozun kafasını kesin!” diye bağırmış.

3.42. PESSÉ (K42)

Zamanın birinde bir kasabada Pessé adında öksüz bir kız varmış. Anne babası çocukken öldüğü için ağabeyinin yanında yaşarmış. Yıllar geçmiş Pessé evlilik çağına girmiş. Kasabanın zenginlerinden bir tüccar Pessé'ye görücü gelmiş. Yaşı da gelmiş olduğu için ağabeyi olur vermiş. Düğün yapılmış, Pessé yuvasını kurmuş. Evliliğinin ilk zamanlarında tüccar eve sürekli sebze meyve yolluyormuş. Yoksul evinde bu sebzelerin hiçbirini görmemiş olan Pessé komşuya gidip bunlardan ne yapacağını sormuş. Komşu "Bu sebzelerden kocana güzel bir yemek hazırla." demiş. Pessé'nin daha önce sebze görmemesine de çok şaşırır. Pessé de "Kocama güzel bir yemek hazırlayayım." diyerek çalı çırpıyla ocağı yakmış. Sebzeleri de bir kazana koyup dama çıkmış. Bacanın üstüne yerleştirmiş. Dumanla pişmesini beklemiş. Beklerken içi geçmiş, uyuyakalmış.

Akşam olunca tüccar eve gelmiş. Uyuklayan Pessé'yi uyandırmış. "Çok açım hanım. Bakalım yolladığım sebzelerden ne yemeği yaptın?" demiş. Pessé hemen dama çıkmış. Adam "Allah Allah, benim karı bu saatte damda ne arıyor acaba?" diye düşünmüş. Pessé bacadan kazanı indirip getirmiş. Sofraya koymuş. Adam bir bakmış bütün sebzeler oldukları gibi duruyor. Zerre pişmemiş. Adam yeni evli olduğundan "Neyse bugünlük böyle olsun. Şuradan yoğurt getir, yiyelim." demiş.

Ertesi gün yeni gelin Pessé kasabanın hamamına gitmek için hazırlık yapıyormuş. Pahalı kıyafetlerini, kolyesini, bileziklerini bütün takılarını bohçasına koyup hamama doğru hareketlenmiş. Yolda yürürken bohçası ağır olduğundan sık sık durup dinleniyormuş. Bakmış ki oradan bir inek geçiyor. İneğe "Bohçam ağır olduğundan taşıyamıyorum. Benim için hamama götürür müsün?" diye sormuş.

Biraz duraksadıktan sonra “Ne güzel!” diyerek bohçasını ineğin boynuzuna takmış. İnekte başını sallaya sallaya gitmiş. Pessé rahat rahat hamama varmış. Hamamcıya “İnek benim bohçamı getirdi mi? Onun boynuzuna takmıştım” demiş. Hamamcı kahkaha atmamak için kendini zor tutmuş. Sonra “Ben inek falan görmedim.” demiş. Aldığı bu cevap karşısında Pessé ineğe çok kızmış. Boynu bükük şekilde evine dönmüş. Karısının bütün değerli eşyalarını ineğe emanet ettiğini öğrenen Adam ne yapacağını, neye kızacağını bilememiş. “Ya Sabır, ya sabır” diyerek evin için kırk tur atmış.

Yaz bitip sonbahar geldiğinde tüccarın işleri iyice açılmış. Yeni mallar geldiğinden depoda koyacak yer bulamıyormuş. Halıların birkaç tanesini eve yollamış. Pessé bakmış ki halıların üzerinde alacalı bir şeyler var. “Bu halılar ne kirlenmiş.” diyerek yıkamaya başlamış. Yıkadıkça halıların rengi atmış, yıkadıkça rengi atmış. Sokağa aşağı rengârenk sular seller gibi akıyormuş. Komşular hemen tüccara haber yollamış. Tüccar eve koşarak bir gelmiş ki bütün sermayesi sokağa aşağı akıyor. “Yeter artık yeter!” diye bağırarak Pessé’yi kayınbiraderinin evine yollamış.

Pessé’nin ağabeyi “Yapma, etme, yuvanı yıkma.” dediyse de tüccar dediğim dedikmiş. Ağabey baktı olmuyor “Madem Pessé’yi boşayacaksın, nafaka olarak bir şeyler isteriz.” demiş. Pessé o an araya girerek “Bir şey istediğim yok.” demiş. Ağabeyi “Yapma etme Pessé. Biliyorsun ben fakirim. Nasıl geçiniriz? Nafaka olarak bir şey alalım.” demiş. Pessé “Kesinlikle bir şeyini istemem.” diye tutturmuş. Ağabeyi bir şeyler kurtarmak istiyormuş. Bunun üzerine Pessé, “Endişelenme ağabey. Ondan öyle bir şey aldım ki pişmanlığına doyamayacak. Artık ondan bir şey istemeye gerek kalmadı.” demiş. Ağabeyinin yüzü gülmüş. Nafaka ısrarından vazgeçtiğini beyan ederek yoksul evlerine gelmişler.

Eve geldiklerinde ağabeyi merak etmiş. “Sen kocandan ne aldın da çok pişman olacak?” diye sormuş. “Ne güzel nafaka olarak bir şeyler alacaktık.” diye de eklemiş. Pessé “Gerek yok.” diye cevap verdikten sonra bohçasından sarımsak döveceğini çıkarmış. “Artık sarımsakları eliyle ezmek zorunda. Pişmanlığına yansın.” demiş. Kardeşinin elinde sarımsak döveceğini gören adam “Sen aptallığına yan.” diye bağırarak mindere yığılmış.

3.43. ŞUBAT İLE KOYUN (K43)

Zamanın birinde oyun oynamayı çok seven yaramaz mı yaramaz bir koyun varmış. İlkbahar ve yazın kırlarda dolaşır, taze otlarla karının doyurmuş. Sonbahar ve hemen arkasından kış gelince koyun oyun oynayamamış. Altı ay oyun oynamadan ağlında kalmış. Canı o kadar sıkılmış ki. Nihayet uzun kış günlerinin sonuna yaklaşmış. Aralık, ocak, bitmiş. Nihayet şubat ayının sonuna gelmiş. Şubat ayı artık ayrılmak için hazırlıklarını yapıyormuş. Koyun şubat ayının hazırlık yaptığını görünce coşkuyla "Sonunda gidiyorsun. Senden kurtulduğum için o kadar mutluyum ki" demiş. Daha birçok kırıcı sözlerle arkasından konuşmuş.

Şubat ayı koyunun bu tavırlarına çok üzülmüş. "Ben kar yağdırmasam bütün otlar, ağaçlar, çiçekler kururdu. Bana yapılan reva mı?" diye ağlamış. Öyle ağlamış ki son günler hep yağmurlu geçmiş. Sonra kendi kendisine yemin ederek "Ben de o koyuna kendi yününü yerdirmesem bana da şubat ayı demesinler?" diyerek kararını vermiş. Mart ayının yanına giderek "Sevgili arkadaşım mart ayı, rica etsem bana bir hafta ödünç verir misin?" demiş. Mart ayı çok şaşırılmış. "Tabiatın muazzam dengesini bozamayız şubat kardeş." diye cevaplamış. Bunu üzerine şubat ayı ağlayarak koyunun yaptıklarını anlatmış. Koyunun bu hareketlerine mart ayı da çok kızmış. Sonunda şubat ayının istediği ödünç günleri vermiş.

Şubat ayı istediğini alınca bir hafta daha hüküm sürmüş. Kışın bittiği için sevinçle kırdan bayırda gezmeyi düşünen koyun ne olduğunu anlamamış. Şaşırıp kalmış. Şubat ayı ödünç aldığı günlerde kar, dolu, yağmur her şeyi yağdırmış. O kadar soğuk olmuş ki koyun otlamaya çıkamamış. Bütün kış samanları bitirdiği için de ağlında yiyecek bir şey kalmamış. Yiyecek bir şey bulamayınca kendi yününü yemek zorunda kalmış.

3.44. ŞEHMUZ (K44)

Zamanın birinde tepenin başındaki bir köyde yoksul bir köy evinde hilye adında bir kız yaşlı babası ile birlikte yaşamış. Kız uzun dalgalı saçları, mahzun gözleri, bembeyaz teniyle ay gibi parlarmış. Anası kara toprağa gideli üç yıldan fazla olmaktaymış. Babası kızını erkek gibi yetiştirir, at binmeyi, ok atmayı kılıç kuşanmayı öğretirmiş.

Gel zaman git zaman hilye on sekiz yaşına girmiş. Okunu en güçlü kişilerden daha sert gerer, kılıcını nice ustalardan daha güzel kullanırmış. Hilye yine bir gün avda bir tavşan peşine gider. Yayını gerer tam bırakacağı sırada tavşan bir okla yere yığılır. Gerilerden ağaçların arasından boylu poslu, kalın kaşlı, burma bıyıklı bir genç çıkar. Oka yapışır, asıldığı gibi kanlı temren çıkarır. Bir hamlede tavşanın kafasını vücudundan ayırır. Hilye gözünü bu delikanlıdan alamayarak sormuş, "Aynı ava ok attık kimlerdensin a yabancı? Seni buralarda hiç görmedim." Delikanlı adının Şehmuz olduğunu nehrin diğer tarafında yaşlı babası ile kaldığını söylemiş. Hilye bu delikanlıya ilk görüşte sevdalanmış, tekrar görülme üzere sözleşip yanından ayrılmış.

Korkunç bir kuraklık başlamış. Eski bolluk bereket günleri yok olmuş. Nehirler kurumuş. Şehmuz ile Hilye gözyaşları dökmeye başlamışlar. Yine bir gün Şehmuz dualar edip uyuduğu bir sırada rüyasına aksakallı bir dede girmiş. Köydeki kırk kapıya ekmek dağıtmasını kırkinci ekmeği hilye ile beraber tanıştıkları yerde paylaşmalarını sonrasında yayını germesini havaya bir ok savurmasını söylemiş. Şehmuz sabahında bir tekne ekmeği kapı kapı dolaşarak dağıtmış. Hilye'yi alarak tanıştıkları yere gitmişler ve kırkinci ekmeği bölüşüp yemişler. Şehmuz yayını germiş havaya doğru bir ok savurmuş. Ok yükselmiş yükselmiş biraz ilerdeki kayanın dibine çakılmış. Şehmuz ile Hilye ne

olacak diye boş gözlerle birbirlerine bakarlarken çok hafiften bir su sesi duymaya başlamışlar. Şehmuz hemen bir ok daha alıp ölçüp biçip havaya savurmuş. Ok yükselip hızlanarak aynı yere çakılmış. Su sesi biraz daha kuvvetlenmiş. Şehmuz üçüncü okunu alıp “Ya Allah” nidasıyla kuvvetlice havaya savurmuş. Okun kayanın dibine çakılması ile suyun havaya fışkırması bir olmuş. Bütün köy suya kavuşmuş, bolluk bereket günleri tekrar başlamış.

Şehmuz ile Hilye düğünlerini o yıl yapmışlar, tüm köy ahali si bin bir türlü yiyecek içeceklerle kırk gün kırk gece eğlenmişler. Şehmuz evlerini de kaynağın yanına inşa etmiş. Günler günleri kovalamış. Dağın birinde yuvalanan bir eşkıya köye dadanmış. Adamlarıyla beraber köyü haraca bağlamış. Üç günde bir köye iner, köyde ne var ne yok yağmalar dağın başındaki mağarasına geri dönermiş. Kaynağın getirmiş olduğu bolluk bereketten eser kalmamış. Şehmuz’un sabrı tükeniyormuş fakat Hilye sabretmesini, başını belaya sokmamasını söylüyormuş. Şehmuz da koyunu, keçiyi önüne katar köyün dışındaki otlığa sürmeye götürürmüş.

Şans bu ya Şehmuz’un evde olmadığı bir gün eşkıya kırk adamıyla yine köyü yağmalamaya gelmiş. Teker teker tüm evleri basıp ne var ne yok alırken sıra Şehmuz’un evine gelmiş. Eşkıya Hilye’yi görür görmez adamlarına işaret etmiş, bir çırpıda dağa uçurmuşlar. Şehmuz akşam vakti köye döndüğünde evinin kapısını açık bulmuş. İçerde Hilye’yi göremediğinde öfkeden gözü kararmış oracıkta bayılmış.

Eşkıya Hilye’yi mağarasına getirdiğinde “Tüm bu bölgenin efendisi benim. Artık sen de bana aitsin. Sonsuza kadar benimle bu mağarada kalacaksın. Seni elimden kimse kurtaramaz.” demiş. Hilye ahlara çekmiş, oflara çekmiş. Şehmuz’u düşünerek hıçkır hıçkır, sallana sallana ağlamaya başlamış. Şehmuz’un kendisini kurtaracağına inanı-

yormuş fakat eşkıyanın adamlarının çokluğunu düşününce İçine karamsarlıkla beraber bir acı çökmüş.

Şehmuz gözünü açtığı anda biteni hemen anlamış. Köylülerden eşkıyanın ne tarafa gittiğini öğrenmiş. Okunu kılıcını kuşandığı gibi eşkıyanın mağarasının bulunduğu dağa doğru atını sürmüştü. At üzerindeyken aniden susuzluğunu hissetmiş, yol ayırımındaki çoban çeşmesine gelince orada durmuş. Suyunu içerken hazır attan inmişken ekmeğini de buradan yiyeyim diye düşünmüştü. Kıl heybesinden ekmek, soğan çıkarmış düşünceli düşünceli yemeye başlamış. Biraz sonra çeşmenin arkasından birisi "Sofranda bir Tanrı misafirine yer var mıdır oğul?" diye kalın kalın seslenmiş. Şehmuz başını çevirdiğinde aksakalı göğsünde, elinde değnek yaşlıca bir adamın kendisine yaklaştığını görmüştü. "Elbet dede. Heybede ne varsa bölüşürüz. Otur hele" şeklinde yanıt vermiş. Ekmeği, soğanı bölüp uzatırken "Bu yaşta çobanlık yapmak zor gelmiyor mu dede?" diye sormuş. Dede kısaca "Geçim mücadelesi." diye cevaplamış. Şehmuz, "Yolcu yolunda gerek." diyerekten kalkmak istemiş. Dede "Acele etme evlat!" diyerek elinden tutmuş. Biraz daha oturduktan sonra Şehmuz tekrar girmek için kalkar olmuş dede, "Dur hele!" demiş. Biraz sonra Şehmuz kararlıca dikilmek istemiş dede, "Bekle evlat!.." demiş. Şehmuz'un avucuna bir kese bırakmış.

Bir iki kırbaç sesi çeşmenin karşısındaki yolu inletmiş. Şehmuz başını çevirip gelenin kim olduğunu anlamaya çalışmış. Arkası yüklü bir kağının toprak yolda toz çıkarta çıkarta ilerlediğini görmüş. "Bu nedir, dede?" demek için başını çevirdiğinde ise kimseyi görememiş. "O kadar soframa davet ettim, Allahaismarladık demeden kalkıp gitmiş. Bir de elime şu keseyi tutuşturdu. Ne acayip adamlar var." diye söylene söylene arabacının yanına gitmiş. Arabacı pısrık adamın biriymiş. Şehmuz'un geldiğini görünce soğuk so-

ğuk terleyerek “Eşkıya ve adamlarına yiyecek, içecek götürüyorum. Yarına ölür müyüm, sağ kalır mıyım Allah bilir!” demiş. Şehmuz o an dedenin arabacı için beklettiğini anlamış. “Sen benim atıma binip köyüne geri dön. Ben erzakları eşkıyaya teslim ederim.” Canını kurtulduğuna sevinen arabacı, Şehmuz’un atına atladığı gibi köy yoluna düşmüş.

Şehmuz arabacının uzaklaştığını görünce usulca keseyi açmış, içinde beyazdan bir toz görmüş. Kafasını kaşıyarak bir yiyeceklere bakmış, bir keseye bakmış. Aniden bütün keseyi yiyeceklerin üstüne boşaltmış. Sadece tavuk butlarının olduğu tepsinin üstünü örtmüş, kenara ayırmış. Kağnyaya binip dağ yoluna yönelmiş. Uzun bir yolculuktan sonra mağaranın ağzına gelmiş. Eşkianın adamları uzun bir aramadan sonra Şehmuz’u eşkıyanın huzuruna almışlar. Eşkıya, “Neler getirdin bize arabacı?” diye sormuş. Şehmuz, “Adamlarınıza dolmalar, sarmalar size butlar getirdim efendim.” şeklinde cevaplamış. Şehmuz örtüleri açmış but dolu tepsiyi alıp eşkıyanın önüne kadar getirmiş. “Buyursunlar efendim. Afiyet olsun.” demiş. Eşkıya butun birimi kavrar kavramaz adamları arabaya saldırmış.

Uzun süren ağız şapırtıları sonrası adamların bazıları karınlarını tutarak, bazıları inleyerek bazıları kusarak yere yığılmışlar. Eşkianın çevresinde emir verebileceği hiç kimse kalmamış. Şehmuz şalvarının altında sakladığı hançerini çıkarıp eşkıyayı alnından vurmuş. Mağaranın köşesinde elleri bağlı şekilde Hilye’yi bulmuş. Uzun uzun sarılıp özlem gidermişler. Şehmuz ile Hilye eşkıyanın mağarada sakladığı ganimeti kağnyaya yükleyip köyün yolunu tutmuşlar. Şehmuz’un köye girdiğini gören köylüler kutlamalar yapmışlar her biri teker teker Şehmuz’u tebrik etmiş. Hilye’ye “geçmiş olsun.” dilemişler. Şehmuz, köylüyü eşkıya belasından kurtardığı gibi ganimeti de köylüye eşit şekilde dağıtmış. Şehmuz’un yiğitliği çevre köylere yayılmış, nesilden nesile anlatılmış.

3.45. TAŞ KÖPRÜ (K45)

Zamanın birinde genç bir çiftçi varmış. Nehrin kenarındaki küçük kulübesinde yalnız başına yaşarmış. İki üç ay çalışır, uğraşır kaldırdığı ekinle yıl boyunca geçinir gidermiş. Çiftçinin tarlalarının çoğu bu tarafta olmasına rağmen en çok mahsul aldığı tarla nehrin karşısındaymış. Nehrin suyunun çoğaldığı zamanlar karşıya geçemez mahsulü toplayamadığı için sıkıntıya girmiş. Genç çiftçi “İlerdeki dağdan yedi yassı büyük taş getireceğim. Yağmur çok yağdığında bile karşı tarlama geçebileceğim” demiş.

Bir gün taşları getirmek için dağa çıktığında koca taşa yaslanmış yün eğiren genç bir kız görmüş. “Kimsin, necisin?” diye sorduktan sonra taş kırmak için kazmasını kaldırmış. Genç kız bir anda çiftçinin önüne geçerek “Benim yassı taşlarımı istiyorsan kırk koyun kırkıp bu taş kadar yün eğireceksin” demiş. Çiftçi, “Yapacak bir şey yok.” deyip kırk koyundan koca taş kadar yün eğirmek için kulübesinin yolunu tutmuş.

Kırk gün sonra çiftçi koca taş kadar eğirdiği yünü arabasına koymuş kızın yanına gitmiş. Genç kız çiftçinin çalışkan iyi biri olduğunu anlamış. Yedi yassı taşı çiftçiye vermiş. Çiftçi arabasına yüklediği taşlarla nehrin kenarına gitmiş.

Yassı taşları dizmeye başlamış yedinci yassı taşı koyduğu anda sağlam güzel bir taş köprü oluşmuş. Çiftçi o zaman taşların sihirli, kızın ise peri olduğunu anlamış. Nehrin kenarına taştan güzel bir köşk yapma isteği oluşmuş. Bir gece sessizce köprüden geçerek taşın bulunduğu yere gitmiş. Kazmasını kaldırmış her vurduğunda kıvılcımlar çıkarıyor taş zor kırılıyormuş. Genç kız uykusu çok ağır olduğu için çiftçinin taşı kırarken ki seslerini duymamış. Üç koca parça kopardıktan sonra çuvalına doldurup kulübesinin yolunu tutmuş. Yapacağı köşkün hayalini kurdu-

ğu için hızlıca çalışmaya başlamış. Köşkü yapacağı yere birinci taşı koymuş. Harcı koymuş. İkinci taşı koymuş. Harcı koymuş. Üçüncü taşı koyduğu anda merakla köşkün oluşması için üçe kadar saymış. Üç dediği anda köşk yapılacak yerde nehrin üzerindeki taş köprü yıkılmış. Çiftçi bir daha karşıdaki tarlasına geçememiş.

3.46. TATLI DİL (K46)

Zamanın birinde bir köyde sürekli bir kız çocuğu hayali kuran karı koca varmış. Yıllardır beklemelerine rağmen Allah nasip etmemiş. Yıllar ilerleyip ortaya yaşlarına geldiklerinde nasip olmuş bir ikiz kız çocukları olmuş. Zaman hızla geçmiş. Serpilip büyümüşler. Kızın birisinin yüzü güzel huyu kötüymüş. Sürekli kaba konuştuğundan geçinmesi zormuş. Diğer kız ise tam tersi biraz çirkince olmasına rağmen tatlı dilli, güler yüzlü, iyi kalpli biriymiş. Kızlar evlenecek yaşa geldiğinde güzel olanı ağanın oğlu istemiş. Kırk gün kırk gece dillere destan bir düğün yapılmış. Üç ay sonra da diğer kızı köyün çobanı istemiş. Fakir olduğundan düğün falan olmadan evlenmişler.

Bir gün fakir kız, kardeşini ziyarete gitmiş. Kardeşi de o esnada ekmek yapıyormuş. Kardeşi "Hoş geldin." demediği gibi ekmeklerin üzerini hızlıca örtmüş. Fakir kız bu duruma çok üzülmüş. Fazla oturmadan evden çıkmış. Kendi evine doğru giderken canı sıkkın olduğu için "Bari kedi evine gideyim. Moralim düzelir." demiş.

Kız evin önüne gelip kapıyı çalmış. Kapıyı bir kedi açmış. "Ne kadar güzel bir kedi." diyerek içeri girmiş. Avluda bulaşık yıkayan kediyi gördüğünde "Kolay gelsin sevimli kedi." demiş. Mutfağa geçtiğinde ise hamur yoğuran diğer kediyi görmüş. "Maşallah ne güzel hamur yoğuruyorsun." demiş. Oturma odasına geçtiğinde ise Kur'an okuyan bir dede kediyi görmüş. "Maşallah dede kedi ne güzel sesin var. İçimiz maneviyat doldu." diyerek kendinden geçerse sine dinlemiş. Dede kedi Kur'an okumayı bitirdiğinde ise "Allah kabul etsin." demiş. Dede kedi ve bebek diğer kediler bu tatlı dilli, hol sohbet misafiri çok sevmişler. Dede kedi, uşak kediye seslenerek bu iyi kalpli, güzel huylu misafire üsttekinden ver." demiş. Uşak kedi elinde bir kovay-

la gelerek misafire vermiş. Kız bütün kedileri “Güle güle, Allah’a ısmarladık.” dedikten sonra evden ayrılmış.

Evine gelen kız kovada ne olduğunu merak etmiş. Üzerindeki örtüyü kaldırdığında gözlerine inanamamış. Kova altın, gümüş, mücevherlerle doluymuş. Fakir çobanın zengin olduğu bütün köye yayılmış. Duyanlar inanamamış. Güzel ama huyu çirkin kız kardeş soluğu çobanın evinde almış. Çobanın evde olmadığı görünce kardeşine “Nasıl bu kadar zengin oldunuz? Bu kadar parayı nereden buldunuz?” diye sormuş. Aklından zerre kötülük geçmeyen diğer kız kardeş olan biteni her şeyi anlatmış. Kedi evinden de bir kova dolusu mücevherden haberi olan kız kardeş koşarak kedi evine gitmiş. Kapıyı çalınca kapıyı bir kedi açmış. Kız hemen “Nasıl oluyor da bir kedi kapı açıyor?” diyerek küçümsemiş. Avluya geçtiğinde bulaşık yıkayan kediyi görmüş. “Kediler bulaşık mı yıkarmış?” diye garipsemiş. Biraz ileride hamur yoğuran kediyi görünce burun kıvrarak “Kedi hamur yoğurur mu hiç?” demiş. Yüzünü ekşitip dudağını bükerek oturma odasına girmiş. Sedirin üstünde Kur’an okuyan kediyi görünce “Hayatımda böyle saçmalık görmedim kedi Kur’an okur muymuş?” diyerek çok büyük saygısızlık etmiş. Dede kedi kaba konuşup sürekli saygısızlık yapan bu misafiri hiç sevmemiş. Uşak kediyi çağırarak “Buna alttaki neden verin.” demiş. Kovayı görür görmez kedinin elinden alan kız hızlıca dışarı çıkmış. Örtüyü açıp içine baktığında ise bir kova dolusu kedi dışkısını görmüş. “Bana bunu mu layık gördünüz mendebur kediler?” diye bağırılmış. Öfkesinden kovayı yere atıp çekip gitmiş.

3.47. TEK ODUN (K47)

Zamanın birinde bir köyde fakir ve cimri bir ihtiyar kadın kulübesinde tek başına yaşarmış. Dağdan zar zor indirmiş olduğu odunları ocağın kenarına sırayla dizermiş. Bir gün kış soğuğu kendini iyice hissettirmiş. İhtiyar kadın ısınmak ve yemek yapmak için ocağa bir odun atmış. Kibriti çakıp ocağı yellemeye, ülemeye başlamış. Saatlerce uğraşmasına rağmen ocağı bir türlü yakamamış. Eli yüzü is toz içinde kaldıktan sonra vazgeçip buz gibi soğuk odada yatmış.

Soğuktan her yeri tutulmuş olan kadın sabah olur olmaz ocağı yakmaya çalışmış. Yine üflenmiş yellemiş ama bir türlü odun tutuşmamış. "Benim işimi çözse çözse sultan çözer." diyerek yola düşmüş. Epey yürüdüktan sonra saraya ulaşmış. Nöbetçiler kadının haline acıdıkları için hemen sultanın huzuruna çıkartmışlar. Kocakarı evinde ocağına tutuşturamadığını yana yakıla anlatmış. İyi kalpli sultan yaşlı kadının derdini can kulağıyla dinledikten sonra yanındakilere emir vermiş. "Derhal bu kadının derdine çare bulun!" diyerek oradakileri görevlendirmiş.

Sultanın adamları üç eşek yükü odunu koca karının evine yıkmışlar. Yaşlı kadın hepsini ocağının kenarında taşıyarak bir bir dizmiş. Odun yığınının altı odunu alarak ocağına atmış. Kibriti çakar çakmaz daha üflemesine gerek kalmadan odunlar alev almış. Ocak gürül gürül yanarken yaşlı kadın keyiflenmiş. Başını sallaya sallaya şu dizileri okumuş:

*"Kocakarı odunun altı olsun
Ocaktaki ateşin tatlı olsun."*

3.48. TEKİR İLE FARELER (K48)

Kış mevsiminin soğuk bir gününde bir av bulmakta zorlanan, dolayısıyla aç kalan bir tekir yaşarmış. Açlığa dayanamayıp, ne yapsam, ne etsem diye kara kara düşünen tekir aklına güzel bir plan gelmiş. Kendisine uzun bir tülbent parçası temin ettikten sonra genişçe bir sarık yapıp kafasına sarmış. 99'luk tespihi eline alıp ardından civardaki tüm farelere haber salmış. "Bu güne kadar size onca zulmettim, pişmanım. Tövbe etmek için Hacca gideceğim. Tövbemin kabul edilmesi için sizinle helalleşmek istiyorum. Eğer bu erdemliliği gösterekseniz ki (Ne kadar faziletli olduğunuzu biliyorum.) akşamüstü falanca evin bahçesindeki tandıra gelin helalleşelim. Teşrifleriniz beni onurlandıracaktır." demiş.

Haber kısa sürede tüm yöreye yayılmış. Fareler kurultayının seçkin temsilcileri bu önemli daveti görüşmek üzere geniş bir alanda toplanmışlar. Söz alan delegeler arasında davete sıcak bakanlar olduğu gibi işin içinde bir bit yeniği olabilir düşüncesiyle temkinli yaklaşmanın daha isabetli olacağını düşünenler de varmış. Aradan saatler geçmesine rağmen konuya çözüm bulmak şöyle dursun, işin içinden çıkmak daha da karmaşık bir durum almış. Bu durum karşısında meclisin en yaşlı ve tecrübeli faresi söz alır ve kürsüye çıkarak şöyle konuşur: "Madem tekir denen bu zalim yaratık tövbe edecek, madem hacca gidecek, bizler de yıllardır süren zulmünden kurtulacağız, helallik dileyeceği davete neden gitmeyelim ki? Eğer helalleşmenin tandırda olması sizi işkillendiriyorsa, bu soğuk kış gününde bulunacak en sıcak yer tandırdır. Davet saatinden yarım saat önce bu meydanda toplanacağız. Gelenekler gereği elimiz boş gitmeyeceğiz. Hepimizin adına hediye de ben alacağım." demiş. Kurultayda bulunan bütün delegeler dene-

yimli yaşlı farenin bu görüşünü alkışlayarak onaylamışlar ve oy birliğiyle helalleşmeye gitmeye karar vermişler.

Meydanda toplanıp yaşlı ve haliyle deneyimli farenin elinde hediye paketi ile belirtilen adresteki tandıra doğru cılız bacaklarıyla adım adım yol almaya başlamışlar. “Tekir denen canavarın elinden kurtulmamıza az kaldı. Artık beklenen gün geldi. Barış içinde yaşayacağız.” gibi düşüncelerle tatlı bir heyecan içinde yürüyorlarmış. Büyükler önden olmak üzere tandırdan içeri doğru girmeye başlamışlar. Düğüne gider gibi gelen fareleri gören tekir başında sarık, elinde tespih zikrine devam ederek göz ucuyla süzmeye başlamış.

Bu sırada bütün fareler. Başköşede büyükler olmak üzere halka şeklinde yerlerine kurulmuşlar. Hal-hatır ve muhabbetten sonra tekir söz almış: “Size çok zulmettim, farkındayım. Her zaman kâbusunuz oldum. Düşündüm, taşındım, bunun sonu yok dedim. Yaş da kemale erdi ya, sonunda kararımı verdim. Bu Kurban bayramının Hac mevsiminde mukaddes topraklara gidip hacı olmaya gideceğim. Tabi malum helallik dilemek hem o uzun ve çileli çöl yolculuğunun kabul edilmesinin şartı, hem de geleneklerimizin gereği. Öncelikle sizleri buralara kadar yorduğum için özür dilerim,” demiş. Sonra gözyaşlarını silip; “Arkadaşlar hakkınızı helal ediyor musunuz?” diye sormuş.

Fareler sevinçle “evet” demeye hazırlanırken bir de ne görsünler. Tekir, tandırın dibindeki ateşleme ve havalandırma deliğini kafasına sardığı sarıkla tıkayıp, “Ben vazgeçtim, Hacca falan gitmiyorum!” demiş, ardından kapana kısılan fareleri insafsızca bir bir boğazlamaya başlamış. Neye uğradıklarını anlayamayan fareler bir o yana bir bu yana kaçmaya çalışmışlarsa saflıklarının cezasını canları ile ödemişler.

3.49. TİLKİ (K49)

Köylünün birinin tavuk kümesine bir tilki dadanmış. Sürekli gelip tavukları götürüyormuş. Bu durum karşısında köylü bir plan yapmış. Tilki bir daha kümese geldiğinde eşeği leş sanması için bol bol su içirip arpa yedirerek şişirmiş. Eşeğin boynuna bir kayış takarak ölü gibi uzanmasını söylemiş. Yağmurlu ve karanlık bir gece tilkinin eşi ininden çıktığında kümesin önünde yatan büyük bir leş görmüş. Tilkinin eşi inine geri dönerek tilkiye, “Ben bir leş gördüm fakat rüya mıydı gerçek miydi? Sen bir bak, leşe inimize getir. Zaten biz leşi bitirene kadar çoluk çocuk hep büyüyecek” demiş.

Tilki, yağmurlu karanlık bir gecede hareket edip kümese gitmiş. Leşin orada gördüğünde eşinin gördüğü şeyin rüya olmadığını anlamış. Pusarak leşe yaklaşmış. Eşeğin boynundaki kayışı ağızıyla çekip sürükleyerek inine götürmeyi istemiş. Tam ağızıyla kayışı tutup çekecekken eşek aniden ayağa kalkıp hızla sahibinin evine doğru koşmuş. Koşma esnasında tilkinin karısı, “Dalı tut, taşı tut, bir yeri tut ki kurtulasın” diye bağııyormuş. Tilki, “Ne dalı tutayım, ne taşı tutayım kara eşek bir osurukla beni köye götürdü” demiş. Köyün içinde kaldığında çevredeki çiftlik sahipleri tilkiyi derisi soyulana kadar sopalarla dövmüşler. Tilki artık dayaktan yemekten bitkin halde, kanlar içinde inine doğru giderken karısı da tepeden gözlüyormuş. Karısı yoldan geçen kırmızı şekilde hayvana “Hey sen benim çocukların babasını görmedin mi?” diye sormuş. Bunun üzerine tilki, “Senin gördüğün o rüya beni bu hale getirdi. Sen öyle rüya gördükçe ben daha çok dayak yerim” demiş.

3.50. TİLKİ İLE HOROZ (K50)

Tilki ile horoz birlikte geçimlerini sağlamak için anlaşmışlar. Yazın beraber çalışmaya başlamışlar. Tarlayı sürmeye başladıklarında Tilki, “Şu ilerdeki taşın sallandığını görüyorum. Ben en iyisi sırtımı taşa yaslayayım ki taş üzerimize gelmesin” demiş. Tilki taşa sırtını yaslayarak uzanırken horoz bütün tarlayı sürmüştü. Sıra buğdayla sapın ayrılmasına geldiğinde tilki, “Biz birlikte çalışırken bir tilki gelip seni yiyebilir. Ben seni kapıda bekleyerek koruyayım ki işi bitirebilelim.” demiş. Bunun üzerine horoz bütün sapla buğdayı birbirinden ayırmış. Artık en son iş buğdayla samanın depolara yüklenmesine geldiğinde tilki, “Biz bu işi yaparken bir şahin gelip seni kapabilir. Sonra buğdayımız samanımız dışarda kalır.” diyerek kalan bu son işi de horoz yaptırmış. Horoz canının derdinde işin de bitmesini istediği için bunu da kabul etmiş. Tilki, “Artık buğday bana ait, saman sana ait. Eğer kabul etmezsen sen de bana aitsin demiş.” Horoz tilkinin bu yaptığına çok kızsada da yapacağı bir şey olmadığı için samanı almayı kabul etmiş.

3.51. TÜRBE (K51)

Zamanın birinde bir memlekette aktarlık yapan iki kardeş varmış. İşleri yolunda gitmediğinden iflas etmişler. Otları, ilaçları, karışımları sattıktan sonra ellerinde bir at bir de tay kalmış. Kura atılmış. At büyüğe, tay ise küçük kardeşe çıkmış.

Kardeşler yollarını ayırmışlar. Büyük kardeş yeni bir iş kurma umuduyla doğuya doğru yola çıkmış. Fakat çok geçmeden yolda yaşlı at ölmüş. Elinde kalan son sermayesi de öldüğü için adam dövünmeye, ağlamaya başlamış. Adam atının başında ağıtlar yakarken oradan bir kervan geçiyormuş. Kervancı başı yana yakıla ağlayan bu adamın yanına gelmiş, neden ağladığını sormuş. "Şeyhimle yola çıkmıştık. Falan memlekete gidiyorduk. Ağır bir hastalığa yakalandı, vefat etti." demiş. Kervandakiler gömülü olanın şeyh olduğunu öğrenince mezarın başına geçip dualar etmeye başlamışlar. Bir miktar parayı da adama vermişler. Haber memlekette hızlıca yayılmış. Çevre şehirlerden insanlar akın akın şeyhin mezarına ziyarete geliyorlarmış. Adam da türbedarlık yapmaya başlamış. Atının ölümüne uzanan adam iyi bir gelir kaynağı bulmuş.

Bir zaman sonra ziyaretçilerin sayısı azalmaya başlamış. Günde bir iki kişi ya gelir ya gelmez olmuş. Ne olduğunu merak eden adam etrafı gezmeye başlamış. Epey ilerledikten sonra bir türbeye rasgelmiş. Türbe o kadar kalabalık ki iğne atsan yere düşmezmiş. Türbeye biraz daha yaklaştığında kardeşinin ortalığı süpürdüğünü görmüş. "Hayırdır kardeşim?" diye sormuş. Kardeşi, "Ben bu türbenin türbedarıyım." diye cevaplamış. "Fakat nasıl olur? Bu kimin türbesidir?" diye sorunca kardeşi gülümseyerek "Orasını karıştırma, bu türbedeki zat senin şeyhin oğludur." demiş.

3.52. SİHİRLİ SANDIK (K52)

Kasabanın birinde yoksul mu yoksul kimsesiz bir adam varmış. Yıkık dökük evinde tek başına yaşamış. Evini temizleyecek, kendisine bakacak kimse olmadığı için evi hep dağınıkmış. Gün boyu çarşıda hamallık, amelelik eder; yorgun argın evine dönermiş. Kıt kanaat geçindiği için evine eşya alamaz evinde doğru düzgün yemek pişmezmiş.

Bir gün adam yine hamallıktan yorulmuş vaziyette evine gelirken bir eskici dükkânında bir sandık görmüş. Üç beş tane olan eşyasını ev dağınık olmasın diye sandığa koymayı düşünmüş. Uzun bir pazarlıktan sonra sandığa alıp odasının bir köşesine koymuş. O gece de yorgun olduğu için evi toplayamadan yatağa düşüp kalmış. Sabah uyanığında gördüğü manzara karşısında şaşırıp kalmış. Ev toplanmış, güzelce temizlenmiş. Odanın içerisinde mis gibi bir koku yayılıyormuş. Başını hızlıca o yöne çevirdiğinde çeşit çeşit yiyecek ve içeceklerin olduğu sofrayı görmüş. Hemen oturup güzelce karnını doyurmuş. Şişinceye kadar yemiş, içmiş. Göz kamaştıran tabaklara, bardaklara, çatallara kaşıkla baktıkça bakası geliyormuş. Bazen "Acaba rüyada mıyım?" diye kendini çimdikleyerek gerçek olup olmadığını öğrenmeye çalışıyormuş. Çok sonra tüm bu temizliği, yemekleri kimin yaptığını düşünmeye başlamış. Kapı, pencere kapalı olduğu için dışardan kimsenin giremeyeceğini düşünmüş. Epey bir süre daha kafa yorduktan sonra çarşıya işine gitmiş. Evinde yaşadığı gariplikler sürekli aklına geliyormuş. Uzun bir çalışmadan sonra tekrar evine dönmüş. Evi daha temiz, daha düzgün bulmuş. Ortada yine çeşit çeşit yemeklerin olduğu bir sofraya varmış. İştahla yemek yedikten sonra günün yorgunluğu yüzünden yatağına uzanır uzanmaz uyumuş.

Adam uyur uyumaz köşedeki sandıktan bir peri çıkmış. Uyuyan adamın yanına gelip kulağına nazikçe bir boncuk bırakmış. Hemen temizlik ve yemek işlerine başlamış. İş bittiğinde adamın kulağından boncuğu alıp sandığa girmiş. Sabah olup adam uyandığında odasını yine tertemiz bulmuş. Yine güzel bir kahvaltı sofrası adamı beklemekteymiş. Yemeğini yedikten sonra işine gitmiş. Gün boyu temizliği ve yemekleri kimin yaptığını düşünmüş. Bütün bu garipliklerin eve sandığı getirdikten sonra olmaya başladığı aklına gelmiş. Eve döndüğünde yine muazzam bir sofrayla karşılaşmış. Yedik içtikten sonra yatağına geçip uyuyormuş gibi yapmaya başlamış. Kararlı bir şekilde olacakları beklemeye başlamış. Adam tam uykuya dalacağı zaman aniden köşedeki sandık açılmış. Işıklar içerisinde güzel mi güzel bir peri kızı ortaya çıkmış. Adamın yanına yaklaşarak yine kulağına uyku boncuğunu bırakmış. Peri arkasını döner dönmez adam hızlı bir hareketle uyku boncuğunu kulağından çıkarıp yastığın altına koymuş. Peri sandığı girdiği zaman sandığı açarak her şeyi anlayacağını düşünmüş. Peri yine ev işlerine yaparken adam da onu izlemiş. Adam yorgunluktan perinin bütün işlerini bitirmesini bekleyememiş ve uyuyakalmış. Peri işlerini bitirdiğinde adamın kulağından uyku boncuğunu almak için gelmiş fakat görememiş. Etrafa bakarken yastığın altında bulmuş. Sırrının ortaya çıktığını anladığı için sandığını kucakladığı gibi ortadan kaybolmuş.

Sabah olduğunda adam uyanır uyanmaz yastığının altında boncuğu aramış. Orada bulamayınca hemen sandığın olduğu köşeye bakmış. Sandık ortada yokmuş. Gün boyu çarşı pazar her yerde sandığını aramış, fakat bulamamış. Akşam üzgün şekilde evine geldiğinde evini dağınık ve kirli bulmuş. Yemek olarak bir dilim ekmeğe yeyip yaptığı hatayı düşünmüş.

3.53. UZUN BACAĞI LEYLEK VE AKSAKALLI İHTİYAR (K53)

Bir gün yaz mevsiminde havada kanat çırpıp süzülerek uçan, uzun bacaklı Hacci leylek, bir grup delikanlı görmüş. Kendisine zarar vermelerinden korktuğu için sığınacak bir yer aramış. Etrafına bakınırken aşağıda tarlasını süren aksakallı yaşlı bir ihtiyar görmüş. Aksakallı ve ihtiyar olan bu adamdan bir tehlike gelmeyeceğini düşündüğü için Havada geniş daireler çizip süzülerek alçalmaya başlamış. Aksakallı ihtiyarın yakınına konmuş ve rica etmiş. "Bana yardımcı olur, ilerdeki delikanlılardan korur musun? Çok korktum." demiş. Aksakallı ihtiyar aniden nar ağacından yapılmış bastonunu kapdığı gibi var gücüyle leyleğin bacağına vurmuş. Ayağı kırılan leylek, canı çok yandığı için yerde çırpınmaya başlamış. Gücünü toplayıp zor bela yuvasına dönmüş. Komşu leylekler kendi imkânlarıyla yaralı leyleği pansuman etmişler. Leylek iyileştiği zaman soluğu mahkemede almış ve aksakallı ihtiyardan davacı olmuş. Mahkeme günü gelip çıktığında kadı sorguya başlamış. Uzun süren mahkeme sonunda Kadı Efendi kararını açıklamış: "Leylek haksızlığa uğramış. İncancımız gereği kısasa kısas uygulanacak. Leylek sanığın ayağına bastonla vurup kıracaktır!" Mahkeme kararını duyan leylek ise bundan hoşnut olmamış. Mahkeme heyetinden söz hakkı istemiş. "Bu aksakallının ayağını kıracağıma siz sakallarını bir daha uzatmamak üzere kestirirseniz daha adil bir karar olacak, hak yerini bulacak ve ben de fazlasıyla memnun olacağım. "Kadı şaşırarak; "İyi ama neden?" diye sormuş. Bunu üzerine leylek, "Çünkü bana yaptığını yapıp onun ayağını kırarsam bir süre sonra iyileşecek ve aynı şekilde hayatına devam edecektir. Ama eğer ona bir daha uzatmamak üzere sakal kesme cezasını verirseniz, en azından beni aldattığı gibi başkalarını aldatamayacaktır." demiş. Mahkeme heyeti leyleğin bu talebini uygun bulup ve sakal kesme cezasını oracıkta uygulamış.

3.54. ÜÇ KÜÇÜK KIZ (K54)

Zamanın birinde bir mahallede yaşanan bir kurt varmış. Kurt, o kadar büyükmüş ki o mahallede yaşayan çocukları bir nefeste yutarmış. O zamanlarda bir aile yaşarmış. Ailenin üç küçük kızı varmış. Kızların babası yokmuş. Evi geçindiren anneymiş. Annenin en büyük endişe ise evden ayrıldıktan sonra kızlarıyla kimin ilgileneceğiymiş. Bu endişesini gidermek için de kızlarıyla anlaşabileceği bir gizli bir söz bulmuş. Bu söz "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me me me..." imiş. Bu sözü evden çıktıktan sonra anneleri eve döndüğünde kapıyı üç kere vurarak her vurduğunda bu sözü söylemiş. Anne bu şekilde çocuklarıyla anlaşmış.

Günlerden bir gün evden çıkarken kızlarına bu sözü hatırlatmış. Ancak bu sırada pencerenin altında saklanmış olan bir kurt annenin kızlarına söylemiş olduğu bu sözü duymuş. Daha sonra yedi gün boyunca annenin eve girerken neler yaptığını takip etmiş. Anne eve geldiğinde kapıyı birinci vuruşunda "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me me me..." demiş. Bunu üç kere tekrarladıktan sonra kızlardan en büyüğü kapıyı açmış. Böylece kurt kapının nasıl açılacağını öğrenmiş.

Bir gün anne evden çıkarken kızlarına "Bu sözleri duymazsanız kapıyı açmayın" diye tembihlemiş. Ve evden çıkmış. Annenin evden çıktığını gören kurt biraz bekledikten sonra usulca kapıya yaklaşmış. Kurt anneleri gibi giyinmiş ve kapıyı tıklatmış. Birinci tıklatmada, "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me me me..." demiş. Kızlar, kapının çalındığını duyunca "Bu saatte annemiz gelmez" demişler ve endişelenmeye başlamışlar. Kapının ikinci defa tıklanmasını beklemişler. Kurt, ikinci defa kapıyı tıklatarak "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me

me me..." demiş. Kızlar kapıyı açıp açmamakta tereddütte kalmış. En küçük kız bir an kapıyı açmak istemiş ama en büyük ablası izin vermemiş annesinin kapıya üç kere tıklattığını hatırlatmış. Ve kızlar kapının üçüncü defa tıklanmasını beklemiş. Kurt, üçüncü defa kapıyı tıklatmış ve tekerlemeyi söylemiş. "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me me me..." demiş. Ve küçük kız, annesinin geldiğini sanarak kapıyı açmaya doğru koşmuş. Büyük kız "kapıyı açma" dese de, küçük kız kapıyı açmış ve karşısında annesinin kılığında girmiş kurdu görmüş. Kızlar, kurdun anneleri olmadığını anlamış "Sen bizim annemiz değilsin. Ne işin var bizim evimizde?" demiş. Kurt "Ben sizin annenizim." deyip içeri girmiş. Kızlar korkudan kaçmaya başlarken kurt bir anda teker teker hepsini yutmuş.

Kurt, kızları yuttuktan sonra karnını iyice bir doyurmuş ve evden uzaklaşarak bir ağacın gölgesinde uyuyakalmış. Anne, eve dönünce kapıyı tıklatmış üç kere tıklatmış her defasında "Anneniz geldi. Sizlere öğle ve akşam yemeği getirdi, me me me..." demesine rağmen kapıyı açan olmamış. Anne endişelenmeye başlamış, kapıyı açarak içeri girmiş ve çocuklarının evde olmadığını görmüş. Kurdun kızlarını yuttuğunu anlamış. Hemen kurdu aramaya başlamış. Kurdun bir ağacın altında uyuduğunu görmüş. Hemen kurdun karnını yarararak çocuklarını kurtarmış. Çocuklar büyük bir sevinçle annelerine sarılmış. Anne kurda ders olsun diye kurdun karnının taşlarla doldurarak, karnını dikmiş ve oradan uzaklaşmış. Kurt uyandığında "Ohh! Ne kadar çok yemişim, karnım şişmiş, sanki bir inek yutmuş gibiyim." demiş. Karnına dokunmuş, kalkmak istemiş kalkamamış, karnının dikildiğini görmüş. Kurt çocukların annesinin karnını yardığını anlamış. Anne kurdun yanına gelerek "Bu sana ders olsun, bir daha hiç bir çocuğu yutma!" demiş.

3.55. ÜZÜM (K55)

Zamanın birinde köyünde kendi halinde yaşayan bir bağcı varmış. Bağcı iyi niyetli biri olduğu için seveni çokmuş. Misafirlige geleni çokmuş ve gelenleri güzelce ağırlamadan bırakmazmış. Bir gün bağcının hemen yanındaki bağdan arkadaşı, bizimkine seslenerek oturmaya çağırmış. Beraber otururlarken ev sahibi ortaya bir tabak üzüm getirmiş. Malını da kıskanan birisi olduğu için tam üzüme başlanacakken bizimkini lafa tutmak için ortaya bir soru atmış. “Şimdi böyle oturuyoruz ya üzüm çeşitlerini sayar mısınız?” demiş. Bizim bağcı sırayla bildiklerini saymış: “Tayfi üzümü, Senciri, siyah, beyaz, çekirdekli, çekirdeksiz..” Sonra birden önüne bakmış ki üzüm kalmamış.

Bir zaman sonra bizim bağcı bunun intikamını almak için diğerini oturmaya çağırmış. Sofraya aynı şekilde bir tabak üzüm koymuş. Yemeye tam başlanılacakken diğeri “Hele sen üzüm çeşitlerini tekrar say iyice öğrenelim” demiş. Bunun üzerine bizim bağcı “Ne üzüm çeşidi olacak? Siyahı var beyazı var. Başka yok” diyerek iştahla yemeye devam etmiş. Üzümleri hızlıca bitirerek diğeri bağcıya dersini vermiş.

3.56. YEMO (K56)

Zamanın birinde bir kasabada Ahmet adında bir tüccar varmış. Babası ölmüş olduğundan annesi, iki çocuğu bir de karısı ile yaşayıp giderlermiş. Ahmet ticaret için uzak yakın memleketlere gittiğinde karısı kaynanası ile sürekli tartışır, kavga çıkartırmış. Amacı evden gitmesini sağlayarak Ahmet ile karı koca yaşamakmış. Ama kaynanası sabırlı bir kadın olduğu için bütün kavgalara rağmen kocasından kalan bu evde yaşamaya devam edermiş.

Ahmet yine bir gün kervanını düzüp ticaret için bir memlekete gitmiş. Bu sefer kaynanasını kesin evden kovmak isteyen gelin bir plan yapmış. Başka memleketlerden gelen kervanların kasabadan geçtiği sırada aklına bir fikir gelmiş. Kaynanasına Ahmet'ten bir mektup geldiğini, Ahmet'in kervanı soyulduğu için acil paraya ihtiyaç olduğunu, para bulunmazsa yaban ellerde aç sefil kalacağını son çare annesinin bir raks dansözlük kervanına satılabileceğini söylemiş.

Annesi bunu duyar duymaz ağlamış, dövünmüş, ağıtlar yakmış. Anne yüreği dayanmayacağından çok sevdiği oğlunun kurtulması için razı olmuş. Gelin, dansöz kervanlarından birine kaynanasını satmış. Kervancı başından da epey bir para almış. Kervan yüklenip kasabadan ayrılmış. Böylece Ahmet'in annesi kervansaraylarda dansözlük yapmaya başlamış.

Tüccar Ahmet mallarını satmış, yeni mallar almış kısaca ticaretini bitirip dönüş yolundaymış. Yol üzerindeki bir kervansarayda dinlenmek için mola vermiş. Yemeğini yeyip dinlendikten sonra kervansaraydaki eğlenceye katılmış. Meğer Ahmet'in annesi Yemo eğlenceyi yapacak dansözlerdenmiş. Dansözler sahneye çıkmış hünerlerini sergilerken Yemo, en öndeki yer sofrasında oturan oğlunu gör-

müş. Hemen çeşitli dans figürleri sergileyerek ona doğru yaklaşmış. Ahmet'in dansözler kıyafetleri içerisinde yüzü gözü boyalı annesini tanıması mümkün değilmiş. Yemo bakmış ki oğlu kendisini tanımiyor bir şarkı söylemeye başlamış:

*"Ahmet Ahmet oğul Ahmet
Sevindir selamınla
Rakkase olup çıktım
Karının oyunuyla."*

Ahmet yine de tanıyamamış. Bunun üzerine Yemo, bu şarkıyı defalarca oğlunun yakınında söyleyip durmuş. Ahmet sonunda zor da olsa annesini sesinden tanımış. "Anne, ne oldu sana böyle? Kim yaptı bunu?" diye sormuş. Yemo, "Benim oğul benim. Can kurban olsun sana." demiş. Annesi bir çırpıda olup biten her şeyi oğluna anlatmış. Ahmet de kervancı başına parasını ödeyerek annesini kurtarmış.

Ahmet memleketine geldiğinde karısından bunun hesabını sormak için yemin etmiş. Olayın iç yüzünü anlamak içinde annesini komşusuna bırakmış. Eve vardığında karısı ağlayıp dövünerek "Ahmet annemiz öldü. Ağır bir hastalığa yakalandı. Kurtaramadık." demiş. Ahmet karısının bu yalanına şaşırıp kalmış. Ama nasıl biri olduğunu iyice öğrenmek için inanır gibi yapıp ağlamaya başlamış. Gelin Ahmet'e avludaki mezarı gösterip "Onu yanı başımıza gömdük kocacığım." demiş.

O an Ahmet'in aklına bir fikir gelmiş. Karısının yalanını ortaya çıkarmak için "Mezarı açın. Annemi görmek istiyorum. Elini son kez öpeceğim." demiş. Karısı olacakları bildiğinden "Olur mu Ahmet? Mezar açılır mı? Uygun değildir" diye üstelemiş. Ahmet karısının gerçekten ne gömdüğünü merak ediyormuş. Hemen oradan kazma küreği getirip mezarı açmaya başlamış. Bir boy indikten sonra

boğazlanmış bir horoz görmüş. Karısının beti benzi atmış. Ahmet bunun üzerine komşudan annesini çağırtmış. Kaynanasını karşısında gören gelin, bir hışımla avludan çıkıp evden kaçmış. Gelinin hainliği aylarca yıllarca konuşulurken bir daha kimse onu görmemiş.

3.57. XERUF EBUL'ECEN (K57)

Zamanın birinde adamın birinin Xeruf Ebul 'Ecen adında sihirli bir kuzusu varmış. Adam bu kuzu sayesinde hiç bir mutfak alışverişi yapmaz, ailesiyle birlikte mutlu mesut yaşarmış. Adam kuzuya ne zaman emir verse kuzu yoğrulur, pişer sofraya gelir, yenildikten sonra eski haline dönermiş. Ailede bu kuzudan yer, mutlu mesut yaşarmış.

Bir gün aileye uzak akrabalarından birisi misafir olarak gelmiş. Ev sahibi misafire bir ziyafet çekmek istemiş. Mutfağa girin emrini vermiş, "Xeruf yoğrul!" Kuzu kendi kendine yoğrulmaya başlamış. "Xeruf piş!" Kuzu hemen pişmeye başlamış. "Xeruf sofraya kurul!!" Yemek haline gelen kuzu sofranın ortasına kurulmuş. Misafirler bu olanlar karşısında çok şaşırılmışlar. Hayatlarında ilk defa böyle bir şey görüyorlarmış. Ev halkı ile misafirler hep beraber yemeği yemişler. Karnı doyanlar bir bir sofradan çekilmeye başlayınca Adam, "Xeruf toplan!" diye emir vermiş. Bir anda kemikler ve artıklar kuzuya dönüşmüş. Misafirlerin gözleri yerinden çıkacak gibi olmuş. Adam son olarak Xeruf mutfaka git!" diye emrettiğinde kuzu mutfaka doğru usul usul yürümeye başlamış.

Olay kısa sürede kasabada yayılmış. Misafirler her gittikleri yerde olayı anlatmış. Konu komşu herkes Xeruf'u görmek için eve akın etmeye başlamış. Yine bir gün bir grup misafir geldiği zaman sofraya oturulmuş. Adam mutfaka doğru "Xeruf yoğrul!" diye bağırmış. Gelen giden olmamış. Adam tekrar "Xeruf yoğrul!" bağırmış. Misafirlerin meraklı bakışları arasında yine hiçbir şey olmamış. Adam bu sefer daha yüksek bir sesle "Xeruf yoğrul!" bağırmış. Yine gelen giden olmayınca adam Xeruf'a bakmak için mutfaka gitmiş. Xeruf mutfağın bir köşesinde öylece duruyormuş. Adam Xeruf iyi mi diye dokunduğu anda taş ke-

silmiş. Uzun süre gelmeyince de misafirler mutfağa bakmaya gelmişler. Mutfığa girdiklerinde taş kesilmiş adamı görmüşler. Büyük bir korku ile evden kaçmışlar.

Misafirler ayrılınca Xeruf canlanmış. Adam da eski haline dönmüş. Xeruf daha emir almadan güzel bir yemeğe dönüşmüş. Aile karınlarını doyurmuşlar. Bir daha da samimi olmadıkları kişilere Xeruf'u göstermemişler.

3.58. QITTO'NUN KUYRUĞU (K58).

Zamanın birinde bir köyde hayvancılık yapan ihtiyar bir kadın varmış. Geçimliğini ineklerinden sağdığı sütle, koyunlarının yünleriyle sağlarmış. Köylüler ihtiyara destek olmak için yoğurdu sütü ondan almış. İhtiyar kadın her sabah erken kalkar, inekleri koyunları sağarmış. Sütleri helkelere doldurup demir bir ızgaranın altında saklarmış. Bir gün ihtiyarın evinin çevresinde dolaşan bir tilki sütlerin ızgaranın altında olduğunu görmüş. İzgarayı kaldırıp doyana kadar sütü içmiş. Bir gün böyle, iki gün böyle. İhtiyar kadının canına tak etmiş. Bir gün yine ızgaranın altına süt helkesini koyduktan sonra ilerdeki saman yığınları arasına saklanmış. Gözlemeye başlamış. Bir süre sonra bir tilkinin yaklaştığını görmüş. Tilki izgarayı usulca kaldırıp sütü içtikten sonra oradan uzaklaşmış.

160

Ertesi gün kocakarı tilkiye bir tuzak kurmuş. İzgaranın arasına bir odun parçası koymuş. Oduna bir ip bağlayıp yanına kadar uzatmış. Sonra yine samanların arasına girmiş. Tilkiyi beklemeye başlamış. Bir zaman sonra tilki odunluktan atlayarak izgaranın yanına gelmiş. Sütü içmek için boynunu uzatmış. İhtiyar kadın ipi çeker çekmez ani bir hareketle diğer tarafa atlamış. Canını kurtarmış ama kuyruğunu izgaranın altında bırakmış. Koşa koşa oradan uzaklaşmış. Tilki, kuyruğunun acısına mı yansın yoksa diğer hayvanların alay etmesine mi yansın bilememiş. Diğer hayvanlar bizim tilkiyi gördükleri yerde “kuyruksuk tilki, kuyruksuz tilki!” diye rezil rüsva ediyorlarmış. Hayvanlar âleminde maskara olan tilkiyi artık arkadaşları da aralarına almıyormuş.

Daha fazla dayanamayan tilki bizim kocakarının yanına gidip yalvar yakar özür dilemiş. “Ben ettim, sen etme nine!” demiş. “Benim şu halime bir çare. Rezil rüsva ol-

dum. Kimsenin yüzüne bakamıyorum.” demiş. İyi niyetli kocakarı, tilkinin bu haline acımış acımasına ama yaptığı şeyin kötü olduğunu bilsin istemiş. “Süt helkemin yerini başkasını söyledin mi?” diye sormuş. Tilki gerçekten de kimseye anlatmamış. Bunun üzerine kocakarı “Artık sütlerime dadanmayacaksın yemin et.” demiş. Tilki “Vallahi, billahi, tillahi...” diye yemin etmiş. İhtiyar, tilkinin artık dersini aldığını düşünmüş. Eve girip kumaşlarının başına geçmiş. Özenle kesmiş, biçmiş, dikmiş. Qıtto’ya süslü püslü güzel mi güzel bir kuyruk yapmış. Qıtto kuyruğunu takmış. O kadar beğenmiş ki oradan oraya sevinçle koşmaya başlamış. Kocakarıya binlerce kez teşekkür ettikten sonra ormana gitmiş. Qıtto’nun kuyruğunu gören arkadaşları o kadar beğenmişler ki kıskanmaya başlamışlar. Kuyruğu kocakarının yaptığını öğrenince hep beraber evine gitmişler. Yalvarmışlar yakarmışlar bir kuyruk da kendilerine istemişler. Bunun üzerine kocakarı “Ben o kuyruğu Qıtto’ya özel yaptım. Sizin kuyruklarınız yerlerinde duruyor. Bir gün kuyruklarınızı kaybedersiniz belki size de yaparım” demiş.

3.59. BİT İLE PİRE (K59)

Bir varmış bir yokmuş, Allah'tan büyük yokmuş. Günahı olan estağfurullah desin.

Bit ile Pire varmış. Bunlar karı koca imiş. Bit tandırda ek-mek yapıyormuş. Pire de tandırın yanına oturmuş ayakka-bı dikiyormuş. Pire'nin çuvaldızı (iğnesi) tandıra düşmüş, eğilip alırken tandıra düşüp yanarak ölmüş. Bit de hamur getirmiş bakmış ki eşi olan Pire tandıra düşüp ölmüş, o da elindeki hamuru yere atıp üstüne basmış. Sonra dışarı çıkmış bir çöp yığını görmüş.

Çöp yığını Bit'e sormuş:

- "Niye böyle kederlisin"

162

Oda cevap vermiş: "Bit, tökezleyen Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Çöp yığını da kendini üzüntüden dağıtıp etrafa saçıyor. Sonra oraya tavuk gelmiş. Çöp yığınına sormuş:

- Niye böyle dağılıksın?

- HUU... Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Tavuk da ayağını kırmış. Bir Dut ağacının altına gitmiş. Dut ağacı Tavuk'a sormuş:

- Tavuk neden topallıyorsun?

- HUU... Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Dut ağacı da, dutlarını silkeleyip dökmüş, o sırada Akba-ba gelmiş, sormuş:

- Ağaç niye sen böyle yapraklarını dökmüştün?

Ağaç cevap vermiş:

- Huu... Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Akbaba da kendi tüylerini yolmuş, çeşmenin önüne gitmiş, çeşme Akbaba'ya sormuş:

- Niye tüylerini dökmüşsün?

Akbaba cevap veriyor:

- Huu... Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Çeşme, suyunu bulanıklaştırmış, o sırada koyunlar su içmeye gelmiş, suyun bulanık olduğunu görmüşler. Koyunlar, çeşmeye sormuşlar:

- Çeşme, neden bu haldesin?

Çeşme onlara cevap vermiş:

- Huu... Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Koyunlar da, boynuzlarını kırmışlar. Çoban gelip onlara sormuş:

- Babanın Koyunları neden boynuzlarınızı kırmışsınız?

Koyunlar, cevap vermiş:

- Huu... Babanın Koyunları boynuzlarını kırmış, Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli,

Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Çoban da bastonunu kırmış, başına vurmuş. Çobanın kızı da, babasına öğlen yemeği olarak mercimek çorbasını götürmüş. Babasına sormuş:

- Baba neden bastonunu başına vurdun? Babası cevap vermiş:

- Huu... Baston babanın (kızın babası) başındadır, babanın (çobanın babası) Koyunları boynuzlarını kırmış, Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

164

Kız da, mercimek çorbasını başına dökmüş. Eve dönmüş, annesi onu görmüş ve sormuş:

- Kızım neden çorba başında?

Kız cevap vermiş?

- Huu... Kızının başında mercimek çorbası, Baston babanın (kızın babası) başında, babanın (çobanın babası) Koyunları boynuzlarını kırmış, Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Anne de güneşin altında oturmuş, kazak örüyormuş. Şişsi alıp gözüne batırmış. Kız kardeşinin evine gitmiş. Kız kardeşi ona sormuş:

- Neden şişsi gözüne batırdın?

Ablası da cevap vermiş:

- Huu... Ablan şişsi gözüne batırmış, Kızının başında mercimek çorbası, Baston babanın (kızın babası) başında, ba-

banın (çobanın babası) Koyunları boynuzlarını kırmış, Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Kız kardeşi de, gözleme yapıyormuş, sacın üstüne oturmuş. Kocasını gelmiş, kapıyı çalmış, açan kimse olmamış. İçerden gözleme kokusu geliyormuş. İçeri girmiş. Bakmış ki, karısı sacın üstünde oturuyormuş. Karısına sormuş:

- Niye sacın üstüne oturuyorsun?

Karısı cevap vermiş:

- Huu... Ben sacın üstüne oturdum. Ablam şişi gözüne batırması, Kızının başında mercimek çorbası, Baston babanın (kızın babası) başında, babanın (çobanın babası) Koyunları boynuzlarını kırmış, Çeşme, bulanıklaşmış, Akbaba tüylerini yolmuş, Ağaç yapraklarını dökmüş, Tavuk topallıyor, Çöp dağılmış, Bit kederli, Emir (mîr) için kederlidir. O, çuvaldızını (iğne) alacağı sırada yanıp kül olmuş.

Kocasını da cevap vermiş:

- Git, senin babana ve kardeşinin babasına lanet olsun!

Tûfé tûfé intemmét hantarufé

Ke fi 'ele viççe sûfayé

Hebbel heve bakat mekşufé

(Bu ifade masalın sonunda masalçı tarafından söylenen ve masalın bittiğini haber veren tekerlemedir)

3.60. TEBETÉ (K60)

Bir varmış bir yokmuş, Allah'tan büyük yokmuş. Günahı olan estağfurullah desin.

Bir karı ile kocası varmış, bunların bir de kızı varmış.

Bir gün anne ölmüş, baba da evlenmiş, üvey anne kızı hiç sevmezmiş. Ona çok eziyet çektirmiş. Kız babasına anlatmaya cesaret edemez, üvey annesinden korkarmış. Bir gün kapının önünden kuş yumurtası satan bir satıcı geçmiş. Üvey anne de yumurta satın almış. Onları pişirip kızı yedirmiş. Kız da bu yumurtalardan hamile kalmış. Üvey anne de babaya kızının hamile kaldığını anlatmış. Babası bu duruma çok sinirlenip dertlenmiş. Eşine sormuş, buna ne yapayım?

- Üvey anne de kuyuya atalım demiş.

Kızı kuyuya atmışlar. Allah tarafından kuyu ona ev gibi olmuş. Aradan birkaç gün geçmiş. Kuşlar doğmuşlar, büyümüşler.

Üvey anne buğday yıkayıp asıyormuş. Kuşların buğdayı yememesi için nöbet tutmuş. Kuşlar buğdayı yemek için gelmiş. Onlara "kiş" diyerek kovmuş. Kuşlar cevap vermiş.

- Kiş kiş diye bizi kovdun, biz sana ne yaptık, buğday Tebeté'nin buğdayı, Tebeté'nin babasının buğdayı, Tebeté kuyuda, ilk kız çocuğu kuş yumurtasından hamile kaldı.

Tebeté'nin babası gelmiş. Eşinin yanında oturmuş, o da buğdayın başında nöbet tutmuş. Kuşlar yine buğdaya gelmiş. Yine üvey anne onlara "kiş" diyerek kovmuş, yine kuşlar cevap vermiş.

- Kiş kiş diye bizi kovdun, biz sana ne yaptık, buğday Tebeté'nin buğdayı, Tebeté'nin babasının buğdayı, Tebeté kuyuda, ilk kız çocuğu kuş yumurtasından hamile kaldı.

Kuşların bu konuşması kızın babasının hoşuna gitmiş. Kuşlar geldiğinde bu sefer kendisi kovmuş. Kuşlar bu kez cevap vermeyip geri gitmişler.

Aradan zaman geçtikten sonra kuşlar geri gelmiş. Kızın babası, eşine;

- Sen onları kov demiş. Üvey anne kovmuş. Yine aynı cevabı vermişler. Baba demiş;

- Kızımın başına bu macerayı sen getirdin.

- Baba, at ile köpeği aç bırakmış. Eşinin bir saçının yarısını ata, diğer yarısını köpeğe bağlamış. Köpeğin önüne ot, atın önüne et koymuş ve onları sürmüş. Kızını gidip kuyudan çıkarmış. Baba ile kız birbirleriyle mutlu mesut yaşamışlar.

Onlar ermiş muradına bize de Hz. Muhammed'e salavat getirmek kalmış.

3.61. ERKEK KUŞ İLE DIŞI KUŞ (K61)

Bir varmış bir yokmuş, Allah'tan büyük yokmuş. Günahı olan estağfurullah desin.

Bir gün erkek kuş ile dişi kuş varmış. Erkek kuş yemek aramaya çıkmış ve bir nohut tanesi görmüş. Onu eve getirmiş. Dişi kuşa demiş,

- Bunu kış için sakla. Kış soğuktur. O zaman yeriz.

Saklamışlar. Dişi kuş çamaşır yıkamış ve acıkıp nohut tanesini yemiş. Erkek kuş eve gelmiş. Bakmış ki nohut tanesi yok. Karısına sormuş,

- Nohut tanesi nerde?

Karısı cevaplamış. Çamaşır yıkadım, acıktım, yedim demiş.

Erkek kuş da onu dövüp kafasını kırmış. Dişi kuş küsüp babasının evine gitmiş. Aradan iki üç gün geçmiş, Erkek Kuş eşini almaya babasının evinin önüne gitmiş. Kapıyı çalmış. Dişi Kuş: Babamın evinin önünde kim var? Diye seslenmiş. Erkek Kuş cevaplamış.

- Ben Kumberi'nin oğlu Kumberi'yim. Bu yağmurlu akşamda geldim. Bana eşimi verecek misiniz, yoksa gideyim mi? Dişi Kuş cevaplamış.

- Beni dövdün, sonra başımdan kan aktı, ben bundan sonra sana eş olur muyum?

Erkek Kuş geri dönmüş. İki üç gün daha kalmış ve tekrar eşini almaya gitmiş. Dişi Kuş yine:

- Babamın evinin önünde kim var? Diye seslenmiş. Erkek Kuş cevaplamış.

- Ben Kumberi'nin oğlu Kumberi'yim. Bu yağmurlu akşamda geldim. Bana eşimi verecek misiniz, yoksa gideyim mi? Dişi Kuş cevaplamış.

- Beni dövdün, sonra başımdan kan aktı, ben bundan sonra sana eş olur muyum?

Yine Erkek Kuş geri dönmüş. Birkaç gün kalmış, birkaç parça kırmızı, yeşil, sarı ve mavi renklerde bez bulmuş. Etrafına sarmış ve gitmiş. Kapıyı çalmış. Dişi Kuş:

- Babamın evinin önünde kim var? Diye seslenmiş. Erkek Kuş cevaplamış.

- Ben Kumberi'nin oğlu Kumberi'yim. Bu yağmurlu akşamda geldim. Bana eşimi verecek misiniz, yoksa gideyim mi? Dişi Kuş cevaplamış.

- Beni dövdün, sonra başımdan kan aktı, ben bundan sonra sana eş olur muyum?

Erkek Kuş bunun üzerine, "ciğer ciğer gözün, senden başka kadın alacam" demiş. Dişi Kuş da; "Sen benim gençliğimin erkeğisin, sen benim aynamsın." diye cevap vermiş ve birlikte evlerine uçmuşlar.

Onlar ermiş muradına bize de Hz. Muhammed'e salavat getirmek kalmış.

3.62. BÜLBÜL HAZAR (K62)

Bir varmış bir yokmuş, Allah'tan büyük yokmuş. Günahı olan estağfurullah desin.

Bir zamanlar 3 kız kardeş varmış. Sultan'ın oğlu kapılarının önünden geçmiş. Büyük kız:

-Sultanın oğlu beni alırsa babasının askerlerine çadır yapacağım, hepsi içine girebilecek ve artacak. Ortanca kız:

-Sultanın oğlu beni alırsa babasının askerlerine halı dokuyacağım, hepsi oturabilecek ve artacak. Küçük Kız:

-Ben bir şey yapamam. Eğer Sultanın oğlu beni alırsa ona çocuk getireceğim. Saçının yarısı altın, yarısı gümüş.

Sultanın oğlu duymuş. Babasını büyük kızı istemesi için göndermiş ve evlenmişler. Aradan zaman geçer ve eşine sorar:

-Hani bana çadır yapacaktın da babamın askerleri hepsi içine girecekti ve artacaktı?

Cevap verir:

-Bekarken öylesine söylediğim bir laftı. "Hizmetçilerin yanına git" demiş. Ortanca kızı alır. Yine aradan epey zaman geçer. Eşine sorar:

-Hani bana halı dokuyacaktın da babamın askerlerinin hepsi üstüne oturacaktı ve artacaktı? Cevap verir:

-Bekarken öylesine söylediğim bir laftı. Ona da "Hizmetçilerin arasına git." demiş. Küçük kızla evlenir. Onun yanında da epey zaman kaldıktan sonra yine aynı soruyu sorar:

-Hani bana saçının yarısı altın yarısı gümüş olan bir çocuk getirecektin?

Eşi cevaplamış:

-Dur bekle Allah bana bir çocuk versin. Aradan zaman geçer ve sultanın oğlunun eşi hamile kalır. Allah onlara saçının yarısı altın yarısı gümüş olan bir çocuk verir. Ablaları görünce kıskanır. Çocuğu alıp onun yerine köpek yavrusu koyarlar ve Sultanın oğluna “senin eşin köpek yavrusu doğurdu” demişler. Sultanın oğlu sinirlenip “onu döveceğim, asacağım” der. Etrafındakiler bir sonraki çocuğu beklemesini söylerler ve Sultanın oğlu kabul eder. Aradan zaman geçer ve yine bir çocuğu olur. Yine saçının yarısı altın yarısı gümüş. Ablaları yine çocuğu alırlar ve yerine köpek yavrusu koyarlar. Sultanın oğlu yine asacağım keseceğim der. Yine etrafındakiler onu sakinleştirir. 3. Defada Allah onlara kız çocuk verir. Saçının yarısı altın yarısı gümüş. Yine abları çocuğu alıp yerine köpek yavrusu koymuşlar, Sultanın oğluna bunu söylemişler. Sultanın oğlu ona ceza verir. Kapının önünde oturacak gelen ayakkabısını vuracak giden yüzüne tükürecek. Ablalar çocukları bir sandığa koyarlar ve nehre bırakırlar. Bu çocukları, bir ihtiyar görür alır. Bu ihtiyar adamın çocuğu yokmuş. Alır çocukları büyütür. Bir gün Sultanın oğlu çocukları görür, onları çok sever. Ama kendi çocukları olduğunu bilemez. Çocuklar yıkandıkları zaman suları altın ve gümüş olurmuş. İhtiyar babaları da onların sadakaları için bal ve tereyağını sadaka olarak dağıtır. Bir yaşlı kadın gelir, bal ve tereyağı almış. Büyük oğlan testisini kırmış. Yaşlı kadın ona “Sana bir şey demiyorum ama dilerim Bülbül Hazar’ın yanına gidersin.” Aradan zaman geçer ve babasına illaki Bülbül Hazar’ın yanına gideceğim der. Babası ne kadar gitme dese de ikna edemez. Çocuk Bülbül Hazar’ın yolunu tutar. Az gider uz gider yolda yaşlı bir adama rastlar. Yaşlı adam oturmuş, sakalından tel koparır ayakkabılarını dikermiş. Bülbül Hazar’ın yanına nasıl gidebilirim diye sorar. Yaşlı adam da:

-Gitme oğlum! Yazıksın, günahsın. Gitme. Çocuk itiraz edince yaşlı adam tekrar “ Oğlum senin gibi çok kişi gidip geri gelmedi” demiş. Çocuk tekrar gideceğim deyince yaşlı adam yolu göstermiş.

-Bu yoldan git. Orda insanlara benzer taşlar göreceksin. Orda dur ve 3 kez Bülbül Hazar diye seslen. Demiş. Tamam deyip yoluna devam etmiş. Heykellerin önüne gidince Bülbül Hazar diye seslenmiş.

-Efendim taş? Diye cevap vermiş Bülbül Hazar. Çocuk yarıya kadar taş olmuş. Bir kez daha çağırmış, yine:

-Efendim taş? Diye cevap gelmiş. Çocuk yine taş olmuş. 3. Kerede vücudunun hepsi taşa dönmüş.

Aradan birkaç ay geçmiş çocuk geri dönmemiş. Ortanca kardeş abisini aramak istemiş. Babası oğluna “gitme bak abin gitti geri dönmedi” dese de oğlu bunu dinlememiş. Gitmiş, gitmiş. Yaşlı bir adam görmüş, sakalından tel alıp ayakkabısını dikermiş. İhtiyara sormuş:

-Amca Bülbül Hazar’ın yanına nasıl gidebilirim?

İhtiyar adam cevap vermiş:

-Oğlum gitme, buradan senin gibi, sana benzeyen bir çocuk geçti, Gitti geri dönmedi, gitme. Çocuk ise “yok gideceğim” demiş.

-O zaman bu yoldan git. Orda insanlara benzer taşlar göreceksin. Orda dur ve 3 kez Bülbül Hazar diye seslen. Bak ne diyecek sana.” Demiş yaşlı adam. Çocuk da ihtiyarın söylediği yoldan gitmiş. Oraya varınca taşları görmüş, kardeşinin de taş olduğunu görmüş, ona sarılmış ağlamış. Ağlamış... Bülbül Hazar’ı çağırmış. Bülbül Hazar:

-Efendim taş? Diye cevap vermiş.

Ayakları taş olmuş. Bir daha çağırmış:

-Bülbül Hazar.

-Efendim taş. Göğsüne kadar taş olmuş. 3. Kere yine çağırmış.

-Bülbül Hazar.

-Efendim taş. Diye cevap verince vücudunun hepsi taş olmuş. Aradan günler geçmiş. Bu sefer kız kardeş "Ben abilerimi arayacağım" demiş. Babası her ne kadar gitme dese de söz dinletememiş. Kız, abilerini aramaya gitmiş. İhtiyar bir adam görmüş. Sakalından bir tel alıyor ayakkabısını dikiyormuş.

-Amca Bülbül Hazar'ın yanına nasıl gidebilirim? Diye sormuş kız.

-Kızım gitme. Buradan 2 genç geçtiler, sana benziyorlardı, gittiler geri dönmediler, sen gitme. Günahsın. Demiş. Kız "Yok gideceğim." Demiş.

-O zaman bu yoldan git. Orada taşları göreceksin. Bülbül Hazar diye çağır." Demiş yaşlı adam. Kız da ihtiyar adamın dediği yoldan gitmiş. Gitmiş, kardeşlerini görmüş. Onlara sarılıp ağlamış. Ağlamış ve Bülbül Hazar'ı çağır-
mış. Bülbül Hazar:

-Efendim can? Diye cevap vermiş.

Oradakiler ayaklarına kadar canlanmışlar. Bir daha çağır-
mış:

-Bülbül Hazar

-Efendim can? Bu sefer göğüslerine kadar canlanmışlar. 3. Kere çağırmış:

-Bülbül Hazar.

-Efendim can? Deyince oradakilerin hepsi canlanmışlar. Sonra Bülbül Hazar yanlarına gelmiş ve demiş ki:

-Eğer benimle evlenirsen buradaki herkesi evine gönderirim. Eğer benimle evlenmezsen seni ve buradaki herkesi tekrar taş ederim. Demiş.

Kız da kabul etmiş evlenmeyi. Kız, abileri ve Bülbül Hazar eve geri dönmüşler.

Sultanın oğlu onları o kadar çok seviyormuş ki onların yokluğunda hasta düşmüş. Onların geri döndüklerini duyunca sevinçle yanlarına gelmiş. Bülbül Hazar, Sultanın oğluna demiş ki:

-Bu akşam bize yemek yap, akşam yemeğine gelelim.

Sultanın oğlu kabul etmiş. Sultanın oğlu evine gelmiş ve hizmetçilerine yemek yapmaları için emir vermiş. Hizmetçiler de yemek hazırlamışlar. Anne, baba, 3 kardeş ve Bülbül Hazar Sultanın Oğlunun evine gelmişler. Eve girdikleri zaman annelerine çiçek atmışlar ama kendi öz anneleri olduğunu bilmiyorlarmış. Büyük oğlan annesine gül attığı zaman annesi:

-Aahh... Annen kurban olsun. Ortanca çocuk da annesine çiçek atınca annesi:

-Aahh... Annen kurban olsun. Kız da çiçek atınca annesi aynı şekilde cevap vermiş. Yemeklerini yiyip bitirdikten sonra Bülbül Hazar Sultanın Oğluna:

-Size bir hikaye anlatacağım. Ama herkes beni dinleyecek. Hizmetçiler de içeri girecek. Sultanın oğlu kabul eder. Bülbül Hazar:

- Kapının önündeki hizmetçi de gelsin. Kapıyı kapatın ve anahtarı bana verin.

Sultanın oğlu:

-O kapının önündekini boş ver.

-O gelmezse ben hikayeyi anlatmam. Sultanın oğlu çocukları o kadar çok seviyormuş ki mecburen kabul etmiş. Herkes gelmiş ve Bülbül Hazar hikayeyi anlatmaya başlamış:

-Bir varmış bir yokmuş. Üç kız kardeş varmış. Sultanın oğlu evlerinin önünden geçince seslerini duymuş. Büyük kardeş demiş "Sultanın oğlu beni alırsa babasının askerlerine çadır yapacağım, hepsi içine girebilecek ve artacak." Demiş. Ortanca kız "Sultanın oğlu beni alırsa babasının askerlerine halı dokuyacağım, hepsi oturabilecek ve artacak." Demiş. Küçük kız ise "Ben bir şey yapamam. Eğer Sultanın oğlu beni alırsa ona çocuk getireceğim. Saçının yarısı altın, yarısı gümüş. Sultanın oğlu büyük kızla evlenmiş. "Hani bana çadır yapacaktın da babamın askerleri hepsi içine girecekti ve artacaktı?" demiş. Karısı cevaplamış "Bekarken öylesine söylediğim bir laftı." Ortanca kızla da evlenmiş ona da aynı soruyu sormuş aynı cevabı vermiş. Sıra küçük kardeşe gelince "Allah bize çocuk versin, inşallah." Demiş. Uzatmayayım. Allah onlara üç tane bebek vermiş, üçünün de saçının yarısı altın yarısı gümüş.

Büyük kız kardeşler bunu duyunca "karnımız ağrıdı dışarı çıkacağız" bahanesiyle kaçmaya çalışsalar da Bülbül Hazar onlara:

-Olmaz! Oturup dinleyeceksiniz! Demiş. Dönüp Sultanın oğluna:

-Bunlar senin evlatların, bu senin eşin, bunlar da size ihanet edenler.

Sultanın oğlu da dört atı aç bırakıyor, kızların saçlarını atlara bağlamış ve atları sürmüştü.

Kız kardeşler ölmüş. 40 gün 40 gece düğün yapmışlar. Sultanın oğlunu karısıyla, Bülbül Hazar'ı da sultanın kızıyla evlenmiş.

Onlar muradına ermiş bize de Hz. Muhammed'e salavat getirmek düşer...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİİRT MASALLARI VE HALK HİKÂYELERİ METİNLERİN SİİRT ARAPÇASI

4.1. TECRĒBĒ T-MIRRA (K1)

Fi zemen ėl wĕhĕt, ke y-'iş tacor saf ėl wĕhĕt, fi nehyĕt ėl wĕhdĕ. Eheliyu mĕ l-lĕ 'awsıru, ĥat qarar dĕ yĕ t-zewwĕĉ. Ewedĕmu qaffawlu bent mĕnesĕp. Ēl bent ĕyĕ kweysĕ, belĕ tĕhti boş ehemmĕyĕ şe nemuse. Ēve s-sabi mĕn lĕ ke y-ĥĕp maratu, bĕlleyl u bĕnhar ke yĕ'mĕl u yĕřĝĕl u ke y-ĥassol parĕt.

Ēl zewĉ u l-mara, yewm ėl wĕhdĕ ĉex lĕ ke y-ĕt'eşşew, maratu talabot mĕnnu ři. "Ye ĥebibi ĉex lĕ atlah ĕĉ-ĉırtaq, e'ĉĕz mĕn ciranna le y-tal'uli. Ēt-tiq ĕt 'elli ĥeyt ėl ĉırtaq?" zewce qıbĕl talaba. Fĕn yewm raĥ ĕřtara melzeme u mĕsĕk ĕf'ul. Fi fart yewm 'elle ĥeyt ėl ĉırtaq. Ēl ĕyyĕm eke 'abaru. Hem yewm ėl wĕhdĕ fĕl 'eře ellĕtlu "ye ĥebibi, ĉex lĕ atlah ĕĉ-ĉırtaq idey y-sıru m-şemrin. Ēl 'asafir ĉex lĕ y-ĥıttu fi sıcarıt lĕ meĥvine y-tışşuni, boř e'ĉĕz. Ēttiĥ ĕt 'elli l-ĥeyt řa'rayıt lış?" Zewce t-'eccĕp 'ele talaba, belĕ qıbĕl. Fĕn yewm raĥ ĕřtara melzeme w cep l-ĕf'ul u 'elle l-ĥeyt řa'rayıt lış. Hem yewm ėl wĕhdĕ fĕl 'eře, bĕl mĕsteĥe ellĕtlu "Ēř-řems u l-qamar ĉex lĕ y-tışşuni et 'eccĕs. Ēt-tiq tĕqfĕl 'ele ĉ-ĉırtaq?" Zewce boř ĕňsarrah ře nĕmus maratu. Fĕn yewm cep ėl melzeme w l-ĕf'ul u ce.

'Abar fiye ĕyyĕm u ĥeftiyet. Ēl tĕcor yĕlzĕm di roĥ tarĕq tawilĕ, veleyĕt ĕp'idĕ. Yı'rof maratu ĕyĕ boş nemuskarĕ,

mën ak 'eynu me baqat xelf. Be'et lé sewe bé 'eşerëtu, më l-lé ştaq maratu, ëbbëxt rat weleyëtu. Êl karwan fi şaq ël fecër lëhoq ën-nehiye. Êl tâcor ce l-beyt, fi lé uwe b-bıxt, me ret di hesés maratu. Fi mëftëhu feteḥ bep ël beyt. Eşem dexel ëc-cewwe ara wëhët, y-nem fi 'ëp maratu. Mën 'ecezu cen. Heme y-terësén më l-beyt. Hëş ëftehem şeyş 'ellëtlü ḥeyt ëç-çirtaq. Êtxemmém, me baqa y-tiq y-'iş fi él neḥye. Qam şi lé ke lu mel u mël këllén be'én. Şi lé cëlu vehep këllén ḥattén fël kësé w ëthacor mën ak ël neḥye. Baqa y-'iş fi neḥyë-t jdidé. Yëtxemmém ewwël karra di yëştirilu beyt u dëkken u di sey ticéra. Baqa y-dorlu 'ele beyt u dëkken. Fë t-tarëq ëz-zaptiyé araw uwé ḡerip. Seknu w baqa y-nebşu. Araw 'eleyu kësé. Eşem feteḥuwe baqa yëb'aru "Mësëkne l-şabbat. Qaffayna vehep âmor ën-neḥye." Êy kelpëcu w weddew ël meḥkemé. Êl meḥkemé, ḥekemëtu fël 'ëdem. Bël 'ecele weddew afar lé dë yë'dëmu. Fë z-zabôq araw farbaḡ xems wëhët bël 'ecele y-navvıfu z-zabôq.

Yësteḡbërëwén eş kë s-sar, wëhët më c-cellédin: "Fi, fi neḥyëtne wëhët mëhtërom u sâḥop axlaq. Më l-lé uwé p-marḥamé, mo y-rit di dus 'ele l-lëmmen u ële l-ḥeşeret. Mën ak, ḡléminu y-navvıfu z-zawabıq. Fi ak ël waxt xıtor m-bëlu, maratu l-'atiqa. Baqa y-ıb'ar "araytu araytu" Êl cellédin eşqat redu di yëqfëlu fëmmu hem y-ëb'ar: "Araytu şabbat ël vehep." Wëhë më l-cellédin steḡbëru: "Me qul mën kë ş-şabat vehep âmırna?" Êl təccar uwé më r-roḡu boş emin, ellu: "Zet lé s-sewew beḡsu kë ş-şabatén." Êl ehëli baqa yëfḥeku 'eleyu w yı'biru 'eleyu dalḡa. "Êl şaxsiye mo y-sir şabbat." Êl tâcor y-rit dë yıtlah ḥëzor ël-âmor u dë yëḡri me'u. Êl cellédin qëblu tël bëtü l-exir. Mëşxator 'ëdem ët-tâcor y-sir bël 'edelé weddew ḥëzur ël âmor. Êl təccar yë t-velwél şe l-âmor mişxator y-doru beyt êve l-mëhtırom. Êl âmor 'ata amor, bëlleyl ëz-zaptiyé raḡu beyt ël mëhtırom. Baqa y-doru l-beyt. Cëbu teḡtu 'ele fôqu.

Me xellew movaḥ dé me dâru. Be'et kem se'e, araw bep mēḡbi teḥt ël textiyé. Dexelu l-mexzén ëš araw, ëšqat kë n-šabat men xezinët ël âmor ši ëp qimé uwé ewné. Mësku él mëhtërom weddew qasor ël âmor. Él âmor ara š-šabbat uwe él mëhtrom. Èt 'eccép u t-šewwés w boš 'écés. Ewwël me ara vehebu n-šarah. Za'aq ët- tâcor ḥızuru ellu: "Eḡet me 'araf ëš-šabbat mën uwé. Ènt ešem 'araft él mëhtrom uwé šabbat?" Ellu "ye âmëri tecrëbé, tecrëbë t-mërra."

4.2. KËNNE BÉ 'AQLÉ (K2)

Ke fi mart ëxtayaré, ke lëhe ëbén, ke kë c-ce çex zevecu. Qaffatlu bënt u talabëta. 'ataw l-bënt še l-ëbén. Swew 'irsén, belé él bënt me kenét boš 'aqlé. Él kënné qamot mu s-sabaḥ mëšxator tahrıta raḥot ël âxor. Kël vırtot. Ešem vırtot, l-baqara baqa tëb'ar. Él kënné baqa t-ul šel baqara "Emye le t-uli še zewci lé kël vırttu. Ënke me ëltilu deḥtiki belezikeyëti" Tél'ët belezikeyëte mën îde 'atata še l-baqara. Be'ed mëqdar vırtot kart lıx. Él baqara kart lıx ba'arot. Él kënné hem elét še l-baqara "Emye le t-uli še zewci deḥtiki belezikeyët lıx." Vel ḥasıl heyile me temmët šëḡle me baqa belezikeyé fi îde. Tala'ot 'ënt ḥeméte. Él ḥemé arat me fi fi îde belezik. Ellëtle "Bënti belezikki eysep ënné?" Él kënné ḥeket še ḥeméte eş ce r-râsa. Él ḥemé baqa tivrop fi râsa. "Ëš ce r-rasna 'ılıqna fi kënné bé 'aqlé." Çex ël mese ëbne ce l-beyt. Ëmmu ḥeketu kënnëte eş kë s-sewet. Ellëtle "Dë nëtbehdél me él kënné." Ëbne boš ḥëzén. El še ëmmu "Me atış mën marati wëḥdé zét aḥmaqé mo zëç ëcri fi él beyt." "Ëš lé esey deqaffi mën marati wëḥdé zét be 'aqlé." U yëtrék ël beyt. Y-roḥ u y-roḥ... Yëlḥaq vay'ıt ël wıḥdé. Uwé çex ël 'asar. Y-ul "Ël leylé dapqa fi él vay'a mësefër. Hey sir më s-sabaḥ de b-di ador, heyeye me aqaffi bé 'aqlé." Y-dëq bep ël wëḥét u ak ël leylé yëpqa ewnok mësefër. Baqa y-sey sëḥbé me saḥop ël beyt. Sâḥop ël beyt uwé u maratu w fef benetu. Mart saḥop ël beyt redét dë s-sey ekél, tal'ot me fi may še l-ekél. Ḥel ël vay'a uwé êké, me fi, fi kël beyt 'eyn. Él mara, be'efët bënt mën benete, wëḥdé ras 'eyn ël vay'a, mëšxator ëc-cip may. 'Abar fiye mëqdar él bënt ḥëš me kë c-cit. Él 'eyn ëyé boš ıqraybé še l-beyt. Ëmme êlé še bënt ël wıstaniyé "Bënti me roḥi tal'i, eş sar, ëxëtki eysep baqat?" Ellëtle "Xe y-sir" tala'ot dë t-roḥ ras ël 'eyn. 'Abar fiye mëqdar bënt ël wıstaniyé m-mé me cit. Be'efët bët ël lıx ëmmé xelfén u ellëtle "Bënti me

rohi tal'ilén, be'eftu exteynki, raħu w me cew." Ak emmé raħot u 'abar fiye meqdar me cit. El mara elét še zewce fi evnu "Be'eftu el fef benet el may, fefetén emmé me cew. De roħ atall'ilén" Zewce elle "Roħi tal'ilén." Tala'ot də t-troħ ras el 'eyn. 'abar fiye meqdar, emmén emmé me cit. Saħop el beyt el meşefêru: "Fef beneti râħu.me cew, marati râħot ak emmé me cit. Baqa têtşekkél le yëci fi rasén ši." Talap mënnu mëse'ede ellu "Ënke lëk mëse'ede da roħ atall'ilén." El mësefêr, baqa ebbeħdu fël beyt. Stanbor, stanbor u eħet me ce l-beyt. Mësêku l-maraq. El še roħu "Mën wëççi le yëci fi rasén ši?" Uwé mé qam raħ ras el 'eyn. Ešem liħoq ras el 'eyn, ara kë r-rëgzu fi ras el 'eyn ku yëpkew u yëškew. Êtqarrop el leyén u ellén "Ëş kë s-sar? Şeyş tëpkew u tëškew?" Saħop el beyt î ellu "evi bënti l-lëgbiré, de zewwëce, di sëlla ebén, də yëci zyaratna, ak el welet də y-ëgbar, də yëci ras el 'eyn, də yël'ep, də yëtlaħ ras es s-sıcara u də yırtımı w də y-mut... lêwo... lêwo... eş də yëcri u eş mo də yëcri fi ras seyyëdu?" El mësefêr rawwihén şa'rayé. El še roħu "Herħelde qaffaytu mën marati zét bé 'aqlin." Farrëhén şweyyé w cebén el beytén. Ak el leylé sar 'ëndén mësefêr. Êt'ellém mënnén şweyyet u rat ce l-beytu. Qëbél meqaddaratu.

4.3. DĒRWĒŞ U L-ĒĞE (K3)

Fi deréwiş egbar ez-zemen, ke fëyén dĒrwĒş ěl wĕhĕt, ken zĕt egbir, key dor ěl avyoĕ. Mĕ l-lé bĕtol mĕ d-dawaran, ret di 'iř fi vay'it lé y-zor. Raĕ beyt ěl ěĕe, talap mĕnnu mĕse'ede. Ēĕe seel ře d-dĒrwĒş, "Me ělli mĕn ěř-řĕĕĕl tĕftĕhĕm?" Derviř, "Eftĕhĕm mĕn fef ěřweyyet; frusĕ, ěnsenet u dırar." Ēl ěĕe me cĕlu qene'e ře cewep ěd-dĒrwĒş, belĕ 'ata amor ře ĕlĕminu: "Irvaw ře ěd-dĒrwĒş beyt ěl l-ĕgbir lé t-tĕbĕn. Kĕl yewm ĕhtew nus ĕĕbeys ie'ře."

Ēl ĕyyĕm ke yı'biru ĕkĕ. Ēl ěĕe, yewm ěl wĕhdĕ ret di yĕřtirilu faras. Ce m-belu, ěd-dĒrwĒş yĕftĕhĕm mĕ l-lĕfrusĕ. Ēřqat me cĕlu ĕtemet 'ele d-dĒrwĒş, hem wed-dehu me'u.

Eřem lĕĕqu pĕazar l-ĕfrusĕ, l-ěĕe 'ĕcĕp faras boř ĕkweyyĕs. 'Eyn ěl ĕmmĕ kĕlle kenĕt 'ele ěl faras. L-ěĕe yĕbrom yĕsteĕĕbĕr ře d-dĒrwĒş "Dařturi ěl faras, ěř t-ul?" ěd-dĒrwĒş y-talloĕ ře l-faras ĕc-cĕmp u ĕc-cĕmp, mo yı'cĕbu. Ē ul ře l-ěĕe "Ēl faras y-xelli l-ĕnsen fi nĕs ěl may. Ēnke steĕĕbĕrt mĕnni, ěl faras mo yınřeri." Ēl ěĕe me 'ĕcĕp cewep ěd-dĒrwĒş. Fi nus ěl ĕnsenet, 'ata keřĕteyn wehep ře t-tĕacur u ěl "řtaraytu."

'abar fĕye zemen, ěl ěĕe, lĕzĕm di y-roĕ weleyĕt ĕp'ıdĕ. Ce dem may ĕĕdut ěl weleyĕteyn, xıtor ĕmbelu d-dĒrwĒş ěř ke kĕl ellu. Hem saĕ farasu fĕl may. Ce nus ěl may, ĕcreyn ěl faras baĕa yĕrtĕ'ĕdu w baĕa y-ĕthezzĕs u fĕl exĕriye rta-ma. Ēl ěĕe bĕl kĕtek xallos cĕnu. 'Araf ěd-dĒrwĒş, ěřqat kĕl ellu s-sĕwi. Eřem y-rĕt ěl beyt, y-sey tai'nĕt ěd-dĒrwĒş raĕif.

Ēl ěĕe, yewm ěl wĕhdĕ y-roĕ ěl weleyĕ. Be'et lé y-tĕm řĕĕĕ y-ĕtxĕl dĕkken ěl dırar. Fi ěd-dĕkken ěd dırar, bele fetĕĕ y-ĕnbe'u. Ēl ěĕe naĕaflu dırra bele fetĕĕ, tallı'la w

barrıma. Baram lé d-dërweš ellu “Dašturi éd dırra eş t-ul?” éd dërweš ellu “Éd dırra dë tē t-laḥ ferḡe. Ęnke steḡbërt mënni le t-teḡive.” Ęl êḡe hem qaram ëd-dërvëš meḡvi ërcëlu, me ‘écép cewebu. Tala’u më d-dëkken ‘eccél feteh, šaq ëd-đırra. Talloḡ cewwete talaḡ feréx. Ęl êḡe, tallah ëd dërweš lêhu ḡaq. Y-ul s-sewi. Sewe te’inu, raḡif u nis.

Čex lé cew ël vay’a, l-êḡe zaaq ëd-dërweš l-oditu. Ellu “fi ḡaq ël faras u d-dërra, talaḡ kelemek. Ke kël ëltli, eftëhém mën fef eşyeyyet. Ęnke tëftëhém mën ël ënsenet, me ëlli, ene eş wëḡét ene?” Éd dërweš fë r-ras me ‘araf eş di ellu. Ęl êḡe më l-lé Zawwor ‘eleyu ellu “Eses ënt me ënt ëbén êḡe. Ęnt ëbén wëḡét fırınçı.” Ęl êḡe, ešem ëstemeḡ eş ellu, boš ënqahar mënnu. Ęl še ërcëlu, šedu w varabu varbët nëšfé.

Ęl êḡe. Be’et lé d-dërweš ellu êké me baqa y-tiq y-nem râḡa. Fë r-ras eşqat el še roḡu “Yëkvép êve l-kevvep” hem ce ëmbëlu, d-dërweš lêhu ḡaq fi šweyyet. Raḡ ‘ënt ëmmu l-ıxtayaré. Ḥellëfe w ësteḡbëre. Ęmmu lé ëyé ‘el mewt, s-sewi ellëttlu lé uwé ëbén ël fırınçı. Ęl êḡe ešem lêḡoḡ ël beyt yëz’aq ëd-dërweš ‘ëndu. Y-ëllu “Uwé kelëmok. Ebî kën fırınçı. Belé ëḡlëfli dé mo dë t-qul še eḡet.” Be’et lé ḡeleflu ësteḡbëru “Ešem ‘araft lé me ene ëbén êḡe?” Ellu “Čex lé cıtu l-vay’a, ewwël karra ‘ataytni nis raḡif. Be’de télëhta r-raḡif. Be’ed ḡedisët ëd dërra baqa tēḡtini raḡif u nis. ḡëššok u bêlok uwé fë l-lëḡbeys. Ęt xemmëmtu, mën ak ëltulok ënt ëbén fırınçı.”

4.4. ASKANDAR (K4)

Fi zemen ël wêhét, fi dewlèt ëp'idé ke fi dewlement u ëb qador u p-qîmé siltan ël wêhét. Deime ke y-dor šêšu fi râsu. Šêš ğeyr čex lé ke y-nem me ke y-šilu. Fi košku, le l-wëzere, le lé y'mëlu 'ëndu, le ši ehet, me kël araw čex lé kësšël šêšu. Kë t-'ecbu 'eleyu. Yewm ël wêhdé ës-siltan šehfëtu boš ke kë t-tâlot. Za'aq hallaq ël wêhét košku. Él hallaq talaḥ hëzur ës-sëlтан. Ès-siltan ešem šel šêšu mën râsu, él hallaq, értama m-qassu mën îdu. Talloḥ lëhu qırnayn fi râsu. Mëšxator yëĝbi ëqrunu, y-dor fi šêšu. Is-siltan yëtqarrop lé l-hallaq u y-cır sayfu y-nebbëhu: "Èwe sirri, ênke kešeftu še ehet ši daqtaḥ râsok."

Él hallaq, bë l-bez'e w bë r-re'dé baqa yëhloq ras ës-siltan. Be'et lé tem šëĝlu, s-siltan télëḥ atahu kesëteyn wehep. Kêse ëyé še haqqu w kêse ëyé baxšiš. Čex lé baqa y-lëm melzemëtu, s-siltan car sayfu w kartlıx nebbëhu.

Él hallaq ešem talaḥ mën ël košk, ši lé kë l-araret dë y-ëmsehén mën hëššu. Belé me taq nësëyén. Me baqa yëtlah hëssu, êncemek u baqa ëb-beḥdu. 'Eylëtu w rıfınu tal'u ḥel ël hallaq uwé boš čërék. 'Arafu lé ḥelu ši. Èš lé sewew u me sewew, me él ši še ehet.

'abar fëye ëyyém, él hallaq ênqataḥ më l-eké u më š-šırp. Bëlleyl me baqa y-tiq y-nem. Me baqa y-tiq yëmsék sërru. Baqa y-qul še roḥu: "Xezir ke eḥki sërrı še ehet ši, dë ke etrawwoḥ. Mo yëci l-hëššu 'ele mën dë yë t-'ewwél."

Baqa yë t-xemmém, êve sërru di taqtuqu. Ce m-belu fëkér. Fi bir iyé barrat l-ëmḥellé. Raḥ dar ḥewl u ḥeweleye. Talloḥ cewwete. 'Araf me fi ehet ḥewl u ḥeweleye ehet, dëxél râsu cewwet ël bir u ba'ar fef karrat. "Askandar lëhu qërneyn" él hallaq ët rawwoḥ. Mën zemen me ke kë l-ara roḥu êké mes'ut. Heme Raḥ ël beyt ekel ekél ë p-keyfu w nem newmët 'amiqa.

Él hallaq, më s-sabaḥ çex lé hes, l-ëmḥellé tènhez. Eymèn y-tiš ciranu y-ëbdi y-ëllu “Kë s-temeḥt?”

Él hallaq y-ëtšewwéš. Baqa y-talloḥ ḥewl u ḥeweleyu də y-ëftéhém ëš kë s-sar. Ara c-ciran këllén kë l-temmu ḥewl u ḥeweleyu ãl bir. Bë l-‘edwé raḥ ‘ëndén. Talloḥ bël šewešé y-ëstınıdu ‘ele ḥës lé yëci më l-bir “Askandar lëhu qırnayn.”

Él hallaq boš ët nédém. Baqa yëpki w yëški še rôḥu. “Ene ëš seytu?” me baqa eḥet dé me ‘araf ëqrun ës-sıltan. Él sıltan be‘ef ërcélu ret di cibi l-ḥallaq hëzuru. Él hallaq yı‘rof ëš xata kë s-sewe. Ešem cëbu hëzur ës-sıltan, ës-sıltan car sayfu u heme ewnok qataḥ râsu mën ceffëtu.

4.5. ÊL DËBBE U L-RÉJBER (K5)

Réjber êl wêhét yêtmeşşe taréq boş ép'idé u héş yılhaq bewwenêtu. Yêbdi yê'mél u yê'mél fê n-neheyé yın'isor. Îroḥ xelf sıcarêt êl wıḥdé di sey taharıtu, êşiy tês? Êy tês dëp u dëbbé. Kuy fëzzu ba'vén. Êl réjber mën êl bez'e qam dë yihrop. Héş me kê l-harap êd-dëbbé aratu. Êtqarbot cît 'ëndu. Ellëtlu "şî lé kê l-arayt let ûlu še eḥet u le tëshor 'eleyne. De t-rezzél. Ênke me ḥekeyt še eḥet, kê l-leyle dëci ezëclok dëhén ḡenemé mën lë pxeysi." Êl réjber î talloḥ kê l-yewm dë yekél dëhén ëmbeleş. Qıbél.

Kël yewm baqa ëy şil dëhnu mën êl tefeye. Maratu boş têt 'eccép. Yewm êl wêḥdé tēsteḡbér še zewce. Êt êllu me ḥkini êl mesele êşniyé? Êl réjber moy cılu sabor y-qum yêḥki še maratu. Êd dëbbé kël yewm be'ed lé t-zëclu êd dëhén tēbdi tıstınot 'eleyu. Dë yëfsét 'eleye, ëmme mo dë yëfsét. Ak ë yewm stanadod 'eleyu ku yëfsét 'eleye. Réjber qam raḥ bewwenêtu. Êd dëbbé mëskëtu. Ellëtlu "şeyş ḥekeyt še maratok? Ku feset 'eley. Êsseḥ d-ekëlok. Me baqalok xıllas." Êl réjber qıbél sūcu. El še d-dëbbé "êḥteyni mëse'ede. Bewwenëti baqa mënne şa'rayé, dasoq fedëne. Ewlwe-di le yëştıḡılu fiye. Ênti nemi fi êvi vallët ıı-sıcara. Eşem etëm şëḡli deci 'ënëtki kelini." Êl réjber ku y-soq êl feden, ara fe'lep ku yı'bor u y-roḥ. Za'aqu êndu. Êtlaḥ fôq. Dasfor çex lé asfor 'eleyk, ëvrıp venebëtök fël qarf, gewbëlu u télêḥ tos u qayyom êl kofër. Ene m-mé daxlas mën éd-dëbbé. Tëqbél?" êl fe'lep y-ëllu xeyisir. Şi lé t-rît deseyu. Bele lehi şart. Erit dëkél ëxsaywatok." Êl réjber talloḥ ekél ëxsaywatu ënné eḡsen mën ekél cënu. Ên cabar. Qëbél şart êl fe'lep.

Be'et mëqdar êl vibé ḥessét. Feteḥét 'eyneye eş ët-tış. Kël baqat fi nës ët-tos u d-dexxen. Kël qam kofër. 'ëdyét raḥot 'ënt êl réjber. Êsteḡbërëtu, eş kê s-sar? Êl réjber elle

“ënné neçirvanin. Êve ët-tos ud-dexxen, mën teht ëcreyn ëfrusëtén yıtlaḡ. K1 t-tala’u ën-néçir. İy doru ‘ele riçët dëbbët ës-sewde.” Éd dëbbé ellëtlu “ëš d-esey? Ešem d-aḡlas mënnén?” ël réjber iy ëlle “ëtxëli cewwet ëjwaloḡ ël ḡëmta. Ênke ësteḡbëru ‘ele ël-lëjwaloḡ, de ëllén uwé tëxém. Ak ëççex ënti m-mé dë t-xalsi cenki.” Êd dëbbé dexelét cewwet ël-lëjwaloḡ. É r-réjber, qefel fëm ël-lëjwaloḡ. U baqa yëvrëba fël ‘asa, heyye mey tëm tememëte.

Be’et lé qetele, él fe’lep ellu “Dé ku ce zemêne. D-ekél ëxsaywatok.” Él réjber ellu “daroḡ esey tahariti. Ešem enezzel pantori ëmsëk ëxsaywati ëqta’én u kélén. Él réjber bede di nezzél pantoru, él fe’lep ‘abar xelfu, dë yemsek ëxsaywatu. Él réjber virot fef virtat xelf ba’f u ba’vén. Él fe’lep baqa yëhrop. U êl še l-réjber “ ëš sar? Êve ëš ḡës ken? Él réjber ellu Ffi waxt ël faqara ke kël ekeltu fef ëfrox ël kelp. Ešem arawk baqa y-’awsu mëšxator yekluk.” Él fe’lep baqa yëbzeḡ. Ellu eysep dextëbi? Ešem daxallos roḡi mën él lëklép” Él réjber ellu “Meddét rôḡok fi ël saqyé. De atmos ‘eleyk ša’rayé ëtrap. Él l-ëklép hey ḡesbu ëjdit k1 s-sıqtu ewnok. Ak ëç çex mo di tëššuk. Dë tıxlas. Él fe’lep talloḡ me baqalu çere meddét roḡu fël saqyé. Él réjber, qam tamasu fë l-litrap. Rasu u bes baqa barra. Šel ḡacara u parçok râsu. Xallos roḡu mën këlleš-ši u bë s-seedé rat ël beytu.

4.6. ETLEF ĖC- CĖWĖMİS (K6)

Fi zemen ėl wĕhĕt, fi vay'ıt ėl wĕhdĕ ke fi 'eyle ke t-sĕhĕp cĕwĕmis. Ak ės-senĕ ėššĕtĕ mĕn le ke kĕttal, ėc-cĕwĕmis, bĕl ašhor me ke kĕ t-tala'u mĕ l-ĕxor. Saħĕben me ke kĕ t-taq ra'ahĕn ės-sewi.

Šĕtĕ t-tawil be'et lĕ n-tem, ėl vay'ĕniyĕ ėt rawħu. Fi awĕhĭren me ke kĕ l-baqalĕn tĕbĕn ės-sewi. Ke fi šems, me ke fi mĕj fĕ l-hewe. Ėl ġittaf ke kĕ t-tal'u froxen teħ ėš-šems. Sâħop ėl beyt za'aq ėbnu l-ĕgbir mišxator y-weddi l-cewĕmis y-ra'iyĕn. Ėl welet mĕsĕk tarĕq ėz-zewzen u raħ. Heš me kĕ l-lĕħoq nis ėt-tarĕq, ėl hewe yĕqlĕp. 'Abar fiye mĕqdar, baqa yĕci felĉ u matar u ħĕmsara.

Ebu, talloħ še l-hewe, hĕššu baqa fi ėbnu. Me txemmĕm l-hewe dĕ yĕqlĕp ėkĕ. El še roħu "ĕbni ĕnke lu 'aqol, fi ėve felĉ ėš-šĕtĕ, dišiq cawf ėc-cemus u dĕ yĕtxĕl cewwetu."

Ėl welet ešem lĕ ebū kĕ t-xemmĕm, kĕ š-šaq cawf ėc-cemus u kĕ xtebe cewwetu. Yĕ stambor heyye me l-felĉ y-sekkĕn. Be'et šawt ėl felĉ u l-fartanĕ t-sekkĕn. Belĕ ėc-cewĕmis kĕllĕn mĕ l-bart kĕ n-telefu. Be'et lĕ l-hewe y-tĭb, y-ĕmsĕk tarĕq ėl vay'a. Ebu y-tĕššu ku yĕci ėb-beħdu. Yĕnšĕroħ, belĕ mĕlu kĕllu kĕ n-telef. Baram rĕsu cemp ėl lıx, ara l-ġittafĕ w ferxe 'ele wĕĉ ėl may. Baqa y-ġenni bĕl ħĕzĕn.

"Hezinĕ ġittafĕt l-ĕğzeyrĕ

Ėttafĕ baxt eswet

Tĕlĕhtu froxki

Ĥesepti ħesbĕ ġalat

Tĕbĕhtu še 'aqilki n-nis

Ėnqefel beyti.

4.7. HÛTÉ (K7)

Fi zemen ël wéħét, fi neħyét ël wéħdé. Bënt eġzeyré w emme ke kë r-raħu l-ħëmmem Be'et lé yëxsëlu, yëtlop keyfén dëps. Ewwël me y-cew ël beyt, emme ët talloħ. Me kë l-baqa dëps fë d-den. Emme töp'efe beyt xelëte mëšxator ëc-cip dëps. Ètneb*bëhe mëšxator me tıpqa derenk.

Él bënt teci beyt xelëte d-dıq ël bep. Xelëte me ke lëhe aħlaq ëkwes. Me n-šaraħıtla. Elét "Alla yı'rof ëš dë titlop?" él bënt elét še xelëte " Xélé, emmi t-sellém 'eleyki, it tiq tēħtine tasiıt dëps?" Xelëte êbsét pozete w dexelét ël medbex, raħot ras l-ëdnén. Feteħét ewwël den 'dellet ël macrafé, talaôt ferġe. Dellete den ël lıx, ak emmé eké. Lé l-fefé eké. Të'rof l-ëdnén këllén ënné fërrex. Kë l-baqalén boš tuté dëps. Maqşus ët telloħ, kartlıx me teci tëtlop dëps.

Feteħét den ës-sb'e, uvé mëtli heyy l-fëmmu. Telet ët-tasé ħatata še l-bënt. Él bënt élét še l-xelé: " Xelé, sar boš valam. Ènke l-leylé bëqıtu ewné y-zır ši?" Xelëte ellëtla, "ëmki de s-sey maraq, ənke sar valam mo y-zır ši." Raddot 'eleye "xelé ebzeħ më l-valam. Heme de t-meddét fë l-kewşe w denem. Èš di sir?" Xelëte l-qasisé "ëtrit dë titlop ši lıx" mën ak ëtrit dë töp'efe l-beyt.

Él bënt eşqat ëtvelvëlëtla xelëte me qëblét. Fi ak ël valam zecçete dem ël bep. Baqat bele çere. Rtamat ët taréq dë t-roħ ël beyt. Bël bez'e ba t-ëtmeš fi ak ël valam. Baqala zâboq zâboqayn še lé tılħaq ël beyt, arat vallët ël wéħdé. Él vallé ku teci l-kése. Më l-bez'e mëseke s-safaran. Arat iyé ħuté. Elét še l-ħulé: "Etvelvëlëki le teklini, da roħ lé emmi." Fë ak ël valam ba'arot 'eleye " ëš fi fia ak ët-tasé. Bë l-bez'e ellët še l-ħuté "Fiye dëps. Emmi kë t-taalabëtu." Él ħute vabatot ët tsé mën it ël bënt. Fi fart gemoħ šërbëtu. Meseħét fëmme fi îde. Zecçét ët-tasé. Be'ede eħet me ara ak ël bënt.

4.8. CĒHĒNNĒM (K8)

Fi zemen ěl wĕhĕt fi vay'ĕt ěl wĕhdĕ ke y-'iř zalamĕt boř ħenun. Ke y-'ĕwĕn ře l-vay'ĕniyĕ kĕllĕn. Ĕř lĕ ke yĕci mĕn ĩdu ke y-seylĕn u ke y-'ĕwĕnĕn. KI s-sar mewziyu fi meclis ěl vay'a. Feteĥ eveniyu w baqa yıstınot 'eleyĕn. Ke y-sewew beĥs ěl gunahkarin eřem di y-roĥu l-cĕhĕnnĕm. Mĕn ěl ĥĕsusat, mıřxator ěl gunahkarin mĕ l-ĕ baqa qelbu 'eleyĕn, mĕsĕku l'eces,baqa yĕpki. Ĕřqat yĕĥtor ĕmbelu nar cĕhĕnnĕm, yĕmsĕku l-'eces.

Ĕl ĕyyĕm u l-ĥeftiyet 'abaru ĕkĕ. Mĕn lĕ biki, tayyof sıtol fi demĕĥ 'eyneyu. Talloĥ me baqa y-cilu sabor fi ěl vay'a. řel sıtol demĕĥ 'eyneyu w terek ěl vay'a. Fi barrat ěl vay'a, ey mĕn arahu, bĕdu sıtol, steĥbĕru eysep diroĥ. El ře l-vay'ĕniyĕ "daroĥ ador 'ele c-cĕnnĕ w daqaffiya w datfi nĕra." Ciranu ĕř lĕ sewew u me sewew me taqu qĕblu.

Ĕl vay'ĕni bil ařhor dar. ře ey mĕn ara steĥbĕru ĕcĕnnĕ eysebiyĕ. Eĥet me taq 'atahu cewep. ĥesbu mejnun Alla te'ele, baqa yĕfĥeku 'eleyu. Ĕř lĕ sewewlu me rat mĕ n-qararu. Marĥamĕt lĕ fi cewwetu, redĕt di qaffi c-cĕhĕnnĕm u yıtfi nĕra. Bĕlleyl u bĕnhar ke y-dor 'ele c-cĕhĕnnĕm,Alla te'ele be'eflu melĕk, mıřxator y-rit mĕ n-qararu. Ĕl melek dexel fi surĕt ěl ĕnsen u ce lĕ l-vay'ĕni w ba'ar fiyu "Mĕn ĕnt? Ĕř dĕ s-sey fi ĕve sıtol lĕ bĕdok? Mĕn eysep tĕci w eysep dĕ t-roĥ." Ĕl vay'ĕni 'ata cewep suelet ěl melek kĕllĕn. L melek ĕř lĕ sewe me sewe me taq raddu mĕn qararu. Mıřxator yıqıĥıru ĕř lĕ ce mĕn ĩdu sewe. Ĕl vay'ĕni mĕ l-lĕ n-qahar, zec sıtol lĕ fi bĕdu lqarf. Mĕn lĕ 'ĕcĕs mĕn ěl melek ba'ar fiyu ellu " ĕnsenet lĕ ĕnnĕ kemek, yĕlzĕm y-roĥu c-cĕhĕnnĕm." Dem 'eyneyu baqa yısqaw ěl qarf.

4.9. ČATTÉ (K9)

Fi zemen ël wéhét, ke fi zewč u mara, ke y-sëmmén Čatté w Šéx Tantis. Ke lëhén bënt sabiyé kenét čex ëz-zeweč, ke y-sëmme Patté. Me ke lëhén welet ğeyre. Zewcuwe me wéhét vay'eni mën vay'it iqraybé. Be'd ëz-zeweč boš ke këštaqu bëntén. Rëdu di y-roĥu zyarët bëntén. Ĥavru roĥén. Weddew battaniyé lé neséč ël ît, semen u 'ëlbët ĥimta w ĥattuwén fë l-xurcé w rtamaw ët-taréq.

Ëtmeššew mëqdar, araw fë t-taréq tûfé. Më l-lé yëci hewe të t-hezzés, ëm ĥellu tënqırof. Wece'én qelbén 'ele s-sıcara. Êlu "Ĥeziné ës-sıcara boš kë l-baradla." Tél'u l-battaniyé më l-xurcé ğattawa. Êlu "Êdi mo dëyëbradla." Baqa y-roĥu fi taréqén. Be'et mıqdar rw t-taréq kë n-šaqqot. Čatté êlét "ĥezin él l-itrap kë n-šaq mën bele may." Šêlu s-semen dehn u l-itrap. Êlu "Kartlıx mo yınšaq." Mësku taréqén baqa y-roĥu. Araw fë t-taréq lëmmen, yëĥmëlu ekél ëy weddew ël 'ëššén. Čatté wece'e qelbe 'ele l-lëmmen. "Ĥezené boš kë c-ce'u." Šelét 'ëlbët ël ĥëmta bezzëte dem ël lëmmen. "Kartlıx mo y-co'u." Él zewč u mara heyye me lıĥqu beyt bëntén me baqa ši fë l xurcé. Bëntén Patté arat ël xurcé ferĝe. Ellëtlén "Me kë l-baqa fiye ši. Él xurcé ëyë ferĝe."

4.10. ČĚNČĚNO W PĚNPĚNO (K10)

Fi zemen ěl wĕhdĕ ke fi ĝenemĕ ke lĕhe ferxeyn, ke y-sĕmmĕn Čĕnĕĕno w Pĕnpĕno. Ěmmĕn be'et lĕ rav'itĕn ěl mar'a. Nebhĕtĕn "Ene datloĝ aro l-mar'a. Ešem atlah mĕn ěl beyt, le mor tĕfteĝu l-bep ŝe eĝet. Ěnke eĝet ŝi daq ěl bep, ěllulu hey tawwol ědeyu. Ěnke araytĕn ědey ěl bif, ěfteĝu l-bep."

Ěmmĕn yewm ěl wĕhdĕ, tala'ot mĕn ěl beyt dĕ t-roĝ ěl vay'a. Ešem tala'ot mĕ l-beyt, ce vĭp bem ěl bep. Ŝebbĕh ĥĕssu keme ĥĕs ěmmĕn "Ene cĭtu, fteĝu l-bep ewlĕdi." Xĭtor ěmbelĕn ěmmĕn ěŝ kĕ n-nebhĕtĕn. Mĕn xelf ěl bep ělu "Me rvayna ětki." Ěl vĭp tawwol ědu. Tal'u ěl ět tuŝĝar keme l-qĭr, meyyĕ bayva. 'arafu meyyĕ ěmmĕn. Ferx mĕnnĕn ceblu ĥacara w ěŝqat ce mĕn ědu varaba 'ele ěd ěl vĭp. U baqa yĭb'ar fiyu "ěnqĭŝot mĕn ewnĕ. Ěnt me ěnt ěmne. Ěmne ěde ěyĕ bayva."

Ěl vĭp bĕ l-weceĝ rat raĝ ěl beytu. Ĥat ědu cewwet ět-taĥin bayyĭva u rat ce kartlix dem ěl bep. Daq ěl bep u ěl ŝe l-ěfrox keme ĥĕs ěmmĕn "Ewledi ene cĭtu. Fteĝu l-bep." Ěl l-ěfrox ellulu "Tawli ětki dĭntiŝŝa." Tawwol ědu l-bayva, mĕn teĝt ěl bep. Araw ět bayva. Feteĝu l-bep. Ešem feteĝu l-bep araw meĝeviyĕn vĭp. Ěl vĭp, ĥĕŝ me kĕ l-laptu mĕn afarĕn, bele'ĕn.

Čex ěl meĝrep ěmmĕn cit ěl beyt, tal'ot me fi eĝet fĕ l-beyt. Ba tĕpki w tĕŝki. Tala'ot raĝot ěd-dor 'ele ewlede. Arat fĕ c-cebel vĭp ěl wĕĥĕt kĕ t-meddĕt xelf ěl ĥacara. 'arafot lĕ ěl vĭp kĕ l-beleĝ ěfroxĕ. Istanbĭritu heyye me yĕxfi meli. Be'et lĕ yĕxfi w yĕxtos, raĝot ŝaqqot cawfu w tĕl'ĕt froxe mĕn cawfu. Bewsĕtĕn u ŝemmĕmĕtĕn. Be'ede tayfot cawf ěl vĭp fĕ l-ĥĕceyyĕr, ŝeŝĕnĕtu, cebĕtu ras ěc-cebel u taĝanĭtu.

4.11. HĒKÉM ĆIRĆIRO (K11)

Fi zemen ėl wĕhdé ke fi qavi l-wĕhét fi nehyét ėl wĕhdé ken sahop ėsém u ke yĕ n-‘ĕrof. Ke kĕ l-helek ėl eheli. Ē ėnsĕnet boš ke yĕbze‘u mĕn meħkemĕtu. Yewm ėl wĕhdé fi vay‘ĕt ĕp‘îdé, vay‘ĕni l-wĕhét, key ‘ĕwĕn ciranu fĕ l-bewwené fĕ l-ħasat. Ēs-sĕgo dixel fi ‘eynu. Ē c-ĕiran mĕn bez‘ĕt ĕirĕiro me raħu l-meħkemé. Fazzuwa beyn ba‘vĕn. ‘Atahu šweyyĕt pĕrat u qefelu l-hĕdise.

‘Abar fĕyĕ zemen ėl hĕdise raħot ĕvĕn Ćirĕiro ėl “Ene ewné qĕvi, l-vay‘ĕniyĕ ešem ħataw ħĕkém mĕn bedeli?” Be‘ĕf sanı‘u l-vay‘a, cep ėl vay‘ĕniyĕ hĕzuru. Be‘ĕt mĕqdar cew vay‘ĕniyĕt šĕki w ėl mĕštĕki. Ēl mĕštĕki ‘eynu ĕyĕ melfufe. Ćirĕiro ellu “Me ħkini ĕš kĕ c-ĕĕri?” Ēl qĕvi baqa y-mešmĕš daqnu w yistinot ‘eleyu. Be‘t lé n-temmĕt ifedĕtu, baram lé vay‘ĕni l-lıx ellu “Me ĕnt ĕħki ĕš kĕ s-sar.” Baqa y-cır mezbeħĕtu w yistinot ‘eleyu. Ešem n-temmĕt ifedĕtu, l-qĕvi mĕn maqĕmu fi odĕt liğzeyré baqa y-talloħ barra w y-ĕtxemmém. Ēl vay‘ĕniyĕ bĕl bez‘e baqa y-ĕlu še roħĕn “Alla yı‘rof ĕš ħĕkém dĕ y-ĕħti?” Be‘ĕt mĕqdar fellĕt ėl mezbeħe mĕn ĩdu, zecce ‘el mâsa. Baram lé sanı‘u “ Bĕl ‘edwĕ roħ qaffi ak ėl sĕgo w ĕĕbliwĕ.” Ēl vay‘ĕniyĕ me ftehemu ši. Baqa y-tal‘u še baħf u ba‘vĕn. Sanı‘u cep ĕs-sĕgo. Ēl qĕvi ėl še l-mĕštĕki “Msĕku ĕntĕm mé télĕħ ‘eyneyu.” Šĕlu bĕdu w télĕħ ‘eyneyu. Ēl šĕki heme rtama ewnok u raħ mĕ r-rôħu.

4.12. ČÉRCĪ (K12)

Fi zemen ěl wĕhĕt ke fi xtayar, ke y-dor ěl avyoĥ u ke y-sey čĕrcĕtiyĕ. Fi lĕ ke kırrah ěl ĥeč, ke y-ěllulu Ĥecci Čĕrcĭ. Ke y-ĥemmĕl ěĥmaru mĕl u ke y-dor ěl avyoĥ u ke y-bĭ'ũ. Fi tarĕq ěl avyoĥ ke y-cır mezbeĥĕtu lĕ ke kĕ c-cĕbe mĕ l-ĥeč. Fi vay'ĕt ěl wĕĥdĕ, ěĝe l-vay'a, ara mezbeĥĕtu w ĥat 'eynu fiye. Talap ěl mezbeĥe men ěč-čĕrcĭ. Ĕnke me 'atahuyĕ, kartlix mo y-dexxĕlu l-vay'a. Ĕč-čĕrcĭ ĥĕzĕn 'ele mezbeĥĕtu. Ĕtxemmĕm ěl ěĝe dĕ y-ıqtaĥ nasip ewledu. Ĕncabar atahu l-mezbeĥe. Baqa bele mezbeĥe. Ĥecci Čĕrcĭ fi tırqan ěl avyoĥ, afar ěl mezbeĥe baqa y-'id asabĭ'ũ. Ĕšqat y-'id asabĭ'ũ mezbeĥĕtu tĕci m-bĕlu.

Yewm ěl wĕĥdĕ talah mĕn vay'a dĕ y-roĥ vay'ıtlıx, xıtor ěmbĕlu mezbeĥĕtu. Baqa y-'id asabĭ'ũ afar ěl mezbeĥe. Ara talah ěd-dĕmu ecĕnne. Ĕl ecĕnne, talloĥ ěl čĕrcĭ uwĕ fi ĥĕlu, 'ımrũ kĕ l-'abar u y-dor 'ele rızq ewlĕdu. Ellũ ětlıp mĕnni fĕf tĕlbat. Ĥecci Čĕrcĭ talap mĕnnũ ĥıllas mĕn ěl ěĝe. Talap ŝe ewledu w eheliyu zengenĕ. Fĕl exir talap mezbeĥĕtu lĕ kĕ c-cĕbe mĕn ěl ĥeč. Qefel 'eyneyu. Be'et mĕqdar fetĕĥ 'eyneyu, ara mezbeĥĕtu fi ĩdu. Baqa y-cır mezbeĥĕtu w y-roĥ vay'ıt lıx.

4.13. ČÉRČI – 2 (K13)

Čérči-l wéhét, tele cawaliqı kimešet u Һattén ‘ele l-ıҺmar. U baqa y-dor əl avyoҺ. Yewm əl wéhde ke y-dawwor mēlu fi vay’ıt əl wéhde. Êt qarrop əl leyu sabiye boš əkweyse. Ellētlu “Ewlé qımešetok ep kemé enne?” Él čérči talloҺ eyé sabiyet boš əkweyse. Elle “Eymen kimeš lé tē’cēbi šenki uwé embeleş.” Él bent ‘arafot nēyyét él čérči eyé nēyyét xarabé. Êt xemmémét, êlét še roҺa del’ep ‘eleyu lē’bé ši. Keme deqbél teklifu u dexéf qımeši. Exevét qımeše. Él čérči ešem ku yēštēğél fi cawaliqı lé ‘ele l-ēҺmar, él sabiye šelét mēn manqara šarrarayé u leffēte fēl qımeš. U bēl xef Һattita cevvet əl l-ējwaloq. Êlét šel čérči “Xefif bēl ‘edwé roҺ eddemi. Ku dēci mēn xelfok, barrat əl vay’a dēn tiš ba’ıvna.” Él čérči heme rēkēp ‘ele ēҺmaru baqa y-roҺ barrat əl way’a. Ša’rayé be’ét mēn es-sabiyé. Él sabiye za’aqot mēn xelfu ellētlu “Mēn xelfok yıtlaҺ dexxen. Cavaliqok yēhtērequ. Ênt emmé tēhtēroq. “Él čérči baram elle“ A’rof, a’rof. Cewweti yēhtēroq.” Êd beéd ša’rayıt lıx, baram xelfu talloҺ kēmešetı ku yēhtērequ.

4.14. BĒNT ĒL MĒTRĒBĪ (K14)

Fi zemen ši fi vay'et el wēhdé, ke fi ebén êge l-wēhét. Ēbēnēl êge ken nécirvan. Ke fi mart armélé, beyte ken fi ras el vay'a. Ēbnēl êge eşqat ke yēcē mēn ēn nécir, él armélé ke tētlaḥ ēddemu u ke tēd'ilu. "Alla yēhtik mara keme l-ḥoriyé, keme l-periyé u keme l-melek." Ēbén el êge, ak el yewm eş lé kē c-cep mē n-nécir, qarénop, tyor, î šil ye qarnabé ye tayr yēhteyén še el armulé.

'Abar fēyé ēyyém u ašhor, ēbnē l-êge el še él armélé "Kēl yewm ku tēd'eyli, bele eve de'eki me n-qebel." Ēl armélé ellētlu "Deēllok ši. Roḥ ras ak es-saqyé. Fi awnok sīcarēt činnara. 'arras 1s-sīcara fi 'ēš š-ēl ḥemem. Fēl 'ēš fi fef bayvat, šilén. Ēksērén fi ak ēğbeys u may lé kēcēpt me'ok." Ēbnē l-êge bēl 'edwé nēzél ras 1s-saqyé. Šel mayyu sabbu fē t-tasé u farat ēğbeyzu fēyu. Talaḥ ras 1s-sīcara šel el bayf u nēzél u baqa yīksēren 'ele l-ēğbeys. Kasar bayva, bayvēteyn talloḥ me sar ši. Lé fefé ešem kasara, sarot sabiye keme l-ḥoriyé, keme l-periyé u keme l-melek.

Ēbn el êge, el še evi s-sabiyé " Ēnti ērkēzi ewné. Daroḥ el vay'a, decip naqqara, zirnaye u raqqésin u dēci." Ēl bent tal'ot ras ēn-naqqara u baqa t-ēstanbor ēbn el êge. Ke tē'bor mēn ewnok bēnt mētrēbiyé. Nēzlét ras el may, arat fi suret el ēnsen fēl may. Tal'ot foq, fi ḥuriyé fi s-sīcara. Tala'ot ras 1s-sīcara u ba d-deffēḥ el ḥuriye esfel. Ēt rid dē tēqtēle. Ēl ḥuriyé ešem irtamat esfel, sarot dem. Kēl dem'et ēd-dem, ēğvar fiye wardé. Ēl mētrēbiyé nēzlét mēn es-sīcara u šelét lešēte mišxator et vayyī'a zēcēte fēl may.

Ēl vay'enyé cew mēn el vay'a. Araw fēl qarḥ kığvar werdēl 'iraq. Baqa y-lēmmuvén u ḥittuwén fi šēḥfetén, fi šafqatén, xelf eveniyén. Ēbn el êge, ret dē yētlaḥ ras es-sīcara mēšxator î tēš él ḥuriyé. Talloḥ meḥeviyu fi wēhdé, 'eyneyn balloqin, šéfétér bâna bâna u taqqoqa. Sâbu ma-

raq, él ħuriyé şeyş kët ğeyrét? Elle “Evi wëcki şeyş tëshar keme l-qir?” Él mètrëbiyé ellëtlu “Mën lé stambërtuk teht eş-šems citu él ħelé, eşħarraytu.” Šëfëtërki şeyş kı s-saru keme ël bâna bâna u kët šaqqëqu?” Ellëtlu “Mën léza’aqtu ‘eleyk seyyëdi, seyyëdi, seyyëdi, šëfëtëri saru eké u t-šaqšëqu.” Elle “eyneyki şeyş kı t-balqu saru keme ël varratat?” Ellëtlu “ëšqat cit l-ëmbeli bëkitu ‘eleyk, më l-lé bëkitu ‘eyney ët balqu u saru keme l-varratat.”

Ëbn ël êĝe celu qen’e ‘eleye. Ret di weddi él mètrëbiye ël vay’a. Ënne u l-vay’eniyé raddu di roĝu. Él mètrëbiye fë t-tarëq elet še ëbn ël êĝe “Qul še ewlé l-vay’eniyé, hey šilu u y-zëccu wardat lé fi xelf šafqatën, xelf eveniyén u fi šehfetën.” Elle le t-seweye, şeyş di zëccu ewlé ward l-ëkwes?” Èš lé sewe me taq qannoĝ ël mètrëbiyé. Él vay’eniyé ën cabaru. Šelu wardatën u zëccuwén. Él wardat saru ferx ël faras u ën xalat beyn ël vay’eniyé. Ètmeššew mëqdar, él mètrëbiyé ellëtlu “Èqtël eve ferx ël faras, ënkele mo t-txél ël vay’a.” Elle “Le t-seweye, tal’ilu eş ferx ëkweyyés uve, eş zarar lëhu?” Èš lé sewe u me sewe me qëblët. Ën cabaru qamu qetelu eve ferx ël faras u ta’mu še lë-klép. Demmëĝ dem’ëteyn dem mën él ferx. Éd-dem’ëteyn saru ħawra.

Be’ed zemen él mètrëbiyé salla bent. Elét še zewce “Yëlzëmne mehét še l-bënt, mëšxator atiq eneyyëme” Ëbn ël êĝe ešem el še l-mètrëbiye, “daroĝ ës-soq”, ellëtlu “Vallahi moy sir, qıs ħawrët lé dem ël beyt u weddiye šel naccar, hey seye mehét.” u zawrot ‘eleyu u cabarëtu. Ën cabar qam qas él ħawra weddehe še n-naccar, sewehe mehét u cëbu l-beyt. Él mètrëbiyé meddëdet bënte fël mehét u redët dë t-neyyëme. Èš lé sewet u me sewet me nemét. Él mètrëbiye baqa të t-xemmém, elét še roĝa “ecele él ħuriyé ët qarros bënti, mën ak mo t-nem?” Yewm ël wëĝdë zevce čex lé yënzél ës-soq, ët šil ël mehét tıksıru u t-ħıttu fë t-tefeyé tıĝıqu. Él ħuriyé m-mé me l-mehét tëĝtëroq u t-sër ramadé.

4.15. ŠIVAN (K15)

Karra kêfi u me ke fi. Fi vay'ët ël wëhdé, ke fi šivan l-wëhét ke lêhu bërrëyët ğenem u key ra'iyén. Bëlleyl u bënhar key dor ak l-ëjbel, eysep ke fi xıvrané key roĥ ewnok. Ğenem bërrëyëtu këllén, heyje me ke yëntëféx acvafén key šebbë'n u bërrëyëtu eké ka d-dor. Ewle ël vay'ëniyé lé ënné saĥbin ël ğenem, key ridu boš meliĥiyé še ël šivan. Mëllé ken meliĥ, fi avyoĥ ël lëx ke kësteme'u ësnu.

Yewm ël wëhdé, wëhét zengin u êĝe, lé ak ël mantiqa za'aqu 'ëndu. Ret di ra'i ğenemu. Ël šivan ešem ara beyt él êĝe, ëtšewwëš, baqa fi dënyët lıx. Hezin fi 'ımrı me kël ara beyt zengin. Ëfrëšet mën pırt ël ħemem, xıftanat ëm naqšin, ekél rës u leĥem, naqšu xeyeletu. Ël šivan el še roĥu "Ël êĝevet ku î 'išu eké. U ene, é c-cebel šëni, él mar'a šënok, bëlleyl u bënhar më l-lé ador, qarf ëcrey yëntëféxu. E'mél, belé ğeyr sever u ayran mokél u ašrap." 'ëcés u n-qahar mën roĥu u fellét ël 'emelé. Fef ħeftiyet nem ëp keyfu. Ël vay'ëniyé mëšxator ğenemén baqa y-doru 'ele ëyyém qebél.

'Ecez él šivan rahot fi ëvén wëhét ecënne lé key 'iš fi ak ël muĥit. Ël ecënne yı'rof fi él šivan lé uwé ënsen boš meliĥ. Qëbél talabu. Ël šivan yewm ël wëhdé ara roĥu 'ele frëš mën pırt ël ħemem ku y-nem, me 'araf ešem sârot. Hešsep él qasor uwé beytu. Bël se'dé baqa yëftél u ydor cewwet él qasor. Belé qat'an mo yë'mél. Be'et wëhét u arp'in yewm ce êĝe l-wëhét ël vay'a, mën cıran vay'ıtén. Sar mësefër. Naqqarat, zırnayat, ël rıs u leĥem u ayran, baqa yëntëqëlu fël bereĝëš še beyt lé uwé mësefër. Ël vay'ëniye këllén baqa yëtĝëlbı mëšxator él êĝe.

Eve šıvanna išqat ëstmeĥ ħës ëz-zırnayé u n-naqqara, bereĝëš u t-takabor, moy semmëĥ roĥu. Mo yëtlah mën qasru l-barra. Mo y-zëč ëcru l-barra. Ël vay'ëniyé mën lé

sewew hırme u karamé še él êge, êgehén sar mēnnén boš memnun u baqa yēftēxor fiyén. Yēp'ef ğlamu l-qasor še š-šivan mēšxator yēci hēzuru yērvēyu hırmé. Él šivan "Kemehi wēhét zengin şeyš di yētlah huzur él êge?" î ellu u y-rit še él l-ığlam. Êge l-lēgbir y-qul "Ak él bé tarbiyé ešem ét-sir mo yēci l-hēzuri?" u yēhtiyu mit liret safra ceze. U yēhti amor, mit zalamé diroğu l-qasor u di yēvrēbu mit âsa.

Él šivan ênhelek mēn él 'ésé u l-falaqa. Bēl kötek qam 'ele ecreyu. Él še roğu "él zengené š e eyš. Mēn bedel lé dasir zengin ênke ke asir êge, sağop 'eširé u sağop mit êğlam eş ke y-sir?" Él šivan édi me baqa y-rit ë z-zengené, me sar mēnne memnun. Ret di y-sir êge u sağop ğlémin. Él ecēnne, stemeh talap ë š-šivan.

Él šivan yewm él wēhdé mē s-sabağ ara roğu êge l-'eširé. 'El yemmi mit ğlam 'el çepi mit ğlam kēl qamu cembu. Ši lé yētlop y-sir. Lēy 'alloq, y-'alloq, lé yēqtél, yēqtél. Kēl helek él vay'a. Él šivan kı s-sar boš memnun mēn hēlu. Kel-le š-ši teĥt îdu. Yewm él wēhdé key dor fi tél'êt él vay'a, ara karwan él wēhét. Exef cesere mēn maqamu baqa yētsallot 'ele sabiyat él karvan. Fi ak él mawqah, 'emmélin él vay'eniye êsteme'u aswat él sabayé". Êš lé ce bidên šelu u lēĥqu š-šivan. Temmu temētu. Él šivan bēl kötek ğallos cēnu.

Él šivan be'et ši lé cēri fi rasu el še roğu "él šivanatiyé iyé eĥsen mēn kelle š-ši. Mo y-'enni roğu še ši e'het." Él ecēnne qibél talap eş-šivan, kart lıx be'efu l-ēcbel u l-mar'at.

4.16. EŞ Fİ Fİ D-DËNYÉ EKWET MËNNU ME Fİ (K16)

Ke fi qıral ël wêhét fi memlekét ëp'idé. Ke y-ul še rôhu, eş fi fi d-dënyé ekwet mënnu me fi? Me taq 'ata cewep és-suel, ke kë l-her fi rôhu. Qam mësek dellélin u baqa y-nédu 'ele 'ulumét ël memleké. 'Ulumét ël memleké l-temmu cew fi hëzur ël qıral. Él qıral ësteğbëren ellén "ëş fi fi d-dënyé ekwet mënnu me fi?" Kë l-élém 'atahu cewep çeşné. Wêhét el faqara, wêhét el ceweh, wêhét el meğlubiyé. Welhasil él qıral me 'écép cewebetén. Këllén wêhét ëp wêhét terrësén mën hëzuru. Qam za'aq wezîru lé y'ëcëbu l-hëzuru. Ellu ak és-suel. Él wezir, ëtxemmém, ëtxemmém me taq 'atahu cewep le y-rit. 'ata še weziru wazifé, di dôr ël memleké heyye me y-qaffi cewep és-suel.

Él wezir bë l-ëyyém u bë l-aşhor dar ël memleké. Cep ras ël memleké tehte. Dar ël avyoğ u n-nehyet këllén. Me taq qaffa cewep és-suel. Baqa yëhzén. Bë l-hëzén mësek taréq qasr ël qıral. Fë t-taréq, ara şivan ël wêhét fi ras ëc-cebel. Ève mën zëğru y-sey şivanatiyé. Èy-ra'i ğenem kem vay'a. Mehevi şeğlu yexéf lehem, helip u leben mën ël vay'ëniyé. U y-'iş fiyén.

Yewm ël wêhdé ke y-ra'i ğenemu, ara sandoq fë l-ğarabé. Él ğarabé kënet barrat ël vay'a. Me taq feteğ es-sandoq. Qam kasaru w bë l-kôtek feteğu. Talloğ uwé ëeyye l-fëmmu mëtli wehep. Belé eş-şivan mewwé ënsen dé dë yëhti qîmé şe l-wehep. Wedde s-sandoq l-ëmğara tamasu w ğebehu.

Él wezir ce 'ënt eş-şivan ret dë yıtrawwoğ şa'rayé. El "ëve uwé mësefër Alla te'ele", qam karrımlu ğbeys u rayop. Él wezir talloğ eve ş-şivan uwé xudehi. Baqa y-ëhkiyu ellu ene wezir flen qıral. Él qıral kë l-be'efni mışxator cewep "ëş fi fi d-dënyé ekwet mënnu me fi?" Dërtu l-memelék u l-avyoğ këllén me qaffaytu cewep. Eş-şivan be'et lé stana 'eleyu, qam rağ cêp sandoq lé kë t-tamar fë l-ımgâra

ħattu ëd-dêmu. Ešem fetehu, mën safaran ël vehep, ħewl u ħeweleyën ësfar u ħmar. Fi 'ımrı me kë l-ara fi ši movaħ alqaddé vehep.

Éš-šivan mıřator î talloħ še l-ğenem ret më l-wezir dë yıqsom ël vehep bë n-nıs. Be'et lé lem ël ħenem u ce, ara l-wezir kë l-qasam ël vehep fënteynşe rôħu w wëhdé šënu. Belé me télolħ ħës. Él wezir qam tayyof ħıssıtı fë c-cawalıq u ħemmélén. Be'et baram êl še š-šivan ellu "Ak ël vehep mewwé ëkfır šënok? Ènt fı ras ëc-cebel, me lëk ši masraf. Él vehep mo y-keffi še kemehı wëhét wezir. Mo tëhtını ša'rayıt lıx mën sehmo?" Éš-šivan boř 'écés mën êve wezir 'eyn ëc-coe'né. Ret dë yëhtıyü dars ši melı. Él še l-wezir "Dehtık, belé dehtık ël vehep këllu. Belé lëhı řart." Él wezir ët 'eccép ellu "řartok ëšnëwé?" Él šivan ellu "Roħ xelf ës-sıcara, kël mënne ša'rayé. Belé d-atıřřok ešem tëkéł. Ak ëč-čëx dehtık ël vehep këllu." Él wezir mën ħërsu t-šewwëř. Mën lé uwé 'eyn co'ené qëbél. Ènke ekel mën ës-sıcara l-vehep këllu dë y-sır l-lu.

'Abar xelf ës-sıcara w baqa y-gegëře. Be'de exef ël vehep u bë l-farħa ħemmëlu. Ešem êl še frusıtı "dii mîret" ëš-šivan ellu "Yê wezırı, mıřator cewep 'ele eymën suel ëd-dor? U cit 'ëndı.

Éł wezir bë l-faħra ellu "ëř fı fı d-dënyé ekwet mënnu me fı?" Éš-šivan rat 'eleyü ellu "Fë t-dënyé ekwet mën 'eyn ëc-co'ené me fı." Êve l-wezir kep raqbëtu w saq frusıtı w wedde cewep ëš-šivan êlu še l-qıral.

4.17. ECEL (K17)

Fi zemen ël wêhet ke fi tâcor ke y-dor ël avyoḡ u l-memelék. Ke lêhu karwan faqir. Fë l-karwan ke lêhu fart faras u ḡmareyn. Ke y-ḡemmél mêlu 'eleyén u ke y-roḡ y-sey ticéra. Yewm ël wêhdé ce neḡyèt ël wêhdé ke të n-'irof fi 'arasita. Heš ehet me ke kë c-cep mêlu l-'arasa. Kabas më l-may ak ëc-cemp u ëš lé kêfi fi xurcëtu téléh baqa yekêlén. Be'et lé tem eklu baqa y-cilu newm. Baqa y-nem. Ara fi newmu wêhet y-ëllu "Hés me kë c-ce l-ecel. Sâḡop ël ecel mew fë n-nis." Mën ël bez'e ḡer ëš dë y-sey. Qam baqa y-talloḡ hewl u ḡeweleyu baqa y-ib'ar "Mën fi ewnok?" Talloḡ ḡeyru w ḡeyr ël ḡeywenet me fi ehet. Êl še rôḡu "Herḡelde atış newm." Kart lix ḡat râsu nem. Ešem dë y-nem ce ḡes kartlıx. "Hés me kë c-ce l-ecel. Sâḡop ël ecel mew fë n-nis." Bë l-'ecel kam u baqa y-dor ḡewl u ḡeweleyu. Êšqat dar, me ara eḡede. Më l-lé bëzéh ëtxemmém dë y-qum y-roḡ mën ewnok. Belé sar 'eleyu valam me stecre raḡ. Êl še rôḡu "Êl -leylé de sabboḡ ewné. Yëlzém eftëhém ëš y-sir."

Ešem zaraqot ëš-šems hem cëlu ḡes "Hés me kë c-ce l-ecel. Sâḡop ël ecel mew fë n-nis." É t-tâcor feteh ëvnu 'el ḡes. ḡédi hédi baqa y-istinot. Talloḡ l-ḡes yëci mën ël may. Mën lé t-šewwëš ël še rôḡu "Alla h-Alla". Baqa y-sey maraq neticëtu. E labbot mën ewnok, baqa y-istanbor. Sâr çex ël vihor. Feteh xurcëtu teloḡ eklu dë y-ekél, ce ḡıs mën ël may. "Ecel ët qarrop. Saḡop ël ecel ëmḡellu yëci." Êl ḡes ce kem karra mën 'amaqan ël may.

Ét-ticcar xelle eklu w baqa y-talloḡ hewl u ḡeweleyu. Talloḡ mën ëp'ît kem sabi ku y-gélḡu w yëfḡeku w yël'ebu w y-cew. Ênné y-gélḡu, l-may ëmmé 'atahén cewep. "Ce l-ecel. Saḡop ël ecel m-mé ce."

Cew selmu 'ele t-tâcor. Qı'du ëndü w baqa y-sewew me'u sıḡbé. Sâr çex ël 'asar ce'u. Tél'u ekél lé kë c-cëbu me'én

4.18. EMÊNÉ (K18)

Zalêmêt ël wêhêt, ke yê'rof hecci l-wêhêt 'atahu mıqdar pârât. Êl hecci ellu "ëbni l-ëgbir u l-wıstani kë l-be'eftuwén l-heç. Hey cew fet t-ewledi y-siru šéhđin. Êč-čex sallok ëhtëyeç, ëlli dehtik parâtok."

'Abar fëye snin, éz-zalamé talap parâtu mën ël hecci. Êl hecci ellu "Exi me kë l-'ataytni ši." Éz-zalamé 'écés mënnu ellu "Ewledok ënné šéhđin. Hey cew ewledok dë nësteğbëren." Ce ëbnu l-ëgbir. Ebu steğbëru "éz-zalamé kë l-'atani parât?" ëbnu ellu "Ene me kë l-araytu w me kë s-temehtu lé emenët parât." Ret dë yëci ëbnu l-wıstani. Êbnu ce. Ak ëmmé 'ata cewep keme exu l-ëgbir. Éz-zalamé me baqalu çêre, ëlle dë yëci ëben l-ëğzeyyér u de y-ësteğbëru. Êben l-ëğzeyyér ce u steğbëru. El "Ene šéhêt, éz-zalamé fi flen têrix 'atak mıqdar parât emêné." Êl hecci nqahar mën ëbnu ellu "ħmar ëbnë l-ħmar, yëlzém sent ël méci ënt ëmmé nöp'efok ël heç."

4.19. XÂNOK ËL 'ARUS (K19)

Fi zenen ël wêhét cit 'arus fi beyt ël wêhét. Ël 'arus u ei'lête këllén rëkzu dem ës-sıfra. Bedew baqa yeklu. Ël 'arrus bë l-mëstehe ët mët îde w t-şil ekél tékél. Şêlét më s-sahhan 'avam. Sadfot fi êké 'avam, él 'avam bë l-'Arabi y-sëmmu *xânoq ël 'arus*. Baqa ët gegëşu. Belé mo yë t-gergëş u mo yë t-tekél. 'avvot ël 'avam. Rêdét dë tıksıru, avrâsa me tâqu kasarı. Êş lé sewet u me sewet me tâqot ekelëtu. Ras ël 'avam uwé keme l-erğeyé. Rasël 'avam dehel fi xnâqa w 'ësi ewnok. Sewet me sewet ras ël 'avam me talağ mën ëxnaqa. Redét dë tëble'u, me n-beleğ. Baqa yëvrëbu 'ele vahra. Ël 'arus me baqa t-tiq texéf nefes. Welhasıl él 'avam xanaqa u mpeşelét u rtamat ël qarf. Mën ak ël yewm él 'avam baqa ësnu *xanoq ël 'arus*.

4.20. FĤEK, FĤEK (K20)

Fi zemen ël wêhét ke y-’îšu zewč u mara xtayarın u ëbnén fi vay’ıt ël wêhdé. Fi lé ke lëhén faer welet, ëš lé ke yitlop ke y-sewewlu. Fi ši lé ke y-sewewlu, fi ‘aqlén ke y-ës’ëdu boš. Yewm ël wêhét ewlé l-lıxtayarın ëlu “Fart welet lëne, iş lé yëtlop dë n-seylu. Dë nës’ëdu. Dë nsewilo êké š , fi ‘ımrı mo dë yënsëhu.”

Be’et zemen ce ‘aqlén fëkér ëlêhét. Fi ëmren kı s-salén jneyné boš ëp qémé. Fëyé çešnet çešnetascar. Tëffëh, tomâni, šëllor, incas, rımman, tın ,’ënép... Kenét jneynët boš boš kweysé. Èš lé kêfi fë l-lëjneyné ke y-lëmmuwen u ke y’îšu ‘eleyén.

Yewm ël wêhét rêdu mıšxator yës’ëdu ëbnén rêdu di fehku. Qamu šeddu ëbnén fi nus l-ëjneyné fë r-rımmané. Lemmulén mën hewl u heweleye šweyyët šëšté w sewerix, hattuwné teht ër-rımmané. Èbnén baqa yëtxemmém “ ‘Ecebe ëš diyeriyé dë yëhtewni?” Baqa yınširoh. Mësëku l-heyecen. Ara ce hës kebrit. U xelfe ce riğët dexxen. Mën ëd d-dexxen ‘eyneyu ët sewrëgu. Me baqa y-tış ëmmu w ebu. Èmmu w ebu mën ël farğa w š-šarağan baqa y-seyhu. Èn-nar mëskét l-ëjneyné këlle. Be’et nus se’e, l-ëjneyné këlle htaraqot, sârot ramadé. Él l-ëxtayarın bë l-’edwé cew ras ëbnén. Èš araw, araw ëbnén lëšëtu këlle kê k-ëhtaraqot. Me kê l-baqa ëlle avrâsu w ‘ıvmënu. Lehemu këllu kê l-vêp. Avrasu l-barra. Baqa y-ëllulu “FĤek, fĤek ħaraqna d-dewiyé mıšxatırak.” Bë l-farğa w bë l-šarağan mësku tarëq beytén.

4.21. HESEN BASRİ (K21)

Fi zemen ël wéhét fi memlekët ëp'îdé, ke y-'îş tâcor ël wéhét ke y-sëmmu Hesên Basri. Hesên Basri, mîşxator ët-tîcara ke y-dor ël memelék. Fi seyët tîcarîtu boş ke kë z-zengén. Ken bele zeweç. 'Ënt ëmmu ke y-'îş.

Yewm ël wéhét Hesên Basri, uwé w karwanu mîşxator y-sey tîcara, raḥ memlekët ëp'îdé w wḡeribé. Nezzél ḥëmlu fë s-soq u baqa y-sey bé 'eşeré. Ara sabiyé boş boş ëkweysé. Tëjbe l-ḥuriyé. Boş 'Ëcëbé, 'îşîqa. Ret dë y-ëtzewwëç me'e. Raḥ talaba mën ëmme w ebuwe. 'Atawa. Sewe 'îrs u t-zewwëç me'e. Be'et lé tem šëḡlu rafa'a cêbe l-memlekëtu. 'Abar fëye kem sené, sallu mënne ëbneyn.

'Abar fëye snîn. Êl mara baqa tîštaq memlekëte w ëmme w ebuwe. Kë l-leyle t-sey beḥsén še zewce. Rêdét dë t-roḥ 'ënt ëmme webuwe. Leylët ël wëhdé êlét še zewce Hesên Basri. Zewce mën lé ke y-ḥëbbe, me ret dë t-roḥ. Qam qas ecneḡe w ḡebehén, mîşxator me t-ihrop ët roḥ. Še ëmmu w bes êl, eysep kë l-ḡebe ecneḡe. N-qaharot u ḥërdét, belé êlét ši le še zewce le še ëmmu.

Be'et zemen sar 'îrs fë l-lëmhëllé. Êl ḥuriyé w ëm Hesên Basri 'Elemuwén ël ḥëmmem. Râḡu ḥëmmem ën-nëswen. Ekelu w šîrbu w rîqsu w feššu f-fédén. Ewlé l-me'lumin këllén baqa y-helḥëlu w yëqîsu. Êl ḥuriyé m-mé baqa tîrqos. Më l-lé ke tîrqos ëkweyyés, nëswen ël ḥëmmem këllén me šëlu 'eyneyén mënne. Ke tîrqos boş boş ëkweyyés.

Ëşqat rîqsot zét cêle hewes še r-rîqs. Mën lé ke y-safsîqula, l-ḥëmmem ke të n-hez. Êl ḥuriyé êlét, "Êl rîqs mew ši, ênke ke y-sîru ecneḡi, ak ëç-çex dë ke t-tîşšu r-rîqs. Zewci ḡebe ecneḡi. Ğeyru w ḡeyr ḥeméti mo yî'rîfu eyseb ënné." Nëswen ël ḥëmmem baqa y-zawru 'ele ḥeméte. Sewew 'eleye boş ësrar, ellule "Êl ḥuriyé ëş rîqs ëkweyyés tîrqos.

Cîbi ejnehe hey tırqos. Dê nıtfarroç ‘eleye.” Êl hémé, xıtor êmbele, êbne ke kê n-nebbêhe. Me qêblét. Belé eyé m-me, boş ke s-sey maraq rıqs kênête. Mê l-lé zawru ‘eleye n-cabarot. Qâmot lêbsét u cit êl beyt. Şêlét êl ejnehe mên afar lé ênné mëğbeyin u cebétén êl hémmem. Êl huriyé, şêlét ejnehe, hattitén afarén u baqa tırqos. Belé eş rıqs tırqos! Êl nêswen fi ‘ımrén me kê l-araw eké rıqs. Mo y-ridu rıqsa dê y-ëntem.

Êl huriyé ellétlén “Êve r-rıqs mew ši. Ênke hattaytu êbni teht cênhi, ak êç-çex êt farcu ‘ele rıqsi.” Êl nêswen rêdu dê y-êtfarco ‘ele rıqsa. Qamu cêbu êbne Mëskét êbne hattitu teht cênhe w baqa tırqos. Rıqsot u rıqsot... Be’et ellétlén “Êve r-rıqs êmmé mew ši. Ênke hattaytu êbni l-lıx teht cênhi, ak êç-çex êt farcu ‘ele rıqsi.” Qamu cêbu êbne l-lıx. Ak êmmé mëskêtu hattitu teht cênhi êl-lıx. Ek-wes baqa tırqos.baqa y-safsıqu şe rıqsa. Êşqat rıqsot, ‘el-let rôha. Mên lé ‘elyét, lihqot pancarit qıbbıt êl hémmem. Qamot fê l-pancara êlét “Ene boş kê ş-tıqtu êmmi w ebi w memlekêti. Ênke hesen Basri y-hêbni hey yêci mên xelfi.” w iyé w êbneyne ferru râhu l-memlekête.

Êm Hesên Basri, baqa têpki w têski w tivrop ‘ele ejnêbe. Kênête w neviyete harabu râhu. Bêl ‘edwé cit dëkken êbne. heketu eş kê c-cıri. Hesên Basri boş ke y-hêp maratu w ewledu. Heme qam wedde êmmu me’u w êthâcor mên memlekêtu, rah memlekêt maratu.

4.22. TARÉQ ÈL ḤASAT (K22)

Fi zemen èl wéhét ke t-’îš mara fi vay’it èl wèhdé, kênét boš belengezé w boš ke t-ḥèp èd-dawaran. Bèlleyl u binhar ke t-roḥ èd-dor èbyut cîrana w ke t-èzel meyden èl vay’a. Ke t-’abbor èyyéme fè l-geri w fè l-qeçem u fè s-siḥbé w fè l-èmḥebbé.

Fè s-sayf u tûlu, me xellet beyt dé me daritu. Eysep ke y-sir nîšên, ’èrs me ke t-harribu. Šikarrat me ke yèci l-èmbele l-’emel u š-šeḡel. Cîrana kèllén ḥavrulén arzaq u ḥatap še š-šété. Ğellewlén sêver, Nešfulén may tamatis, sewelén tırši, melḥulén èjbeyné... Èl mara ewedème èšqat nebhuwe me stanadot ’eleyén me ḥavritla ši, še š-šété. Bèlleyl u bènhar fetelét u baramot u dârot.

Èyyém ès-syf l-itwâl ntemmu. Cê l-xerif. ḥavaran arzaq èš-šété ke y-dum.ke yınqas ḥatap èrfah, ke yè t-ḥavvor çere. Èl mara fè l-xerif u tûlu, ’abrot èmra meḥevi t-tefeyé. Fè n-neheyé èl xerif èmmé n-tem. Bedew ašhar èš-šété. Baqa yèci felç u qarrariyé. Èl hewe baqa y-sir keme z-zemherit.

Arzaq él mara n-temmu. Tala’ot èl barra baqa d-dorla ’ele arzaq. Kè c-ce felç heyte rëkbète. Ke t-dorla ’ele arzaq, më l-lé ke kë c-ce felç èt-tırqan ke kë l-ğêbu. Arat cîrana, steḡbèrètu taréq èl ḥasat. Cîrana tallı’la. Yı’rof èš belengezé èyé. Baqa y-èlle él l-èmrab’a:

*“Mara belengezé w bele ğam
Fè s-sayf u tûlu fetelti w dirti
Èšem cê š-šété
‘Ele taréq èl ḥasat dirti.”*

4.23. HƏZELOK U DELELOK (K23)

Fi zemen əl wəhət fi qılubət əl wəhdé ke y-‘iš exxeyn u ebuwén me ba‘vén. Ebuwén ke y-roh ən-nécir. Şi lé ke yəmsék ke y-cibén yekluwén. Ke y-‘išu ‘eleyén. Mart éracol ke kə l-métét mən zemen. Uwé əbbehdu ke y-talloh še ewledu. Yəxsəlén, y-sallifén u y-seylén ekél. Be‘et zemen, talloh me baqa y-tiq y-tallılén. ‘ata qarar də y-ətzewwəc. Ət-zewwəc. Maratu fə r-ras ke t-beyyén boş melihe. Be‘et sârot neyer še l-ewélit.

É r-racol işqat rah ən-nécir, me baqa yəmsék ši. Y-rit əl beytu it ferğe. Me baqa ši də y-eklu. Eklén entem. Dédət əl ewlet, baqa t-qannoḥ zewce mişxator y-əqtél ewledu. Él racol qam wedde ewledu me‘u n-nécir. Xellehén əb-behdén fi ras ec-cebel. Rat ce l-beyt. Be‘et miqdar araw mart ıxtayaré. Hekewe eş kə c-cəri fi râsén. Baqa t-talıılén bə l-melihiyé. Weddetén əl beyte. ḥattitén fi l-oda w qefelét əl bep ‘eleyén. Kə l-yewm baqa t-ta‘imén u t-şeribén mişxator tekélén.

Él ewlet ftehemu lé él mara eyé sehire. Él sehire kə l-yewm ke teci et cescés asabi‘én. Él ewélit me ke yəhtewe asabi‘én. ‘eyneye me ke y-tišşu meli. Afar asabi‘én ke yəhtewe venebət əl fâra. Êké ‘abaru l-eyyém. Yewm əl wəhdé él fâra n-va‘ot. És –sehire talabot asabi‘én, n-cabaru ‘atawa asabi‘én. Arat asabi‘én kə t-semnu. Él ş eroḥa, kə t-semnu meli ce çex eklén. Tayfot əl mebbexiyé may. ḥattita ‘annar u ba t-ğelliye. Mişxator me t-bezzé‘én, zaaqitén ‘ənt əz-zamziroq. Mən əl exwé, Delelok ret ewəl karra uwé də yə t-hezzés fə z-zamziroq. Bel el še s-sehire hey eyé tē t-hezzés. És-sehire rəkbət fə z-zamziroq u baqa tē t-hezzés. Be‘et məqdar məsəke n-newm. Nəm u ğəfyét. Él ewlet heme qassu şerit əz-zamziroq u məsuwe zeccuwe fə l-mebbxiyé cewwet may əl ğəli. Kart lıx me raddu beyt dédətén baqa y-‘išu fi él beyt.

4.24. EXXEYN (K24)

Fi zemen ël wêhét key 'iş fi vay'ıt ël wêhde exxeyn. Êbyutén kenu cemp ba'vén u buweninén kenu mehevi ba'vén. Çex lé ce waxt ël zarih, ewwël karra ex lëğzeyyér saq feden fi bewwenëtu. Mën lé ken eké harus, fi sebêh tiyém, tehte cebu l-foqa. Ex l-ëgbir key qul "Kë š-šëğél lëhu zemen. Kë š-šëğél lëhu seviye." U fi waxta key soq feden fi bewwenëtu.

Yewm ël wêhde ex lëğzeyyér, key soq feden fi bewwenëtu. hedit ël feden 'ıloq fi ši. ex lëğzeyyér el "Hem eş hacara ëyé?" u baqa y-šettém u baqa y-bit 'ele ras ël hedit. Më l-lé bat, lešetü kelle baqat fël 'arak. Bat ëp qador tul këfu. Key zëç ël l-ırap fi keffu. Zeç kef f-ël exéri, ara ši me saddok še éyneyu. Ara sandoq ëddemu. Talloğ éc-cemp u éc-cemp, 'araf dé ehet mo y-dayyıqlu, heme feteh bep ës-sandoq. Ešem feteh ës-sandoq, ara vehep ku yësfar keme s-safaran. Êl vehep ku y-talı'lu. Heme havan ës-sandoq u s-sêwi l-beyt. Bede baqa y-'éd ël vehep. Wêhét, ëfneyn, fefé.... Bëlleyl u bënhar 'ed. Fén yewm fi salat ës-sıph talah rah mën ël vay'a.

Ex l-ëgbir fén yewm me ara exu. Yewm ël fefé, qam rah daq bebu. Daq ël bep karra, karteyn, fefé, me fi ehet dë yëftehlu l-bep. Arb'in yewm me exef xabar mën ex lëğzeyyér. Yewm wêhét ël arb'in ara yëci payton mën kés ël qëblé. Talloğ nëzél exu mën ël payton. 'eleyu bedlé mën ël İngilis. Êl vay'a kelle ësteme'ét. Êl me baqa e'ış fi él beyt. 'Ata xabar 'ata amor še l-ëstedin këllén, fi mit yewm di sewew fël vay'a mit qasor.

Ex lëğzeyyér be'et mëyye u yewm, kartlıh ce l-vay'a mën cenp ël Qëblé. Fi ras ël tél'e kë s-sewew qasor, î tësh ël vay'a kelle. Lé y-talloğ še él qasor, mën lé kë s-sewewlu marmar ëkwes u mën lé kë n-naqaşu ëkweyyés, kart lıx î tal'ulu.

Ehet mo y-tiq y-şil 'eyneyu mën naqşu. Êx lëğzeyyér më l-lé lu eké këbor, za'aq exu l-qasru dem ëcru. Êl vay'ényé, cew ël beytu mëşxator ël bérík. Bidén taştıyat leben, tepsıyet lehem, bergeşet beqleweyé, cêç u ğenem. Uwé m-me ëp keyfu y-dawwëren qasru, qasrıl elf 'ëlli.

Ex lëğzeyyér mëşxator yëhsét exu, y'ëlümu l-qasru. Ex l-ëgir, mën lé fi me exu boş këbér mo y-rit di roĥ. El še roĥu, "Medem kël 'elemni majbur da roĥ." Qam raĥ. Ce dem ël bep, ğlémën ël qasor feĥulu l-bep. Ešem feteĥulu l-beb, ši lé ara exevu hëşşu. Êtşewwëş. Ara exu fi kewşet ës-salon, uvé 'el text qé'ët. U fë t-tarëq u tula heyekél exu. El še roĥu, ene ex l-ëgbir, hédi hédi ëtmeşşe heyye t-text. Ex lëğzeyyér 'ëcéz şëş exu ëtmeşşe hédi. Bele me 'ata riçé. Baqa yëhkëyu, yëhkëyu.. Ğekehu bë s-se'et. Heyye me 'eccëzu ĥekëhu.

212

Dawwor ex l-ëgbir, dawwëru qasru këllu. Belé me karrëmu ši. Dawwëru u ftaxar fi qasru u cebu heyye dem bep barra. Ğlam ël qasor feteĥ ël bep. Ex lëğzeyyér eşem dë yëp'ef exu, baqa yëci hës ën 'él mën barra. Araw ëĥmar, ëĥmar mepşul, ëmpellëx. Kël rëkép 'eleyu şëvan, fi 'ele é ş-şëvan kulaf maprot. U mën maraqu î talloĥ u yëncëbéh, cevve eş y-sir u moy sir. Ex lëgbir boş ënqahar mën él şëvan. Êl "Deĥtiyu dars ši." Barâm ël še exu "Eve ş-şëvan uvé bele staqamé. Ênt saĥop él qasor eşem ëd demok moy këp rasu. Yëlzëm şe é ş-şëvan ën 'arrëfu ël ĥërme eşem eyé."

É ş-şëvan heme nëzél mën 'ele ĥmaru. Ex lëğzeyyér eşem talloĥ şe ş-şëvan, ellu "Mejnun ënt. Eké dë t-ti'ni?" Baram êl še exu lëgbir "Arayt, me baqa yëlzëm de ëllu ši. Eve qasri 'ellém şe eve şëvan ël mejnun, ĥërmé eşem ëtsir. Heme nëzél mën 'ele ëĥmaru." Ex lëğzeyyér baram ĥelfu bele keme 'eyneyu kë t-talau mën afarén. Êl şëvan mëşék makwat ëĥmaru u carru şeddu fël heykel u kelbu ken meĝul

fi bevlētu. Key bul dem heykelu. Ex lëğzeyyér sar keme s-sırsor. Ex lëgbir varap fi vahor exu bël hédi kartayn, bël me'né bay talloḡ fi 'eyneyu. Ewwël me talaḡ mën bep ël qasor, ët šewwëš fi eve exu saḡop ël këbér. Wéhét šëvan, ëḡmaru u kelbu tala'u mën ḡaqqu.

4.25. MELLE (K25)

Fi vay'ët ël wëhdé ël melle kërta ma nexweš. Me taq lem zeke. Él wazifé 'ataha še faqahu. Él faqah baqa y-dor l-ëbyut. Dixel beyt ken beyt hecci Ehmét. Él faqah talap mënnu zeke še l-imem. Hecci Ehmét ellu "Zeket ël imem ëyé fart tannégé. Belé mëšxator ël imem kirtama nexweš dehtik tannıktayn." Él faqah ce 'ënt ël imem, atahu él tannıktayn. Él imem ellu "šeyš kël 'atak tannıgıt lıx?" Él faqah ellu "Steğbërne, šeš ël melle me ce, cit ënt?" Èltulu "Èl melle uwe nexweš." Él melle el še faqahu "Ene debdi ed'i, ënt ëmmé qul êmmin." U be'ed baqa yëd'i "Ye rabbi le t-šëfi ël melle, heyye l-ħasat me yëntem."

4.26. TÎNEYÉ (K26)

Fi vay'êt ël wêhdé ke fi zalamé rafîqu yêp'eflu xabar, î ëllu ene u zalamêt lıx dënëci 'ëndok ënsir mësefrinok. Yewm lé y-cew, cew arbağ tazlamé ël mësefretiyé. Mart él racol kël havrot ekél 'ele qador mësefreyın. Be'et lé y-cew arb'a, él ekél mo yëkfehén. Elét še zewce "Weddi mësefrinok ël kêşé, hey nakawlén tîn u hey yeklu. Čex lé yëbdew î qeşru t-tîn ak ëččex ët tiq ët cibén hey yeklu." Él racol u rëfqinu nëzlu kêşët lé cemp beytén. Rëfqinu këllén lemmulén tîn, bedew baqa yekluwén ënné u kêşeriyén. 'Abar fiye mëqdar mëllé ekelu tîn ecwafén ëntefexu. Wêhét mënnén baqa y-qeşşér ët-tin u hëş yekélén. Sağop ël beyt, xıtor ëmbelu maratu eş kël ellëtlü. Cep mësefrinu ël beyt. Rekkëzén xelf ës-sëfra u hat ëddemén ekél. Baqa yeklu hëdi hëdi. Kël wêhét bël majburiyé tem ekél lé d-demu. Arbağ mësefrin bël kôtek temmu ekél ëfneyın.

4.27. ÈL QIRMO W ÈL ECËNNE (K27)

Fi zemen èl wéhét, ke fi racol èl wéhét. Fi heyetu derdu l-ëgbir kênét qırıtu. Ke kè t-‘ellém î îş fi qırıtu. Me ke lèhu çerèt lıx. Yewm èl wèhdé qam missabağ èb-bıxt rah èl hëmmem mısxator yëxsél lèşëtu mën ak èl wesex. Şël buşiyé leffe ‘eleyu w dexel èl hëmmem. Me ke fi ehet fë l-hëmmem.belé l-hëmmem ke t-sën mën hës s-ël daq u l-ğëneni. Baqa y-ëbzeğ. Me ‘araf mën y-dıq u y-ğenni. Mën lé bëzéh, ret dë y-ıhrop më l-hëmmem. B2’et èl ecënne tala’u ravaw rôhén şe él qırmo. Mën bedel lé dë y-ëbzeğ mënnén bede baqa yë l-‘ep u y-ırqos me l-ecënne. Èl ecënne boş hebbu şe él qırmo. Baqa y-ël’ebu me ba’vén. Sar se’ët l-ënsenatlı dë y-cew l-hëmmem, rêdu dë y-sewew melihiyé şe l-qırmo. Sâru hılaqayé w mësku l-qırmo hattı fë n-nis beynetén u havanu w ‘asarı. Be’et lé ‘asarı talloğ faqalan lèşëtu kè l-xef. Be’et l-ecënne râhu xebew rôhén. Uwé m-mé talah dë y-ëlbés hewisu. ‘abar dem èl méré. Èş ara, me saddoğ şe ‘eyneyu. Ara, heyye s-seğ ‘eze lé ke y-cır mën ak qırıtu, kı r-râhot. Me baqa qırmé fi vahru. Me saddoğ şe rôhu. Talloğ fë l-méré karra, karteyn lé l-féfé, haqqatan me lu qırmé. Bë ş-şarğa w bë l-farğa talah më l-hëmmem.

Baqa y-dor fë s-soq. Eymën y-tışşu, mo y-saddoğ şe ‘eyneyu. Y-tışşu me lèhu qırmé. Èl ëmmé l-temmét hewl u heweleyu. Baqa y-ëstëğbëru, ešem hılos më l-qırmé. Uwé m-me, hekehén èş kè c-cırı, më t-tırta heye l-bés. Ke fi qırmo lıx, ke y-rit boş dë y-ıxlas mën qırıtu. Baqa yëstëğbëru suelet ešem hılos mën qırıtu. Êve m-mé hekehu. Yë l-zém mı sisabağ èb-bıxt, hës ehet me kè c-ce l-hëmmem, y-roğ èl hëmmem. Qırmo l-lığ rah èl beytu. Sâr bëlleyl, hat râsu nem. Bë l-kôtek cep ës-sabağ. ‘Eccél, lëbés hewisu w bë l’adwé mësek taréq èl hëmmem. Ce şeleh hewisu w dexel èl hëmmem. Me fi maxloq fë l-hëmmem. Be’et mëqdar

él ecënne tala'u ravaw rôhén, baqa y-dıqqu, y-helhëlu, y-ğenew y-ërqısu. Ėtfarroç 'eleyé šweyyé w baqa y-'ebbés pözetu, y-kafkof še rôhu. Keme mo yëkfe, baqa y-'eccéz ël ecënne. Yıvrıbén kelemet. Él ecënne n-qaharu mënnu, heme sâru hıalqayé warru beynetén w 'asaru w feletu. Be'et râhu xebew rôhén. Él qırmo hes 'ele rôhu, Faqalan lešetü eyé 'eleyu. Talah dë y-ëlbés. Ce dem ël méré. Ėš ara, ara afar qırmé kë t-talah qırmit lıx fi vahru sallu qırmitayn. Exef ceze mišxator 'ebes pozêtu.

4.28. QELİYÉ (K28)

Fi zemen ël wêhét, ke y-’îš vîp, ‘antar, fe’lep u dëbbé fë c-cebel. Yewm ël wêhdé l-temmu ‘ënt ba’vén elu “ Te’ew n-ıssaloḡ, nırfaḡ él neyeretiyé u n-sir rıqın” Këllén qëblu. Ês-salḡu w sâru rıfın ba’vén. Baqa y-ıtlá’u n-néçir cëmlé. Şi lé yëmsëku yeklu cëmlé. Êntem ës-sayf ce l-xerif, baqa y-ḡavru arzaq še ş-şëté. Qebél ës-şëté Rekbú soppatén. Lemmulén ḡatap. Êl vîp ellen “Nëḡné arb’a. Él ekél mo yëkfëne še ş-şëté. Te’ew nëtlaḡ ën-nëçir. Êş lé nëmsék dë n-seyu qeliyé e fë ş-şëté nekélén.”Qëblu fëkéř ël vîp. Baqa y-ıtlá’u n-néçir. Cêbulén dest. Sewewlén tefeyé. Lemmu ḡatap u sewerix. Şe’elu t-tefeyé. Êşqat mësku ḡeywenet, këllén qâmu kasru ‘ëvménén u faramuwén u sewewén qeliyé. Şëlu l-qeliyé mën ‘annar, cemduwe w ḡattuwa fë l-ëdnén u weddewe l-ëmḡâra ḡebewe. Temmu şëḡlén bele boş ke kë l-bitlu. N-carru ‘ele cemp baqa y-ëtrawḡu.

218

Êl fe’lep, kë l-yewm bë l-xef y-roḡ l-ëmḡâra yëfeteḡ den ël qeliyé w yëbdi yekële. Kë l-yewm ekel, heywe me tem l-ëdnén këllén. Yë’bor fëye zemen ël vîp el “m-ḡellu yëci ş-şëté. Daro ataloḡ še qeliyëtne, ḡele ši?” ce ras ël l-ëdnén. Wêḡet, wêḡet baqa yë f-teḡén. Ara, këllén kë l-fëřḡu. Me kë l-baqa fiyén fart lıqmit qeliyé. Baqa y-dôru ‘ele şabbat ël qeliyé. Me qaffaw. Êl fe’lep zeç rôḡu n-nıs ël “Lëḡi fëkéř, ešem dë n-qaffi şabbat ël qeliyé. Këllëtne dë n-nem teḡt ës-şems. Eymën yëtlaḡ mën ëstu dëḡén ak kı ş-şabat ël qeliyé ekele.” ḡeywenet ël l-ıx boş rêdu dë y-qaffaw şabbat ël qeliyé. ḡeywenet ël-lıx ënné mën rôḡén boş emin. Qâmu râḡu teḡt ës-şems u nêmu. Be’et mëqdar ël fe’lep dayyıqlén. Talloḡ këllén ke n-nêmu. Hëdi hëdi qam raḡ navvof ëḡḡufët l-ëdnén şel ak ëd-dëḡén u ce. Raḡ ras ëd-dëbbé w ḡat teḡt ëste ak ëd-dëḡén. Kart lıx raḡ neyyém rôḡu. Be’et mıqdar këllén ḡessu. Baqa y-tal’u şe baḡf u ba’vén. Araw ëst ëd-dëbbé, y-nassol mënne dëḡén. Êşqat êlé “mo ene kë l-ekeltu l-qeliyé” eḡet me saddıqa. Qâmu qe-telu d-dëbbé qelët nêşfe fi se’e.

4.29. QADERİ MËN CEWWËTİ (K29)

Fi zemen ël wëhët, wëhët vay 'eni ke lu gëmgëm m-naqqoş, ken boş ëkweyyés. Rafiqu s-saffar ke kë l-'ata fiyu boş emek. Êşqat ke lu ëhtiyeş şe l-may, fi ël gëmgëm ke y-mıqlu. Él vay'ëni, yewm ël wëhdé lëzëmu may. Qam raḥ ras ël 'eyn. Tayyof gëmgëmu heyve l-fëm. Xeel wëççu w îdeyu u qı'ët fi ras ël 'eyn baqa y-ıtrawwoḥ.

Be'd ër-rawaḥ ce l-beytu. Lemlu şweyyët seweriḥ ḥattën fë s-soppa. Be'et şe'el ës-soppa w ḥat ël gëmgëm 'eleye. Baqa y-ḡelliyu. 'abar fëye mıqdar ël may baqa yeḡli. Él may më l-lé ḡëli, cënu baqa y-ce'u. Buḥar lé yëtlah mën fëmmu, yëjbe keme l-ḡennoyé. Mën lé ḡëli baqa y-ul:

*“Qadari mën cewweti
Qadari mën cewweti
Këntu may naqqıttu 'ele l-qarf
Saqqaytu l-ḡeşış u l-sıcar
Xavvırtu l-qarf
Be't nëşfu l-ascar
L-temmu ḥatabén wëhdé p-wëhdé
Gabbërtu derdi
'Araftén qadari
Qadari mën cewweti
Qadari mën cewweti”*

4.30. KÊNUN ÊĞE (K30)

Fi zemen ël wêhét ke fi êğe ke y-sëmmu Hesen Êğe. Ke lëhu ëbën ke y-sëmmu Ehmët Êğe. Hesen Êğe më l-lé ken dolement, ëbnu me ke yë'mél u me ke y-hëp ël 'emelé. Belé karrat ke y-ëtlağ ën-nécir. 'el 'eme 'imru ke kë l-'abar, me ke y-rit dë y-ëzzewwéc. Yewm ël wêhdé rifqinu ellulu "Ebuk şeyş mo y-zewwécok?" Ehmët Êğe ellén "Ebi heyye s-seğ me sewe beğs zeweci. Ene m-mé me citu mën ak ët-tarëq. Rafiqu ellu "Çedé më s-sabağ qum ëbbëxt , çex salat ës-sıph. Çex lé t-salli salat ës-sıph hıt dem ebuk pqap. Be'd ës-sala karrımu qahwé. Uwé m-mé së y-Esteğbërok ës ëtrit. Ênt ëmmé ftehlü derdok." Fén yewm Ehmët Êğe, rafiqu ës lé ellu sewehén. Qam më s-sabağ qebl ës-sala stanbor ebu. Ebu qam dë y-salli. Ehmët Êğe, hat ëd-dëmu pqap. Be'd ës-sala, qarrımu qahwé. Ebu steğbëru "heyr uwé ëbni? Êt rıt ëz-zewec? Ebnü ellu "ënt ehsen tı'rof bâba. Ene t-hëp zewwëcni." Ebu ellu "xey sir." "Dehtik farasi, rkep 'eleyu w roh dor. Qaffilok bënt. Belé yewm ëc-cëm'e de steğbërok suel. Ênt ëmmé dë tëhtini cewep s-sëwi." Ehmët Êğe ellu keysir bâba. Be'et rağ movağ ara bënt ël wêhdé 'ecëbe. Ce ël şe ebu. Râhu talabuwa. Sewewlén 'ërs. Fén yewm më s-sabağ ebu ël şe ëbnu "ëvi lé exeft, bënt kënét ëmme mara kënét?" Ehmët Êğe ellu "kënét mara." Ebu sêh kënnëtu elle "çëz lé seweynelki u wehep lé hattayna 'eleyki he y-yıpqawlki. Belé qumi rôhi mën beytne, ëtrëki ewné. Mo tıslağılina." U yëp'efe l-beyte. Ehmët Êğe ët zewwéc kartlıx. Êvi mart l-ëjdıdë m-mé me tala'ot bënt. Be'et wêhdé mara, arat Ehmët Êğe ellëlu "heyr uwé, heme ku të z-zewwéc u t-şemmer. Mo t-exëvni?" Elle "Belé, şeyş mo y-sir? Ene ënt iqëbëlti, ene m-mé de z-zewwéc meğki." Él mara ellëtlü "Qëbëltu. De z-zewwéc me'ok. Belé lëhi şart. Ellëtlü " ënke ebuk steğbërok, ene bënt ëmme mara, dë t-ëllu ëyé bënt."

Ehmët Êġe  t zeww c me  vi l-mara. Ebu steġb ru mara  y   mme b nt.  l karra Ehm t  ġe  l  e ebu   y  b nt  be'et kem yewm, ebu s h k nn tu l- ndu. Elle   Tal'i b nti, ene  mri 'abar. Zew ki mo y slaĥ  e  i. Mo y m l u mo y  ġ l. Fi ' mru me k  l- emel. Ene dolement. L hi xezin . Te'ey d-arvikiy . Be'et l  emut, 'i u fiye." Ell tlu t' mor ye b ba." Tala'u l- da. F  l- da, fi s rritayn s n din. S rra m nn n  nn  heyye l-f mm n m tl yin vehep w s rrit  l-lix,  nn  fivva. H sen  ġe deww m geriyu.   bni me lu m n ewl  ĥabar. Be'et l  emut, h di h di s rifiw n u k lew n." Ell tlu   le r si ye b ba."

S r zemen, ebu ehm t  ġe m t.  l k nn  r kb t 'ele farasa baqa d-dor  s-soq. Qaffatla dost  l w h t.  ve dos-ta uw  q ssap. Ell tlu   De p'ef zewci ' ndok, d  y-  tiri lehem m nnok. Le tex f m nnu p rat, mi xator y- c bor u y' l mok  l 'e e. Ak  c- ex ĥavvor r ĥok u te'e." Zewce  ex l  rat m  n-n c r ell tlu    nt flen qëssap, fi lehem bo   kweyy s. Roĥ   tiri w te'e." Qam raĥ ' nt qëssap l  ell tlu.  tara lehem. Bel     l  sewe me sewe  l qëssap me exef p ratu. Ehm t  ġe, ret d  y- 'l mu l- e e.  l  e r ĥu   de s-ta ar fi marati."  el  l l-eĥem u ce l-beyt.  l   emaratu   el qëssap me exef ĥaq  l- lehem. Beleki me r ttu de' l mu l- e e." Maratu 'aytot me'u ell tlu   Sar bo  'eyp. E em mo t 'l mu?" Ehm t  ġe, qam raĥ ' nt  l qëssap u 'elemu l- e e. Sar 'asriy ,  l qëssap wedde me'u 'araq u ce beyt Ehm t  ġe. Ehm t  ġe fi ' mru me k   -  rop 'araq. Ak  l leyl    rop. Be'et 'abar m n r ĥu. N m baqa y- amxor. Mart Ehm t  ġe w l-qëssap baqa y-sewew m hebb  me ba'v n. Ehm t  ġe w maratu  k  'abru l- yy m. Heyye me l-vehep u l-fivva n-temmu. Be'et là n-temmu p rat n  l t  e Ehm t  ġe,   Qum roĥ sey ĥm l ." Bel  m hebb t  l mara u l-qëssap  d-dum. Y-r ĥu w y-cew ' nt ba'v n. Yewm  l w hd  ce sefiné, memlek t Ehm t  ġe. Mel  l

sefiné y-ëlzëmu nezzil. Ehmët Êĝe, raĥ talah ës-sefiné baqa y-nezzél hëmle. Saĥp ës-sefiné ara Ehmët Êĝe, 'arafa ellu "me ënt ëbén Hesen Êĝe?" be'et lé ellu "Belé ene ëbnu" ellu "ëš hêlé kë c-cit? Sarmayıt ebuk ëš sâba? Sarmayıtu kënét kartayn akfar mën sarmayıti. Ešem r-tamayt él hêlé?" Ehmët Êĝe ellu "le të s-teĝbër, kë r-tamaytu bit êké mara na'azallah, n-qefel beyti." Hekehu ëš kë c-cıri fi râsu. Saĥop ës-sefiné ellu " él leyle, sey rôĥok keme t-išrap 'araq. Be'de sey rôĥok sıkran bë l-këvbé. Be'et ĝeffi rôĥok be'et talloĥ maratok u l-qëssap ëš də y-sewew?" Ak ël-leylé ce lqëssap, rëkzu, Ehmët Êĝe baqa yëšrap bë l-këvbé. Maqus sakkor rôĥu. Ğeffe rôĥu. Él mara êlét še dosta l-qëssap "šeyš mo nëqtél zewci?" Él qëssap elle "šeyš də n-ëqtëlu? Èš le y-weddi keyfne n-sey. Ku n-nem u nëšrap me ba'ëvna." Ellëtlu "Te'e d-arvik ši. Zewci mo yı'rof fëyén." Nezlëtu l-esfel ravatu lxezîné. Él qëssap eşem ara l-xezîné elle "él leylé sar derenk, ĝedé bë l-leyl də n-ëqtëlu." Ehmët Êĝe, fén yewm heke še saĥp ës-sefiné. Saĥop ës-sefiné ellu "Ĝedé roĥ cip lehem mën él qëssap. Cibu dem él bep u siĥ maratok he y-tëci t-weddiyu l-foq. Ënke bë l-mësteĥe cit də t-wediyu, ënt m-sëke mën šehfëte w cërre nezzële l-esfel u télë'e mën ël beyt. Èvrëba kem 'asa 'ele rasa m-mé. Èyé m-me də t-ëhrop ët-rôĥ beyt él qëssap." Ehmët Êĝe, saĥop ës-sefiné ëš lé kë l-ellu sewehén.

Mart Ehmët Êĝe, hërdét râĥot beyt él qëssap. Ehmët Êĝe eşqat ke fi vehep u fıvva fë l-beyt, lemmén u wddehén beyt saĥp ës-sefiné. Télëĥ beytu l-beyĥ. Él qëssap eşem él še l-mara "Beyt zewçki də y-ënbeĥ." Ellëtlu "Ara 'awaran y-cilok. Fë l-beyt me arayt él xezîné. Zewci me lëhu mënne hey. Be l-'ecele, le t-'abbor zemen, ëš le y-sir u me y-sir roĥ eştiri él beyt. Él beyt fë l-mezet də y-ënbeĥ. Él qëssap u saĥop ës-sefiné deĥelu l-mezet u baqa y-zeydu 'ele ba'vén. Saĥop ës-sefine boš 'elle bedel él beyt. Pârat él qëssap

me baqa y-keffew še šari l-beyt. Êl talap ezén mēšxator y-estašar. Ce l-beyt heke še l-mara. Êl mara xatrot ëmbelu vehep lé fi fë l-beyt. "eccél roḡ ëšturi l-beyt. Pârat lé dë tēḡti fë l-beyt, mo yëmsëku kef vehep. Staqrof pârat u štiri él beyt." Êl qëssap qam, mën êve mëyyé, mën êve xemsin, staqrof pârat u štara l-beyt u qelep ët-tâpo 'ele rôḡu. Ak ël-leylé naqalu l-beyt. Êl qëssap él še l-mara "Me t-rôḡi fi 'eyneyki t-tišši l-vehep uwe fi afaru, mo dë y-ëmsék 'eyney n-newm." Ellëtlu "awaran še 'eyneyk, me arayt ël vehep u l-fivva fi 'eyneyk" Me cëlu râḡa. Qâmu fneynëtén nëzlu l-esfel, tal'u. Afar ël xezine y-dôru l-fâr. Êl qëssap mën qaharanu w 'ecele qetel él mara ewnok. U be'et rtama l-ḡeps. Mart ël qëssap ëmmé kë l-be'ët beyte. Êl beyt Eḡmët êḡe w saḡop ës-sefiné 'atawa mit waqa w š-taraw él beyt. Saḡop ës-sefiné ël še Eḡmët êḡe," deḡtik bënti. Belé le t-itlah mën kelëme. Tí'rof ët-ticara boš ëkweyyés. Stnot 'eleye. Êš lé t-ëllök seyu." Eḡmët êḡe qëbél u ellu "ḡeysir, 'ele râsi." Fi mes'elé y-ûlu "l-ënsen kë š-široḡ ḡelip cefi." Eḡmët êḡe be'et lé ḡëlu sar meli, ël še l-mara "ëne m-mé desir tâcor, desey təcér." Maratu me kasaritu. Exevlu karwan u štara bëndaq ḡemmëlén u talah taréq ḡelep.

Siltan ḡelep, ret dë y-zewwëč bëntu me weziru. Belé l-wezir me me'u alqaddé pârat mēšxator yēḡti naqdët ël bënt. Mo y-tiq y-ul še s-siltan mo n-rit bëntok. Kë n-'asar fë l-pârat. Qam mësëklu kem fedeyi. Ewwël me y-tëššu karwan ḡerip y-iqta'u taréqu w y-šëlḡu. Araw ku yëci karwan ḡerip. Qata'u d-dëmu. Êlu še saḡbin ël karwan "Meḡkén zaḡfaran?" Ellulén "le, me me'ne." él fedeyiyé ellulén "Ak ëč-čex dë n-dor ël karwan. Ënke arayna zaḡfaran dë n-ḡit ít 'ele karwankén. Ënke me aryna zaḡfaran dë n-fellëtkén u nēḡtikén karwan lıx." Saḡbin ël karwan čex lé nëmu, él wezir šel jwaloq mën eḡmel ël karwan ḡeyyëri fi jwaloq ez-zaḡfaran. Fén yewm baqa y-dôru eḡmel ël karwan, talah

fi ehmel Ehmët Êĝe jwaloq zaħfaran. ħattu ît 'ele karwan Ehmët Êĝe. Ehmët Êĝe, ħêr fi rôĥu, me baqa y'rof eş dë y-sey. En mëstehetu me taq rat ël memlekëtu. Qam rah ël Ĥelep, sâr sânoĥ ënt wêĥét kebeci. Êl wezir qam ketep mektup mën seyn Ehmët Êĝe, goye kë l-beĥ mêlu fi fëyët boš meli w hey ħawrulu karwan lëx, u 'atahu še ĝlamu be'efu še mart Ehmët Êĝe. Ğlam ël wezir cep ël mektup 'atahu še mart Ehmët Êĝe. Maratu ftehemét, ël ketebé mey ketebét zewce. Êlét še rôĥa "Kë c-ce ši fi ras zewci." Fi šeklët ël wêĥdé qan'ot ël l-iĝlam u šeddëtu w ħebesëtu. Qamot ħavrot karwan lıx. Êlét še ĝlémina "qûmu kë c-ce ši fi ras zewci? Dë n-roĥ ël Ĥelep dë n-qaffi zewci." Êyé w ĝlémina qâmu râĥu me l-karwan. Êl wezir fë t-tarëq qataĥ ëd-dêmén. Êl-wezir ël še l-karwan "Qawakén Alla." Ellulu "Še méné t-ûlu Qawakén Alla?" Talloĥ ĝlamu mewwé beynëtén. Qartlıx ellén "Fi meĥkén zaħfaran?" Ellulu "Le me me'ne." Ellén "Ğedé dador cawalëqkén. Ênke arayna zaħfaran dë n-ĥıt ît 'ele karwankén. Ênke me aryna zaħfaran dë n-fellëtkén u nëĥtikén karwan lıx." Mart Ehmët Êĝe qıblët. Êlé še ĝlémina "ëntén nêmu." Belé ëyé me nêmét. Ğattot 'eleye 'ebëyé w kendëret u baqa t-tall'len sar čex nis ël leyl. Arat ël wezir, šël jwaloq mën cawalıq ël bındaq, ħat âfaru, jwaloq zaħfaran u rah. Mart Ehmët Êĝe, bele rîčë qâmot šëlët jwaloq ëz-zaħfaran ĝebetü. Šëlët mën cawalıq ël-lıx, mën kë l-wêĥét lappé w ħattitén fi jwaloq fêrëx, šekelëtu w ħattitu afar ël-lıx u nêmét. Sar missabaĥ. Cë l-wezir mëšxator y-dor ëc-cawalıq. Dar u me dar, me taq qaffa jwaloq ël zaħfaran. Ellén "Seytu meĥkén yëriyé." Mart Ehmët Êĝe ellëtu "Mo t-sir êké yeriyé. Dë têĥtini karwan lıx keme karwani." Êl wezir, baqa bele čëre. N-cabar ceblén karwan lıx kemehu w 'atahén. Be'et êlét še lwezir "Zewci yë l-zém y-sir ewné." Cit ħelep u fetehëtüle dëkken. Ĥattot ësm ëd-dëkken Kênun Êĝe. Yewm ël wêĥdé arat zewce Ehmët Êĝe, fi dëkken ël

kebeci, ken sânoḥ. Êtqarbot ël l-eyu w cebëtu me'e, sewetu sânoḥ fi dëkkene. Yewm ël wëḥdé bent ës-siltan cit éd-dëkken dë t-iştirila kimeš. Štaratla kimeš. Be'et maratu za'aqot Eḥmët Êḡe, cebëtu dem ëcre. Ellëtlu "msëk él kimeš weddiyu me'e." Eḥmët Êḡe, rafaḥ ël kimeš u uwe bent is-siltan râḥû košk is-siltan. Ak ël-leylé uwé w bent is-siltan nêmu 'ënt ba'vén. Él wezir faraḥ vaw bent is-siltan, uwé melhup. Ceblu sëllém ḥatta dem ël pancara w talaḥ bay dayyëqlén. Ara bent is-siltan u Eḥmët Êḡe, ënné 'ereyé w némyin cemp ba'vén. Raḥ ceblu battaniye w ce lef ël 'ereyé w šeddén fë š-šerit. Car weddehén. ḥattén fi soq ël memleké w ḥat fi râsén newbeciyeyn. Derdu ken mëssabaḥ dë yëšhëren. Él xabar ce ëvén Kênun Êḡe. Kênun Êḡe, cep den mëtli xemîr (šarap). Baqa y-nédi "Ebiḥ xemiiir." Él newbeciyé mëllé baradlén rêdu dë y-išrabu xemir. Araw él xemir uwé boš rexis. Štarawlén ëkffiré. Mën bedel dë y-ëšrabu xems šuweš, širbu 'eš šuweš. Sikru w rtamaw afar lé ënné. Kênun Êḡe cële fërsa. ḥellét ëḥbélén u tél'ëtén mën ël battaniyé w be'efëten l-beyte. Be'et ḥattot afâren ḡlamayna. Be'et terekét ewnok. Fén yewm él wezir ël še s-siltan "ëmbërḥe bëntok u ḡlam Kênun Êḡe ke y-nêmu 'ënt ba'vén. Mësëktuwén, leffeytuwén u šeddeytuwén u weddeytuwén flen meydén." Kênun Êḡe ce ḥëzur is-siltan ellu " ye siltan, me ke y-sir mëšxatirok dë ke sey él wezir arb'in parçayé." Steḡbëre mëšxatoer eyš? Elëtlu "Fi ëš ḥaq wedde ḡlameyni leffén fël battaniye w šeddén ḥattén fë l-meydên?" él wezir ël "Ye siltani, ewlok me n-né ḡlémin. Ènné bëntok u ḡlam Kênun Êḡe." Kênun Êḡe baram lé él wezir ellu "ënke ënné bent is-siltan u ḡlami, qtaḥ raqbëti. Ènke ënné ḡlameyni, qtaḥ raqbët ël wezir." Él wezir qëbél. Nëzlu-l meydên, ḥellu l-ëḥbél fetehu l-battaniyé talaḥ mënne ḡlameyn Kênun Êḡe. Is-siltan kataḥ raqbët ël wezir. Él še Kênun Êḡe "Te'e bus îdi deḥtik bënti." Kênun Êḡe bes ît is-siltan. Eḥet me ke yë'rof, Kênun Êḡe ëyé mara. Élét

še s-siltan “ëhtini ezén deweddi marati w de z-zewwéč fi memleketi. Ês-siltan qëbél. Kênun Êğe cep bent ı-siltan ukarwanu cëmlé raddu l-memlekétén.

Be’et lé cew beyt rôhén êlét še zewce “Roḡ cëbëlne ekél.” Bënt ı-siltan dexelét ël ôda w şelehét ḡewise. Kênun Êğe cit ‘ënt él bent ellëtle “Tal’î ene m-mé ene mara. Eses ene mart Eḡmët êğe.” U rezkét ḡekete eş kë c-cıri fi râsén. Ellëtle w kelfëte “ënke tëqbëli sîri mart Eḡmët Êğe, dë n-sir vırar. Keme l-exwé dë n-ış me ba’ëvna. Ënke mo tëqbëli de weddi esellëmki še ebûki.”

Él bënt ellëtle “ënti mara. Fi êve ḡëlki talaḡti mën ḡaḡ alqaddé šweyyet. Ënke ëltılı šrabi may fi sawli, dašrap ak ël may. Eḡmët Êğe cep ël ekél. Talloḡ fë l-beyt fi marteyn. Wëḡdé ëyé maratu w wëḡdé ëyé bënt ı-siltan. Êt şeşwëš, baḡa fi dënyët lıx. Maratu ellëtlu “‘ebdel ënt l-ḡel u l-meselé ëyé êké.” U ḡeketu kelle š-ši.

4.31. QËNDER BÂBA (K31)

Fi xemen ël wêhet ke y-sëmmu Qënder Bâba. Ke y-’îšu uwé w maratu w ewledu fi hël rôhén. Yew ël wêhdé cit hûté l-beytén mëšxator têkél ewledén. Él hûté tal’ot vaw beytén uwé melhup. Baqa sîh “Qënder Bâba, Qënder Bâba?” Qënder Bâba ël “xeyr uwé fi él-leyl u fi és-se’e?” Me téloḡ hëssu w me rat ‘eleye. Él hûté katrt lix za’aqot “Néyem ënt ëmme hëyés?” Qënder Bâba baqa yë xemmém “Fiš és-se’e ḡeyr ël hûté mo t-siḡ ‘eleyne. Sewe ‘eleye pîlen mëšxator yëxlasu mënne. Elle “Ene hëyés.él hûte m-mé rêdét dë t-qanni’u. Ellëlu “ëš ëtrit u ëš të t-lop deḡtik?” ënke talap ši še ekél u š-širp dë tëḡtëyu. Čex lé yêkél u yëšrap ëyé dë t-ët xél ëc-cewwe w de t-harrop ewledu. Qënder Bâba mëšxator y-ëxlas mënne elle “cîbili fë l-ḡërbél mayyé. Él hûté ët šewšét fi talabu. hêrét fi rôḡa. Tal’ot mo t-tiq ët qanni’u. Qamot râḡot xelletén.

4.32. FÂRĒT ĒL VAY'A W FÂRĒT ĒL WELEYÉ (K32)

Fi zemen ěl wĕhĕt fâra mĕn fârat ěl vay'a w fâra mĕn fârat ěl weleyé sâru rĕfqn. Fârit ěl vay'a, sĕhĕt fârĕt ěl weleyé Őe l-ĕhvenetiye. ĥavrot kĕ l-leŝ Ői. ĥattot 'ele s-sıfra leben, jbeyné w bayf. Baqa tıstanbor mĕhvĕne. Fârit ěl weleyé mĕn lé kĕ Őtaqot, fârit ěl vay'a baqa t-'eccĕl. Taréqa ěye tawilé. Fĕ l-exir lĕĥqot ěl vay'a. Baqat fef tĕyém mĕsefré fi beyt fârit ěl vay'a. Baqa tĕ t-'eccĕp. Arat me fi kĕ l-leŝ Ői. Baqa tĕĥkĕye ĥeyet ěl weleyé. Medĕĥĕt ĥeyet ěl weleyé. 'Elemĕt fârit ěl vay'a, lweleyé. Dĕ 'ıŝu cĕmle me ba'vĕn. Ellĕtle "Dĕ nĕqa 'ĕnt ba'ĕvna, dĕ n-'ĕwĕn ba'ĕvna."

Be'et sĕĥbĕt tawilé, fârit ěl vay'a cĕle qene'e, dĕ t-'ıŝ fĕl weleyé. Cew cĕmlé beyt fârit ěl weleyé. Fârit ěl vay'a arat fi kĕ l-leŝ Ői. Me fi Ői nâqos. Beyte uwé fi koŝk e'ılĕt dowlemendé. fârit ěl weleyé mĕn lé kĕ l-ekelĕt ekél kĕ s-sĕmnĕt. Beyt fârit ěl vay'a uwé fi dĕkken ěl ĥallaq. Ćex lé ke t-coĥ ke t-roĥ tıltaĥ ĥacarĕt ĕmsen ěl mûs. Me ke tĕjbeĥ. Belé me ke t-mut mĕn co'e. Ćex lé ke yĕci m-bĕle ěyyém l-ıĥtaq, ke tĕnŝıroĥ Őe ěl baraké. Fârit ěl weleyé, baqa ĕd-dawwıra l-koŝk. Salôn, ĥĕmmem ıwat, dor dor mo y-ĕntem. Fârit ěl vay'a 'ele Ői lé kĕ l-arat, baqa fĕmme meftoĥ. Ēs-sırra cit dawaran ěl metbex. Fârit ěl vay'a ĕŝ arat? Arat tĕlet u ĥedidet ĕm sĕnnĕn. Ēlĕt Őe l-lıx "ĕxti ĕve ĕŝnuwé?" Ellĕtle haa ak. Nĕsıtu me ĕltulki, ěye saloyĕt ěl fâr." Evi fârit ěl vay'a rege qelep ellĕtle "ĕxti ene darıt aroĥ ěl vay'a. D-altaĥ ĥacarĕt lĕ m-sen u de'ıŝ me'údĕ." Kamot mĕskĕt trĕq ěl vay'a.

4.33. SANNORA QIRAL (K33)

Zalamıt ël wéħét ke y-soq feden fi bewwenëtu. Šël carritu ħatta cemp ël ħacara. ‘emel kem se’e, ‘ëtoš. Ce ras ëc-carra dë y-išrablu may. Ara c-carra kë n-kasarot. Baqa y-‘ayyot me l-ħacara. Êl še l-ħacara. “Ĥataytu carriti ‘ënëtki êmené me tıqtı ħâfistiya.” Êl ħacara ellëtlu “ëš esey? Ğvar mën teħti ħešiš u defe’ni carraito ëmmé n-defe’ët u t-zengëret ënkasarot. Êl racol ël še l-ħešiš “šeyš defeħt ël ħacara. Me ke të-tfeh ël ħacara, me ke t-inkısor carriti.” Êl ħešiš rat ‘eleyu “ël ğenemé dë ke tëkëlni, ene m-mé ğebeytu rôħi teħt ël ħacara.” Raħ ‘ënt ël ğeneme steĝbëre šeyš sârot sebep. Ellëtlu “ël vîp dë ke yëci yëkëlni. Mëšxator extëbi ‘eccëltu ‘ele l-ekél. Baqa adoli ‘ele ħešiš.” Qam raħ ‘ënt ël vîp ellu “Mišħator t-ekële, šeyš hecemt ‘ele l-ğenemé? L-ğenemé be’ët ël ħešiš, ël ħešiš xtebe teħt ël ħacara w defe’e. Êl ħacara n-defe’ët u carriti n-kasarot.” Êl vîp ellu “Kelp ël ğenep yëhcem ‘eley. Ene m-mé bë l-‘ecele rëttu dekél ël ğenemé.” Qam raħ ‘ënt kelp ël ğenem. Ellu “šeyš tëhcém ‘ele l-vîp?” Kelp ëš-šıvan ellu “Saħbët ël beyt t-ëħtini ğbeystutë. Êš esy, ene m-mé ehcé m ‘ele l-vîp.” Raħ lé saħbıt ël beyt elle “šeyš mo t-ta’ mi še l-kelp ët šep’ıyü?” Ellëtlu “ël fâra tekél ħëmtiti. Ğbeyzi mën ak Y-ëzĝër.” Êl racol raħ ënt ël fâra elle “šeyš të t-xëli l-ımbar u tekli l-ħımta?” ellëtlu “Mišxator s-sannora me tëmsëkni, ahrp extëbi fë l-ımbar. Fë l-ımbar, ğeyr ħımta me fi ši lıx dëkél.” Fë-l exir qam raħ ‘ënt ës-sannora elle “ët bez’i l-fâra. Mën bezëtki, mën bezëtki tëxtëbi fë l-ımbar.” Êl sannora ellëtlu “êké u aşrap u axra. Ene qıral. Qıral ël beyt enene. Eħet mo y-tiq y-‘enni rôħu finı.”

4.34. ŠĚTÉ Z-ZEMHERĪT U L-QĪRAL (K34)

Fi zemen ěl wéħét ke fi vay'a kênét xelf l-ějbél. Ęl l-ějbél sayf u šěté, l-felč me ke y-vup měn 'arrasén. Ehěl i l-vay'a ke y-'išu boš rāħa w boš mes'udin. Me ke yěstekew ělle měn bart ěš-šěté. Ęyyém ěš-šěté ke yı'biru keme z-zemhrit. Ęl vay'ėniyé me ke y-qaffaw ši dě y-ěš'ělu. 'abar ěs-sayf, cě l-xerif. L-hewe hědi hědi baqa yırtımı. Be'et ce š-šěté w 'azamıtu. Ęl qarf baqa tıbyaf, ět- tırqan baqa y-ěsteddu.

Be'et tırqan ěl vay'a y-ěsteddu, l-vay'ėniyé yıpqaw p-râsén u b-beħdén. Ęl amya kě l-qırmu. ĥatap ěš-šěté kě n-nıqsu. Ęl arzaq kě l-nıqsu. Ęl vay'ėniyé ĥěru ešem dě y-ıxlasu měn ěš-šěté. Bě l-kôtek dě keffewén še l-rabıħ. Mes'elětén děmět bě l-ěyyém fi meclis ěl vay'a. Fě n-neheyé wéħét xtayar ěl vay'a ellén "Ene a'rof ešem dě n-ıxlas měn ěve š-šěté." Ęl vay'ėniyé sârı seksekut. Ęl l-ıxtayar sewe dewem ellén "Fi memlekět ěl wěħdé kě fi qıral boš ěgbir, qawi w ĥenun. Ęnke ĥallısna ěve l-qıral y-tıq y-xallısna." Ejlěp měnnén baqa y-ělu "ěl l-ěxtayar ěš ěy-parpot?" u yěfħeku 'eleyu. Akabır ěl vay'a sekkěnuwén u qa'duwén âfarén. Be'et ělu še l-ěxtayar "Sey karam temmém kelěmok." Nqıfulkén hey'e. Ęl hey'e, Hey ětroħ ěnt ěl qıral. Hey těħkěyu derědně, fe š-šěté ěš yěci fi râsén. Héy těħkěyu 'ele ĥělne. Ęl qıral dě y-qaffılna cěre. Uwé boš ĥenun. Dě hallısna měn ěd-dert."

Heme qâmu sewewlén he'e měn ěl 'ıqqal. Ĥavru děyeriyet u tala'u t-tarěq. Be'et arb'ın yewm lıħqu memlekět ěl qıral. Cew košk ěl qıral. Tala'u l-ĥězuru. 'Ataw diyeriyetu. Ęl qıral talloħ kě c-cew měn tarěq tawılě. 'Atahén měse'ede mıřator y-ıtrawħu. Be'et mıqdar kartlıx tala'u hızur ěl qıral. Ęl he'e ĥekew še l-qıral dert ěš-šěté, dert ěl ĥatap, dert ěl ĥěmmem, dert ěl xesél ĥewıs... Fě l exir, ělu še l-qıral "Ĥeyrok eħet mo y-tıq y-xallısna měn ěd-dert." Weceħ qelbu 'ele ěl vay'ėniyé. Baqa y-ětxemmém ěl še rôħu "Dě n-sey

şî." 'Eyneyu w 'eyneyn weziru cew meḥevi ba'vén. Keme mēqdar me talah mēn eḫet hēs. Él hey'e qata'ot emûde. Baqa y-ētxemmēmu y-ûlu še rôhén "él qiral em-me me taq qaffa çêre še dertne." Él qiral be'et lé t-xemmém šweyyé, keme kë l-qaffa çêre qat'i ellén "Qûmu rıddu l-vay'a. Çex lé yēci šahar azbat, dēp'ef 'asakırı l-vay'a. Dē y-tersu š-šēté. Ęntén m-mé dē t-ıxlasu mēn eş-šēté."

Él hey'e sadqu l-qiral. Bē l-farḫa tereku koşk él qiral u rad-du râḫu l-beytén. Çex lé cew él vay'a l-vay'ēniyé kēllén tala' d-dēmén u baqa y-ınşırıḫulén. Sallén umut še taḫlis eş-šēté. Baqa y-ıstanbıru 'asakor él qiral lé dē y-cew fi šahar azbat.

Ęl ēyyém u l-ḫeftiyet 'abaru. Fē l-exîr šahar azbat ce.felç lé fē l-ējbél baqa y-vûbu. Mēn vewep él felç eş-saqyat baqa y-ēntelew. ḫewl u ḫewelyn él vay'a n-telet amya.

Él vay'ēnēyé baqa y-ınşırıḫu y-ûlu "Qıralna mēsék kelêmu. Be'ef 'asakıru w tersu š-šēté. H-rıp, h-rıp..."

4.35. ŞIVAN 'ELE HĒLĒT RÔHU (K35)

Fi zemen ěl wĕhĕt ke fi űivan boű 'ele hĕlĕt rűhu. Ke y-ra'ĭ u y-ta'űm u y-űĕrop u y-űĕhop ġenem fef vay'at. Ke y-sey űġĕl afar fef űivanat, yewm ěl wĕhdĕ ke y-ra'ĭ ġenemu. Ćex ěl ġede cĕnu talap ĥummos. Feteĥ xurcĕtu, tĕlĕh ěl ĥummos u ĥattĕn fĕ t-takbar. Qa'op takbaru ke y-iűhar. Eűsem ĥat ěl ĥummos fĕ t-takbbar, rtama mĕnnĕn ĥumsayĕ. Ke y-i'bor mĕn ewnok dĭk ěl wĕhĕt. Heme labat ěl ĥumsayĕ w bele'e w fetele raĥ mĕn ewnok. Ēű-űivan baqa y-i'di xelfu. i'di, i'di en-neheyĕ mĕsĕku mĕn ecneĥu. Ēd-dik baqa y-parpot rűhu, me fellĕtu. Cĕbu meyden ěl vay'a w baqa y-sĭh "Ēwe d-dĭk lĕ mĕnĕwĕ?" Mĕn lĕ ke y-ĕb'ar l-vay'ĕniyĕ ke y-ĥezbu wĕhĕt y-ĕxnoq wĕhĕt. Wĕhĕt vay'ĕni ke y-i'bor mĕn ewnok. Ara d-dik. Talloĥ fi fi ĕcru sĕlkĕt zarqa meűtudĕ, 'arafu. Ellu "ĕve d-dĭk uwĕ l-lĕhi." W qataĥ dem ĕű-űivan. Ēű-űivan baqa seyeyĕh fiyu "Dĭkok ekel ĥumsayĭti. Ene mo'rof. Erit ĥumsayĭti." Ēl vay'ĕni tall'lu, wece'u qelbu 'eleyu. Ēl űe rűhu "herĥelde uwe faġĭr u sefil". Raĥ ěl metbex ceblu tellisĕt ĥummos u ce dĕ y-ĕĥtĕye űe-űivan. "ĕű-űivan ellu "Ene ġeyr ĥumsayĭti mo rit. Ye tĕĥtini ĥumsayĭti, ye tĕĥtini ĕd-d'ik." Talloĥ me lu ĥıllas mĕn ĭt ĕű-űivan. Mĕn lĕ y-seyyĕh fiyu dĕ y-rezzĕlu. Ēncabar 'atahu d-d'ik u defe'u mĕn r'asu.

Exef ĕd-dĭk u ce dĕ y-roĥ ras bĕriyĕtu. Ēd dĭk, fĕ t-trĕq harap mĕn ĭdu. Harap raĥ ĕjneynĕt wĕhĕt. Sĕĥop l-ĕjneynĕ ke bĭdu fĕs, ke yĕksĕx s-sıcar. Ēd-dĭk baqa y-parpot rűhu beyn ĕcreyn sĕĥop l-ĕjneynĕ. Mĕn lĕ t-űewwĕű, qas 'ırq fexĭn. Ēl 'ırq rtama 'ele d-dĭk. Ēd-dĭk ĕt parĕoq u mĕt. Ēű-űivan hem baqa y-seyyĕh "diiki, diiiki." Sĕĥop l-ĕjneynĕ ellu "Exi le t-seyyĕh. Deĥtik dĭk ġeyru." Ēű lĕ sewe me qibĕl. Ēű-űivan hem baqa y-seyyĕh "Erit dĭki, erit dĭki. Ye tĕĥtini dĭki ye l-fĕs." Sĕĥop l-ĕjneynĕ me ĥılos mĕn ĭt ĕű-űivan, ncabar 'atahu l-fĕs.

Eĥef ěl fĕs u rat dĕ y-roĥ. Fĕ t-tarĕq ara xtayar ěl wĕhĕt. Ēl l-ĕxtayar ěl űe-űivan "űivanoo, űivanoo, ĕĥtini ĕve fĕsok.

D-aqıs és-sewerix u de weddiyén ëlbeyti še t-tannor, də n-sey ğbeys. Ellu ‘ele râsi deħtik fêsi. Belé ‘eccél. Daroħ ras bérëyeti.” Exef ël fês ı bede baqa y-qıs sewerix. Be‘et mıqdar ce hës “çat”. Êş-şivan nat ‘ele ël hës. Talloħ še îdeyn l-ëxtayar, ara râs fêsu kë n-kasar. Hem baqa y-seyyêħ. “Erit fêsiiii, erit fêsiiii.” Êl l-ëxtayar tallı‘lu ellu “şivano le t-seyyêħ exi. Ês-seħ de sey râsu. Êş-şivan me qibél. Hem baqa y-seyyêħ. Ellu “Ye fêsi , ye pëştıyê sewerix.” Êl lëxtayar ëcabar qam atahu pëştıyêt sewerix.

Êş-şivan ħemel pëştıyêt ës-sewerix rat də y-roħ. Fê t-tarêq ara fê l-lëmħellé fi ‘ırs. Êl še rôħu “datfarroç şweyyé ‘ele r-raqqésin u hês d-aro.” Nezzél pëştıyêtu ‘ele cemp u rëkés baqa y-ıtfarroç ‘ele r-raqqésin. Mo t-ul ‘ele cemp ke yëtbëxu ekél še l-‘ırs. Ewlé m-mé ħesbu és-sewerix ënné še še‘él. Şêlu s-sewerix şe‘eluwén baqa y-sewe ekél še l-‘ırs. Êş-şivan ëtfarroç mıqdar u qâm də y-roħ. Talloħ pëştıyêtu me y-yé afâra. Kê l-ħaraqıwa. Hem baqa y-ıb‘ar u y-seyyêħ. “Pëştıyêt sewerixi, pëştıyêt sewerixi” mën lé seyyêħ, saħbin ël ‘ırs ħesbu fi ‘ayta. Ên-naqqara w raqqésin seknu baqa y-tal‘u. Wêħét ellu “ëş kë s-sar exi?” ellén “Ke kë l-ħattaytu ewné pëştıyêt sewerix.” ‘arafu dé ak ës-sewerix kë n-ħaraqı. Ellulu “Şivano şivano le t-talloħ fi qësurna, bë l-ğalat kë ş-şe‘elu sewerixok. Uwé ‘ırs êké şweyyet y-sir.” Ellén éene ğeyr sewerixi morit. Êlleħ sewerixi də têħtewni.” U hem baqa y-seyyêħ. Tal‘ulu êlu “Êve uwé mejnun. Şeyş î y-seyyêħ?” hem baqa y-seyyêħ “Yye tē tēħtewni sewerixi, ye tēħtewni l-‘arus. Êş lé sewe me sewew me qataħ ħëssu. ħêru fiyu. Me baqa yı‘ırfu ëş də y-sewewlu. Baqa y-ëtparpot u yıwrop u yıstor rôħu fê lqarf. Êlu “Me baqa n-tıq nıxlas mën ëş-şivan, më l-lé y-seyyêħ u y-parpot rôħu də y-lëm ëc-candırma këllén ‘eleyne.” N-cabaru. Qâmu cebu-l‘arus u ‘atawa şe-şivan.

Êş-şivan mën bedel ħımsayé exef ‘arus, ħatta fi kêtıu w cêbe w ce ‘ënt bériyêtu.

4.36. VÎBÉ U FERXE (K36)

Yewm ël wêhdé ël vîbé u ferxe tala' u tël'ët ël wêhdé mişxator ël néçîr. Fi ras ël tél'e, kël rëkzu teht vallët ël sîcara. Araw ra'i u bériyët ğenem ku yı'biru. Ferx ël vîbé yëbrom î ul še ëmmu "Ëmme, ël bériyé şeyş iyé eké qelebeléx? Ël ğenemé fë s-sene kem karra ët ferréx? Kël ferrix kem ferx tëhti? Ël vîbé ët ëllu " Ëbni, ël ğenemé fë s-sené ët ferréx fart ferx. Karrat immé mo t-ferréx." Ferx ël vîbé yëncëbéh fi ëmmu. Î ëlle "Ëmme, ënti fë s-sené kem ferx ët ferxi?" Ëmmu ët ëllu, ëbni ene fi s-senewiyé eferréx arbağ xems ëfrox." Ël ferx î ul še ëmmu "Evê ešem ëtsir? Ene kël bëqitu ëb-behdi u elé ënné ëkfiré?" Ëmmu ët ëllu " ëbni, ënke 'araft ğezep lé y-sir fi cewfi, ëd 'î še Alla te'ele ešem kël berrek."

4.37. BEHREM ÊL MECÛSÎ (K37)

Fi zemen ël wêhét, ke fi mara fi lé zewce ke kë l-mêt, ke kë t-armilot, ke t-îş u t'émél fê l-vay'a éyé w ewlêde. Ewlêde fi lé kënu yetemé, ke tēgdém u t'émél bël yewmiyé w ke t-séhëbén. Êl armilé, yewm ël wêhdé r-tamat bpş nexweşsé. Ak ël yewm me tâqot râhot êş-şëğél. Mëseke l-ğam. Baqa tē t-xemmém "Ešem de séhop ewlêdi? Fi êş dē n-îş?" Be'et lé n-teemu arzaq lé fê l-beyt baqa yëpkew w yëškew. Êl armilé hêrét êş dē s-sey. Hattot cewwet ët-tagbar hëceyyér keme ku dē s-sey ekél u baqa t-ğelliýén. Ewlêde boş ke kë c-ce'u. Hem ke yëpkew u hem ke y-istanbıru ëmmén dē s-seylén ekél. Me tâqu t-hemlu še c-coh. Êmmén mën lé wece'e qelbe 'eleyén ellëtlén "Nëmu ewlêdi. Ešem yëhvar ël ekél de hëssëskén."

Ewlêde eşem nëmu, tala'ot râhot beyt ëc-cîran. Bë l-mëstehe talabëtlén lıqmit ëğbeys. Cîrana alqat kënu dolemendın me 'atawa lıqmit ëğbeys. Tersuwe w mën xelfe ellule "m-kedyé". Me râhot beyt cîran ël-lıx. Raddot cıt ël beyt. Me baqala çëre. hêrét êş dē s-sey. Ha arat bëbe y-dıq. Êlét "Mën Alla té'ele umut mo y-inqıtoh." Qâmot feteहत ël bep. Ešem feteहत ël bep me sadqot ši lé arat. Dē ke tēbleh seyne. Arat wêhét qâyom, bıdu bergeş u fi fël bergeş çeşnet çeşnet ekél. Êl še l-armilé "Sewe y-karam. Ênné ekél ël 'ırs , lé cîrankén Behrem. Elf heniye." Ataha l-bergeş u rah. Exevét bergeş u baqa t-talı'lu. Stekkét keme mıqdar. Mën xelfu ellëlu "şukran, eşkëru, Alla yırsa 'eleyu. Alla y-sey murâdu." Dixelét ëc-cewwe. hëssësét ewlêde. Ewlêde eşem araw ël ekél zeccu rôhén 'eleyu. Rëzu, hattı l-ekél ëd-dëmén. Bë l-farha ekelu, şëb'u w tawfu ecwefén.

Ak ël leylé cına d-dolement, ara fi newmu mnem. Ara wêhet xtayar sâhop daqon beyva ellu "Ke lëk fê c-Cënné koşk boş ëkweyyés. Mën ês-seh urayoğ uwé še Behrem."

Həs mən newmu ara mən əl ârak, kı s-sâr keme l-may.
 Y-əlbés hewisu w bəl 'edwé y-roh beyt Behrem. Ak əl ley-
 le, əl L-ıxtayar yəci mnem Behrem. Y-əllu "Flenkés kelu
 koşk fə c-Cənné. Mən əs s-eş urayoş ak əl koşk uwél-lək."
 Fi ak əl waxt bep beyt Behrem y-dıqqu. Behrem Fi te'sir
 mnemu y-ul "Xeyr uwé ənşalla." W yəfteh əl bəp. Cîran
 əlarmilé y-əllu "êve eş melişiye kə s-seyt. Exevu koşki
 mənni, 'atawk-uwé." Behrem talloş keme kə c-ce əd-
 dəmu mu'cəze. Heme cəp şəhedé w səlém sâr mən əmmət
 Nebîne uhemmet.

4.38. BĒNEFŠ (K38)

Fi zemen ël wéhét ke fi tâcor boš dolement. Ke y-roḥ y-cip mën ğeyr memelék mel u ke y-bi' u fë l'arasa. Ėkfir ke y-roḥ u yëci ğeyr memelék.

Yewm ël wëhdé wedde karwanu w qam raḥ ğeyr memeleké mišxotr y-cëblu mel u y-bi' u. Be'et heftiyé uwé w karwanu Lıḥqu l-memleké. Wedde karwanu w râḥ ël xen. Ekel, šırap u trawwoḥ. Be'et qam raḥ soq mel ël fâtorâ. Dar ëd-dëkékin. Bézor ël qimeš. Fë l-exir ḥat qarar dë yexéf mel mën wéhét. Kën wëç ḥëlwé. Bé'ešerëtu kënét ëkweysé. İštara mënnu mël. Baqa y-ëgrew 'ele ba'vën u y-sewew sıḥbé.

Ak ël-leylé, saḥop ëd-dëkken 'elemu l-beytu. Ėt-tâcor raḥ sar mişefëru. Ėt 'eššew, šëb' u w šırbu qahwe. Be'd ël qahwé, baqa y-sewew sıḥbé. Y-sewew beḥs memelëkën. Welḥasılı sıḥbittën dëmét heywe nıs ël-leyl. Sâḥop ël beyt talloḥ sâr derenk, me hellehu dë y-roḥ. Ak ël leylé ret dë y-nem fi beytu. Ḥavvırlu odıt ël mişefrin. Kë l-wéhét n-car ël odıtu. 'abar fëyé seḥteyn fëfé, baqa yëci ḥës mën odıt ël mësefrin. Saḥbin ël beyt qâmu mën ëmnemetén u 'ëdyu râḥu odıt ël mësefrin. Araw ël mësefër y-ëgri še rôḥu. Y-ül "Bënefš, ërkëzi râḥa." Tal' u ğeyru eḥet me fi fë l-ôda. Hem y-ul še rôḥu "Bënefš, bënëfš!" Ėl zewç u l-marabaqa y-tal' u še baḥf u ba'vën. Hëru ëš dë y-sewew. Baqaw mıqdar, l-ḥës nqataḥ. Raddu cew l-ôditën.

Sâr sabah, saḥbin ël beyt u él mësefër nëzlu dë y-ëtrayqu. Rëkzu dem ës-sıfra. Sâḥop ël beyt ellu "ëmbërḥe tıqt nëm?" Ellu "Nëmту boš ëkweyyés." Sâḥop ël beyt ellu "Mbërḥe boš ke yëci ḥës mën odıtok. Ėl mësefër ellu "Exi ene tâcor buš dolement. Belé êvi îdi lé kë l-ḥattaytu ësme bënëfš mo tıq'ët râḥa. Eysep aroḥ ëlleh dë t-ıjbot mën ewnok ši. Mbërḥe ëšqat seyyëḥtu fëye me që'dét râḥa. Šabatot

ma'laqıt  l fıvva l  fi odıt  l m sefrin,  attıta fi ceybi." Sa op  l beyt baqa l-'ecep, 'ele Şi l   ekehu.  t-t cor t l h  l ma'laqa m n ceybu 'atahuy . Bé l-m ste e kep r su w talah m n  l beyt.

4.39. BËNT ÈL MÎR (K39)

Fi zemen èl wêhét ke y-’îš ‘eširèt kôçer. Araw dešt èt kweysé. Hattu kônétén fi èd-dešté. Èl ‘eširè èlu “Bënt èl mîr u arb’în bënt he y-rôhu y-lëmmu sewerix u šëšté, nëhne m-mé dë n-ħavvor ekél.” Èl benet šëlu ħbélén u tala’u râhu ras èc-cebel, mëšxator y-lëmmu šëšté w sewerix. Wêhdé mën èl benet, ke y-sëmme Tuti êlét “ëntén me t-lëmmu mën bedeli mo ci meħkén.” Èl benet èlu “Me n-weddé me’ne ènxelliye ewné dë y-sir boš ‘eyp. Kë l-wêhét he y-šil mën pëštëyëtu šweyyé u y-ħittu fi pëštëyët Tuti u n-rit nëci.” Qâmu dë y-itla’u t-tarëq, Tuti ellëtlén “Me tëhmëlu ħëmli mo ci meħkén.” Bënt èl mîr êlét “Alla yëhtëyé belehe èš ènseyle, kë l-wêhét dë n-šil mën pëštëyëte šweyyé w dë n-ħittu fi pëštëyëtnë.” U qâmu bënt èl mîr u arb’în bënt tala’u t-tarëq. Lemmulén šëšté w sewerix u ħemeluwén cëbuwén cew èd-dešté ras èl kôné. Araw me fi eħede ewnok. Këllén kë t-hacru. ‘abar fëye mıqdar, cë’u. Bënt èl mîr êlét kë l-wêhét he y-yëtxél kônè ebu. Belki kë l-xellew-lne ekél.” Kë l-bënt râhot kônët ebuwe. Tal’u fi kë l-k^né fi tellisé, cewwet èt-tellisé fi ekél. Lemmu t-telliset këllén. Šëlu l-ekél mën cewwetén ħattu èd-dëmén u baqa yeklu. Fi kônè t-Tuti, dedëte, kë l-xellëtle xarawat. Tuti ellëtlén “Ešem kë c-cîtu w raddaytu meħkén, ekli m-mé dekëlu meħkén. Nèhné šërk. Ene eşem d-ekél mën ekëlkén, èntén m-mé dë teklu mën ekli.” Bënt èl mîr êlét “Alla yëhtëye belehe. Mën teħëtne w mën foqna dë n-zëccu fë š-šibëbit.” Be’et èl ekél, bënt èl mîr u arb’în bënt qâmu rtamaw èt-tarëqén. Ètmešew bë s-se’et. Araw fë t-tareq meymépîrë. Ellëtlén “Ey arb’în sené ador ‘ele benet kemekén. Še lqeliyé èntén bë l-wêhdé.” Bënt èl mîr ellëtle “Čëxwe nëhné mëlki. Kë c-cîne mën taeq ep’îdé. Nèhné èz’af me fi ‘eleyne leħem, sewylne še kë l-wêhdé sandoq u ħittîna cewwetu. Kë l-leylé ta’mîna caws u ‘ënép, semnine. ħeyye

arb'ın yewm də n-əsmeñ. Ak eč-čex këline." Meymépîré ellétlén "Fë s-sandoq eşem da'rof kë s-sëméntén emme me kë s-sëméntén?" Bënt el mîr ellétle "Kë l-yewm də n-téléh ezbé'et lëğzeyré mën bıxş eş-sandoq. Eč-čex ezbé'etne tèsmeñ, e'rifî kë s-sëmënne. Be'et zemeñ Meymépîré be'dén mën ewnok. Bënt el mîr êlét še l-benet "kë l-wêhdé də n-ëqtél fâra. U də n-ıtta fë s-sandoq. Meymépîré čex lé teci t-cës asabi'na, dE n-téléh mën bëxş eş-sandoq venebët el fâra. Fë s-sandoq də n-itséhop êle c-caws u l-ënép. Meymépîré be'et ıtattıtén fë s-sandoq. Kë l-yewm baqa teci tcescës asabi'én. Êt-talloğ hës me kë s-sëmnu.

'Abar fiye zemeñ Tuti vay'ot venebët el fâra. Meymépîré fë l-valam cit et cescësén. Tuti tél'et zbé'ete mën el bëğş. Meymépîré tal'ot kë s-sëmnu. Êlét "ênke Tuti kë s-sëmnet alqaddé, Bënt el mîr u l-benet kë s-sëmnu."

240

Meymépîré tél'et l-benet mn eş-sandoq.arat këllén kë s-sëmnu. Êlét "ewlé kë s-sëmnu w kë c-cew dêm el ekél." Bënt el mîr ellétle "Heyye s-seğ tallıhtılna w séhıptına w semmëntine. Ey ar'ın yewm nëhné fë s-sndoq. Kë t-wessëxne mën er-ras heyye l'aqop. Tla'ı l-barra, də nëxsél roğna. Këline nvaf." Meymépîré qâmot nëzlét dem el may, tē t-li l-gëmégém may. Mıxator et sexxënu. Tuti ke kë n-nëmét. Bënt el mîr êlét še l-benet "DE n-xelli Tuti ewné. Dē n-weddi me'ne sâbun u mıst u may u mëlh, hës Meymépîré me kë c-cit də n-ëhrop." Be'et mıqdar Tuti ıessét, tal'ot ıewl u ıewleye, le l-benet u le bënt el mîr menné fë n-nis. Baqa t-seyyéh "Meymépîré, bënt el mîr u l-arb'ın bënt kë l-harabu." Meymépîré, karra, kartayn lé l-féfé hës sëm'et.

Meymépîré heme rëkbét 'ele meknesëte wrâhot xelf bënt el mîr u l-benet. Eşem də tıhqén, bent el mîr zecçét eş-sâbun fë l-qarf. U baqa tē d-ı "Ye rabbi sey eş-sâbun ıacarët

šammota." Alla te'ele qibél de'ehe w sewe s-sâbun ħacarit šammota.

Meymépiré ešem kartlëx dë t-ħaqén, bënt ël mîr zeccet ël mišt Fe l-qarf. U de'et "Ye rabbi sey él mišt šewk." Alla te'ele qibél de'ehe w sewe l-mišt šewk. Èt taréq këlle sârot keme bewwenët ëš-šewk. Meymépiré, ëšqat dêsé 'ele š-šewk, baqa tız'âq "Aaax, ooof!" bë l-bele w-ëš-šaqa xil-sot mën ëš-šewk. Kartlëx ët qarbo ël-leyén dë tëmsékén. Èl karra bënt ël mîr sabbot fë l-qarf may u mëlħ. U de'et "Ye rabbi sey êve gollët mëlħe." Alla te'ele qëbél de'ehe. Ak may u mëlħ sewehu gollët mëlħe. Meymépiré dexelët ël gollé. Èšqat parpitot rôħa me tâqao 'abarat ël gollé. Ècreye mën ëš-šewk ke kë c-carħu. May ël méléħ 'ataha boš weceħ. Bitlot. Èncabarot raddot. Meymépiré cî ël beyt. Arat Tuti ëyé rékzé dem ët tannor. Èlét še rôħa "êkél râski, fiyu qemel, êkél teħëtki, unné xarawat. Mo tislaħi še ši." Mëskét be'efëte še nar ët-tannor.

Bënt ël mîr u l-arb'în bënt ħulsu mën ît meymépiré. Mësku taréqén baqa y-rôħu. Be't miqdar sadfu fi arbîn suwari. Ras ës-suwari ël "ënné arb'î bënt. 'Ele qadırna. Ke n-dor 'ele êké ši fë s-šeme, 'ılqu bîdne fë l-qarf." Be'et ël še 'asakıru ëhcëmu 'eleyén." Bënt ël mîr elëlu "Seknu. Èš ës-sewew?. Mëšxatırkén kë c-cîne. Taréqna kënet tawilé. Nëħné boš batalé. Mo nı'rof nërkep 'ele lëfrusé. Nzelu rôħu dem ël gollé. Šleħu ħewisken. Nëħne m-me nërkep 'ele l-ëfrusé. N-dor, dawré ši w nëci." Rs ës-suwari qëbél. Nëzlu mën 'ele frusitén. Cew dem ël gollé šeleħu ħewisén baqa y-ëzbeħu. Bënt ël mîr u l-benet, rëkbı 'ele l-ëfrusé. Dârulén dawra dawrtayn, lé l-fêfé cew xelf ës-sıcar, lëpsu ħewis ël 'asakor u rħû bë'du mën ewnok.

Ras ës-suwari télëħ râsu mën ël may. Me ara l-benet. 'Araf lé kë l-fëħku 'eleyén. Me ce mën îdén ši. N-cabaru,

lëpsu Һewis Һel benet. RâҺu xelfén. Bënt Һel mîr u l-benêt, râҺu wrâҺu, fi dešt Һel wëҺde araw šivan Һel wëҺét. Mîr Һel bënt ellëtlu “Һel Һenem lé ‘ešëret mën ënné?” Ellén “ënné lé flen ‘eširé. Ke l-Һëznü ‘ele bënt Һel mîr u benet lé me‘e.” Ellëtlu “Weddine kônët Һel mîr.” Һel šivan wedde benet Һësuwari, kônët Һel mîr. Һel mîr Һel “Һel arb‘în suwari l-leylé ënné mëhveninne. ҺëvbeҺu arb‘în Һenemé dë nëҺti zëyëfé.” Be‘et Һel benêt, cë arbîn suwari fi Һewis Һel benet. Һel mîr rêt Һel benet ëmmé dë y-cew Һëz-zëyëfé. Bedet Һëz-zëyëfé w s-sëҺbé. Fë s-sëҺbé ‘asakor lé kë l-lëpsu Һewis benêt Һekew meselëtén. Bënt Һel mîr u benetël lıx šëlu šafqatén mën râsén ellulén “Ak benet lé qn‘ûkén, nëҺné nëҺné.” Һel benet baqa y-Һıvınu ‘eyletén. Bënt Һel mîr ‘atatén Һewisén u arb‘în farasén u tersëtén mën ewnok.

Dëdët Tuti steğbëret ‘ele Tuti. Bënt Һel mîr ellëtle “Alla yëҺti belëki w bele Tuti. Һëš lé ce fi rasna mën wëç Tuti ce. Tuti sârot ‘eše še meymëpiré.

4.40. MĚHVĚN (K40)

Fi zemen ěl wěhět, wěhět vay'eni ce n-neh̄ye s̄âr měhvěn ěnt ědemiyu. ědemiyu w maratu karmu kě l-le ŝ-ŝi. Měškũlu boŝ hěrmě. Karmu ěŝqat fi ekěl u ŝirp ěkweyyěs. Rekzu 'ěnt ěs-soppa sěxěn ěp keyfu. Sewew ěmnemu cenbu. Hem yěkěl u hem y-sewi sĭhbě. Ra zemen, ce zemen ěl měhvěn měn lě uwě r̄aħa w memnun, me ret dě y-roħ. Maqsus ěl ŝe ědemiyu "Fi ěŝ-ŝětě, měn ěy-tiq y-roħ." Ĥezin ědemiyu me tělěħ ĥěs. ěŝqat 'abar fěye zemen, me sewe qěsur ŝe měhvěněn. Měhvěněn wěĉĉ boŝ kivyot. Me ce měn ak ět-tarěq u semměħ r̄oħu.

Ěweděmu baqa yě'cězu měnnu. ěŝ lě sewe me sewe me qam raħ. Baqa yivribru 'ecezěn fi wěĉĉu. Miŝxator y-qum y-roħ ěl beytu. Le 'ele bělu. Ćěxwe mo yěci mě ak ět-t̄arěq. ĥezeně ĥěru ěŝ dě y-sewew. Miŝxator yěp'efu, qamu sewelěn pĭlen. Baqa y-'aytu w y-ivribru ŝe ba'věn, bě l-kěvbě. Belki f-tehem qam raħ.

S̄âr ĉex ěl 'eŝě. ĥattu s-sĭfra fě n-nis. Belě maqsus kě s-sewew ekěl bele mělħ. Maratu eŝem ŝělět ma'laqa měn ěl ekěl, baqa t-seyyěħ. ěŝqat ce měn ĭde baqa t-seyyěħ u t-ěb'ar, u t-'ayyot me zewce miŝxator měheveněn y-saddoq. Zewce m-mě baqa yĭb'ar u yivribru u y-ŝallĭqa w y-seyyěħ fěye. Měhvěněn, dixel beynetěn dě y-xallisěn. S̄aħop ěl beyt ellu "ěl mara t-rit dě t-terrěsok měn ewně xellini d-ěqtělě. ěŝ ekěl kě s-sewet? Bele mělħ u bele ta'om." Měhvěněn ellu "Berre měn ewnok, měŝxator bě l-aŝhor někěl ěĝbeys u mělħ, ene m-mě d-avrop kem satra ŝe ěl mara." Ewlě saħbin ěl beyt tal'u ŝe ěl měhvěn. Ět ŝewŝu ĥěru ěŝ dě ěllulu.

4.41. MEGZUN (K41)

Kê fi zewç u mara ke lëhen fart welet. Kênu boş me'ûdin. K ey-îşu fê l-nehye. Fi lé ke lëhên fart welet, ke y-gabru 'el îdeyn. Ke y-dellêlu. Êş lé ke y-rit ke y-sewewlu. Kên boş m-dellêl.

Yewm êl wêhêt, ke y-sewew sêhbê behs êwedemên, behs êl vay'a. Êbnên baqa y-êstnot 'eleyên. Êşqat stanat 'ele heyet êl vay'a m-hebbêtu gıbrot. 'eynu baqat fê l-vay'a. Êç-çex dë y-roh y-tış heyet êl vay'a. Rêt dë y-tış deştê xavra, buwênin y-ısfarru keme l-vehep, ğenem, baqar, çeşnet çeşnet heywênet. Êmmu w ebu, ešem s-teme'u talap êbnên, mê tâqu kasarû. Qêblu. Dë y-weddew êl vay'a. havru rĥ^ên u qâmu râhu l vay'a. Cew l-vay'a 'ënt ewedemên. Sârû 'ëndên mēhvênin. Ewlé lé fê l-vay'a ešem araw ewedemên lé y-îşu fê l-welêyé, boş ênşarĥulên. Belé t-şewşu m-mé. heme fetehû s-sıfıra w ĥattu d-dêmên ğbeys êt-tannor, bayf, lebên, semên, jbeyné u êş lé kêfi tayyop. Ellulên sewew karam. Êl ewwêl me araw l-ekél êştehên n-feteĥ. Eke lu w şırbu w şêb'û.

Be'et lé n-tem fasol êl ekél bedew y-sewew sêhbê. Êl vay'ênîyé ĥekew behs heyet êl vay'a, êl mēhvenin m-mé ĥekew 'ele heyet êl welêyé. Ewlé ke y-sewe sıhbê, él welet m-mé. Kê t-mendé 'ele s-sedîr ke yêtfarroç barra. Ara buwênin, ascar, ĥemêm, 'asafir. Be'et n-cebeh fê r-rêjberrin. Kê l-wêhêt ke bîdu megzun u ke y-ıhso. Ke y-ğennew cêmle w ke y-êhsıdu cêmle. Me ke y-ı'rof êş y-sewew. Fi 'ımrû hêş ku y-tış êké şı. Steğbér şe ewedêmu ewlok êl ênsênet êş y-sewew. ĥekew 'ele l-ĥımta ešem y-ızra'wa, ešem t-ıĝvar, ešem t-ısfar, ešem t-inĥısot, ešem t-sîr ĥımta w ešem t-sîr ğbeys. Êl welet ret dë y-roh y-ë'mél me'én. Barra êşqat ken ĥâr, me tâqu qasârû qêblu talâbu. Qâmu weddew u râhu l-bewwené 'ënt êl 'emele. Wêhêt mên êl

‘emele messék bît él welet megzun. Mësék ël megzun u bede y-ğenni w y-ıhsot keme l-‘emmélin. Be’et šawt bıtol. Belé me télélğ hës. Hem y-ğenni whem y-ıhsot. Talloğ mo t-sîr. Ellén “Ëke bë l-rëks ħasattu y-sîr?” Ellulu “Ešem ët rît êké ħsıt.” Boš bëtol teħt ak ëš-šems. Belé hem me ret dë y-fellé ël megzun mën îdu. Êl še l-‘emmélin “ënke t-meddëttu w ħasattu y-sîr?” Ellulu “Y-sîr. Ešem mo y-sîr.” Tawwol rôğı w t-meddet ubaqa y-ıhsot. Zét bëtol, teħt ak ëš-šems. Mën lé bıtol r-tama dêx u rağ mën rôğı. Êl ‘emele ħemelu weddew l-beyt. Ešem ëmmu w ebu araw, baqa yëpkew u yëškew. Heme cêbu ħattu fë l-lëmnêm. Xeselu wëççu w ideyu. Fén yewm fi sat ıs-sıph cê r-rôğı. Qâm car ël perdê. Baqa y-ëtømmém ems ëš cê fi râsu. Ara dîk uwé qâyo fë-l l-ıstoğ. ħessép venebëtu megzun. Cê m-bêlu baltan ems. Baqa y-sîğ u y-ıb’ar. Êheli l-beyt l-temmu ‘ëndu. Dë y-ët’elmu ëš kı s-sâr. Êl welet mën lé ke kë l-‘écés mën ems ellén “xefif ëqta’u ras ak ëd-dîk.

4.42. PESSÉ (K42)

Yewm ël wêhét, ke fi bënt fi nehyët ël wêhdé, ke y-sëmme Pessé. Ëmme w ebuwe ke kë l-mêt. Kênét yetímé. Ke tıpqá 'ënt exuwe. 'Abar fëye s-nîn, él bënt gibrot sârot sabiyé, ce çex zewece. Wêhét dolement araha boš 'ëcêbe. Be'ef wêhdé mišxator të t-libluyé. Talabëta mën exuwe. Exewe tallaoh kë c-ce çêxe. 'Atâha. Sewewlén 'ırs. T-zewcu w sewewlén beyt u baqa y-'ıšu fiyu. Él dolement fë r-râs, kë lyewm ke yëp'ef ël beyt çesnet çesnet ekél (sebze w meyve). Hezîné fi 'ëmra me kë l-arat êké ši. Kênét boš faqîr. Râhot lé cîrâna ellëtlén "Zewci kë l-be'ef ewlé. Mo'rof eş de seylén." Cîrâna ellule "havri mënnén ekél ši k-weyyés še zewçki." hezîne hêrét fi rôha. Cîrâna ët 'ecbu 'eleye. Pessé êlét še rôhâ l-yewmé desey še zewci ekél ši kweyyés." Qâmot şe'elét ët-tefëyé. hattot ës-sebze fë l-mebbexiyé w hattitén 'arras ël l-ëpheyri. Stanbirot dë y-ëstewew fë d-dexxen. Baqa tisanbor. 'eyneye fiqlu cêle newm. Baqa t-nêm.

246

Sâr meğrep. Zewce cê l-beyt. Ara Pess" t-nêm. heşşese. Elle "Kë c-cêhtu boš. L-lewmé eş kë s-seytilne 'eşe?" Pessé qâmot tala'ot ël l-istôh. Zewce êl še rôhu "Alla h-alla. Él mara fi ës-se'e eş şëğle fë l-listoh." Pessé şêlét ël mebbexiyé mën 'arras l-ëpheyri w nezzëlëte. Hattita fë s-sıfra. Zewce talloh eş lé fi fë l-mebbexiyé me kë stewew. fı lé kë z-zewwëç jdît me hetep 'eleye. Êl şe maratu "L-yewm 'abar êké mo y-zır ši. Cîbılne leben u gbeys d-êkél."

Fén yewm Pessé havrot rôha dë t-roh ël hëmmem. Şêlét hewise l-ëjdêt, baxnaqıta, belezıke w marawıda hattitén fë l-pôxçe w tala'ot râhot ël hëmmem. Poxçêhe mën lé kên faqıl kë ş-şawt ke t-sekkén t-ërkés u kë t-ëtrawwoh. Arat baqara ke t'bor mën ewnok. Êlét şe l-baqara "Poxçêhi uwé boš faqıl. Mo tiq ehmëlu. Mo t-ëhmëliyu t-cîbîyu l-hëmmem me'i?" be'et lé seknét şweyyé êlét "Eş taybé

sârot." Šêlét èl poxče, 'alqıtu fi qrun èl baqara. Èyé w èl baqara hêdi hêdi t-meššew râhu l-hëmmem. Cew dem èl hëmmem. Êlét še l-hëmmémçeyé "Èl baqara mê cêbét poxčêhi? Ke kê l-'allıqtu fi qrûna." Èl hëmmemçiyé me tâqot mëskét rôha mën èl fêhk. Ellëtle "Ene me kê l-araytu baqara." Pessé n-qaharot boš më l-baqara. 'ewecét raqbita raddat cît èl beyt. Sâr mesê. Zewce cê l-beyt. Heketu 'ele l-baqara. hêr èš dë y-sey. 'Ècés boš. Belé ma 'ata reng. Êl šê rôhu "Ye rabbi t-êhtîni sabor." Mën 'ecezu dar hewl uhwewe l-beyt arb'in karra.

N-tem ès-sayf ce l-xerif. Jğeylet zewce n-feteđu. Baqa y-cîlu mêl še l-beyh. Têle 'ëmbâru. Cêlu textiyet še l-beyh. hattén fë l-'ëmbâr. L-'ëmbâr n-tele heywe l-fëmmu. Baqalu kem textiyé barra. Qam be'efén èlbeyt. Pessé, tal'ëtlén, keme ènné wësëxîn. Êlét "Ewlé t-texeti boš kê t-wesxu. Y-ëlzémén xesél. Qâmot ba t-ëxsëlé. Èšqat xeselétén, rengén baqa y-zëç. Zâboq dem èl beyt, sâr saqyé. Baqa yëci mënne ernek may. Be'efét xabar šê zewce. Zewce bê l'edu cê l-beyt. Talloğ sarmayıtu këlle râhôt fë s-saqyé. Baqa y-seyyêh fëye. Elle "Y-keffi me baqa atıq ecırki." Qâm be'efe beyt exuwe.

Exuwe èl še zewce "'Êmé le s-sey. Le t-xarrop beytok." Zewce me wëbél. Exuwe talloğ mo t-sîr. Êl še zewce "Ènke šemmërte dë n-itlop nafaqa." Pessé dexelét beynêtén èlét "Ene mo rit ši." Exuwe elle "'Emye le t-sewey êké. Nêhné fâqaré. Mê lëne ši. Ešem dë n-sêhóp rôhna? N-êxëvëlne nafaqa n-sêhóp rôhna." Pessé ellëlu "Mê le ëmken, ene mo rit nafaqa." Hëzîn exuwe rêt dë y-exëvlén kem qërš. Èxtu ellëtlu "Lê t-sey maraq yê exî. Kê c-cëptu mën èl beyt êké ši, boš dë y-ëtpašmon 'eleyu." Wëç exuwe baqa t-êfhëk. Mê baqa y-itlibu mën zewce nafaqa. Qâmu raddu l-beyt.

Exuwe sâbu boš maraq. Ešem cew l-beyt ê še èxtu "Èš kê c-cëpti mën zewçki, dë y-itpašmon alqaddé. Kê dë n-exéç

mënnu nafaqa." Ellëtlu "Mo y-ëlzëm." Feteħét poxčehe tél'ët dek hêwén ël fûm. Êlet mën s-seħ u râyoħ zewci fi îdu dë y-dıq ël fûm. Hey y-ëpki 'ele hêlu." Exuwe ešem ara dek hêwén ël fûm, bqa y-seyyéħ fëye. Elle "Ëp-key u ŝ-key 'ele hêlki." Be'et n-pešël r-tama êle l-mëndêré.

4.43. ŠAHÂR AZBÂT U L-ĠENÊMÉ (K43)

Fi zemen ël wéħét ke fi ġenemët boš boš ëpħeye. Fë s-sayf u r-abih ke d-dor fë l-xivranat. Kê t-êkél ħešiš aġvar u ke t-ëtli cewfe w ke t-ëjbeħ. Be'd ël xerif fë š-šëtë, me ke t-tîq t-ël'ep u t-ërqos. Sët t-ašor n-ħebesët fë t-tawlé. Boš ke kë l-'ëczët. Mën lé ke kë l-'ëczët, dë ke t-tiq. N-neheyé sâr exir ëš-šëtë. Kênun ël ewwél u l-exéri n-temmu. N-neheyé cew ëyyém ël exéri lé šahar azbât. Šahar azbât baqa y-ħavvor rôħu dë y-rôħ y-xelli l-ëyyém še r-rabiħ. Èl ġenemé arat šahar azbât y-ħavvor rôħu dë y-rôħ. Baqa t-ënšeroħ. Èlét še rôħa "Fë l-exír dë t-roħ. D-axlas mënnok. Ene boš fërħané mišxator lé dë t-rôħ." Baqa t-šettëmu w t-ëgri mën xelfu.

Šahar azbât baqa y-ëħzén 'ele geri l-ġenemé. Baqa y-ëpki w ël še l-ġenemé "Ene me asír, mo yëci felč. Èl qarf mo t-iġvar, ëč-čiček mo y-itla'u, ël ħešiš mo y-iġvar, ël ascâr mo y-iġvarru. Šî lé t-sewey fini, mo s-têhél." Mën lé bëki, l-ëyyém fë l-amtar baqa y-í'biru. Be'de ħelef še rôħu. "Ak ël ġenemé enke me ta'ımtuwa pırta s-sûf, le y-ëlluli šahar azbât." Râħ 'ënt šahâr avâr, ellu "Arci mënnok, mo tēħtini ħeftëyé deyn? Šahar avâr ët šewwéš. Ellu "Ye exi le t-xarrop mézén ët-tabí'a." Šahar azbât ħekeħu, l-ġenemé ëš kë s-sewet fiyu. Šahar avâr m-mé n-qahar mën ël ġenemé. Qâm 'ata kem yewm deyn še azbât.

Fi él ëyyem, bede ħëkém azbât. Èl ġenemé ku të t-xemmém, dë y-ëtem ëš-šëtë dë të t-laħ ël xivranat dë f-têl u d-dôr u dë t-fëš f-fède. Tal'ot baqa yëci felč, u amtâr, ël qarf baqa t-ëbyaf, l-hewe baqa y-ëjmët, bede l-bart. ħêrét fi rôħa. Me baq t-tiq ët rôħ ët ra'í. Fë t-tawlé ne baqa le tēbén u le š'ír. Dë t-mut mën co'e. Èn cabarot baqa t-êkél pırta s-sûf.

4.44. ŠÉXMUS (K44)

Fizemen ël wëhét, fi vay'ët ël wëhdé fi ras ët-tél'e, ke y-'iš bënt ël wëhdé ëyé w ebuwe, fi xarabët ël vay'a. Ke y-sëmme Hëlyé. Ebuwe kën boš xtayar. Kê lêhe šehfët safra, 'eyneyn k-wës u m-balqîn lëšët bayva keme l-felç. Ke tëvvi keme l-qamar. Èmme qebél fef t-aššor ke kê l-mêtét. Ebuwe ke y-tallî'la. Ke y-'ellëme rëkb ël farâs u te'lim ës-sayf.

Râh yewm, cê yewm, Hëlyé salla fméntehš sené. Mën ël ërcél ekwes, ke t-'emmel qaws u neššëbe. Yewm ël wëhdé fë n-nëçîr ke t-'âqop qarnabé. Carrot qawsa, ešem dë t-ëflét neššëbe, arat ël qarnabé rtamat ël qarf u fi cawfa fi neššeb. Arat yëci wëhét šeebep mën ëp'ît, mën xelf ës-sıcar. Uwé wëhét tawîl, hëwécép ë'râf u 'eyneyn sût. Bîdu qaws u neššebu. Fi fart varbé y-tîq y-qıs ras ël qarnabé mën ceffëte. Hëlyé tal'itlu me tâqot carrot 'eyneye mënnu. Boš 'ëcbëtu. Ellëtlu "Varabna še l-qarnabé neššebetne cëmlé. Ènt ğerip, mën beyt mën ënt? Šëkarrat me kê l-araytuk ewné." Elle "Èsmi uwé Šéxmus. Ene w ebi n-'iš mën ël may ak ëc-cemp. Hëlyé ešem aratu 'ışkitu. Èt marhıbu me baħf u ba'vén. Be'et n-faraqı belé n-tafaqu kartlıx y-cew y-tışšu baħf u ba'vén.

Ak ës s-ene S-sayf ke kël 'abar boš hâr. Èl qarf ke kën nëşfët. May ël abyara me ke kël baqa fëyén mey, barakët ël qarf ke këntemmét. Ès-saqyat ke kê nëşfu. Šéxmus u Hëlyé baqa yëpkew 'ele hêlén. Šéxmus, yewm ël wëhdé de'e w nem. Ara fi newmu, cê fi newmu wëhét 'emmo l-pîro, daqon bayva. Y-ëllu "Qassom fë l-vay'a še arb'în beyt ğbeys. Ğbeys beyt ël arb'în weddiyu afar ënt u Hëlyé lé araytén ba'ëfkén ëqısimu bë n-nıs. Be'et hıt fi qawsok neššep u cırru vrıbu fë l-hewe." Sâr mı s-sabaħ cêp kem ëjwâloq ëğbeys u bede baqa y-qassımu. Wedde Hëlyé afar lé araw ba'vén qasâm rağif ël arb'în bë n-nıs u kelu. Šël neššep hattu fi

qawsu w carru varabu fë l-hewê. Ęn-neššep 'elle w 'elle râh hat tehtët- tehté. Hëlyé w Šéxmus baqa y-tal'u eš dë yëcri. Baqa yëci mën ep'it hës may. Šëhmus š^l neššep lëx varabu. Ak ëmmé râh hat 'ënt ël-lıx. hës ël may baqa yë'le. Šël lé l-fêfé w ël "Ye Allah" u varabu. Ak ëmmé râh hat 'ënt ël-lëxxé. Ešem hat, baqa yë t-lağ mën ewnok may. Ęl vay'a baqa y-cîlé may baqa yısqaw. Alla 'atahén barâké.

Ak ës-sené Šéxmus u Hëlyé, sâr 'irsén, ët zewcu. 'isén dëm arb'in yewm u arb'in leylé. Šéxmus sewe beytén fi ras l-ëm'in. Ęl ëyyém baqa y'biru êké. Ke y-îšašqiya (nejdé) fi ras ëc-cebel. Yewm ël wëhdé hecemu 'ele l-vay'a. Baqa yegvu mën ël vay'ëniye xërreç. Kë l-fef t-iyém ke yënzëlu l-vay'a. Ęš lé fi w mëfi y-lëmmu w y-weedw ras ëc-cebel. Mo y-ħellew baraké fë vay'a. Šéxmus me baqalu sabôr. Hëlyé, ët-sabbiru. Mo t-rit râsu dë y-ëtixel fë l-belé. Šéxmus, hat ġenemu d-dëmu weddehén barrat ël vay'a ël mar'a y-ra'iyén.

Ak ël yewm Šéxmus me ken fë l-beyt. Arb'i aşqiya nëzlu l-vay'a y-sewewe talân. Dâru l-ëbyut wëhét ep wëhét, eš fiyu eš me fëyu y-ırfa'u y-weddew. Ęs-sırra cît lé beyt Šéxmus. Ešem araw Hëlyé, rafa'u weddewe c-cebel. Sâr çex ël meğrep, Šéxmus rat ce l-beytu. Ara bep ël beyt uwé meftoğ. Dixel ëc-cewwe me ara Hëlyé. 'eyneyu s-sewrëgu, dëx u 'abar mën rôhu.

Ewwél me cëbu Hëlyé l-ëmğâra, rais ël l-ëmğâra elle "Rais ël mawqağ enene. Kë l-le š-ši mënni yë n-ħësép. Mën ës-seğ u râyoğ ënti mëli. Heyye l-ebêt dë tıpqay fi ël l-ëmğâra. Ehet me baqa y-ti q y-ħallıski mën îdi." Hëlyé baqa tępki w tëški w tëvrop 'ele râsa. Baqa t-ëtømmém. Tı'rof dë y-ħallısa mën ewnok. Belé ewlé l-aşqiya ënne kfıré. Mëseke l-ħëzén.

Šéxmus hıšşu ce r-râsu. 'araf eš kë c-ciri. Ęt 'ellém mën ël vay'ëniyé, eysep kë l-harbu marâtu. Hıvvor sayfu w

rëkép 'ele farasu w raḥ m-ğarıt ël aşqiya. fë t-trék 'itoş. Cê şaq ët-tréq, 'ënt 'eyn ëş-şivân. Nézél baqa y-işrap may. Êl ş rôḥu d-êkél u héş d-aroh. Cêp xurcëtu télëḥ mën cewwete ğbeys u basal, ḥattén ëd-dëmu. Baqa y-ëtømmém u y-ékél. Wéhét mën xelf ël 'eyn fi hës fexin ellu "Ëbni fi afar fi sifritok şe mëhven Alla te'ele? Şéxmus barâm râsu talloḥ, wéhét appo, daqnu heyye s-sırrıtu, 'asâ w y-ëtqarrop ël késu. Ellu " 'Ele râsi, appo. Alla ëş lé kè l-qasam dë n-iqsımu w nêkëlu. Mê rkës." Qasam l-ëğbeys u l-basâl u ellu "Appo xeyr uwé, mewwé zahmé, fiés-sën ët sey şivanatıyé. Êl Appo ellu "Ëbni me e'mél de mut mën co'ı." Be'et Şéxmus ellu "Appo kè l-ënsen fi taréqu." Rêt dë y-qum y-roḥ. Appo mësek mën îdu ellu "Ëbni le t-'eccél." Rëkzu mëqdâr lıx. Şéxmus hem qâm dë y-roḥ. Appo ellu "Me s-bır ëbni." Şéxmus me cëlu sabor hem qam dë y-roḥ. Appo ellu "ëbni s-bır." U ḥat fi keffu kêse.

252

Baqa yëci hës qamçat mën meḥevi taréq ël 'eyn. Şéxmus baram râsu talloḥ mën yëci. Ara ku yëci 'arabët ël mazariḥ. Êt qayyom mën xelfe kôfër u teci. Baram dë y-ëllu "Appo êwi ëşnëyé?" talloḥ më fi eḥet ëndü. Êl "Karrımtu s-sıfritı, seweytûli ḥırmé, Ta'ımtu w şériptu me talap mënni xâtôr. Ḥat fi keffi él kêse. Êş ënsen uwé?" baqa y-ëtqarrop 'ënt él 'arabanıt ël mazariḥ. Talloḥ es-sayyaq uwé wéhét ze'zuk. Eşem ara Şéxmus mëskëtu r-re'dé. Ellu "Ewddi arzaq şe l-aşqiya. Alla yë'rof, heyye ğedé de 'ış mo 'ış mo'rof." Ak ëç-çex Şéxmus f-tehem şeyş appo şëğëlu. Êl şe éz-zalamé. "Ënt n-zel, rkep 'ele farasi w rit roḥ ël vay'a. Êl arzâq ene de veddiyén şe l-aşqiya." Êve n-şarah şe lé xallos cënu. Rëkép 'le farâs Şéxmus u rat raḥ ël vay'a.

Be'et lé be'ët mënnu, feteh kësët lé fi keffu. Talah mënnë şı abyaf keme t-taḥin. Baqa y-ḥëk râsu. Y-talloḥ şe l-arzaq u y-ëbrom y-talloḥ şe t-taḥin. Heme ferréx ët -taḥin 'el Arzaq. Belé ğatta 'ele beğëş axfaf ëc-céç. U ḥatta 'ele cemp.

Rëkép 'ele l-'arabana w mësék mësék taréq éc-cebel. Râh taréq tawîlé. Fë n-neheyé lıhoq ël l-ëmğâra. Talaḥ ḥëzur raïs ël aşqiya. Raïs ël aşqiya ellu "ëš kë c-cëptëlne?" Šëxmus ellu "Kë c-cëptulkén dolma, yeprex, axfaf." Keşef 'el arzaq. Ewwë l-karra, karrimén bergeš éc-céč. Ellén "sewew karam. Elf heniye." Él aşqiya tal'û kë c-cêlén arzaq. Këllén hecemu 'el arzaq.

Ekêlu w ekêlu heyje me taqqu. Ejlep mënnén mën lé eke-lu baqa yë s-tenfë'u. Ejlem dêxu w rtamaw. Welḥâsil kë l-wêhét mën ël ekél n-çapas fi môvaḥ. Šëxmus, télêḥ xancar lé ḡebe teḥt šërwêlu w xacor ël aşqiya këllén. Dexel cewwet ël l-ëmğâra hel ëḥbél Ḥëlyé ḥavana heyje më temmu ḥasritén. Rekkëp Ḥëlyé fi 'arabanët ël mazârıḥ u rad-du cew ël vay'a. Él vay'ëniyé ešem araw Šëxmus dexel ël vay'a, baqa y- bérkûlu. Baqa y-ënşırıḥu şe Ḥëlyé. Èl avyoḥ këllén s-teme'u šëhrët Šëxmus. Mën lé kên racol melî, Hey-ye s-seḥ y-ëḥkew 'eleyu.

4.45. CĒSĒR MĒN ĒL ḤACAR (K45)

Karra kêfi felleḥ ėl wĕhĕt. Kĕ lu ŗa'rayıt delepokĕt ĕĝzerĕ cemp ėl may u key 'iŗ fiye uwĕ ĕbbeḥdu. Kĕlu bewwenet, ke yĕzra'ĕn. Çex ėl ḥasat ke yĕ'mĕl fĕl ḥasat ŗahreyn fefĕ. Fĕŗ ŗĕtĕ u tulu ŗi lé kĕl hasat key 'iŗ fiyĕn. Ke lĕhu kem bewwenĕ. Bewwenetu kĕnu ĕc-cemp mĕn ėl may ĕp'et, kĕlu fart bewwenĕ kenet mĕn ak ĕc-cemp dem ėl may. Bewwenĕt lé dem ėl may, ke tĕḥti akfar ḥasat mĕn bewwenet ėl lıx. Çex lé ėl may ke yĕzdet, me ke y-tiq yı'bor cemp ĕllıx. Me key tiq yıḥsot bewwenĕtu. Ēl ŗe roḥu "Daroh eve ĕc-cebel decĕbli sebĕḥ farŗat ḥĕceyyĕr. Daḥĕttĕn 'el may u da'bur cemp ĕllıx. Çex lé yĕcĕ matar ĕmmĕ d-atıq 'abor cemp ĕllıx."

Yewm ėl wĕhdĕ talah ras ĕc-cebel. Ēŗ ara? Ara sabiye, ĕyĕ rékzĕ 'ele-l farŗiyĕ. Bĭde taŗŗiyĕ, ĕt raffoḥ sŗf. Elle " Mĕn ĕnti, mĕn eysep ĕnti? U be'et ŗĕl fĕsu bĭdu, 'ellĕhu di yĕqleḥ ḥĕceyyĕr. Ēl sabiye za'aqot 'eleyu "Lĕ tĕqkleḥ farŗıti. Ēnke ĕt rĭderaffoḥ suf arb'in ḡenemĕ." Ēl felleḥ elle xey ŗır. Darıt aroh ĕd-delepokĕti." Qam rat ĕd-delebokĕtu.

Be'et arb'in yewm, kır-raffoḥ ĕpkat ak ĕr-rafsĕ suf. ḥat ĕs-suf fi 'arabanıtu u raḥ 'ınt ĕl sabiye. Ēl sabiye tal'ıtlu uwĕ boŗ 'emmel u ŗeḡḡel. 'atatu sebĕḥ farŗat ḥĕceyyĕr. ḥat ėl ḥĕceyyĕr fi 'arabanıtu u cebĕn dem ėl may.

Ḥat ŗĕt farŗat 'ele-l may. Farŗĕt ėl exĕri ḥĕŗ me kĕl ḥatta. Ēŗem ḥat farŗĕt ėl exĕri Talloḥ ŗel may. Ēŗ ara? Ara kıs-sār cĕsĕr mĕn ėl ḥacar. Ak ĕç-çex 'raf. Ewlĕ-l ḥĕceyyĕr ĕnnĕ meŗḥurin u ėl sabiye iyĕ peri. Ēl ŗe roḥu dese y qasor dem ėl may. Leylĕt ėl wĕhdĕ bĕl xef yı'bor 'ele c-cĕsĕr. Ĩ roḥ afar ėl farŗat. Ēŗqat yıvrop fĕsu 'ele-l farŗĕ, yıtlah mĕnnĕ ŗarrayat. Ēl farŗat bĕl zaḥme yĕnkısıru. Newm ĕl sabiye min lé uwĕ faqıl mo t-ḥĕs 'ele kassır ėl ḥĕceyyĕr. Kassırlu fef cawalıq ḥĕceyyĕr u cebĕn 'ĕnt debokĕtu. Yĕt xeyyĕl

'ele qasor lé di seylu. Bede dë yëbni. ھاٲ ewwël ھاٲara u ھاٲ 'eleye xerç. ھاٲ ھاٲarët lıx, ھاٲ 'eleye xerç. ھاٲ ھاٲarët ël fëfé u ھاٲ xerce u 'et heyte-l fefé. Sewe maraq eve-l qasor ešem dë yënbëni? Talloھ çësér lé 'ele-l may xırop. Katlıx me taq 'abar cenp ël-lıx u me taq raھ ël bewwenëtu.

4.46. SEYN HËLU (K46)

Fi zemen ël wêhet, fi vay'ët ël wêhdé ke fi zewç u mara, boş ke y-rîdu dë y-sillén bënt. 'Abar fiye snin, Alla te'ele me 'atahén bënt. Be'et lé 'abar 'ëmrén, cew nës ël 'ëmor, Alla te'ele 'atahén bënteyn tom. Êz-zemen 'abar keme l-may. Él benet gıbru sârû sabayé. Wêhdé mënnén iyé wëç ëkweysé ahlaka ënné çërgin. Geriye ken geri boş qebe. Ehet me ke y-tiq îésıra. Bënt ël l-ix kenét çërgé belé ke lêhe axlak boş ëkwes. Ke lêhe wëç hëlwé, seyn hëlu, sador navif. Sâr çex zewecén, wêhét sabi, talap bënt l-ëkweysé. Êmme w ebuwe 'atawa. Arb'ın yewm u arb'ın leylé sewewlén 'ërs. Be'et fef taşor, şıvan ël vay'a talap bënt ël l-ix. Mën lé ken faqîr me taq sewe 'ërs. Êt zewcu bele 'ërs.

Yewm ël wêhdé, mart ëş-şıvan, raħot zyarit ëxte. Ak ël waxt ëxte ke tëğbés ëğbeys. Êxte heme ğattot 'ele l-iğbeys me ellëtle "s-selemé". Êxt ël l-ix mësäke hëzén. Qı'dét mıqdar u qamot terekét ël beyt. Cêne ma'sor ke t-roħ ël beyte. Êlét şe roħa "Daroħ beyt ës-sannora, belki citu r-roħi."

Cit dem ël beyt u daqqot ël bep. Êl sannora fetehëtne l-bep. Êlét "Êş sannorit ëkweysé eyé." u dexelét ëc-cewwe. Arat fëç-çirtaq sannorit lıx, ku tëxsél ëfreğet. Ellëtle "Qawaki Alla ye sannorit ël hëlwé." 'Abarot ël metbex, sannorit lıx ku t'cén 'ecin. Ellëtle "Maşalla, ëş ëkweyyés t'cëni." Raħot odit ël rëks, arat sannora ku tıqra Qur'an. Ellëtle "Maşalla ëş hës tayyop lëki. Ênteleyné me'newiyet." U baqa tıstınot 'eleye. Be'et lé n-tem qari l-Qur'an, seyyét ël sinénir ël "Alla y-ët qebbëlu." Seyyét ës-sinénir u neviyetu frox ës-sinénir hëbbu mësefëren u nşaraħula. Seyyét ës-sinénir ël şe ğlamu "ëhti şe mësefretne l-'azizé mën 'arras. Él l-iğlam raħ cep sıtol u fi îdu 'atahu şe l-mësefreté. Exevét ës-sıtol u êlét şe s-sinénir këllén "ëpxatırkén" u tala'ot râħot mën ël beyt.

Ewwël me lıħqot ël beyt sewet maraq ëş fi fë s-sıtol. Ešem

keşefét êl orti mên 'eleyu, me sadqot eş arat. Ês-sitol uwé mêtli heyye l-fëmmu vehep u fivva w mucewheret. Êl vay'a kelle steme'et zengenët eş-şivan. Eymên êstemeḡ me saddoq. Êxt êl-lıx ešem êsteme'et, bël 'edwé cit beyt mart eş-şivan. Arat eş-şivan mew fë l-beyt. Êlét êxte "Ešem êt zengenti êké? Mên eysep qaffaytén êké pârat?" êxte ḡeyr melihiyé mo t'rof. Me 'ende xyéné. Ešem kê c-ciri ḡekete. Ešem 'arafot él vehep u l-fivva w mucewheret kê c-cew mên beyt es-sinénir, bël 'adwé raḡot beyt es-sinénir. Daq-qot bêbén. Feteḡule l-bep. Baqa t-'eyyép 'eleyén êlét še rôḡa "Ešem y-sir sannora tēfteḡ êl bep?" Dexelét êç-çirtaq, arat sannora tēxsél ěfreḡet. Êlét "Sinénir ešem yēxsulu freḡet?" Êt meššet ša'rayıt lıx arat sannora ku tē'cén 'ecin. Êlét "Sannora ešem tē'cén 'ecien?" 'Ebsét pōzete w tawlot šēfētēre w râḡot odıt l-ērkuş. Arat sannora kê l-qē'dét 'es-sedér u ku tıqra Qur'an. Êlét "Fi 'ēmri me kê l-araytu êké ši 'ebes. Sannora ešem tıqra Qur'an?" Baqa t-tış es-sinénir boş ěḡzer. Seyyét es-sinénir me ḡep él mēsefré. Talloḡ tēgri boş 'ebes u t-tıšşén boş ěḡzer. Sēḡ ěḡlamu ellu "Ḥtiye mên teḡt." Êvi ešem exevét es-sitol mên it es-sannora, bël 'edvé terekét êl beyt. Keşefét es-sitol eş arat? Arat es-sitol heyye l-fëmmu uwé mêtli xara s-sinénir. Mên qaharana šēlét es-sitol u zeccētu l-qarf u râḡot.

4.47. HATABAYÉ (K47)

Fi zemen ël wëhdé ke t-'iš mara ëxtayaré w qasisé fi vay'ët ël wëhdé fi qëlubëte. Bë l-kôtek ke c-cëble hatap më c-cebel u ke t-reyyëzén ënt ët-tefeyé. Fë š-šëtë yewm ël wëhdé, ken qarrariyé. Él l-ëhtayaré, mišxator tësxen u t-seyle ekél hattot fart hatabayé fë t-tefeyé. Šë'elét ël hatabayé fë l-kebrit u baqa t-hebbëple heve. Bë s-se'et nefexét 'eleye me taqot šë'elëte. Îdeye w wëççe šharu mën ëd d-dexxen. Xellét ët-tefeyé w fi ak ël bart nëmét.

Më l-bart lešëte këlle ke kë l-qırmot. Qâmot më s-sabah redét dë tës'el ët-tefeyé, ëš lé sewe u me sewet me tâqot šë'elëte. Welhasil me taqot šë'elét ël hatabayé. Êlét "ëve šëgli geyr ës-sıltan mo y-tiq y-fızzu." u tala'ot mëskét taréq beyt ës-sıltan. Be'et mıqdar lihqot beyt ës-sıltan. Mëhafzin ës-sıltan tal'u ëyé xtayaré fi hël rôha. Wece'én qebén 'eleye. Heme weddewe hëzur ës-sıltan. Baqa tępki w tëski šë s-sıltan. Heketu 'ele tefeyëte šeyš me tâqot šë'elëte? Ês-sıltan stanat 'eleye. Be'et 'ata amor šë gléminu ellén "Xefif rûhu sewew çëre šë él hërmé."

Ĝlémın ës-sıltan hemlu fef ëhmir hatap u weddewén nezluwén fi beyt l-ëxtayaré. Él l-ëxtayaré, naqalot ël hatap, weddetén ëc-cewwe u reyzëtén dem ët-tefeyé. Šëlét mënnén sët hatabat hattıtén fë t-tefeyé. Ešem lehebét ël kebrit, ëlhatap 'alaqu baqa yëštë'ulu. Êt-tefeyé baqa d-gamgom. Él l-ıxtayaré mën lé n-šarahot baqa t-hezzés râsa w t-ul šë rôha:

*"Meymëpiré, hatapki hey sîru sëtte
Nar tefeyëtki hey t-sir hëlwe"*

4.48. 'ANTAR U L-FAR (K48)

Key 'iš 'antar ël véhét fë š- šëté lë fë iyyém ël bart meke y-tiq ëy qaffi liqmit ekél u key mût mën co'u. Më tthemmél 'ele c-ceweh. Baqa 'yëtxemmém, ëš desey u ëš môsey? Kë c-ce 'aqlu pilen ël wéhét. Qaffalu lečekë t-tawîlé u leffe fi râsu u seweluyé šëš. Baqa y-cır mezbehë t-tawîlé u be'de be'ef xabar šë ëšqat fi fâra fi m-ħelëtu. Ęy ëllén "Heyye s-seh boš kë z-zalamtukén, u boš kë t-pašmentu. De tûp u daroh ël heç. Më š-xatôr hëccëti tënqëbél erit de t-ħellél mehkén. A'rof fikén ëntén sahbin asalé dë t-ħellëluni. Be'd ël 'eše, ene fi bexçe ëflen beyt fë t-tannor da stanbërkén te'ew dë nëthellél me ba'ıvna."

Far ël muhit këllén kë s-teme'u xabar ël 'antar. Rais ël far, qam lem mumessëlin ël 'far këllén. Baqa yëstašaru fi ba'vén. Ejlep mënnén sadqu šë l-'antar, ejleb me sadqu. 'Abar fiye arbaħ xems se'et me taqu 'ataw qarar. Me taqu fazzu l-meselé. Hêru fi rohén. Ęš di sewew ëš moy sewew? Fël exır ëxtayar ël mumessëlin 'elle îdu u exef izén. Qam u ellén "Mêdem êve 'antar ë z-zâlom di tûp u diroh ël heç, nëhne m-mé dë nıxlas mën zılmıtu. Nêhne m-me dë r-roh, ët-tevbëtu. šëš mo r-roh? Le tëbze'u mën ë t-tannor. Fi él šëté arħa mënnu me fi. Uwé afar séxén. Qebél se'ët ël mëclés ëp nis se'e, di r-roh. U dën weddilu hediye. Ęyé mën ël 'edé. Hediye'tu ene de exëve." U qı'té afaru. Fël mëclés ëšqat kefi fâr këllén baqa y-safsëqulu. U këllén qëblu fëkru. U 'ataw qarar di roħu zyarët ël 'antar.

Këllén ël temmu fë l-meydên. Eve ël l-ëxtayar, kël exevlu hediye. Eve l-ëxtayar ëcreyu mo yëmsëku. Bël kötek yëtmešše. Uwé qëddem u far ël lıx xelfu. Qamu raħu z-zyarët ël 'antar. Raħû ras ël tannor, ewwël karra eve l-lıxtayar, xelfu b sırra l-ıgbar u mën xelfén far ël l-ıx dexelu t-tannor. Ęl 'antar baqa y-tall'ilén fı ras 'eyneyu. Keme

kë c-cew ë l-'ërs. šêš u fî râsu, mezbeħetu bîdu ë cirra u y-qîs ël far.

Ël fâr këllén kî s-sâru keme l-xalqayé u ras ëkbarén këllén kël qî'du fi diwen ël 'antar. Baqa y-sewew sêhbé yësteğbëru 'ele bahf u ba'vén. Be'de ël 'antar ellén "A'rof, boš kë s-zalamtukén. Këntu keme neyerkén. Ke tēbzeu' u tēnšefu mënni. Ëtxemmēmtu še rôħi ëlltu eve z-zılm mo y-dum. 'Imri m-me 'abar. Ëltu še roħi –Eve 'id Allah u ekber de'abbëru fël ħeç. Yēlzém ët ħellëlu haqkén. Fi rawaħ bele mecu, fi mewt. Kë t-te'iptuken cîten heyle l-ewné. Ëqbëlu 'ëzrî." Be'et ellén eké 'eyneyu baqa y-dem'u. Meseħ 'eyneyu u ellen "Ët ħellëlu haqkén?"

Ël far kellen qamu di ëllulu "ééé", ëš iy tiššu? Kë š-šel šëšu mēn rasu kël ħattu fi fēm ë t-tannor u kël qefelu. Ël 'antar baqa y-ul še él far "Ene me baqa aroħ ël ħeç." Be'et lé y-qellén êké,bede baqa y-xannoq ewlé far lé kël 'awsırén. ħezené él far ħeru ëš di sewew. We l-ħasılı sâfatiyıtén sarot 'eleyén ëb cēnén.

4.49. FE'LEP (K49)

Kët sallot fe'lep 'ele 'ış ec-céc lé wêhet el vay'eni. Kê l-leylé yêci yêšbitlu wêhdé u y-roḥ. Êl vay'eni el še roḥu "êve yêlzm eseylu çere ši" Qam sewelu pîlen. Mëšxator êl f'elep êy ḥessép êl lîḫmar cefiyé, šerop še lîḫmaru may u ta'imu êš'îr. Êl l-lîḫmar mëllé široḫ may u ekel êš'ir cavfu ên tefex. Mëllé ên tefex sar keme l-cefiyé. U ḫat fi raqbëtu maqwat u ellu "Dê t-nem keme l-meyyét. Mëšxator iy ḥessëbok keme l-cefiyé. Fî leylët valamé u amtar, mart êl fe'lep tala'ot mën 'êšše. Arâ dem 'êš ec-céc cefiyé. Katlıx raddot êl 'êšše. Elét še zewce "Araytu cefiyé dem 'êš ec-céc. Belé me 'arauftu, fi newmi araytu, êmme ês-sewi araytu? Me qum roḥ talloḥ. Ênke iyê ês-sewi cip êl cefiyé êl 'êšne. Heyye men tēm ec-cefiyé ewledne di yigbaru."

Fi leylët valamé u amtar, êl fe'lep qam raḥ talloḥ dem 'êš ec céc. Êš iy tiš? Y tiš cefiyé. Êy talloḥ maratu mo fi newme kêl arat. Êyé ês-sewi. Hédi hédi baqa yıtqarrop ras êl cefiyé. Mësék maqwat êl l-lîḫmar fi fëmmu u baqa êy cırru. Di weddiyu êl 'êššu. Ešem bede êy cır l-lîḫmar, l-lîḫmar qam u bël 'edu baqq êy roḥ beyt saḫıbu. Ešem mart êl fe'lep aratu baqa tız'aq 'eleyu. "êmsék ak šaqël sıcara, "êmsék êl ḥecyyér, "êmsék êl qarf." Êl rat 'ele maratu "êš šaq emsek, êš ḫacara emsek, êš qarf emsek. Êl l-lîḫmar vırot vırta, fi ak êl vırta veddeni heyye beyt saḫıbu." Êl vay'eniye këllén êl temmu 'ele eve êl fe'lep. Baqa yıvrıbu fël 'ıse. Min lé eké varabu, temmu tememëtu. Tâqu ênselex mën 'eleyu. Êl fe'lep, axfafu, ejnebu, ideyu, ecreyu, rasu këllén kê d-demmemu. Maratu mën foq fê t-tél'e êd-dayyëqlu. Mo tırıfu. Yıbor mën awnok fe'lep aḫmar. Êt êllu "Me kêl arayt ebu ewledi?" Yıbrom êy tallı'la î ille "Fi âk newm lé kêl arayti citu él ḫelé. Ênti işqat it-tıšši nevm, ene m-mé teksép alqaddé qetél.

4.50. ĒL FE'LEP U D-DĪK (K50)

Ēd dĭk u l-fe'lep sewew muqewelee, di 'išu me baħf u ba'vén. Fē s-sayf baqa yē'mēlu me ba'vén. Čex lé bedew di sōqu l-bewwené, l-fe'lep ēl še d-dĭk "Atıš ak ēl ĥacara tē t-hezzés. De t-ki vahri fi ak ēl ĥacara mıšxator me tırtımı 'eleyne." Ēl fe'lep deke rāsu fē l-ĥacara u d-dĭk baqa yē'mél, heyye me tem sawq ēl bewwené. Cĭt sırrıt ēl ĥımta, diyıfıquwa mēn rāsa. Hem ēl fe'lep ēl "Ēnke 'emelne me ba'ēvna ha arayt ce fe'lep lıx ekelok. De sewilok meliħiyé. Demsék newbé dem ēl bep u de ĥafızok. Ēnt ėmmé tēm šēğlok." ĥezin éd-dĭk 'emel heyye me farağ ēl ĥımta mēn 'ērše. Tele ēl ĥımta fē t-telélis. Cĭt sırrıt ēl ĥımta u t-tēbén diħıttuwén fē l-ēmbar. Ēl fe'lep ēl še d-dĭk "čex lé dē n-sey šēğēlne ha arayt ce tayr ēl bum rafa'ok u weddek ekelok. Ak ēč čex ĥımtıtna dē tēpqā fē l-qarf." Éd-dĭk ditēmmu šēğlén. N-cabar sewe ak ēš-šēğél. Ēl fe'lep ēl š d-dĭk "ēl ĥımta šēni u t-tēbén šēnok." Éd-dĭk boš ēnqahar. Belé me ce mēn îdu ši. Qēbél ėt-tēbén u xelle l-ĥımta še l-fe'lep.

4.51. ĚZYÂARA (QIBBÉ) (K51)

Fi zemen El wéħét ke fi exxeyn 'attérin. Šëġlén me ke kē r-raħ meli, ke kē t-eflësu. Be'u ħešeyšën, edwiyetén u kē l-leššiyén. Me baqalén ëlle fart faras u fexu. Zeccu 'eleyén qır'a. Ęl faras rtama še 'ex l-ëgbir u ferx rtama še ex l-ëġzeyyér.

Faraqu tərqanén kē l-wéħét raħ movaħ. Eħ l-ëgbir raħ kēs ëš-šark. Me 'abar fiye boš zemên farasu met fē t-taréq. Me baqalu ši. Sarmayētu n-temmét. Qam tamaru, sewelu qabor u baqa yēpki w yēški 'eleyu. 'Abar mēn ewnok karwan ël wéħét. Araw éz-zalamé ku yēpki w yēški. Ras ël karwan ët qarrop 'ënt éz-zalamé. Ęsteġbëru šeyš eké yēpki w yēški. Ellu "Ene w šéxi ke kē t-tala'na t-taréq. Ke n-roħ flen memleké. Šéxi rtama nexweš. Mëskëtu nexweššëyët ëgbîré. Me stereħ. ët weffe ewné." Saħbin ël karwan tal'u uwé šéx. Baqa yıqraw 'eleyu w yēd'ew. Be'et yēħtew šweyyët parat še éz-zalamé. Ez-zalamé, qam sewe še l-qabor qıbbé. Sârot keme l-ëzyâra. Ęl karwan eysep lé raħ, sewe beħs él l-ëzyâra. Baqa yēn'ırof fē l-memleké w fi ġeyr memelék. Ęl qıbbé sârot keme l-ëzyâra. Baqa y-talloħ še l-qıbbé. Mēn ġeyr memelék baqa yēci ehêli zyarit él qıbbé. Baqa y-cilu parat mēn él lëzyâra. Ęšqat cêlu pârat, gabbor ël qıbbé w sewelu cembe beyt ëgbir. Mewt ël faras sewehu boš zengin.

'Abar fiye zemen, ewlé le y-cew l-ëzyâra baqa yınqasu. Fël yewmiyé me baqa yēci wéħét ëfneyn. Baqa y-sey maraq. Qam baqa y-dor ak ël muħit. Dar u dar be'et ara qıbbıt ëzyâra mēn ëp'ıt. Ętqaarop ce 'ënt l-ëzyâra, talloħ fi boš ënsenet ku y-zôru. Mēn lé uwé êké qelebeléx, ënke zecceyt ëbré fē l-qarf mo tırtimi. Ce dem bep ël l-ëzyâra ëš ara, ara exu uwé dem ël qıbbé. Bıdu meknesé ku yēknés dem ël qıbbé. Ellu "Xeyr uwé ye exi?" Exu ellu "Ene saħop ël qıbbé." Ex l-ëgbir ellu "Ešem ët sir? Mēn kē t-tamaru ewné?" Ęx l-ëġzeyyér tallı'lu w bē l-fēħk ellu "Le tēlbëke. Ęve z-zêt lé uwé ewné kē n-tamar, uwé ëbén šëxok."

4.52. SANDOQ MESĤUR (K52)

Fi neĥyēt ēl wēhdē kēfi zalamīt ēl wēĥēt, bé kes u boş faqir. Key 'iş fē l-xarabé. Beytu ken boş ėm-xarboq u m-berbēz. Me ke fi eĥet di tallē'lu, di navvof beytu. Kēl yewm u tulu ye key sey ĥmélē ye key sey f'élē. Mın ak ke yēci ėm pellēx ēl beyt. Bēl kötek key 'ēř. Me ke yēntēbēx ekēl s-sewi fi beytu.

Yewm ēl wēhdē key yēci mē l-lēĥmélē key roĥ ēl beyt, 'abar dem dēkken wēĥēt 'attaq. Ara sandoq atiq. Ėt xemmém dē yexéf ēs-sandoq şe ĥēcetu lé kıt berbēzu fē beytu. Sewe bâzar me saĥop ēd dekken u ştara ēl sandoq u weddehu l-beyt ĥattu fēl kewřé. Ak ēl-leylē mēn lé ken bētlan me taq lemmém ĥecet lē m-berbēzin. Varap rasu nem. Mē s-sabaĥ eşem ĥes, baqa fi dēnyēt lēx şe şi lé ara. Ĥecet lēmberbēzin kē t-lemmu, kē t-navvıfu u kē t-salfu. Riĥēt ēl ôda kē t-ġeyrēt. Baram rasu talloĥ cemp ēl lēĥ, ara sēfra, fiye çeşnet çeşnet ekēl. Qam ekēl u řebbēĥ cawfu. Atbaĥ, ma'aloq, çetelet u l-fēnécin mēn lé ėnnē eké kwes, y-sewrēgu 'eyneyn ēl ėnsen. Baqa y-ul şe roĥu "Eve fi new-mi etiř?" me saddoq. Ba y-qarros roĥu, néyém uwé ėmme ĥeyés. Be'et baqa yē t-xemmém şe roĥu, mēn kē s-sewe ēl ekēl u navvof ēl beyt. Qam nēzél ēs-soq raĥ řēġlu. Me taq nēsi şi lé kē c-cēri fi beytu. Bep ēl beyt meqful, l-panacor meqfulin. Eĥet moy tiq yēthel ēl beyt. Me taq faz eş kēřsar fi beytu. Be'et lé řēġlu n-tem ce l-beyt. Ara l-beyt, kē t-navvof u kē t-sallof u sēfrē-t ėm kelfé fē n-nēs. Qē'et, ekel ėp keyfu, řebbēĥ cawfu u t-meddēt 'ele m-nemu. Mēn lé ken bētlan, 'eyneyu n-qefelu w ĥatas nēm.

Eşem nēm, talaĥ ĥuriyé mēn ak ēs-sandoq. Bēl ĥef cit 'ėnt eve l-neyyém u ĥattot fi ėvnu xerezeyé. U bedet ba t-navvof. Be'et lé temmēt ēl navafé, řelēt ak ēl ĥerezeyé u dixelēt katlix ēs-sandoq. Ėve mē s-sabaĥ eşem ė y-ĥēs, y-talloĥ l-ôda

kë t-navvifot. Sifrit ekél fë n-nës ku tēstanbëru. Yëq'ët yekél u y-qam roḥ ëš-šëḡlu. Ak ël yewm u tûlu, yëḥemmém mën navvof beytu. Él ġerebé be'et lé cep ës-sandoq ël beyt bedet. Be'et, ce l-beyt. Hem ara meḥeviyu sëfrët ëm kelfé ku tēstanbëru. Që'ët ekel u šebbëḥ roḥu. Qam dexel l-ëmnem u ġeffe roḥu bë l-këvbé. Baqa yēstanbor. Ešem dë yextos yëxfi, ës-sandoq ënfeteh. Talah më s-sandoq ḥuriyé ëkweysé w ḥëlwé. T-qarbot l-leyu w ḥattot xerezeyé fi ëvnu. Èl ḥuriyé ešem baramot, êve šel ël xerezeyé, ḥatta teḥt ëz-zemberišé. Ĥessép l-ḥuriyé dë tēḥél Es-sandoq u di y-roḥ yëfteḥu dë yë'rof ëš kë s-sar. Mën lé uvé bëtlan me stanbor l-ḥuriyé hé t-tëm šëḡle, ḥatas nêm. Él ḥuriyé be'et lé temmët šëḡle, cit dë š-šil xerezeyëte. Me arata. Tal'ot ëyé teḥt ëz-zemberišé. Heme šelëte w rafa'ot ës-sandoq u raḥot. Ènkele sirra dë yë n-ḥes.

Ève mëssabaḥ ešem y-ḥis y-talloḥ teḥt ës zemberišé. Èl xerezeyé mey awnok. Talloḥ ël sandoq ëm-mé mew awnok. Ak ël yewm u tûlu fë s-soq dar êle ak ës-sandoq. Belé me qaffahu. Sar 'asriyé, uve maḥsun, ce l-beyt. Ara l-beyt uwé mberbéz u wëséx. Šellu lëqmët ëḡbeys ekele u dexel lë m-nem u baqa yëtxemmém êle lé kë s-sewe ḥata.

4.53. HECCİ LEGLEG ĖCREYN ĖTVAL U PİR DAQON ABYAF (K53)

Yew ėl wĕhdĕ hecci legleg key fĕr fĕl hewe. Talloĥ esfel fi kem sabi. Bĕzĕĥ ley zĕrru. Baqa y-dorlu 'ele 'ĕš. Talloĥ ĥewl u ĥeweleyu, ara esfel fi wĕĥĕt pĭr daqon abyaf. Ėtxemmĕm ėve pĭr daqn ėl abyaf, mo dĕyĕĥtĕyu Ői zarar, baqa y-ĕz dawwarat ĕkbar u yĕnzal. Nĕzĕl ĥat 'ĕnt eve l-pĭr u t-racca mĕnnu. Ellu "mo t-'ĕwĕnni u t-xallĕsni mĕn ĩt ewlĕ s-sabayĕ? Boš bĕzĕĥtu." Eve pĭr daqon ėl abyaf, heme y-Őil bĭdu gel'u mĕn ĕr-rĕmman, yĕvrĕbu w yĕksor ĕcru. Ėl hecci legleg mĕn ĥelewĕt ĕr-roh u mĕn weceú, baqa yĕtparpot fĕl qarĕ. Sewelu ĥĕmlĕ w bĕl kĕtek harap raĥ ėl 'ĕšš. Cĭran ėl hecci legleg, tal'ulu w dĕwew ĕcru. Be'et lĕ ĕcru tĕstereĥ, ĕs-sewi y-roĥ ėl meĥkemĕ, yĕŐtĕki 'ele ewe l-pĭr daqn ėl abyaf. Yĕfteĥ 'eleyu de'we.

266

Yewm ėl meĥkemĕ, ėl kĕvi, yĕz'aq ėl pĭr, yĕs'ĕlu. Ėl meĥkemĕ ĕd-dum mĕqdar. Fĕl exir ėl kĕvi yĕĥtu kararu. "Kĕ s-seyt naĥakkĕyĕ 'ele l-hecci legleg. Yĕlzĕme qıssas. Ėl mĕŐtĕki dĕ yĕksor ĕcer ėl Őĕki fĕl gelĥ." Ėl hecci legleg me 'ĕcĕp qarar ėl meĥkemĕ. El Őe l-qĕvi, mĕn bedel dak-sor ĕcru, ĕntĕn qıssu daqnu, zet dĕ y-sir qarar 'edĕl u ene m-mĕ dasir boš memnun." Ėl kĕvi y-ĕllu "S-sewi t-ul." Be'et yĕs'ĕlu: Őeyš dĕ n-qis daqnu?" Ėl hecci legleg y-rit 'el kĕvi y-ĕllu: "ĕnke kasartu ĕcru, dĕ tĕstereĥ, kart lıx di sey suĕ. Ėnke 'ataytĕnu ceze, qassaytĕn daqnu dĕ kartlıĥ me y-tawwĕlu, kartlıx mo y-tiq y-qannoĥ ĕĥet u mo y-sey suĕ." Ėl meĥkemĕ tal'ot ėl hecci legleg y-qul s-sewi. 'ataw Őe l-pĭr ceze, di qĕssu daqnu w kartlĕx mo di tawwĕlu. Heme fĕl meĥkemĕ y-qıssu daqnu.

4.54. FEF BENET ĘĞZER (K54)

Yewm Ę wĕhdĕ fi m-ħellĕt Ęl wĕhdĕ key 'ĕş vip Ęl wĕħĕt. Mĕn lĕ Ękĕ ke kĕl ğıbor, Fi fart 'avvayĕ ke y-tıq yekĕl Ęl ĕwĕlit yĕble'ĕn. Ak ĕĉ-ĉex ke y'iş ewnok 'eylĕt Ęl wĕhdĕ. Ke lĕhĕn fef benet ĕğzer. Ęl benet, me ke lĕhĕn ep. Ęmmĕn ke t-tallĕ'lĕn. Ęl ĕm, ĉex lĕ ke tĕtlaħ Ęl barra, ĕşşĕ w bĕle ken fi benete, mĕn di tallĕ'lĕn. Ke tĕbzeħ 'eleyĕn.

Qaffĕtla kem kĕlme u bĕl xef 'elmĕtĕn şe benete. "ĕmkĕn cit. Cebĕtĕlkĕn ğede w 'eşe, me' me' me'." Ęmmĕn be'et lĕ tĕtlaħ Ęl barra w t-rit, ĕd-dıq Ęl bep fef karrat. Fi kĕl varbĕ ĕt ĕllĕn kelemet lĕ kĕl 'elmĕtĕn. Yewm Ęl wĕhdĕ ĉex lĕ dĕ tĕtlaħ mĕ l-beyt, xatrot ĕmbelĕn kelemet lĕ kĕl 'elmĕtĕn. Ak ĕĉ-ĉex kĕfi vip ke kĕxtebe teħt Ęl pancara, ĕstemeh şe ĕmmĕn ĕş elĕt şe benete.

Ęl vip sebĕħ tiyĕm 'aqop ĕmmĕn. ĉex lĕ ke tĕci l-beyt, ke ĕd-dıqqu fef karrat. Kĕ t-daqwĕ ke t-ĕllĕn "Cit ĕmkĕn. Cebĕtĕlkĕn ğede w 'eşe me' me' me'." Be'et lĕ ke t-ul fef karrat bĕnt l-ĕğbirĕ ke tĕci tĕfteħle l-beb. Ęl vip, ĕt'ellĕm Ęl bep eşem dĕ yĕnfĕtĕħ.

Yewm Ęl wĕhdĕ ĉex lĕ dĕ tıtaħ mĕ l-beyt nebbĕhĕtĕn. "me tĕstĕmĕ'u ĕş eĕlkĕn le tĕfteħu l-bep." U tala'ot raħot mĕ l-beyt. Ęl vip eşem ara l-ĕm tala'ot raħot mĕ l-beyt, hĕdi hĕdi bĕl xef ĕtqarrop dem bep Ęl beyt. Kĕl l-ĕbĕs ĕewis keme lĕps ĕmmĕn. Bede y-dıq Ęl bep. Daqqu karra w ĕl "Cit ĕmkĕn. Cebĕtĕlkĕn ğede w 'eşe me' me' me'." Eşem ĕsteme'u l-ħĕş Ęl bep, ĕlu şe ba'vĕn "ĕmne mo tĕci fi ĕs-se'e." Ęt şĕklu w baqa yĕbze'u. Ęstanbıru l-bep mĕşxator y-dıq kartlıx. Ęl vip kartlıx daq Ęl bep u ĕl "Cit ĕmkĕn. Cebĕtĕlkĕn ğede w 'eşe me' me' me'." Baqa y-sewew tereddĕt, yĕfteħu l-bep ĕmme le yĕfteħu. Bĕnt l-ĕğzeyrĕ, redĕt dĕ tĕfteħ Ęl bep. Bĕnt lĕ-ğbirĕ me xellĕte, xatrot ĕmbele ĕmme fef karrat ke d-dıq Ęl bep. Ęstanbıru l-beb hey dıq kartlıx. Ęl vip lĕ l-fef

karrat daq el bep u el "Cit emkén. Cebëtèlkén gède w 'eše me' me' me'." Bènt l-ègžeyré hèsbèt emme cit, 'edyét dè tètfeh el bep. Bènt l-ègbiré eşqat ellètle "Le tètfeh l-bep." Heme fetehét el bep. Ešem fetehét el bep arat meheviye vip, kè l-lèbés hewis, keme hewis emme. Benet el lıx 'arafu dé meyyé emmén. Êlu še l-vip, "ënt me ënt emne. Êş-şəglok fi beytne?" Ellén "Ene emkén." El benet qamu di yèhrabu. Héş me kèl harabu, kèl wèhde fi fart 'avva bele'e.

El vip be'et lé beleh el benet, cawfu şebèh. Êd be'et mèn el beyt u rağ et mendér fi vallèt ès-səcara. Be'ede cit emmén daqqot el bep fef karrat u èlèt "Cit emkén. Cebëtèlkén gède w 'eše me' me' me'." Me fi ehet di yèftehle l-bep. Emmén èt şephét. Fetehét el bep, arat benete me n-né fè l-beyt. 'Arafot l-vip kè l-beleh benete. Rağot èd-dor 'el l-vip. Aratu uwé néyém teht ès-səcara. Heme rağot şakkot cawfu w tél'èt benete w xalsètén. El benet boş ènşarağ, heme havanu emmén. Emmén tawfot cawf el vip fèl heceyyér. Be'ede şekelètu u t-be'du mèn awnok. El vip çex lé hes, el še roğ "Cawfi eşqat kè n-tefex, kè s-sar keme kè l-belehtu baqara." Èndaq fi cawfu, ret di qum me taq qam. Ara, cawfu kè n-şekel. 'Araf, emmè l-benet kè c-cit şaqqot cawfu w şekelètu. Emmén kartlèx cit ènt el vip ellètlu "hey èt sillok dars, kartlıx le tekél ši welet."

4.55. 'ĒNĒP (K55)

Fi zemen ěl wĕhĕt kĕfi wĕhĕt vay'eni ken fi ĥel roĥu ke lĕhu karm. Kĕn ěnsen boř melih. Mĕn ak boř ke yĕ n-ĥep. Ke yĕhti boř qĕmĕ ře mĕsefrinu. Eymĕn ke yĕci 'ĕndu, key sĭr boř memnun. Me ke y-tallı'lu kweyyĕs, me key xelliyu. Yewm ěl wĕhdĕ ciran karmu, za'aqu mĕřxator yĕgrew 'ele ba'vĕn. Raĥ 'ĕndu, baqa yĕgrew 'ele ba'vĕn. Ciranu cep ĥat ĕddemu saĥĥan 'ĕnĕp. Belĕ boř ke yĕnĥĕsĕt mĕn mĕlu. Me ke y-rit eĥet di yekĕl mĕlu. Baqa y-gerri mĕsefĕru. Yĕsteĝbĕru sulet. Ellu "s-seĥ ku nĕrkĕz ĕkĕ. 'ecebe kem ĕřsnĕt 'ĕnĕp fi?" Saĥop ěl karm, ři lĕ yı'rof ĕřsnĕt ěl 'ĕnĕp, baqa y-'ĕdlu n-nĕ. "Tayfi, sĕncĕri, bĕnĕyteti, eswet, abyaf, Saĥop bĕzĕr, bele bĕzĕr..." be'et lĕ 'eddĕn met idu l-saĥĥan di yekĕl 'ĕnĕp. Talloĥ l-saĥĥan uwĕ ferĕx.

'abar fiyĕ zemen, ěl karra saĥop ěl karm za'aq ciranu, mĕřxator yexĕf awavu. Ciranu ce qı'ĕt. Eve m-mĕ ĥat ĕddemu saĥĥan 'ĕnĕp. Ciranu eřem bede baqa diyekĕl 'ĕnep, saĥop ěl karm ellu. " Me ĕlli kem ĕřsnĕt 'ĕnep fi, dĕ nĕt'ellĕm meli mĕřxator me nĕnse?" Ellu "Ĕř ĕřsnĕt? Me fi ĕlle eswet u abyaf." U bede baqa yekĕl 'ĕnep bĕl mĕřtehe. Tem ěl 'ĕnĕp. Hĕř mĕsefĕru me kĕl ekel ři. Saĥop ěl karm 'ata dars ře mĕsefĕru.

4.56. YEMU (K56)

Fi zemen ël wêhét ke fi fêl nehye wêhét tacor, ësnu ken Ehmét. Fi lé ke kël mêt ebu, uwé w-ëmmu u maratu u ëbneynu key 'ëšu meḥ ba'vén. Êve çex lé ke y-roḥ mēšxator ël tıcara memelék ëb'et, maratu u ḥeméte ke yëbdew y-'aytu. Dert él mara ken ḥeméte dı t-be'ëde mën ël beyt, mēšxator ëyé u zewce î y-ë'ışu me ba'vén.

Belé él ḥemé kenet boş ëp sabor. Mën ak eşqat ke y-'aytu ëyé u l-kënné, él ḥemé hem ke tēsbor. Ke tēpqa fêl beyt. Él beyt ken mērres zewce.

Yewm ël wêhdé Ehmét havvor ḥecetu u karwanu w-talaḥ memelék ëb'et, mēšxator ët-tıcara. Él kënné ḥavvıtla pılen dē t-'ayyot me l-ḥemé mën sop ët-terrēse mën ël beyt. Çex lé ce karwan ët-tēccar mën memelék ëb'et ël nehye, ce 'aqla fêkér. –Ehmét kél be'ef mektup. Kē n-nehebu. Kël baqa bele parât. 'Ecele lēhu ëḥtiyeç šel parât. Ënke me taqu kaffaw parât, fêl ğërbé, di yētseffél u di mut mën co'u. Fi fart çere: Hey bı'u l-ëm še karwan ël raqqésin u yëp'efulu l-parat.-

Él ḥemé ešem tēstēméh, tēbdi tepki u tēški. Boş ëthēp ëbne. Mo t-trit ëbne di yēt seffél fêl ğırbe. Ëncabarot qēblét. Él kënné qamot be'ét ël ḥemé še karwan ël raqqésin u exevét ël parât. Él karwan ḥemmél ḥemlu w-terek ën-nehye w-raḥ. Él ḥemé raḥot me'ën. Sarot raqqasé. Baqa tırqos fêl karwasarayat.

Êve Ehmét, beḥ melu. Seve tēcarētu w tem šëĝlu w qam di rıt. Fē t-tarék sekkén fi karwasaray ël wêhét. Dexel ëc-cewwe. Trawwoḥ ša'rayé. Talablu ekél u baqa yētfarroç 'ele-l raqqésin. Ëmmu Yemo, ëyé wêhdé mën él raqqésin. Tala'u r-raqqésin baqa yërqësu. Yemo, arat ëbne uvé fi sēfrēt ël qēddem qé'et. Hem tērços u hem tërvi hanara.

Hédi hédi étqarbot lé ëbne. Ëbne me faraq fi ëmmu. Kë š-šélet hëwécëbe, kël varabot hëmra w potra fi wëççe. Kë l-lëpsét hëwis ël raqqésin. Me le ëmken dë yë'rëfa.

*“Ehmét Ehmét ëbni Ehmét
Farrëhni fi selëmok
Sërtu raqqasé
Fi lë'bët maratok.”*

Ëhmét, hem me 'araf ëmmu Yemo. Ğennëtlu ël ğennyoyé kem karra. Fël exir bël kötek mën hësse 'araf ëmmu. Ësteġbér še ëmmu “ëmmi ëš kú s-sapki? Méné cepki él hëlé?” Yemo ellëtlu “ëbni enene. Cëni he y-sir fede šenok.” Rëkzét 'ëndu w hëketu ëš këcce fi rasa mën ët-tërra heyye l-bëš. Ehmét za'aq ras ël karwan, 'atahu parātu w xallos ëmmu mën awnok.

Ehmét, be'et lé y-rit yëci l-beytu yëhléf u y-ënbi di yexéf awavu mën maratu. Mëšxator yí'rof ël mesele, y-xelli ëmmu fi beyt cîranu. Raḥ ël beyt, talloḥ ku maratu tepki u tëški. “Lewo lewo Ehmét ëmne mëtét. Ke kël mëskëte nexweššiyët faqilé. Me tıqna xallësnaha.” Ehmét, ët šewwëš 'ele këfp maratu. Uwe m-mé baqa yëpki bël këvbé, mëšxator îtéloḥ këvbëte n-nis. Él kënné ravatu qabor lé fë l-lëjneyné w ellëtlu “Tamarnaha cemp rasna.”

Ak ëč-čex Ehmét ce 'aqlu fëkér ël wëhét. Mëšxator î téloḥ këvbët maratu n-nës, elle “Bëttu l-qabor, da tëš ëmmi, de bus îde fël exir. Maratu, 'arafot ëš dë yëci fi rása, ellëtlu “Eš y-sir Ehmét? Él qabor yënfëtëḥ? Uwé gone.” Ehmét, kë s-sewe boš maraq, eve maratu ëš kë t-tamarot. Cëblu fës u rafš u bede baqa y-bit. Bat keme rëkbé ëš ara, kë t-tamarot dik. Maratu mëseké safaran. Ehmét, za'aqk ëmmu mën beyt ëc-cîran. Ëmmu cit. Él kënné ešem arat hëmëte, tala'ot mën ëč-čërtaq u bël 'edwé harabot më l-beyt. Bë l-lësnin gerew fi ḥaq él kënné. Bele eḥet katlıx me araha.

4.57. XERUF EBU L-‘ĒCĒN (K57)

Fi zemen ėl wĕhĕt kĕ fi racol, keĕlu berx ken sĕhĕr, ke y-sĕmmu Xeruf ebu l-‘ĕcĕn. Fi seyĕt ėl berx, me ke yĭštiri Ńi Ńe l-metbex. Uwe w ewledu ke y-‘iŃu boŃ mes’udin. Ēĉ-ĉex ke yĕhĕti amor Ńe l-berx, ke yĕnsĕlĕx, yĕntĕbĕx u ke yĕ t-ħammor u ke yĕci s-sıfra. Ke yeklu y-tĕmmu. Fi lĕ ken meŃħur, kartlıx ke yĕci afĕru. Ēl ĕi’le u l-berx ke y-‘iŃu me ba’vĕn mes’udin.

Yewm ėl wĕhdĕ, cĕlĕn ewedĕm mĕ n-ĕb’it mĕsefrin. Saħop ėl beyt ret di curlĕn ziyefĕ. ‘ata amor, dexelu l-metbex. Ēl “Xeruf ĕnsĕlĕx!” ėl berx Ńe rĕħu baqa yĕnsĕlĕx Ńe rĕħu. “Xeruf yĕntĕbĕx!” ėl berx baqa yĕntĕbĕx Ńe rĕħu. “Xeruf te’e s-sıfra!” Ēmħammor fĕ l-engeliyĕ ke yĕci ħĕt fi nĭs ėl sıfra. Ēl mĕsefrin baqa-y ĕtŃewŃu. Fi ‘ĕmor ħeyetĕn ħĕŃ ku y-tĭŃŃu ĕkĕ Ńi. Saħbin ėl beyt u mĕsefrinĕn ekelu w Ńĕb’u me ba’vĕn. Be’et lĕ Ńĕb’u, saħop ėl beyt amar Ńe l-berx “Xeruf ĕltem!” ėl ĕvmĕn u Ńi lĕ kĕ fi, l-temmu w sĕru berx. Ēl mĕsefĕr, meħevi Ńi lĕ ara, ‘eyneyu dĕ ke yĭtla’u mĕn afĕrĕn. Fĕ l-exir, saħop ėl beyt amar Ńe l-berx “Xeruf ro l-metbex!” Ēl berx hĕdi hĕdi dexel ėl metbex.

Ēl vĕqi’a ĕt dawriŃot fĕ n-neħiye. Mĕsefrinu eysep lĕ rĕħu ħekewe. Ēc-ciran u miran hecemu ‘ele l-beyt, mĕŃxator y-tĭŃŃu Xeruf. Hem yewm ėl wĕhdĕ cĕlu mĕsefrin qelebelĕx. Rĕkzu s-sıfra. Saħop ėl beyt baram kĕs ėl metbex ėl Ńe l-berx “Xeruf ĕnsĕlĕx!” Me talaħ ħĕs. Kartlıx seħ ‘eleyu “Xeruf ĕnsĕlĕx!” Lĕ cĕ w lĕ talaħ mĕnnu ħĕs. Mĕsefrinu sewew boŃ maraq. Ēl karra akfar ‘elle ħĕssu “Xeruf ĕnsĕlĕx!” Hem lĕ cĕ w lĕ talaħ mĕnnu ħĕs. Be’et lĕ me ce, saħop ėl beyt dexel ėl metbex y-tallĭ’lu. Ara, Xeruf uwĕ qĕyom fĕ l-kewŃĕ. Lĕbot fiyu di talloħ, Xeruf ħelu Ńi, ĕmme le. EŃem lĕbot fiyu, ĕnsap sar ħacara. Ēl mĕsefrin sĕbĕn maraq, de-

xelu l-metbex di tal'ulu. Ešem dexelu, araw sâḥop ël beyt
kë s-sar ḥacara. Më l-bez'e tala'u më l-beyt harabu.

Be'et lé l-mësefrin râḥu më l-beyt, roḥ Xeruf cit afara. Roḥ
saḥop ël beyt ëmmé cit afara. Xeruf bele amor, ënselex,
ëntebex u ce s-sëfra. Saḥbin ël beyt, ekelu w šëb'u. Ak
yewm u êve l-yewm, kartlıx me ravaw Xeruf še eḫet.

4.58. VENE BËT QITTO (K58)

Fi zemen ël wëhét, fi vay'ët ël wëhdé, ke fi mart ëxtayaré, ke s-sëhop heywenet. Ket 'ëš 'ele helip baqar w suf ğenem. Èl vay'ëniyé, mënne ke yëštaraw helip u leben, mëšxator î 'ëwnuwe. Èl l-ëxtayaré kël yewm, mëssabah ëbbëxt ket qum u ke t-ëhlép baqara w ğeneme. Ke t-tayyof helibe fë l-lë s-staylat u ket hëttu tëğbëyu teht ël-ızgara men ël hëdit. Fe'lep ël wëhét, yewm ël wëhdé ke kë t-talah ëd-dawaran kës beyt l-ëxtayaré. Ara l-ëxtayaré ku tëğbi l-helip. Î roh u heywe me yëtli cawfu yëšrap helip. Yewm, yewmeyn, fefé... Èl l-ëxtayare, tal'ot eke mo t-sir. Yewm ël wëhdé hem hattot ël helip afaru w ëxtebet cewwet ët-tëbén. Baqa ëd-dayyoq 'ele l-fe'lep. Be'et mëqdar arat ku l-fe'lep yëci ras ël helip. Hëdi hëdi y-'elli hëdit ël ızgara. Yëšrap helip, heywe me yëjbeḥ u be'et y-roḥ.

274

Fën yewm ël-lëxtayaré ët ḥavvor šarak še l-fe'lep. hattot ḥatabayé beyn ël ızgara. Šeddéxeyt fël ḥatabaye w tawlot ël xeyt heywe 'ënde. Be'et ëxtebet beyn ët-tëbén. Baqa tëstambor ël fe'lep. Be'et mëqdar yëci l-fe'lep, yëqboz 'el hatap u y-roḥ ras ël ızgara. Tawwol râsu di yëšrap ël helip. Èl l-ëxtayaré carrot ël xeyt. Ešëm carrot ël xeyt, ël fe'lep qabaz cemp ël lëx. Xallos cënu. Bele venebëtu n-qassot baqat teht ël ızgara. Bël 'edu harap be'éd mën ewnok. Fe'élép ël-lıx baqa yëfhëku 'eleyu. Me 'araf, 'ele venebëtu hey yëpki ëmme 'ele mefhëkëtu. Fe'élép ël lëx eysep y-tëššu y-ëllulu "fe'lep bele venebé, fe'lep bele venebé." U y-rezlu. Èt rezzél beynetén. Eḥet me baqa y-dor me'u. Me baqa yeğvu beynetén.

Èl fe'lep me baqalu tâqa. Qam raḥ 'ënt l-ëxtayaré. Baqa yë t-velvëlle w yë t-zelzëlle w yëtlop mënne 'ëzër. "Meyme ene seytu, ënti le tseweye. Tal'ı še ḥelëti. T-rezzëltu, mo tiq atalloḥ fi wëç eḥet." Èl l-ëhtayaré iyé boš ḥenuné, wece'e

qebe 'eleyu. Belé t-rit hey yë'rof suč lé kë s-sewe. Elëtlu "ëlt še eĥet afar staylëti?" Hezin me kël el še ši eĥet. Wece'e qelbe 'eleyu. Ellëtlu "ëĥlëfli katlıx mo də tëlbot fi ĥelibî. "Ĥelefle elle "wallhi, bëllehi, tıllahi..." 'arafot dé él fe'lep kël exef darsu. Raĥot ël beyt, qamot ras qëmešete, šelët parčayé, kelëte, qassita w šekelëte w naqašita. Sewet še Qıtto venebët boš ëkweysé w ĥëlwé. Qıtto 'alloq venebëtu. Boš 'ëcëbe. Ĕnšaraĥla. Baqa yë'di bë š-šarĥa. Šekkér l-ëxtayaré be'et raĥ ëc-cebel. Rëfqinu boš 'ëcbu venebëtu. Mën lé 'ëcbuwe baqa yëñĥësëdu mënne. Ewwël me ellen l-ëxtayare kë s-sewete, këllén 'ëdyu raĥu 'ënt l-ëxtayare. Baqa yëtlëbu mënne venebet. Él l-ëxtayaré ellëtlén él venebé š e Qıtto kë s-seweytuve. Ĕntén venebetkén ënné afarén. Ĕnke vayyëĥtënen de sewilkén venebet.

4.59. EMLE U BERĞUF (K59)

Karra kefi mekefi. Min Allah akbar mefi. Lé fi 'aleyü zemp u xatiyé di'ul estağfurullah.

Kefi emlé u berğuf. İz zevcu me ba'vén. Emlé it'um tıǵbés iǵbeys fit tannor. Berğuf immé yirkés 'ale dikkiti't-tannor yişkél asval. Şiféhu yırtımı fit tannor, ikip dişilu yıhtirok imut. Emlé itcip 'acin. İt tallo' İl Berğuf kırtama fit tannor kilmet. İyémmé itziç il-'acin fil arf it devvés 'aleyü. Tıtlah il barra ittiş İz zibél. Zibél yıstağbire:

-Çıma emlé ke durun?

İt kullu:

-Emlé ke durun 'ale Emirít taparrun kep dişil şifé sar şur.

Zibél immé yıtberbéz. Ticic cécé. İt ul şe Zibél:

-Çıma Zebéle berbezende?

-Huuu... Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirít taparrun kep dişil şife sar şur.

İyémmé tıksor icre. İtroh tahtıt Tufé. İt tufé it ille:

-Çıma cécé 'ireycun?

-Huuu... Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirít taparrun kep dişil şife sar şur.

İyémmé tınfor tuf lé fiye. Yicil Kakah. Yisteğbire :

-Çıma sıcara xerru xiş ?

İt illu:

-Sıcara xerru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirít taparrun kep dişil şifé sar şur.

Uvemmé yıınfor pırtu. Yiroh demil 'Ayn. 'Ayn it illu:

-Çıma Kakah tentefriş?

İy ille:

-Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil şifé sar şur.

Tit xavvéf ıl 'Ayn. İycov il ğenem. Diyişrabu may. İytişşul may kit xavvéf. İy ulu şel 'Ayn:

-Çıma 'Ayn ke durun?

İt illén:

-Huuu... 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil şife sar şur.

İnnemme iy kasru ikrunén. Yicilş Şivan. İy illén:

-Çıma ğenem Babaya kasr ul kurun?

İy ulu:

- Uuu.. Ğenem babaya kasr ul kurun, 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil şifé sar şur.

Yıksor el gelh yıvrıbu 'arrasu. Bintu itveddilu ğede imşovşé. İt illu:

-Çıma babaya gel'eye 'arrasaya?

İy ille:

-Huuuu... Babaya gel'eye 'arrasaya, Ğenem babaya kasr ul kurun, 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil iş şifé sar şur.

İtsıp limşovşé 'arrasa. Ticil beyt. İmme tışşa. İt ille:

-Çıma binteye imşovşeye 'arrasaya?

İt ille:

-Huuu.... Binte ye imşovşeye 'arrasaya, Babaya gel'eye 'arrasaya, Ğenem babaya kasr ul kurun, 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil şife sar şur.

İyemme iye rekze fişşems tı'mel carsa. İt şil il mağzél itcikku fi 'ayne. İtroh beyt ixte. İxte itsey fatayor. İxte tıstağbire:

-Çıma İxte ye mağzile ye 'ayne ye?

İt ille:

-Huuu... İxte ye mağzile ye 'ayne ye, Bint ıxte ye imşovşeye 'arrasaya, Babaya gel'eye 'arrasaya, Ğenem babaya kasr ul kurun, 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil iş şifé sar şur.

278

İyémmé itsey fatayor heme tırkes 'assec. Yici zevce. İy dık il beb mefi ahed. Yici min cevve rihit fatayor. Yıtxel cevve. İyıtışsa kır rıgzét 'assec. İy ille:

-Çıma rekkize ye 'assece ye?

İt illu:

-Huuu... Kirrikistu 'assece ye, İxte ye mağzile ye 'ayne ye, Bint ıxte ye imşovşeye 'arrasaya, Babaya gel'eye 'arrasaya, Ğenem babaya kasr ul kurun, 'Ayn ke durun, Kakah tentefriş, Sıcara xer ru xiş, Cécé 'ireycun, Zebelé berbezende, Emlé naşirun, 'ale Emirit taparrun kep dişil iş şifé sar şur.

İy ille:

-Rohi. İn'ılı ebuki 'ale ebu exuki.

Tûfé tûfé intemmét hantarufé

Ke fi 'ele viççe sûfayé

Hebbel heve bakat mekşufé

4.60. TEBETE (K60)

Karra kefi mekefi mın Allah akbar mefi. Le fi 'aleyü zemp u xatıye diy'ul estağfirullah.

Karra kefi zovç u mara, kélihén bint. Yevmil vihde im it-mut. Ep iy 'um yitzevveç. Evid dede mothip bint. İt belbile boş. İl bint imme mo tistejri tihki şe ebuve, tıbzeh min dedite. Yevmil vihde yı'bor demil beb iy bi'u bayfil 'asafir. Dedite it um tıstiri bayf. Tıtbıxen itte'imen şel bint. Bint tıhbel mın bayfil 'asafir. Dedite it ul şe ebuve bintok kil hıblet. İl ep imme iysibu dert, iysibu sinir. İy ul "iş dese-vi fiye?" Dedite it illu "dinzicce fil bir." İy umu iyziccuve fil bir. Mın taraf Allah ılbir iysir 'aleyke kemel beyt. İyroh yevm yici yevm. 'Asafir iysiru. Yıgbaru. Eviddedé tıxsel hınta, tıñsıra. Tirkes fi rasil hınta 'asafir debé me yekluve. Yicol 'asafir diyeklu hınta. İt illen "kişt.", it keşkişén. 'Asafir iy illule:

-Kiş kiş keşşeyne, fi raski iş delleyne, hınta hıntıt Tebeté, hıntıt ebu Tebeté. Tebeté fil bir, hıblu benetil biker min bayfil 'asafir.

Yici ebu Tebeté. Yirkés 'int dedide, uvemme yıntor al hınta. Hem iycol 'asafir lél hınta. Hem dedite it illen "kişt." Hem it keşkişén. Hem iy illule:

-Kiş kiş keşşeyne, fi raski iş delleyne, hınta hıntıt Tebeté, hıntıt ebu Tebeté. Tebeté fil bir, hıblu benetil biker min bayfil 'asafir.

Ebul bint boş iytıblu geril 'asafir. İy cov uve terrisén enna'le. Mo yigrov ši. İy rohu. Yibbov şa'raye, hem iy cov kartlıx. İy ille:

-Me inti keşkişiyén. İt keşkişén. Hem iy illule kartlıx. Ep iy ille:

-İnti kiccipti fi ras binti el macera? İy um iycevveh kelp u faras. İyşid dambo'a fil faras dambo'a fil kelp. İy hut demil kelp heşiş, demil faras lehem. İy so'en. İyroh iytéleh bintu minil bir. İnnu yobbov me ba'ven mes'udin.

İy firru me ba'ven iyrohul beyten. İne bilğu muraden nı'ne me ba'alna ille salavat Muhammed.

4.61. 'ASFOR 'ISEYFIRA (K61)

Karra kefi mekefi mın Allah akbar mefi. Le fi 'aleyü zemp u xatıye diy'ul estağfirullah.

Karra kefi 'asfor 'iseyfıra. 'Asfor iyroh iydor iytiş hımsaye. İyşilé icibel beyt. İy ul şe 'iseyfıra "ığbeye şeşsite. Şite uve bart, dinekile." Yiğbove.

'Iseyfıra it 'um tıxsel havis. Itcoh, Tekile. Yicil 'asfor beyt. İytalloh hımsaye mefi. İy'ille "eyniye hımsaye?" İt illu "xaseltu havis cıhtu ekeltuve."

Yı'tile, yıksor rasa. Tıhret itroh beyt ebuve. Yi'bor yevmeyn fefé 'asfor iyroh dicip maratu. İyroh dem beyt ebuve. İY dık ıl beb neyt ebuve. 'Iseyfıra it ul "min fi 'ale delyit beyt ebi?" İy ille "ene kumberi ibnil kumberi. Kicciytu fi leyletil matari. Tıhtovni mari imme aro?" İt illu "Ba'dil étli ul me'teli, dem xarxor 'al mañşeri, ba'de dasıllok mari?"

İyfir iyroh. Yıbba yevmeyn fefit lıx, hem iyroh dicibe. Hem it illu "min fi 'ale delyit beyt ebi?" İy ille "ene kumberi ibnil kumberi. Kicciytu fi leyletil matari. Tıhtovni mari imme aro?" İt illu "Ba'dil étli ul me'teli, dem xarxor 'al mañşeri, ba'de dasıllok mari?" Hem iyfir iyrit. Yıbba kem yevmi iy'affılu kem peçe hamra havra safra zar'a iyliffen haveleyu hem iyroh. min fi 'ale delyit beyt ebi?" İy ille "ene kumberi ibnil kumberi. Kicciytu fi leyletil matari. Tıhtovni mari imme aro?" İt illu "Ba'dil étli ul me'teli, dem xarxor 'al mañşeri, ba'de dasıllok mari?" iy ille "cığer cığer 'aynki değef mara ğeyrki." İt illu "zovci zoç sibéti, istok iye miréti."

İy firru me ba'ven iyrohul beyten. İnne bilğu muraden nı'ne me ba'alna ille salavat Muhammed.

4.62. BİLBİL HAZAR (K62)

Karra kefi mekefi min Allah akbar mefi. Le fi 'aleyü zemp
u xatiye di'ul estağfurullah.

Karra kefi fef hevet. Yi' bor ibnissiltan min dem beytén.
Bint lig biré it'ul:

-İnke ibnissiltan eğevni, desey çedér şe askar ebu. Killen di
yitğattov, diyivval minnu.

İl vastaniyé it'ul:

-İnke ibnissiltan eğevni desey tahtiyé şe askar ebu, killen
diyirkizu u diyivval.

Bint lizğeyre it'ul:

-Ene motik esey ši. İnge ibnissiltan ehevni deciblu velet
pirçém fıvva pirçém vehep.

İbnissiltan yismeh. Yip'ef ebu, yitlop bint ligbiré. Yıbba
kem yevm, kem haftiyıt zemen. Yistağber şe maratu:

-Eynu le dikes sevey çedér şe askar ebi. Dikeyit ğattov u
dike yıvval minnu?

İt illu:

-Kenét kilmé fi beyt ebi gereytuve.

İy ille "inzeli beynil xıddemet."

Yeğéf bintil vastaniyé. Tıbba ifmin tiyyem zemen 'indu.
Hem iy ille:

-Eynu lé dikes sevey tahtiyé şe askar ebi. Dike yirkizu 'ale-
ye u dike yıvval minne?

İt illu " kenét kilmé fi beyt ebi gereytuve."

İy ille "inzeli beynil hıddemet."

Yeğév bint lizğeyré. Hem yıstanvor ifmintiyyem zemen.
Yistağbér şe maratu:

-Eynu lé dikeç cibili velet pirçém fıvva pirçém vehep?

İt illu:

-Helli dehbél Allah yıhtini velet.

İy ille "tamam."

İyroh yevm yici yevm. Maratu tihbel. Allah yıhtiye ibén,
Şehfitu iyé pirşém fıvva, pirçém vehep. Xevete yinhisidu
minne. İşilul velet min cenp immu. İ hittu fi afaru ferx
kelp. İyrohu i ulu şe ibnissiltan kissallok ferh kelp. İbnis
sultan iy ul dektile, daxnıka, daslıba... İy ullulu xelli isseh.
Belki velet lıx. Yıkbél.

Maratu tihbél katlıx. İysılla ibén lıx. Hem pirçém fıvva
pirçém vehep.

Xevete işilu yığbov. İ ulu şe ibnissiltan kıssallok ferx kelp.
Hem i kul dahnika dé a'allıga.

İ kullulu enna'le iyé son. Hem tihbel, Allah yıhtiye bint.
Dambogıt fıvva dambogıt vehep. Hem xevete iy şiluve. İy
ulu şe ibnissiltan sallok ferx kelp. İbnissiltan imme i gul
dehtiye ceze. Ditirkéz demil beb. Le yitxel diyivrıba kun-
dardı. Lé yıtlah diyibzok fi viççe.

İl xevet imme iy hittu il evélit fissandok i hittuven 'ale
viççıl may. İtişşen véhét ixtayar. Meluhu evlet. İşilen iy
séhibén. Yevmil vihdé ibnissiltan iytiş evélit. Boş iyıhbén.,
yin şiroh fiyén. Dem belé moyi'rof inne evledu.

Ebuven lihtayar lé kilsséhibén kimme yıxsilén may xeslén
iysir fıvva u vehep. Uvemmé yihti fi sebililleh 'ayn 'asel u
'ayn semen. Tici meymé piré. İt şille 'asel u semen. İbén
ligbir yıvrov hacara şe carrıta yıksıra. İt illu " mo illok ši eş-

tihirok itroh le Bilbil Hazar." Uvemme yıbba mıkdar, pellit zemen yi'bor. İ ul şe ebu illeh ubille dero lé Bilbil Hazar. İl eb işkat illu let roh. Moyti'k 'aleyü.

İyro iyro iytiş véhét ixtayar ovnok rékés. İy şil min daknu yişkel savlu. İy illu 'ammo Allah iyseylok min eymin tarek aroh le Bülbül Hazar? İy illu:

-İbni letroh, int heyf, int gonne. Letroh.

İy ul "Le. İlle daroh." İy kullu boş kemek nés kırrahu me kırraddu." Kil ellu "ene daroh." İy illu "roh min ettarek. Dıttiş insenet killen kıs saru hıceyyér. Um id demén. Sih Bilbil Hazaaar fef karrat. İy ulla "tamam". Yıtrok ittarék, İyroh. İyroh demil hıceyyér iyseh Bilbil Hazaaar... İ rıt aleyü:

-Libe u hacar.

284

İl velet iyisir heyye nus hacar. İyseh kartlıx Bilbil Hazaaar! Hem iy rıt aleyü:

-Libe u hacar.

İyseh fef karrat, iyisir killu hacar.

Yı'bor kem şahar il ex moy rıt. Exxil vastani iy'ul enemmé daroh dador 'ale exi.

Ebu iy illu:

-İbni letroh. Exuk rah u me ce. Letroh.

-İl ibén i illu ille deroh.

İy illu "tamam." Hem iyroh iyroh iytiş evel ihtayar. İyşil min da'nu yişkel savlu. İy illu "'ammo Allah iyseylok min eyseb daroh le Bilbil Hazar?"

İy illu:

-İbni letroh kekil abar velet kemek, keyjibek. Rah u marat. letroh. İy illu "ene daroh." İ illu ak iççex roh min ettarek.

Dıttış hıceyyér, roh indén sih fef karrat “Bilbil Hazar” iş diyı’llok.” İyroh iyroh iytiş hıceyyér. İytiş ehu-mme kıssar hacar. Yıhvonıl hacara. Yıpkı, yıpkı. İysih “Bilbil Hazaaar.”

Bilbil Hazar:

-Libe hacar?

İcreyuy siru hacar. İysih katlıx Bilbil Hazar iy illu “libe hacar?” Sadrum mé iysir hacar. İysih kartlıxxé Bilbil Hazar “Libev hacar?” killu iysir hacar.

Yıroh yevm yici yevm il ixt it ul “illeh daroh ador ‘ale ehviti.” Ebuve işkat ille “Let rohi”. Moytik ‘aleyey. İtroh itroh ittiş evel ihtayar. İyşıl min da’nu yışkél savlu. İt illu;

-‘Ammo Allah seylok min eyseb eroh le Bilbil Hazar? İy ille

-Letrohi binti ‘abaru ifneyn ke yijbovki rahu me raddu. Letrohi inti. İnti gonneh.

İt illu “ illeh daroh.” İy ille:

-Rohi min et tarék. Dıttıışı hıceyyer ovnok. Sihi Bilbil Hazaaar.

İtroh. İtroh ittiş ehvite tıhvínén u tipki. Tipki tipki us sih Bilbil Hazar. İy ille:

-Libe can?

Nıs icreyén iysir fıeyén can. İtsih kartlıx xé Bilbil Hazar. Hem iy ille “Libe can?” Heyye sadrén iysir fıeyén can. Kartlıx itsih. Lél fef karrat itsih “Bilbil Hazaaar” Killen iysir fıeyén can. Bilbil Hazar yicil ‘indén iy ille:

-İnke eęeftini ovlel insenet killén dep’afén. İnke me aęeftini intiv ehvitki u evlél insenet deseýkén hacar.

İt illu “xeýsir deęivok.” İyé, exvite u Bilbil Hazar yıcev lé ebuvén.

İbnissıltan millé keyhibbén kırtama nexveş min derdén. Evillé yismeh kiccev il beyt yinşiroh yicilleyén. Bilbil Hazar iy ul şe ibnissıltan “sevilne ‘aşe il leylé dinnicil beytok, ni‘aşşe.” İy illu “kabal.” İbnissıltan yicil beyt, iy ul şel xıddemet havru ekél. Yihavru ekél. İl im, il ep, ul fef tevlet u Bilbil Hazar yicov il ‘aşe. Çex le yit xilul beyt yı‘bıru dem immén yıvrıbu şe immén çiçek. İnne mo yı‘rıfu le iyé immén. Yı‘bor ibén ligbir yıvrıba çiçekeyé it illu “ ax rebené immok.” Yı‘bor ibén il vastani ak imme yıvrıba çiçekeyé. Ak imme it illu “ah rebené immok.” Tı‘bor il bint immé it ille “rebené imki.” Yit‘aşşov, iytimmu Bilbil Hazar iy ul şe ibnissıltan:

-Dahkikén hakkoyé. Ama killitkén dıtıstınıdu ‘aley. Xıddemet immé diycov covve.

286

İbnissıltan iy ul “tamam.” Bilbil Hazar iy illu:

-Ak lé demil beb immé dittici. Di tıkfılu beb dıtihtovnil miftéh.

İbnissıltan iy illu:

-Fikne min ak lé demil beb.

-İ illu me tici mohkil hekkoyé.

İbnissıltan mille iyhip il evélit yi‘kbél. Yicov. Yıkfélil beb. Yıbdi yıhkiyén:

-Karra kefi mekefi. Kefi fef benet. İbnissıltan yı‘bor min dem beytén. Yısmeh hissén. Bintligbiré it ul “inke ibnissıltan eğevni deseylu çedér şe askar ebı diyitğattav u diyivval.” Bintil vastaniyé it ul “İnke ibnissıltan eğevni desey taxtiyé şe askar ebı diyirkizu ‘aleye u diyivval.” Lızğeyre it ul “Valla ene motik eseylu ši ama inge eğevni deciblu velle pirçém fıvva pirçém vehep.” İbnissıltan yeğév ligbiré. İy ille “eynu lé diketcibi çedér şe askar ebı dikeyitğattav u

dikeyıvval?" İt illu "kenét kilmé fi beyt ebi gereytuve." İy ul şel vastaniyemmé 'ayni şî it illu. İy ul şe lızğeyré it illu "Allah yihtine velet inşallah."

Mo tavrıla 'aleykén. Allah yıhtiyu fef tevlet. Fefitén imme inne pirçém fıvva pirçém vehep.

Çex lé binteyn lıgbar yisme'u iy ulu "covfne bakayice'ne dırroh il barra." Bilbil Hazar iy illen:

-Me fi ditirkizu di tistinıdu. Yibrom i kul şe İbnissiltan Ovla inné evledok. Evi iyé maratok. Ovla imme inné lé sevov ihyéné 'aleykén.

İbnissiltan immey um i cevveh arbah ıfrusé. İyşit şahfetén fiyén iysoken... İymutu...

İysevov arb'in yevm u erb'in leylé 'ırs. İ zevcu İbnissiltan me maratu.

Bilbil Hazar imme yeğéf bint-issiltan.

İnne bilğu muradén nı'nem me ba kalna ille salavat ale Muhammed 'Aleyhisselem...

KAYNAKLAR

A. RESMÎ YAYINLAR

Salname-i Vilayet-i Bitlis, Bitlis Vilayet Matbaası, Bitlis, 1310/1892.

Salname-i Vilayet-i Bitlis, Bitlis Vilayet Matbaası, Bitlis, 1316/1898.

Salname-i Vilayet-i Diyarbakir, Diyarbakir Vilayet Matbaası, Diyarbakır, 1292/1875.

Siirt İl Yıllığı, 1967.

Siirt İl Yıllığı, 1995.

Siirt İl Yıllığı, 1998.

Siirt Turizm Envanteri, 1991.

289

B. KİTAP VE MAKALELER

ALPTEKİN, Ali Berat (1982). *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü.

ATALAY, Ömer (1946). *Siirt Tarihi*. İstanbul: CHP Siirt Halk Evi Yayınları.

BASCOM, William (2010). "Folklorun Dört İşlevi" (Çev. Ferya Çalış), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (Yay. Haz. M. Öcal Oğuz; Selcan Gürçayır), Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

BORAN, Ali, TÜFEKÇİOĞLU, Abdülhamit, ERDAL, Zekai (2002). "Siirt ve İlçelerindeki 2000 Yılı Yüzey Araştırması", *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 19. Araştırma Sonuçları Toplantısı C. 1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.

BORATAV, Pertev Naili (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınları.

- DUYGU, İsmail (2012). *426 numaralı (H. 1302-1317/M. 1885-1900) Siirt Şer'iyye Sicili Metin Çevirisi ve Değerlendirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ELÇİN, Şükrü (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- EMİROĞLU, Seyit (1996). *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EWİG, Ursula (1990). "Masal, Masal Araştırmacısı ve Masal Derlemesi Üzerine" (çev. Zeki C. Arda, haz. Umay Günay) *Milli Folklor*. s. 6. ss. 2-10.
- GÖKALP, Ziya (1983). *Altın Işık*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÖKSEL, Behiye (1995). *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNAY, Umay (1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- KARAKAŞ, Rezan (2014). *Siirt Menkıbesi Türbe Ritüelleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- KILIÇÇIOĞLU, Cumhur (1992). *Her Yönüyle Siirt*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- KUMARTAŞLIOĞLU, Satı (2006). *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZAY, Yılmaz (1995). *Van Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZÇELİK, Mehmet (1992). *Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZGEN Nurettin ve Karadoğan Sabri (2009). "Siirt Şehrinin Kuruluşu ve Gelişimi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, S. 2.

- SAKAOĞLU, Saim (1973). *Gümüşhane Masalları*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim (1983). *Kıbrıs Türk Masalları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SAVUR, Hayrettin (2010). *Siirt'in Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1312-1317/1894-1900, 420 Nolu Siirt şer'iyeye Sicil Defterine Göre. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- SEÇKİN, Bekir Sami (2006). *Başlangıçtan Günümüze Siirt Tarihi. İstanbul: İstanbul Siirtliler Derneği, C. 2.*
- SEYİDOĞLU, Bilge (1975). *Erzurum Masalları Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- SEYİDOĞLU, Bilge (1985). "Masal". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- SUBAŞI, Naciye (1998). *422 Numaralı Bitlis şer'iyeye Siciline Göre "Siirt" H.131-1325 (1899-1907). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- ÖZGEN, Nurettin (2002). *Kuruluş Yeri Bakımından Siirt şehri ve Yakın Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- ŞİMŞEK, Esmâ (1990). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- TDK (1988). *Türkçe Sözlük. (Haz: Prof. Dr. İsmail Parlatır, Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Prof. Dr. Hamza Zülfikar) II. Cilt, Ankara: TDK Yayınları.*
- TEZEL, Naki (1936). *Keloğlan Masalları*. İstanbul: İktisat Matbaası.
- TEZEL, Naki (1997). *Türk Masalları 1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- TUĞRUL, Mehmet (1946). *Malatya'dan Derlenmiş Masalları*. Ankara: Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Yayınları.
- TUNCEL, Metin (2009). "Siirt". İslam Ansiklopedisi, C. 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yurt Ansiklopedisi (1981). "Siirt", C. 9, İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- YILDIRIM, Dursun (1991). "Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri". Milli Folklor S. 11. ss. 13-21.
- YILMAZ, Edip (1994). "Siirt Tarihi (Başlangıçtan Osmanlı'ya kadar)". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

B. KAYNAK KİŞİLER

- K1:** Hilal ÇAVUŞOĞLU, 1962, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
- K2:** Mehmet Zekeriya ÇIĞIR, 1960, Siirt Merkez. Esnaf.
- K3:** Abdullah GÜNEŞ, 1954, Siirt Merkez, Esnaf.
- K4:** Seyfettin EKİNCİ, 1965, Siirt Merkez, Emekli.
- K5:** Abdullah GÜNEŞ, 1954, Siirt Merkez, Esnaf.
- K6:** Hacı BEŞİR, 1950, Siirt Merkez, Emekli.
- K7:** Cumhur KILIÇCIOĞLU, 1938, Siirt Merkez, Gazeteci.
- K8:** Muttasım AYDIN, 1950, Siirt Merkez, Emekli.
- K9:** Ahmet GÜNEŞ, 1958, Siirt Merkez, Emekli.
- K10:** Abdurrahman GÜNEŞ, 1952, Siirt Merkez, Fahri İmam.
- K11:** Cumhur KILIÇCIOĞLU, 1938, Siirt Merkez, Gazeteci.
- K12:** Abdurrahman GÜNEŞ, 1952, Siirt Merkez, Fahri İmam.
- K13:** Ali KUYUMCU, 1955, Siirt Merkez, Emekli.
- K14:** Mehmet Şefik ÖZDEMİR, 1960, Siirt Merkez. Memur.
- K15:** Mahmut GÜNEŞ, 1952, Siirt Merkez, Emekli İmam.
- K16:** Taha BALCI, 1955, Siirt Merkez, Tenekeci.
- K17:** Necat TURAN, 1940, Siirt Merkez, Emekli.
- K18:** Muttasım AYDIN, 1950, Siirt Merkez, Emekli.

- K19:** Cumhur KILIÇÇIOĞLU,1938, Siirt Merkez, Gazeteci.
K20: Şakir ÖZMAZI, 1971, Siirt Merkez, Memur.
K21: Turan BAKIR, 1942, Siirt Merkez, Emekli.
K22: Ali TEPE, 1938, Siirt Merkez, İşçi.
K23: Cemil ÇİÇEK, 1963, Siirt Merkez, Çiftçi.
K24: Vechettin KILIÇIOĞLU, 1963, Siirt Merkez, Emekli.
K25: Necat UNAK, 1945, Siirt Merkez, Memur.
K26: Şakir ÖZMAZI, 1971, Siirt Merkez, Memur
K27: Cumhur KILIÇÇIOĞLU,1938, Siirt Merkez, Gazeteci.
K28: Abdulkakim ÇELİK, 1964, Siirt Merkez, Emekli.
K29: Mesut KARA, 1955, Siirt Merkez, Emekli.
K30: Taha BALCI,1955, Siirt Merkez, Tenekeci.
K31: Cumhur KILIÇÇIOĞLU,1938, Siirt Merkez, Gazeteci.
K32: Taha BALCI,1955, Siirt Merkez, Tenekeci.
K33: Melahat ÇAKMAKÇI, 1938, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
K34: Ayfer Gül ŞAHİN, 1971, Ev Hanımı.
K35: Münire ÖZDEMİR, 1945, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
K36: Selahattin Gül, 1965, Siirt Merkez, Esnaf.
K37: Yavuz BATUR, 1974, Siirt Merkez, Esnaf.
K38: İbrahim KANAT, 1981, Siirt Merkez, c
K39: Çetin YILDIZ 1970, Siirt Merkez, İşçi.
K40: Hamit MAZI, 1955, Siirt Merkez, Emekli İşçi.
K41: Rahcan ÖZDEMİR, 1965, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
K42: Selman TEKBAŞ, 1945, Siirt Merkez, Emekli Öğretmen.
K43: Deniz ONGAN, 1971, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
K44: Hamide GÜL, 1981, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
K45: Alican UYAN, 1977, Siirt Merkez, Öğretmen.
K46: Faruk SÜZGÜN, 1970, Siirt Merkez, Memur.
K47: Cahit CENGİZ, 1968, Siirt Merkez, Memur.
K48: Musa POLAT, 1972, Siirt Merkez, Memur.

- K49:** Ayfer ŞAHİN, 1971, Siirt Merkez, Hanımı.
- K50:** Ali KUYUMCU, 1955, Siirt Merkez, Emekli.
- K51:** Faruk SÜZGÜN, 1970, Siirt Merkez, Memur.
- K52:** Hamza ŞAHİN, 1969, Siirt Merkez, Çiftçi.
- K53:** Bilal YAŞA, 1935, Siirt Merkez, İlkokul Mezunu.
- K54:** Gazal İŞIKTAŞ, 1967, Siirt Merkez, Ev Hanımı.
- K55:** Abdusselam ÇELİK, 1966, Siirt Merkez, Emekli.
- K56:** Murat KUYUMCU, 1962, Siirt Merkez, Emekli.
- K57:** Hacı BEŞİR, 1950, Siirt Merkez, Emekli.
- K58:** Cahit CENGİZ, 1968, Siirt Merkez, Memur.
- K59:** Mehmet Cemalettin İLHAN, 1960, Siirt Merkez, Emekli Öğretmen.
- K60:** Mehmet Cemalettin İLHAN, 1960, Siirt Merkez, Emekli Öğretmen.
- 294 **K61:** Mehmet Cemalettin İLHAN, 1960, Siirt Merkez, Emekli Öğretmen.
- K62:** Mehmet Cemalettin İLHAN, 1960, Siirt Merkez, Emekli Öğretmen.